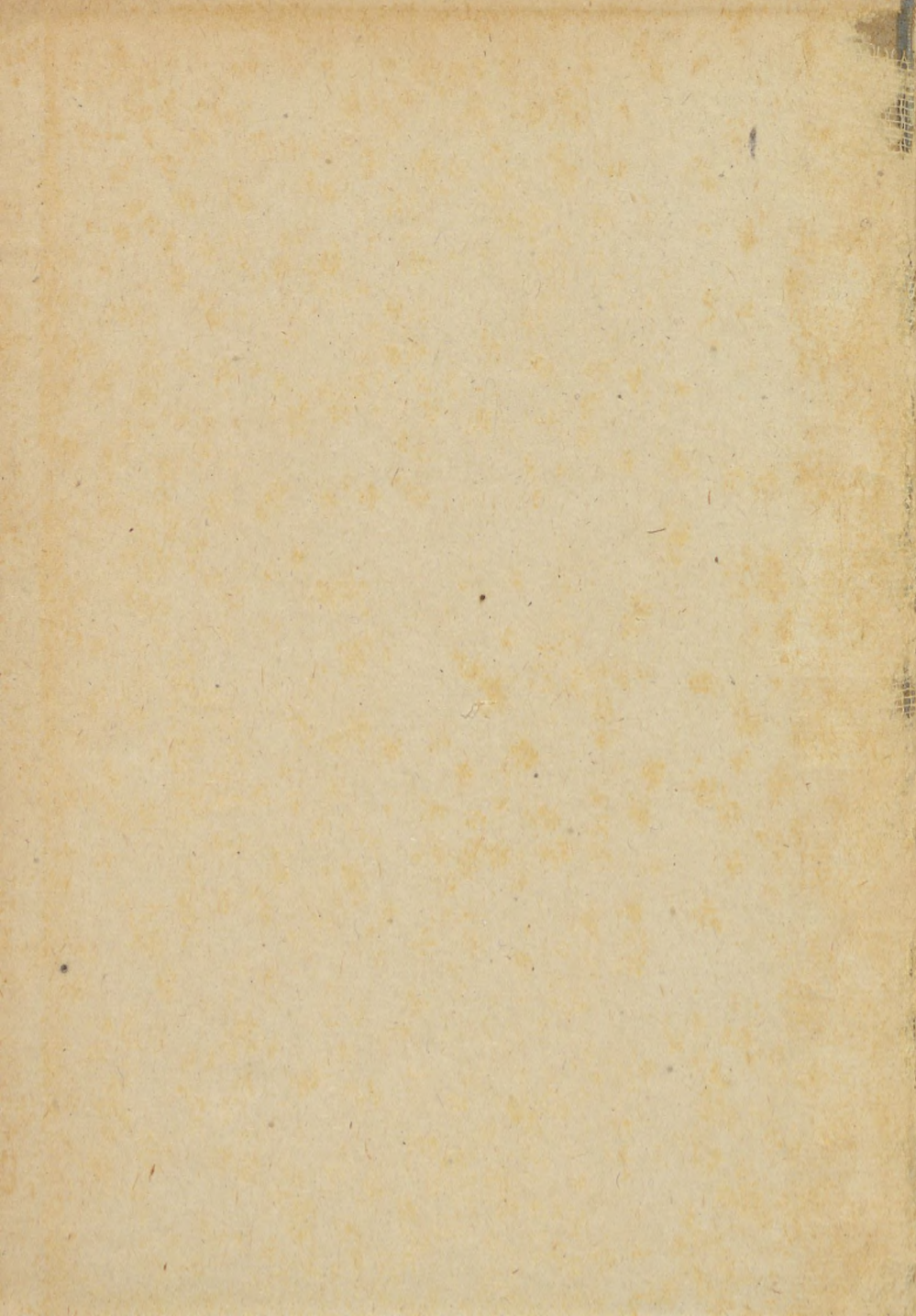

56.0580

JÓZSEF
ATTILA
ÖSSZES
MŰVEI

JÓZSEF ATTILA
ÖSSZES MŰVEI

JÓZSEF ATTILA
ÖSSZES MŰVEI

1952

JÓZSEF ATTILA

ÖSSZES MŰVEI

II.

VERSEK

1929—1937

ZSENGÉK

TÖREDÉKEK

RÖGTÖNZÉSEK

1952

560580

KÉSZÜLT
A BUDAPESTI EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN

Sajtó alá rendezte:
WALDAPFEL JÓZSEF
ÉS
SZABOLCSI MIKLÓS

Lektorok:
BÓKA LÁSZLÓ és NÉMETH ANDOR

Akadémiai Kiadó (Budapest, V., Alkotmány-utca 21.) Felelős: Mestyán János
Műszaki felelős: Fülöp Antal

József Attila 1929-ben

1929

KULTÚRA

A virág elfáradt már szagosodni.
Unta,
hogy mifenének tettük asztalunkra.
S igyekezett árnyéket vetni,
5 nagyobb, mint a kertben
s elfáradt, mikor nem néztünk oda.

De észrevettem.

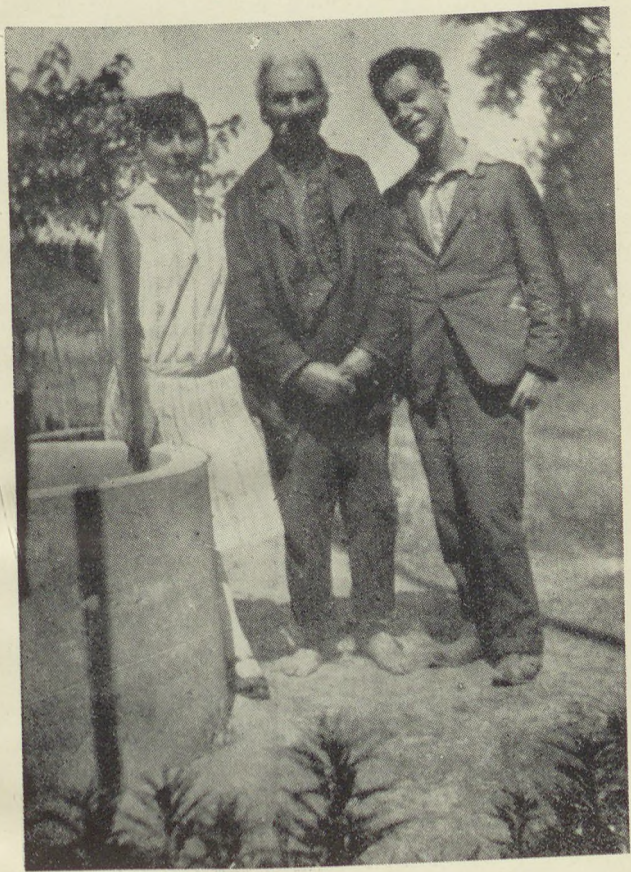
Csin-bin

— Hoppsz, hopp! Mint bő parasztleányok
szoknyába suttyant adomája,
elszállsz az ég alól, vagányok
félig ludtalpu Attilája ;
5 s tűnő, foltozott fenekedre,
hol aranygyapjas rended hordod,
tátva bámulnak kecske, medve,
s szüzek! anyókák! napraforgók!

Medália

Hiába, hogy tegnap sem ettem,
evett az ördög énhelyettem
csülköket, országot, jövődöt.
S bár ő töltötte meg a bendőt —

helyén a holdaknak, napoknak,
vad ürülékeim ragyognak,
pecsétei disznó halálnak!
Hancúroznak és muzsikálnak...

A Dörmögő unokáival, József Attilával és Etussal

Állok, lábamnál tócsa nő
 a pocsolyához — az a dolga.
 Bevont farokkal bú elő
 az eb, hogy lábam megszagolja.
 5 Kövér az ég, az üdv a gondja,
 pislog, dagad a püspök dombja,
 fütyülnék s számra pára jó —
 hát megfontoltan, mint a dudva,
 gőzölgők szépen, komolykodva,
 10 révedek én is, révedő.

Fütyültem könnyedébb koromba...
 Esik, hogy nőjön sár meg bodza,
 csak egy hűvösen heverő
 répa, egy jámbor meszelő
 15 meg én hallgatjuk gondolkodva.

Lassudad, országos eső
 hulló hajamat panaszolja.

Dörmögő vagyok, dörmögő.
 Meg ballagó, hisz evező
 20 nem kell soha az országútra!

És dünnyög, motyog a cipő,
 hogy csizmának is elég volna.

Feszeng a tök, busong a boglya
 esik a meztlábásokra,
 25 a munkátalan munkásokra,
 esik a remegő toronyra,
 a lágy talajra, tulajdonra,
 gödörlakó kubikosokra,
 párnás, polgári lakásokra,
 30 esik, esik, hisz az a dolga.

Lassudad, országos eső,
 nehézkedve és panaszkodva.

Avas szalonnán élt, mint az idő.
Telt-mult naponta, sárgán görbülő ;
szalmát számolt, vagy nézte az eget,
a csillagokban szíve zizegett.

- 5 Tudta, nagy nap kél a hegyek mögött.
Hosszan pipált és lassan köpködött.
Ha fürgeteg csapkodta, ballagott —
zúgó vízárnál ült és hallgatott.

- 10 Hát így. És most e gyűlő hajnalon
odatopog egy bokor hajadon
s dönög, donog. Hát elbosszankodott
s markos bajszába mormolt, mormogott.

- Ejh, dudorássz csak, míg a szerelem
hulló levélen hajadon pihen ;
15 míg fürtödre a giz-gaz rátapad,
karod rángasd és ringasd derekad!

- Könnyen becsípi proletár-ludak
tapadó bőröd, majd ha meglohad.
S csimbókba barnul, mint a naspolya,
20 két ringó melled ringló mosolya.

Fortyos fazekad gögben szenvedő?
Megnyugszik minden csapkodó fedő.
S a tollas karalábé görcseit
a fejedén új ifjak föllelik.

- No, dalolj, rózsaromboló leány!...
25 (Igy feledte a lángos lány után,
hogy zokszava bár vág, akár a sás —
erős a sorsunk, mint a csikarás!)

Guggolva ringadoz
a málnatő, meleg
karján buggyos, zsiros
papiros szendereg.

- 5 Lány a táj, gyöngy az est ;
tömött, fonott falomb.
Hegyek párája rezg
a halmokon s dalom.

- 10 Hát dolgoztam hiven,
zümmögve, mint a rét.
Milyen könnyű a menny!
A műhely már sötét.

- 15 Fáradt meg együgyű,
vagy tán csak jó vagyok
s reszketek, mint a fű
és mint a csillagok.

Itt kuksolok a szilvafák között,
kakukkolgat a hamvas szerelem,
kakukkolgat. A berekháti köd
pamutpapucsban lépked szívemen.

- 5 Elültem, mint az öreg szúnyogok.
Összébb simul a szittyó meg a nád,
hever lábamnál a szél és morog ;
borzas a szőre. Sóhajt a világ.

- Tégla a boglyán, öklöm fejemen, —
10 egy margarétán búsulnék magam,
tőkés világ kamatja életem
s — vén görbe bú! — munkám is lombtalan.

- Csak bámul göbbedő hodály alól
a barna kapa hűvöslő nyele — —
15 Ökörnyál után ugrik a bokor,
zsibongva rebben száraz levele.

Kopaszodsz és öszülsz te!
Bölcsőbb korod előtt hajolj!
Zsandár sandít, böszülsz-e?
Ne bánd, jó vagy, danolj!

- 5 Pipabagó nem ország,
ne bomolj, ha szutyka csorog!
Ébed szeret, vihar vág,
kell-e más, ha meggondolod?

- 10 Forg a világ! csakhogy lenn,
miként a megnyomott darázs,
dong a napban, szívemben — —
dehát ez is csak hallomás.

A napba bámul sebtiben —
Hül már a langyos Balaton, —
árnyéka hosszabb a vizen,
mint ő maga a szárazon.

- 5 Rólunk nem tud, hisz rá sem ér!
S még száznál többen is vagyunk!
És éretlenül ér a dér:
savanyu szőlő az agyunk.

- Elhullunk, mint az ő haja.
10 Hisz ott is, hol nem vágta gép,
földünk kopasz. Idestova
jöhet az új, parókanép.

- Ezt, mikor éhen összeestem,
tisztos bosszúból verselém,
15 mert meghalok, de ő e versben
örökké él e sártekén.

A báránybunda árnyakat
 túlevelű fák fércelik.
 Szalad a puli pillanat,
 fagyon koppantja körmeit.

- 5 Hümmögőn áhítgat a nép
 s házacskák gondolkodnak, ím
 zsuppjának zsiros süvegét
 lehúzza ablakára mind.

- 10 Kárál a tyúk keservesen
 az eresz alatt, mintha már
 vénasszony lelke volna, mely
 rimánkodóan visszajár.

- 15 Belül is pöttyös állatok,
 ütődött, kékes öregek
 guggolnak, mordulnak nagyot,
 csupán hogy ne merengjenek.

- 20 Mert sok a révülni való,
 ha már az ember nem kapál.
 Szép, puha gond a pipaszó,
 tört ujjak közt pamutfonál.

S mit ér a vén? A kanalat
 elejti, csöppent, etetik
 s ha ő etet, a malacok
 habos vödröstül fellökik.

- 25 És lágý a tanya, langý az ól.
 Csillagra akasztott homály!
 Kemény a menny. A gally alól
 bicegő cinke sírdogál.

ÁKÁCOKHOZ

Száz göbbedő odvas falunkba'
homokot kötözni magunkba'
— ákácok, vigyázzunk magunkra! —
az úri szélben ez a föladat.

5 Zizegni minden bizalomra
keserülő e marxi munka,
de kössünk, kössünk lágyan zsongva,
a homok elfut, a föld megmarad.

Törzs vagyok-e, vagy már csak torzsa?
10 Nem sors az egyes ember sorsa!
Fogom én, lám kötöm ujjongva,
a jó fa zúg, az édes táj dagad. —

Recseg az ég odvas falunkba',
csikorogva hordja halomba
15 tört águnkat, csörög a lombja, —
de meleg földet fogunk föld alatt.

Vágom a fát hűvös halomba,
fényesül a görcse sikongva,
zúzmara hull szárnyas hajamra,
csiklándani benyúl nyakamba —
5 bársonyon futnak perceim.

Fönn, fönn a fagy baltája villog,
szikrádzik föld, ég, szem, a homlok,
hajnal suhint, forgács-fény röppen —
10 amott is vág egy s dörmög közben:
 tövit töröm s a gallya jut.

— Ejh, döntsöd a tőkét, ne siránkozz,
ne szisszenj minden kis szilánkhöz!
Ha odasujtsz körül a sorshoz,
15 az úri pusztaság rikoltoz —
 a széles fejsze mosolyog.

BETLEHEM

- A gyolcs ködökben puha varjak ülnek,
csüggedt borókán fészkel a homály.
Tömpe szobácska vert földjére dülnek
két botos pásztor és három király.
- 5 Az asszony leszáll a kamrai létrán, —
Mennyből az angyal! — zeng öt atyafi.
Az öreg kapás az ólban ganét hány,
kántálnak sírva lompos tyúkjai.
Fagyos szalmában sáros krumpli gubbaszt,
- 10 borostás állal komorul a zsupp
s fodor leveske szaga áraszt vigaszt,
mely a danával mennyezetre fut.
Jézus, kinek szállása sárga írka,
heverő papírbarmok közt örül
- 15 s a tűz fényénél a jámborok mintha
ugrándoznának a jászol körül.
De ez nem igaz. Zsellér-szalmát hajszol
az úri szél és gözlik a magyar
s a két pásztor fonott kalácsot majszol
- 20 s a három király pálinkát nyakal.

BETLEHEMI KIRÁLYOK

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!

Három király mi vagyunk.

5 Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta — biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.

Menyhárt király a nevem.

Segíts, édes Istenem.

Istenfia, jónapot, jónapot!

10 Nem vagyunk mi vén papok.

Úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.

Benéztünk hát kicsit hozzád,

15 Üdvösségünk, égi ország!

Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!

Jöttünk meleg országból.

20 Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.

Én vagyok a Boldizsár,
aki szerencsény király.

25 Irul-pirul Mária, Mária,
egész helyes kis mama.

Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.

A sok pásztor mind muzsikál.

30 Meg is kéne szoptatni már.

Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

1930

FÜST

Kis, nyurga füst virágzik hold előtt.
Ezüsttel köt meg old, hajlong, ledől.
Áttetszel rajta, égi hűvösség.

5 Sokat szenvedtem, hát sovány vagyok,
elszálok, mint a köznapi bajok,
áttetszel rajtam, égi hűvösség.

Elszálok, de vad vörös remegés
az életért, világot ringat és
áttetszik rajtad, égi hűvösség.

ADY EMLÉKEZETE

— Meghalt? Hát akkor mért ölik naponta
szóval, tettel és hallgatással is?
Mért békitik a símák alattomba'
lány-duzzogássá haragvásait?

- 5 Földön a magyar és földben a költő,
dühödt markába rögöket szorít,
melléről égre libbent föl a felhő,
de tovább vívja forradalmait.

- A televény titokzatos honában
10 izgat tovább, nem nyugszik, nem feled.
Ezer holdon kiált és haragjában
szeléket úz a Hortobágy felett.
Szeleket, melyek úri passzióból
a begyűjtött kis szénát szétszedik
15 s a súlyedt falun fölkapják a hóból
Dózsa népének zsuppfedeleit.

- Teste a földé. Földművésé lelke,
ezért koppan a kapa néhanap.
Sírja három millió koldus telke,
20 hol házat épít, vet majd és arat.
Verse törvény és édes ritmusában
kő hull s a kastély ablaka zörög, —
eke hasít barázdát új husában,
mert virágzás, mert élet és örök.

Sakált kiált, hollót hörög,
 ki jól dalolni restel;
 és idenyög a Dala-dög,
 az éveire mester.

- 5 Nem a szipolyt, ő azt gyalázza,
 kinek nem álma pálmaháza.

Pálmáját öntözzék ebek,
 álljon közibük ő is.

- Kertésszen őszi kerteket,
 10 hol megtrágyázzák őt is.
 És orrát vájván, mint a vermet,
 csak higgye azt, hogy elmerengett.

Mit koslat ködgyűrők körül
 szárnyaska szamarával,

- 15 ha nem vivődik emberül
 a népek nyomorával!
 S a poshadt ködöket habossá,
 ha nem habarja viharossá!

Ha nem bú, nem baj őneki,
 20 hogy oszladozó felhő
 ez édes nép, mert szétszedi
 az úri szél, a dörgő.

Míg sorsunk rongy és alant szárnyal,
 tapogatódzó ökörnyállal! . . .

- 25 Kóró a lelke, ül azon
 kis varasbéka ékül;
 vartyog s míg zizzen a haszon,
 vénebb békákkal békül.

- 30 Ha hitted messziről smaragdnak,
 csak fogd meg, ujjaid ragadnak.

... Olcsón adódott el, hiszen
szerény, akár a kórság.
Adjuk rá néki iziben
ezt a jószagu rózsát.

35

'sz künn azért zúg nemes viharja,
mert benn a hasikát csikarja.

NYÁR

Aranyos lapály, gólyahír,
áramló könnyűségű rét.
Ezüst derűvel ráz a nyír
egy szellőcskét és leng az ég.

- 5 Jön a darázs, jön, megszagol,
dörmög s a vadrózsára száll.
A mérges rózsza meghajol —
vörös, de karsú még a nyár.

- 10 Ám egyre több lány buggyanás.
Vérbő eper a homokon,
bóbiskol, zizzen a kalász.
Vihar gubbaszt a lombokon.

- 15 Ily gyorsan betelik nyaram!
Ördöszekéren jár a szél —
csattan a menny és megvillan,
elvtársaim : a kaszaél.

Megy a mező, mint a viz.
Cincog a fűszál is.
Egér lett a búza is,
egér a bogár is.

- 5 Egymás vállán kis kezük,
táncre kerekednek.
Fölrugják az életünk
arany porfellegetnek.

- 10 Nyüzsög, izog, föltolul,
ráncolódó bunda.
Akasztotta fene úr
ide, a nyakunkba.

- Szegény paraszt reményét
megeszi a kórság,
15 tántorodó kéményét
megüti a grófság.

- Koromorrú bikát fejtem,
 rege, róka, rejtem,
 sorsot nézni bikatejben,
 rege, róka, rejtem.
- 5 Hét csöböröm jó vasában,
 rege, róka, rejtem,
 lobot vetött habosában,
 rege, róka, rejtem.
- Lángos csöbörim befödni,
 10 rege, róka, rejtem,
 szertefuttam rózsaszedni,
 rege, róka, rejtem.
- Nép rozsa ring a rózsában,
 rege, róka, ejtem,
- 15 kasznár szíve káposztában,
 rege, róka, ejtem.
- Keni urát oly kenőccsel,
 rege, róka, ejtem,
 fizeti a népet löccsel,
- 20 rege, róka, ejtem,
 Váljon szénájuk szalmává,
 rege, róka, ejtem,
 tányér tészta piócává,
 rege, róka, ejtem.
- 25 Láng legyen kecskéjük szarva,
 rege, róka, ejtem,
 böködjön a paplanukba!
 Rege, róka, ejtem.

BÁNAT

Futtam, mint a szarvasok,
lány bánat a szememben.
Famardosó farkasok
úznak vala szivemben.

- 5 Agancsom rég elhagyám,
törötten ing az ágon.
Szarvas voltam hajdanán,
farkas leszek, azt bánom.

- Farkas leszek, takaros.
10 Varázs-üttön megállok,
ordas társam mind habos;
mosolyogni próbálok.

- S ünőszóra fülelek.
Hunyom szemem álomra,
15 setét eperlevelek
hullanak a vállamra.

Munkát! kenyeret!
 Munkát! kenyeret!
 Jön a tömeg, a tömeg!
 Mint a megriadt legyek
 5 röpülnek róla a kövek.
 Szálló szikla apró szikra,
 mint ki a szemét kinyitja,
 ha vasdorong ütötte meg.
 A tömeg
 10 járó erdő rengeteg,
 ha megáll, vér a gyökere.
 Termőföld talpa, tenyere.
 Százezer hegy a kenyere,
 itala nem férne ködnek
 15 s a ködök bár hegyet fődnek,
 a tömegnek nincs kenyere.

Kenyértésztaként dobódik,
 hánykolódik, dagasztódik
 a tömeg.
 20 Tömény összejt, puffeteg
 tapogatóit kibontja,
 nyúlik, válik amóbaként,
 más dudorait bevonja.

Világ, bekap a tömeg!
 25 Felleget fú orralika,
 odvas foga
 bérkaszárnnyák görbe sora.
 Kapkod, nyúl, ahová ér,
 csűrért, gyárért, boglyáért,
 30 hétórai munkáért,
 a Göncölért, Fiastyúkért,
 bővizű alföldi kútért — —

Nyirkos, görbedő atyáim,
édes, sovány leánykáim
35 a tömeg.
Körötte füstölgő csövek.
Folyót piszkál a szalmaszál, —
ni, kapja, viszi már az ár!
és sodorja a padokat,
40 a kiszniket, a kocsikat,
a csákókat, a lovakat,
a fölmutatott kardokat — —

Óh!
Minden más hiábavaló,
45 az alku, az átok, a csönd, a szó!
Ő
az épület s az építő,
lenn alapkő és fönn tető,
a dolgozó, a tervező — —
50 Éljen a munkásság, parasztság,
nem fogja polgári ravaszság,
fülrúgja milliónyi láb, —
húl tömegek, tovább! tovább!

Vihar

Mint gyerek a páncélos bogarat,
két ujjal megfogtam hóna alatt,
imígy morogván: Ez hát a vihar!...
S kapálódzott kis villámaival.

Eperfa

Öreg eperfa áll az út felén,
zömök, tömött, mint hős paraszti dajka.
Úrvezető, vigyázz! a törzs kemény!
S óh koldus, nézd, mily lágy a gyümölcs rajta.

Keresztény

Kövér kazlak közt éhen sorvadok,
meg-megsimít a bú.
Fejem körül csillagos ég ragyog,
mint töviskoszorú.
Kedvem ellen keresztény így vagyok,
míg nem lesz háború!

[*Szél*]

Szél csapta égi rózsabokromat,
kerengve száll a fonnyadt alkonyat,
elnyomott népre hull a levele,
játszik a bánat szellője vele!

Írásjel

Ez mind csak játék. Ceruzával írom,
uraktól kapott pénzen vett papíron.
Még nem gépfegyver-züm-züm e betű.
Váj, mint a nyomor, csíp, mint a tetű.

Szállt a daru. Tüntén
révedtél mereven.
S csak mormolgattad ülvén :
az ott a szerelem.

5 A tömör földeken
dünnyögtél tétován.
Tünődöttél, mért hagy el
a jómódú leány.

10 A faj, a faj szavát
gyűrte össze a szád.
S nem tudtad, hogy a fajt
megosztja a világ.

Hogy tuskó kezü munka
s nyult ujjú élvezet
15 igazít utunkra.
Tied hová vezet? ...

Nyulós, tömött e táj,
hájas homály dereng.
Hüllők hona. Megállj!
20 A víz tompán mereng.

Vékonyulsz, elhajolsz
e puszta szélénél
s széjjelkapkod a sors,
mint a füstöt a szél.

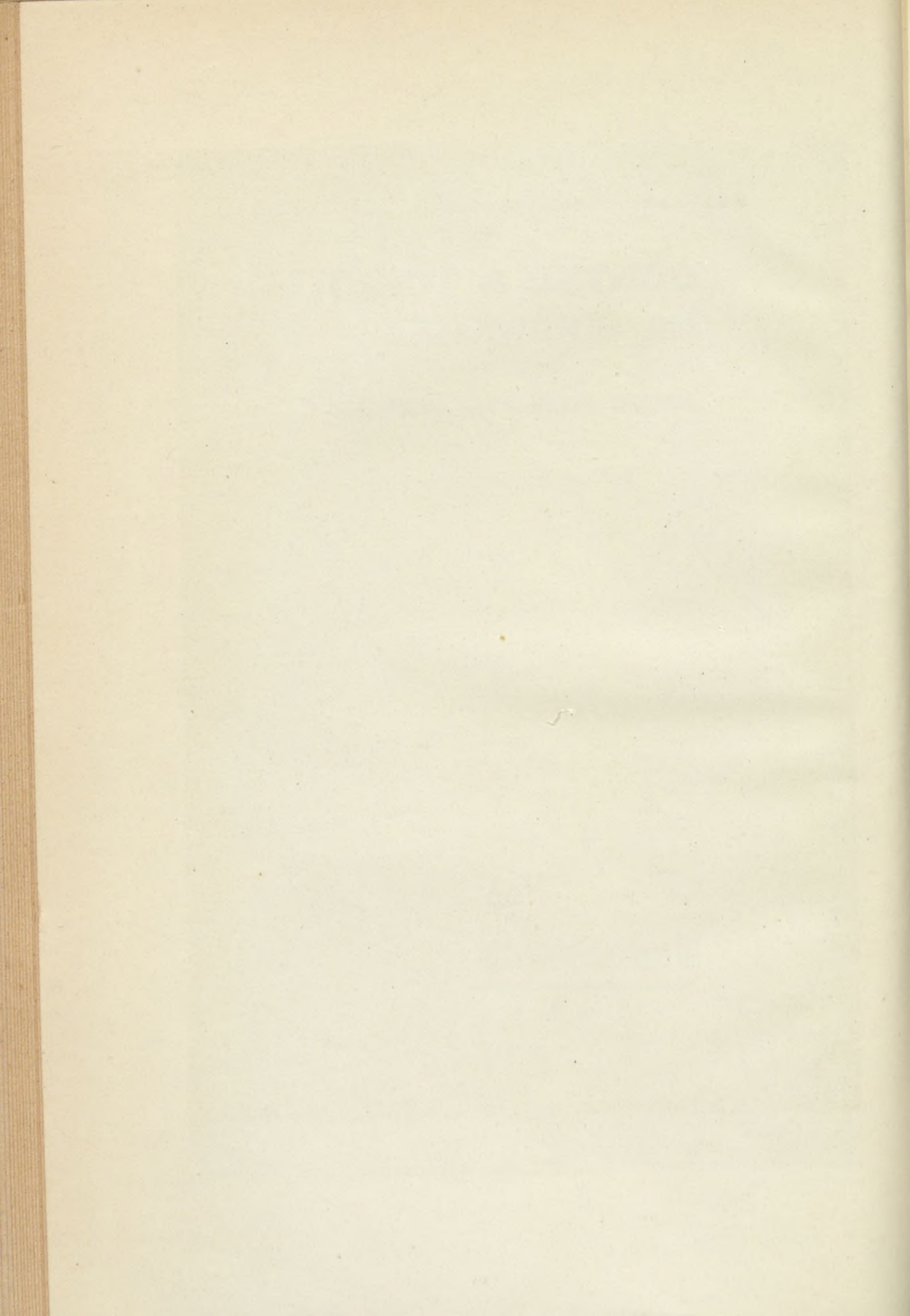
1931

**DÖNTSD A TŐKÉT,
NE SIRÁNKOZZ**

JÓZSEF ATTILA ÚJ VERSEI

új európa könyvtár

k i a d á s a

A mama : József Áronné gyermekeivel, Attilával és Etussal

A bögrét két kezébe fogta,
 úgy estefelé egy vasárnap
 csendesen elmosolyodott
 s ült egy kicsit a félhomályban — —

5 Kis lábaskában hazahozta
 kegyelmeséktől vacsoráját,
 lefeküdtünk és eltűnődtem,
 hogy ők egész fazékkal esznek — —

10 Anyám volt, apró, korán meghalt,
 mert a mosónők korán halnak,
 a cipeléstől reszket lábuk
 és fejük fáj a vasalástól — —

15 S mert hegyvidéknek ott a szennyes !
 Idegnyugtató felhőjáték
 a gőz s levegőváltozásul
 a mosónőnek ott a padlás — —

Látom, megáll a vasalóval.
 Törékeny természet a tőke
 megtörte, mindig keskenyebb lett — —
 20 gondoljátok meg, proletárok — —

A mosástól kicsit meggörnyedt,
 én nem tudtam, hogy ifjú asszony,
 álmában tiszta kötenyt hordott,
 a postás olyankor köszönt néki — —

BESZÉL A TEJ

Csöpp, gyenge, csetlő, botló reggel.
Guggolok lim-lomok között.
Lágyan elülünk, komoly szemmel.
Ájtatosak a teli köcsögök.

5 Alszom s a világ szelid máza
alélva sárgul szívemen.
Várom a Vörös Óriásra !
S vár sonka, kolbász kamra húsiben.

10 Vár föld és gyár — óh éhes, jösszte !...
(A tömött tejszín megremeg,
álmában érinti csöpögve
a bajusztörő, tuskódad kezét.)

ARANYBOJTÚ

Aranybojtú nyár lóg vállamon,
fontolgom vastag dühömet ;
darázslepte tarkóm vakarom —
hetven öregasszony körbe hümmöget.

5 — Csimbókos a bútól, úgy bizony !
de harcos e dal, mint a tömeg !
Uszít is a tőkés nép-iszony
ellenforradalmi kis ördögöket !

10 — Hogy' fondorkodnak ! Csak hallgatom
a lócslábú, sáfrány dögöket.
Pizskafával, barna bivalyon,
böködik vöröslő énekeimet !

Uszulj föl, uszító nép-iszony !
Förgöst köpök, mint a fürgeteg —
15 — Eldöngöljük, elvtárs — el bizony ! —
az álkulturáért mind a dögöket !

FARSANGI LAKODALOM

Tőke és Fasizmus jegyesek
Minden külön értesítés helyett.

Küka kakuk mekegett,
kis göndör domb röhögött,
mosoly szállt az érre
s a kiázott fák töve
5 sárga foggal röhögött
a lakzi hírére. Lám, lám.

»— Édes úrnőnk házasul !
Hé munkás ! Hé bércseléd !
Meghívott a tőke !
10 Itt a levél, legalul
napszám-pengő a pecsét —
kétség nincs felőle !« Lám, lám.

»— Görbe karónk meghizott !
Kolbász lesz belőle, ám
15 paraszti bendőbe !
Napszámos is inni fog —
sárga bor a láthatár,
pezsdül erjedőbe !« Lám, lám.

»— Kiki ezer egeret
20 kap a mezőn — fogja meg !
jó lesz egyelőre,
az idén, hogy spájz legyen
s hogy ne álljon üresen
a kamra jövőre !« Lám, lám.

»— Mert a tőkés uraság
25 nem az ördögök menyé ;
ég a főköttője !
Ezért áll a napvilág
helybe, mint a jegenye
30 viharos időbe.« — Lám, lám.

— Hé, emberek, hova, hova?
 — Ahol munkát, dolgot kapnánk,
 tág világban ide s tova,
 puszta hat hét a tarisznyánk.
 5 Sztrájkoltunk, most kutunk sincsen.
 Penész legel az álláson,
 családjaink csúrgós csűrben,
 hogy is volna maradásunk? ...

Az égen ha felhő volna,
 10 égő kendőként lobogna.
 A síkon ha dinnye volna,
 sisteregne és ugorna.
 — E patakban megfürödnénk,
 megöblítenők az inget,
 15 azután meg továbbmennénk.
 Megcsinálnánk mi már mindent.

De rivall a csermely csősze,
 békák botosa bottal mondja,
 vicsorogja víz vitéze,
 20 ordas inas, úr bolondja.
 — Eltakarodj, öt tekergő!
 Kotródj innen, kujtorogó!
 Fattyúnak itt nincsen fürdő!
 Csavargónak nincs csobogó!

Világ valamennyi vizét
 hazatereld, víz juhásza!
 Csíbor húzzon tücsök-zenét
 undok urad udvarába!
 Holott rakjon tanyát, aklot,
 30 nagyobb uraságra vallót —
 feje fölé vízből zsuppot,
 talpa alá vízből pallót!

- Habos tengert egyengessen
a vasfogú boronával !
- 35 Hosszúszárú esőt vessen,
gyűjtse boglyába fiával.
Ha már van elég halpénze,
kárászoknak nyisson kocsmát !
Örvény-süveg a fejére !
- 40 Húzzon vizi-gödör csizmát !

- Paplana csendes folyóvíz —
legyen a bolhája béka !
Azt szedje a szoknyából is
édes lánya-ivadéka !
- 45 Álmat kotró kotorja fel !
Zöld legyen a virradatja !
Elsodorja — sodorja el
a szegények áradatja !...

- Proletárok, hova, hova?
50 S ni amott is, kettő, három,
s ezer ! ezrek millioma !
Habokba kél a világon.
Vérrel habzik, vassal zuhog,
osztott földünket előnti
- 55 s az osztatlan pillanatot
dördül ahogy felköszönti.

PÁRBESZÉD

Burzsoá :

Szép proletár, hova mégy? No fiam, nézd, állj meg a szóra !

Proletár :

Nem fogsz úgyse becsapni, minek tartasz föl utamban!

Burzsoá :

Áll, jaj, a drága üzem, jöjj, dolgozz, nagy fizetést kapsz!

Proletár :

Öntudatos munkás, amíg él, nem tör soha sztrájkot !

5 *Burzsoá :*

Öntudatos munkásról szólsz s az csak te magad vagy!

Proletár :

Én magam-é? Nem társim tettek-e öntudatosá?

Burzsoá :

Társaid eljönnek munkát könyörögni maholnap !

Proletár :

Majd mikor eljönnek könyörögni, velük jövök én is !

Burzsoá :

Gondold meg, hogy az asszony vár az üres fazekakkal !

10 *Proletár :*

Eddig is úgy várt, színig üres fazekával az asszony!

Burzsoá :

Kölyköd is elpatkol, már most oly deszka-soványka!

Proletár :

Arra felelj, mért vékony, hogyha töröm magam érte !

Burzsoá :

Visszaveszek mindenkit, téged újra kidoblak !

Proletár :

Együtt tettük le, föl is együtt vesszük a munkát !

15 *Burzsoá :*

Járhat a szád, egyedül csavarogsz majd éhen az uccán!

Proletár :

Biz egyedül, kereken tizenöt millió proletárral !

Burzsoá :

Látom már, te valál üzememben a fő-fő uszító !

Proletár :

Én, mikor én s amikor nem, akkor a másik, a többi

Burzsóá :

Még tréfálsz, te bitang? Besoroztatlak katonának !

20 *Proletár :*

Éppen jó, katonáéknál kell most agitátor !

Burzsóá :

Elvetemült uszító ! Fegyházba vitetlek azonnal!

Proletár :

25 Torkodat, ejh, használd, mielőtt a kötélre kerülne!

Így sietett el a burzsuj a rendőrségre haraggal,
hozni a csizmás andrisokat, hogy a drága üzembe
s elsietett hajtsa a munkások seregét haloványan
30 megfontolja, miként vihetik vérszín lobogóval
társaik ősi ügyét a cipész szakmában is addig,
bérlőtörés ellen harcolván, béremelésre,
míg okulón eme harcból is belátja a többség,
hogy csak az öntudatos proletárok diktaturája
35 vehet véget a burzsikizsákmánylásnak örökre.

Le a kapitalizmussal ! Hatalmat, húst a dolgozóknak !...
A tőke szennyében gázolunk, kedves fegyverünk böködi
tomporunkat —

Böködj, böködj csak szüntelenül, kedves fegyverünk,
hadd tudjuk meg újra és újra, hogy véletlenül, tusa nélkül
csatát nem nyerünk.

5 Nem sietünk, erősek vagyunk, rengeteg az elevenünk,
a halottunk,
tanácsot állunk a dombon, melyre pincéből, bányából,
kubikos gödörből feljutottunk —
viszi az idő a ködöt, tisztán meglátni csúcsainkat.

Viszi a ködöt az idő s az időt mi hoztuk magunkkal,
hoztuk harcunkkal, tartalék nyomorunkkal,
10 a kenyérrel, mely megpenészedett, amíg a munkás
megszeghette,
a kásával, mely megdohosodott, amíg a munkás megfőzhette,
a tejjel, amely megsavanyodott, amíg a munkás köcsögébe
belecsobbant,
a csókkal, amelyből cafraság lett, amíg a munkás fiatalába
beledobbant,

a házzal, amelyből omladék lett, amíg a munkás
beleköltözött,
15 a ruhával, amelyből rongy lett, amíg a munkás
beleöltözött,
a szabadsággal, mely elnyomás lett, amíg a munkás
megszületett,
a borszivarral, mely bagó lett, amíg a munkás
felnövekedett, — —
a tőkével, mely munka lesz, míg megnő az inas
s kalapácsával odavág,
20 világ !
ahol a legfehérebben izzik a vas !...

Vers, eredj, légy osztályharcos ! a tömeggel együtt majd
felszállsz !...

Te délre mégy, te nyugatra, én pedig északra, Elvtárs !

LEBUKOTT

- Megvallattak, hogy vérzett a husunk,
Elvtársunk, ki még sétálsz, mint a fény,
gondolj reánk, kik fel-le futkosunk
és messze nézünk cellánk szögletén.
5 Lányult az izmunk, fekhelyünk kemény,
eledelünket kiköpi a szánk,
gyomor- s tüdőbajt ítéltek reánk
s ha nem pusztulunk, elpusztítanak.
Még harcolunk, de testünk oly sovány.
10 Testvér, segítsd a lebukottakat.

- Otthon a tűzhely hűvös és repedt.
Hideg fazékban készül az ebéd :
a csarnok nyirkos kövéről szedett
kis káposztalevél és hulladék.
15 Az asszony szédül, szidja gyermekét
s a szomszédné a gangon kiabál,
hogy tőlünk sose kapja vissza már
az ujjnyi kevés lámpaolajat.
Tél lesz, ragyog a fagy s az éhhalál :
20 Testvér, segítsd a lebukottakat.

- Gondoljatok a bűdös küblire,
mely ködgomolyban küld új nyavalyát.
Küldjetek szappant, lóhúst s télire
apadt testünkre adjatok ruhát.
25 Küldjetek könyvet, bármily ostobát,
mert megörjít a patkánypuha éj,
az asszony nélkül gyötrő szenvedély.
Enyhítsd kínunk, ha munkás vagy s szabad,
elvtárs, hisz te vagy a Vörös Segély.
30 Testvér, segítsd a lebukottakat.

Küzdünk híven a forradalomért,
nem hallhatunk meg, élnünk kell tovább,
Zizegve várnak a röpcsik, a hék
s éhbérre várnak mind a burzsoák.

- 35 A mozgalom vár, munka és család,
míg megbukik a kizsákmányolás,
a sarló villan, sujt a kalapács
s börtönről gyárról lehull a lakat.
Éljen a Szovjet, a munkástanács!
- 40 Testvér, segítsd a lebukottakat.

MUNKÁSOK

Forgolódnak a tőkés birodalmak,
csattog világot szaggató foguk.
Lágy Ázsiát, borzolt Afrikát falnak,
s mint fészket ütik le a kis falut.
5 Egy nyál a tenger ! Termelő zabálás, —
kis, bűvő országokra rálehel
a tátott töke sárga szája. Párás
büdösség-felhő lep bennünket el.

10 S hol zápfog rág, a város érdes része,
hol a vasbányák fuvallata ing,
gép rugdal, lánc zúg, jajong ládák léce,
lendkerék szijja csetten és nyalint,
hol a fémkeblü dinamókat szopják
a sivalkodó transzformátorok,
15 itt élünk mi. És sorsunk összefogják
a nők, gyermekek, agitátorok.

Itt élünk mi ! Idegünk rángó háló,
vergődik benn' a mult sikos hala.
20 A munkabér, a munkaerő ára,
cincog zsebünkben, úgy megyünk haza.
Ujságpapir az asztalon kenyérrel
s az ujságban, hogy szabadok vagyunk —
poloskát úzunk lámpával s a kéjjel
s két deci fröccsel becsüljük magunk'.

25 Elvtárs és spicli jár a csöndben erre,
részeg botlik, legény bordélyba lóg,
mert hasal az éj s pörsenéses melle,
mint szennyes ingből, füst alól kilóg.
Igy élünk mi. Horkolva alszunk s történ,
30 egymás hátán, mint odvas farakás
s hazánk határát penész jelzi körben
a málló falon ; nedves a lakás.

De — elvtársaim ! — ez az a munkásság,
mely osztályharcban vasba öltözött.

35 Kiállunk érte, mint a kémény : lássák !

És búvunk érte, mint az üldözött.

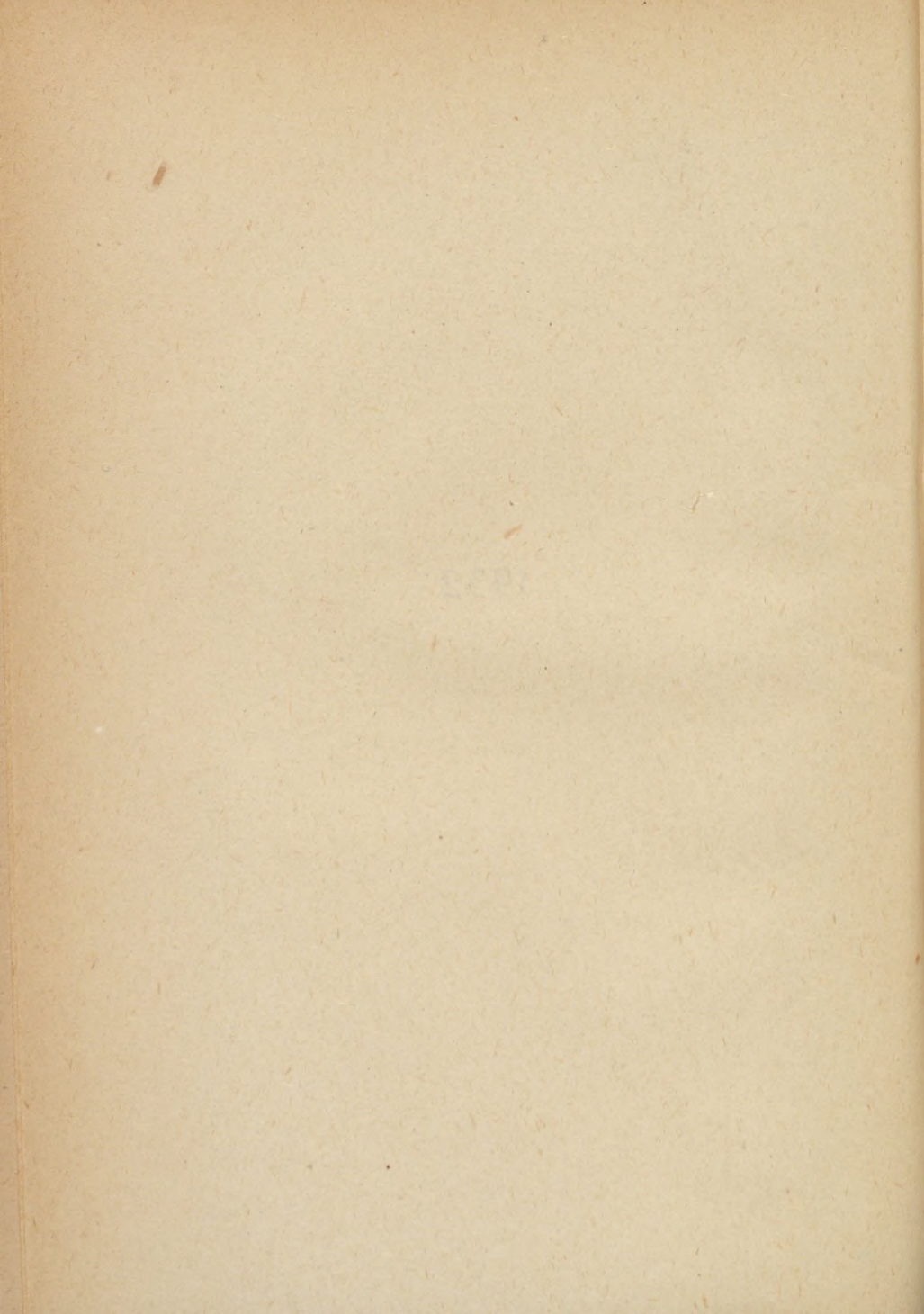
A történelem futószallagára

szerelve ígyen készül a világ,

hol a munkásság majd a sötét gyárra

40 szegi az Ember öntött csillagát !

1932

FAGY

Töprengett ősszel szilajon,
havazna gondolkodva most
s kemény fagy tiszta ablakán
dobol az ingerült idő.

- 5 Bankárok és tábornokok
ideje ez, jelen idő,
ez a kovácsolt hideg,
e villanó, e kés-idő.

- A csördülő ég vasban áll.
10 Ez a fagy átszúr, dőf tüdőt,
rongy mögött meztelen kebelt —
köszörün sikoltó idő.

- Mögötte mennyi hallgatag
hideg kenyér és pléhdoboz,
15 megdermedt dolgok halmaza —
kirakat-üvege-idő.

- És kiáltoznak: »Hol a kő,
hol az a deres vasdarab?
Vágd bele! Zúzd be! Lépj belé!...«
20 — — Milyen idő — — milyen idő — —

ORDAS

Éles a szeme a vadnak,
ragadozónak, szabadnak.
Mint a kék tél s a gyötirelem,
világos és könnyörtelen.

- 5 Ordas kapál az ugaron ;
ugassatok az udvaron.
Vonítsatok, de ne nagyon,
meghallja az árny a fagyon.

- 10 Zúzmara-lógókkal illan,
jég fénye közt tovavillan ;
a kín csattogó hercege,
álmunk házőrzője, ebe !

- 15 Friss havat zabál még s érzi
husotok, amint bevérzi.
Eltűnődik, száját nyalja
s morog, de maga se hallja.

Kaszák villannak az egen,
 suhogó rendekben dől a zápor.
 Nagy nyalábokban, szélesen
 borul a szál, zizeg, aláhull.
 5 És búzaszemekként a cseppek
 tetőkön pattognak, peregnek.

Kaszák villognak? Szuronyok.
 Golyók kopognak, csörögnek boltok,
 futók sortüze vet lobot,
 10 porzik a füst, összeszorított
 foggal a föld tömege zendül.
 Setét lé bugyog az erekből.

Vagy csak motor zúg? S gép szövi
 az aláomló puha kelmét?
 15 S a kínzott talajt befödi,
 mint orsózaj a fáradt elmét? ...
 Ősz anyó, — kerek tükröt vágott.
 Mit láttok benne, proletárok?

Költő vett föl, pici lábán
egy ilyen tapos,
két megtörött, szelid orcám
azért bánatos.

5 Fény deszkázhat, ég füstölhet.
Lekvár lesz a sár?
Neki mindegy. Fűzőmből meg
kanócot csinál.

10 Sziszeghetek, ügyet se vet
rám, a marcona.
Kiadhatom a lelkemet, —
ennek nincs hona.

15 S ha szívemet künn, az uccán
elébe teszem,
elpirul ugyan, de aztán
döfköd mérgesen.

20 Nyelvem néha rája öltöm ;
visszanéz csunyán
s ő is, az én morcos költőm
nyelvét ölti rám.

Volt fényes és szép életem.
Hordott egy huszár
s váltogatott, a hűtelen.
Ennek vége már.

25 Ne tartott vón ilyen árra,
vetett volna ki
Észak homályló havára
dérrel porlani,

30 vagy Dél izzadt erdejében
tigris tépne szét,
vagy gyík fülelné belőlem
az éj gyors neszét,

vagy egy éjjel hordanának
szét a természetek, — —
35 vagy tengeri zöld homálynak,
ahol elleszek

virágállatok közt csendben,
mint cipő-virág
40 míg belepnek puha testtel
iszamos csigák.

Oh, sudarán fa lombjának,
szagolna maki,
vagy csak mocsári gólyának
vetett volna ki !

45 Az is befűzne kigyóval,
szállana velem,
lassút lépne s állva tollal
fedné egy felem.

50 Rab vagyok a költő lábán,
két éve tapos,
két megtörött, szelid orcám
azért bánatos.

MONDD, MIT ÉRLEL...

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
akinek nem jut kapanyél;
kinek bajszán nem billeg morzsa,
ki setét gondok közt henyél;
5 ültetne krumplit harmadába
s nincs szabad föld egy kapa se,
s csomókban hull a hajaszála
s nem veszi észre maga se?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
10 akinek öt holdja terem;
lompos tyúkjá kárál a torsra
s gondoljai fészke a verem;
s igája nem zörög, sem ökre
nem bög elnyújtva — nincs neki —
15 s mélyéről párolog a bögre,
ha kis családját eteti?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki maga él, maga keres;
levesének nincs sava-borsa,
20 hitelt nem ad a fűszeres;
egy tört széke van, hogy begyűjtson,
repedt kályháján macska ül,
ritmust lóbál az ajtókulcon,
néz, néz, s lefekszik egyedül?

25 Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki családjáért dolgozik;
veszekszenek, kié a torzsa,
és csak a nagy lány néz mozit;
a nő mindig mos — lucsok holtja —
30 szájíze mint a főzelék,
s a szigor a lámpát ha eloltja,
csend fülel, motoz a setét?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki a gyár körül ógyeleg ;
35 helyén a kapszlit nő kapdossa
s elfakult fejű kisgyerek ;
s a palánkon hiába néz át,
hiába cipel kosarat,
szatyrot, — ha elalszik, fölrázzák
40 s lebukik, hogyha fosztogat?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki sót mér, krumplit, kenyeret,
hozomra, újságpapirosba
s nem söpri le a mérleget ;
45 s ritkás fény közt morogva rámol
— az adó hosszú, nagy a bér —
s mi haszna sincs, hiába számol
többet a petróleumért?

S mondd, mit érlel annak a sorsa,
50 ki költő s fél és így dalol ;
felesége a padlót mossa
s ő másolás után lohol ;
neve, ha van, csak árúvédjegy,
mint akármely mosóporé,
55 s élete, ha van élte még egy,
a proletár utókoré? !

FÁK

Puha szántások esővert, leves
gerezdjei között
csüggedten várják a fák a sebes,
apadt mellű ködöt.

5 Sárga levelük lefele konyul,
törzsük vizes, ragyog.
Kisírtan állnak — gyorsan alkonyul
s e fák magányosok.

Még gallyas, vágatlan, sudár alak
10 mind : hántatlan dorong.
Fényes gyümölcsük helyén hallgatag,
zömök varjú borong.

Görcsösen fogja ijedt gyökerük
az elmálló talajt.
15 Nedvük sebesen kering, tüdejük
még zörren, még sohajt.

Rügyre gondolnak mormolva e fák.
S a tág ég tiszta, nagy —
20 reggel az erkölcs hűvös, kék vasát
megvillantja a fagy.

A HETEDIK

E világon ha ütsz tanyát,
hétszer szűljön meg az anyád !
Egyszer szűljön égő házban,
egyszer jeges áradásban,
5 egyszer bolondok házában,
egyszer hajló, szép búzában,
egyszer kongó kolostorban,
egyszer disznók közt az ólban.
Fölsír a hat, de mire mégý?
10 A hetedik te magad légy !

Ellenség ha elődbe áll,
hét legyen, kit előtalál.
Egy, ki kezdi szabad napját,
egy, ki végzi szolgálatját,
15 egy, ki népet ingyen oktat,
egy, kit úszni vízbe dobtak,
egy, ki magva erdőségnek,
egy, kit őse bögve védett,
csellel, gánccsal mind nem elég, —
20 a hetedik te magad légy !

Szerető után ha járnál
hét legyen, ki lány után jár.
Egy, ki szívet ad szaváért,
egy, ki megfizet magáért,
25 egy, ki a merengőt adja,
egy, ki a szoknyát kutatja,
egy, ki tudja, hol a kapocs,
egy, ki kendőskére tapos, —
dongják körül, mint húst a légy !
30 A hetedik te magad légy.

Ha költenél s van rá költség,
azt a verset heten költsék.
Egy, ki márványból rak falut,
egy, ki mikor szűlték, aludt,

35 egy, ki eget mér és bólínt,
egy, kit a szó nevén szólít,
egy, ki lelkét üti nyelvbe,
egy, ki patkányt boncol élve.
Kettő vitéz és tudós négy, —
40 a hetedik te magad légy.

S ha mindez volt, ahogy írva,
hét emberként szállj a sírba.
Egy, kit tejes kebel ringat,
egy, ki kemény mell után kap,
45 egy, ki elvet üres edényt,
egy, ki győzni segít szegényt,
egy, ki dolgozik bomolva,
egy, aki csak néz a Holdra :
Világ sírköve alatt mégy !
50 A hetedik te magad légy.

Az én falkám olyan falka,
ondolálva van a farka.
Orrukban csak magyar mód
csillog egy kis aranydrót.

5 Van egy pösze kis malacom,
fővárosi grófkisasszony.
Sóhajtott is egy ízbe,
nézi magát a vízbe.

10 Van nekem egy oly kis kanom,
szelid szóra kezes nagyon.
Az ha fogja s egyet túr,
a kőkastély felfordul.

15 Van egy semmi kis furulyám,
nem nőtt az, csak datolyafán.
Azt ha fúvom, hull a makk,
a fák táncra állanak.

S ahány felhő, összeszalad,
ha csördítem ustoromat.
Réz a nyele, szikrázik.
20 De sok szoknya megázik !

KÜLVÁROSI ÉJ

A mellékudvarból a fény
hálóját lassan emeli,
mint gödör a víz fenekén,
konyhánk már homállyal teli.

5 Csönd, — — lombán szinte lábrakap
s mászik a súroló kefe ;
fölötte egy kis faldarab
azon tűnődik, hulljon-e.

S olajos rongyokban az égen
10 megáll, sóhajt az éj ;
leül a város szélénél.
Megindul ingón át a téren ;
egy kevés holdat gyújt, hogy égjen.

Mint az omladék, úgy állnak
15 a gyáarak,
de még
készül bennük a tömörebb sötét,
a csönd talapzata.

S a szövőgyáarak ablakán
20 kötegbe száll
a holdsugár,
a hold lágy fénye a fonál
a bordás szövőszékeken
s reggelig, míg a munka áll,
25 a gépek mogorván szövik
szövőnők omló álmait.

S odébb, mint boltos temető,
vasgyár, cementgyár, csavargyár.
Visszhangzó családi kripták.

KÜLVÁROSI ÉJ

JÓZSEF ATTILA
UJABB KÖLTEMÉNYEIBŐL

ahogy öreg akác nyugt. a hulló levelet
a fiatal kasszának
Így adom a könyvet Kármán Ernőnek, az
újja költőnek.

Kp. 1932.
66. II.
József Attila

BUDAPEST, 1932

- 30 A komor föltámadás titkát
őrzik ezek az üzemek.
Egy macska kotor a palánkon
s a babonás éjjeli őr
lidércet lát, gyors fényjelet, —
35 a bogárhátú dinamók
hűvösen fénylenek.

Vonatfütty.

- Nedvesség motoz a homályban,
a földre ledőlt fa lombjában
40 s megnehezíti
az út porát.

- Az úton rendőr, motyogó munkás.
Röpcédulákkal egy-egy elvtárs
iramlik át.
45 Kutyaként szimatol előre
és mint a macska, fülel hátra ;
kerülő útja minden lámpa.

- Romlott fényt hány a korcsma szája,
tócsát okádik ablaka ;
50 benn fuldokolva leng a lámpa,
napszámos virraszt egymaga.
Szundít a korcsmáros, szuszog,
ő nekivicsorít a falnak,
búja lépcsőkön fölbuzog,
55 sír. Élteti a forradalmat.

- Akár a hült érc, merevek
a csattogó vizek.
Kóbor kutyaként jár a szél,
nagy, lógó nyelve vizet ér
60 és nyeli a vizet.
Szalmazsákok, mint tutajok,
úsznak némán az éjjel árján — —

- A raktár megfeneklett bárka,
az öntőműhely vasladik
65 s piros kisdedet álmodik
a vasöntő az ércformákba.

Minden nedves, minden nehéz.
A nyomor országairól
térképet rajzol a penész.
70 S amott a kopár réteken
rongyok a rongyos füveken
s papír. Hogy' mászna ! Mocorog
s indulni erőtlen . . .

Nedves, tapadós szeled mása
75 szennyes lepedők lobogása,
óh éj !
Csüngsz az egen, mint kötelen
foszló perkál s az életen
a bú, óh éj !
80 Szegények éje ! Légy szemem,
füstölögj itt a szívemen,
olvaszd ki bennem a vasat,
álló üllőt, mely nem hasad,
kalapácsot, mely cikkan pengve,
85 — sikló pengét a győzelemre,
óh éj !

Az éj komoly, az éj nehéz.
Alszom hát én is, testvérek.
Ne üljön lelkünkre szenvedés.
90 Ne csipje testünket féreg.

BÁNAT

Hát kijöttem ide, az erdőbe.
Lágy libegés, — a levelek zizegnek,
mint a röpcédulák. A föld csöndje

- 5 fekszik, nehéz. Ágak, karok nyulnak :
Minden hatalmat ! . . . Lombos hajamba
száraz ág hull. A száraz ágak hullnak.

Csak egy pillanatra martak ki, csak.
Zúgj, erdő elvtárs ! Szinte csikorgok.
Egy pillanatra se martak ki, csak

- 10 az az elvaduló csahos rám támadt
s kijöttem, hogy erőm összeszedje,
mint a néni a gallyat, a bánat.

- Könnycsepp, — — egy hangya ivott belőle,
eltűnődve nézi benne arcát
15 és mostan nem tud dolgozni tőle.

MEDVETÁNC

Fürtös, láncos, táncos, nyalka,
aj de szép a kerek talpa !
Hova vánszorogsz vele?
Fordulj a szép lány fele !
5 Brumma, brumma, brummadza.

Híres, drága bunda rajtam,
húsz körömmel magam varrtam.
Nyusztból, nyestből, mókusból,
kutyából meg farkasból.
10 Brumma, brumma, brummadza.

Gyöngyöt őszig válogattam,
fogaimra úgy akadtam.
Kéne ott a derekam,
ahol kilenc gyerek van.
15 Brumma, brumma, brummadza.

Azért járom ilyen lassun,
aki festő, pingálhasson.
A feje a néninek
éppen jó lesz pemszlinek.
20 Brumma, brumma, brummadza.

Kinek kincse van fazékkal,
mér a markosnak marékkal.
Ha nem azzal, körömmel
a körmösnek örömmel.
25 Brumma, brumma, brummadza.

Szép a réz kerek virága,
ha kihajt a napvilágra !
Egy kasznárnak öt hete
zsebbe nőtt a két keze.
30 Brumma, brumma, brummadza.

Állatnak van ingyen kedve,
aki nem ad, az a medve.
Ha megfázik a lába,
takaródzzék deszkába.

35

Brumma, brumma, brummadza.

Apró, kemény kontyú ángyom
 réz-homloka fénybe clikkan,
 réz-hajlással földet érint,
 búzát kötöz csörögve a nyomainkban.

- 5 Ki kél pergő, könnyű hintón?
 Arany haja sétál, mászkál.
 Mi mint búza s ő pirosló
 napernyővel, mint a pipacs, fölöttünk száll.

- 10 Ángyikám mint rézből öntött,
 áll a zizegő mezőben.
 Por lombjai hajladoznak.
 Bogár szemén piros villog eltűnőben.

- Majd áttetsző krumpli gőzlött,
 hűtötte a csendes este.
 15 Ángyom sóhajtott s elvillant
 a sűrülő szürkületben még egy fecske.

- S jóéjszakát szólt a szalma.
 Jóságaink ciripelgettek
 s jószágunk volt a föld, az ég,
 20 a tücsköknek a csillagok felelgettek.

HÁLÓ

Hull a hajam, nincs kenyerem,
tollam vásík,
halász bátyám így veszett el.
Él így más is.

5 Idegeim elmeritem,
mint a hálót,
húst fogni s a nehéz vizen
könnyű álmot.

Szakadt lehet — gondolkozom —
10 az én hálóm.
Kiaggatom, megfoltozom.
S íme, látom —

Kiterített fagyos hálóm
az ég, ragyog —
15 jeges bogai szikrázón
a csillagok.

RITKÁS ERDŐ ALATT

Ritkás erdő alatt a langy tó,
lukba búvik piros bogárka,
fű biccen szürke csöpp varangytól
és a szántón borong a nyárfa.

- 5 Magos muharban hasán horkol
odvas dorong, a végén gomba.
Nézi teltkeblű öreg hordó ;
puha moha meg zsíros donga.

- 10 Lebeg a hosszú szél lebontva,
— késő, szép délután ez, késő —
fodraiból a levelet
fésüli zümmögő fésű.

- 15 S a köd szoptatós melle buggyan
a ráncos szoknyájú hegyek közt, —
így volt. Egy ember ült a porban
s eltűnt a kifeslő jegyek közt.

Tuntui s'ie, löy, a k'ä
 kökkädon a purttarap'or.
 Sue n'äba k'ieft för a a mojar.
 S'äri is'ind ropog a k'avas
 me'ie'ien.

K'äie k'omäly, is'ies, is'eads,
 lap's lap'og, k'ieck, s'eads.
 G'ak a'p' l'adik, me'ie hallhaton
 k'ot'og, me'ie a k'äas taom
 na'j'aban.

S'äp' s'äp' k'ieft is'ie
 id'it sa'judik a s'edö.
 G'ut'og' s'äp' it k'ie me'ie,
 id'ek'ati is'ont'ä l'väk
 p'ie'ie'ie.

S' a n'ille. k'ie'ie'ie s'ie'ie.
 A t'ök'ie'ie'ie w'ie'ie'ie n'ä'ie.
 S'or'ä'ie'ie, s'or'ä'ie'ie k'or'ä,
 is'ie'ie'ie p'ar'ä'ie'ie'ie'ie
 j'ä'ie'ie'ie.

K'ie'ie'ie'ie'ie k'ie'ie'ie'ie;
 is'ie'ie'ie'ie, k'ie'ie'ie'ie'ie.
 S'ulle'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 S'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 s'ie'ie'ie'ie.

S'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 k'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 k'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 k'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 k'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie

T'äp'og - k'ie'ie'ie'ie k'ie'ie
 s'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 s'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 s'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie
 s'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie'ie

S'or'ä'ie'ie'ie'ie'ie'ie

Dongó ödöng az erdő szélénél.
 Harkály kopog, gyík ragyog. Marha bög.
 S tovaringatja fodrosan a szél
 a tűnődve zümmögő időt.

- 5 Gyúrt, sárga táj, az égi mellig ér,
 muharmező, kemény kötény, nehéz —
 mi van benne? Amott fut egy kis ér
 s itt ház ül. Kisfia, az ól, idenéz.

- 10 Poros a víz, nincs kedve kéklenni.
 Zörrenő fák közt pikkelylik az út —
 és gomolygón új korunk vénjei,
 kik elhagyták az omladó falut.

- Hátha kenyér nő idegen igán.
 Lassan ügetnek, barnák s csontosak.
 15 Csöpp cókókjuk gunnyaszt a taligán.
 Fönn felhők lágy batyúi bomlanak.

- S sziszeg a por, rájuk locsog a sár —
 na, ki ad nektek munkát, kenyeret? ...
 Tétova szűnyog sír és a határ
 20 száraz szemekkel magába mered.

Füstöl a víz, lóg a káka
 kókkadón a pusztaságba.
 Dunnába bútt fönn a magas.
 Sűrű csönd ropog a havas
 5 mezőben.

Kövér homály, zsíros, csendes ;
 lapos lapály, kerek, rendes.
 Csak egy ladik, mely hallhatón
 kotyog még a kásás tavon
 10 magában.

Jeges ágak között zörgő
 időt vajudik az erdő.
 Csattogó fagy itt lel mohát
 s idekötöi csontos lovát
 15 pihenni.

És a szőlő. Közbül szilva.
 A tőkéken nyirkos szalma.
 Sorakozó sovány karók,
 öreg parasztoknak valók
 20 járkálni.

Tanya, — körülötte körbe
 fordul e táj. A tél körme
 oldaláról egy keveset
 repesztgeti még a meszet ;
 25 eljátszik.

Az ól ajtaja kitarva.
 Lóg, nyikorog, szél babrálja.
 Hátha betéved egy malac
 s kukoricatábla szalad
 30 csövestül !

Kis szobában kis parasztok.
Egy pipázik, de harasztot.
Ezeken nem segít ima.
Gondolkodva ülnek im a
sötétben.

35

Uraságnak fagy a szőlő.
Neki durrog az az erdő.
Övé a tó s a jég alatt
neki bujnak a jó halak
iszapba.

40

INVOKÁCIÓ

Énekelni oly nehéz, hol kíváncsi szemek figyelnek,
mégis, elfogódva bár,
fujd el dalod, zengd a munkások dalát.
Föl vagy huzva az életre s végül minden óramű lejár.

Nyisd meg szived, a világ alázatosan ül a kapunál.
Ez itt körül mind ellenség, gondold meg jól, az nyugalmat ad.
Énekelni oly nehéz itt, énekeld a munkások dalát!

Tekints körül e tört sikon, melyre kövér falkában épp betör
a homály.
Nincs ideje vigadásnak, ládd, a nap is feldöntött pohár.
Mi már nyugtalan álmunkhoz készülődünk — drága a világ, —
ciripelni kezd a fáradtság; énekeld a munkások dalát!

Óh hogy fetreng a nagy este! Erdős öléből sötéten dől a vér.
Az orvos szerint százhusz milliónak nem jut egy falat kenyér.
Ama százhusz millióban, mely a hold-zsupp fődte ölban
rongyaiba váj,

megszületett az a Gyermek, kit nem véd sem Isten, sem
Király —

Egész világ ege alatt
emeld föl műszered, szavadat, —
ismered a modern pszichológiát, —
szived elől nincs menekvés. Énekeld a munkások dalát!

Rebbsd meg a kíváncsiak gunyos csapatát.
Hölgyek, urak, ismerősök. Mosolyogni akarsz, mint barát.
Rájuk vagy utalva. S mintha néznétek egymást ablakon át.
— Csörrenjen meg az az üveg! Énekeld a munkások dalát!

1933

REMÉNYTELENÜL

Lassan, tündölvé

Az ember végül homokos
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.

5 Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játszik a nyárfa levelén.

10 A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden
s nézik, nézik a csillagok.

BÚZA

Zúdul a szél a rétekre,
sóhajunkkal keveredve.
Dohog a föld, zúg a búza,
zeng a búza.

5 Verejtékünk egy-egy cseppje
száraz földdel gyúrva egybe
búzaszem a búzaszáron.
Zúg a búza.

10 Kenyér magva, tőke magva,
megy a csűrbe, fut a bankba.
Hozzánk nem ér, csak a hangja :
zúg a búza.

15 Nő a búza, nő az ínség.
Fegyverkezik az ellenség.
Csöndet kíván a fasizmus !
S zúg a búza.

— Ahol nővök, táborom van,
hadirend a táboromban,
golyó, sortűz kalászosomban
20 (zúg a búza)

— Ide, aki földet szántott !
Ide, aki traktort gyártott !
Segítsetek, proletárok !
Zúg a búza !

Ó D A

A város peremén, ahol élek,
beomló alkönyokon,
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint a guanó,
lassúdan, vastagon.

Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
a csorba pléttetőt, —
hiába törli a bú szívünkről
a rákövesedőt.

Moshatja vér-is: Ilyenek vagyunk.
Uj nép, másfajta raj,
Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj,
Nem isten, nem is az Ész, hanem
a szén, vas és olaj,

a Való Anyag teremtett minket,
e szörnyű társadalom
öntöformáiba lötytyintve
ferrón és szilajon,
hogy helyt álljunk az emberiség rt
az örök talajon

Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hű
meghallói a törvényeknek;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlant annyian,
mióta kialakult
Naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult, —
szállásainkon éhínség, fegyver,
vakhít és kolera dult.

Győzni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
ti megaláztatok.

A földre sűtöttük szemünk s ki-
nyilt nekünk
a földbe zárt titok.

Csak néztek — a drága jószág
hogyan elvadult! — a gép.
Törékeny falvak recsennnek össze,

mint tócsán gyöngye jég,
városok vakolata omlik,
ha szökken; s döng az ég.

Ki inti le, talán a földesur,
a juhász vad ebét?
Gyermekkora gyermekkorunk
Velünk

nevelkedett a gép;
kezes állat. Né, szóljatok rá!
Mi tudjuk a nevét.

Mi tudjuk a törvényt! Nemaoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok!
De ő csak ahhoz hűz, ki néki
enni maga adott...

Im itt vagyunk, gyanakvón a
együtt,

az Anyag gyermekei!
Emeljétek föl szívünket — aze.
aki fölemeli!
Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvél a gyarak fölé!
Ily kormos, nagy szívet
az létott, hallott, ki napot látott
füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a Föld
soktárnás mélyeinek!

Föl! Föl! A fölösztott Föld körül
szédül és dülöng
a léckerítés lehetünkötől,
mint ha vihar dühöng.
Fujjunk rá! Föl a szívvél!
Füstöljön odafönt!

Míg megvilágosul gyönyörű
képeségünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a tevmelési erőket odakint s az
ösztevényeket debent...

A város peremén sivit e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi: hull, csak hull a
kővér, puha korom
s lerakódik, mint a guanó,
keményer, vastagon.

A költő, — ajkán csörömpöl a szó;

»A város peremén« korábbi szövege a Korunkból, József Attila javításaival

A VÁROS PEREMÉN

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
5 s lerakódik, mint a guanó
keményen, vastagon.

Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
10 a csorba pléhtetőt —
hiába törli a bú szivünkről
a rákövesedőt.

Moshatja vér is — ilyenek vagyunk.
Új nép, másfajta raj.
15 Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az ész, hanem
a szén, vas és olaj,

a való anyag teremtett minket
20 e szörnyű társadalom
öntőformáiba lötytyintve
forrón és szilajon,
hogy helyt álljunk az emberiségért
az örök talajon.

25 Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hű
meghallói a törvényeknek;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
30 mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlant annyian,
mióta kialakult
naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult :
35 szállásainkon éhinség, fegyver,
vakhit és kolera dúlt.

Győzni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
40 ti megaláztatok :
a földre sütöttük szemünk. Kinyílt
a földbe zárt titok.

Csak nézzétek, a drága jószág
hogyan elvadult, a gép !
45 Törékeny falvak reccsennek össze,
mint tócsán gyöngye jég,
városok vakolata omlik,
ha szökken ; s döng az ég.

Ki inti le? — talán a földesúr? —
50 a juhász vad ebét?
Gyermekkorunk gyermekeink. Velünk
nevelkedett a gép.
Kezes állat. No, szóljatok rá !
Mi tudjuk a nevét.

55 És látjuk már, hogy nemsoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok.
De ő csak ahhoz húz, ki néki
60 enni maga adott . . .

Im itt vagyunk, gyanakvón s együtt,
az anyag gyermekei.
Emeljétek föl szívünket ! Azé,
aki fölemeli.
65 Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvel, az üzemek fölé !
Ily kormos, nagy szívet
az látott-hallott, ki napot látott
70 füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a föld
sok tárnás mélyeinek!

Föl, föl ! . . . E fölosztott föld körül
sír, szédül és dülöng
75 a léckerítés leheletüktől,
mint ha vihar dühöng.
Fújjunk rá ! Föl a szívvel,
füstöljön odafönt !

Mig megvilágosúl gyönyörű
80 képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
ösztönöket idebent . . .

85 A város peremén sivít e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi, hull, csak hull a
kövér, puha korom,
s lerakódik, mint a g u a n ó,
keményen, vastagon.

A költő — ajkán csörömpöl a szó,
de ő (az adott világ
varázsainak mérnöke)
tudatos jövőbe lát
95 s megszerkeszti magában, mint ti
majd kint, a harmóniát.

ELÉGIA

Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten,
füst száll a szomorú táj felett,
úgy leng a lelke,
alacsonyan.

5 Leng, nem suhan.

Te kemény lélek, te lágy képzelet !
A valóság nehéz nyomait követve
önnönmagadra, eredetedre
tekints alá itt !

10 Itt, hol a máskor oly híg ég alatt
szikárló tűzfalak
magányán a nyomor egykedvű csendje
fenyegetően és esengve
fölordja a tömény

15 bánatot a tűnődők szíven
s elkeveri
milliókéval.

Az egész emberi
világ itt készül. Itt minden csupa rom.

20 Érnőt nyit a kemény kutyatej
az elhagyott gyárudvaron.

Töredezett, apró ablakok
fakó lépcein szállnak a napok
alá, a nyirkos homályba.

25 Felelj —
innen vagy?

Innen-e, hogy el soha nem hagy
a komor vágyakozás,
hogy olyan légy, mint a többi nyomorult,

30 kikbe e nagy kor beleszorult
s arcukon eltorzul minden vonás?

Itt pihensz, itt, hol e falánk
erkölcsi rendet a sánta palánk
rikácsolva

35 őrzi, óvja.

Magadra ismeresz? Itt a lelkek
egy megszerkesztett, szép, szilárd jövőt
oly üresen várnak, mint ahogy a telkek
köröskörül mélán és komorlón
40 álmodoznak gyors zsbongást szövő
magas házakról. Kínlódó gyepüket
sárba száradt üvegcserepek
nézik fénytelen, merev szemmel.
A buckákról néha gyűszünyi homok
45 pereg alá... s olykor átcikkan, donog
egy-egy kék, zöld, vagy fekete légy,
melyet az emberi hulladék,
meg a rongy,
rakodtabb tájakról idevont.
50 A maga módján itt is megterít
a kamatra gyötört,
áldott anyaföld.
Egy vaslában sárga fű virít.

Tudod-e,
55 milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek,
60 kit idegenben löknek, vernek.
Igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
Magaddal is csak itt bírhatasz,
óh lélek! Ez a hazám.

EGY KISGYEREK SÍR

A sötét szoba sarkában zokog
egy tehetetlen, guggoló gyerek.
Sír, mint a cipó alatt a homok.
Vergődik, mint a nehéz tengerek.

- 5 Könnyes, miként északra nyíló völgy.
Könnyes, mint könnyes a szem ürege.
Könnyes, miként a kő alatt a föld.
Könnyes, miként az ablak üvege.

- Sír, mint ahogy a vízben sír a mész.
10 Sír, mint a víz sír a fedő alatt.
Sír, mint a holt fa, melyet tűz emészt.
Sír, mint csarnokban a futószalag.

- Melybe az ember, állat és növény
belehelt minden élő meleget
15 s jegesen porlik sziklák peremén —
sír, mint a szél az Érchegység felett.

- Sikolt, mint ölben újév malaca.
Sikolt, mint kés-él, ha köszörülük.
Sikolt, mint rozs, ha szeli a kasza.
20 A tepsiben a hús nyöszörög így.

...Mint könyvelő, ki csendben hazatér,
ruháját rendben székére teszi,
ágy szélén mereng, morog, útrakél —
puffannak apró, gyors lépései — —

- 25 egy síkra, havat kóstolva üget
a zöld holdfényben, merev éjszakán,
kotor, vakog, nyálná a sós eget, —
így vonít ő; a pusztán a magány...

- Vinnyog, mint hántott kukoricacső.
30 Vinnyog, mint szalma az alvó alatt.
Vinnyog, mint hülye, kit nyom az idő.
Vinnyog, mint eb, mely ostorba harap.

- A sötét szoba sarkában zokog
egy tehetetlen guggoló gyerek.
35 Szaporáz, mint a könnyű motorok,
ellustul, mint a nehéz tengerek.

1.

- Itt ülök csillámló sziklafalon.
 Az ifju nyár
 könnyű szellője, mint egy kedves
 vacsora melege, száll.
- 5 Szoktatom szívemet a csendhez.
 Nem oly nehéz —
 idesereglik, ami tovatűnt,
 a fej lehajlik és lecsüng
 a kéz.
- 10 Nézem a hegyek sörényét —
 homlokod fényét
 villantja minden levél.
 Az úton senki, senki,
 látom, hogy meglebbenti
- 15 szoknyád a szél.
 És a törékeny lombok alatt
 látom előrebiccenni hajad,
 megrezzenni lágy emlőidet és
 — amint elfut a Szinva-patak —
- 20 ím újra látom, hogy fakad
 a kerek fehér köveken,
 fogaidon a tündér nevetés.

2.

- Óh mennyire szeretlek téged,
 ki szóra bírtad egyaránt
- 25 a szív legmélyebb üregeiben
 cseleit szövő, fondor magányt
 s a mindenséget.

30 Ki mint vizesés önnön robajától,
elválsz tőlem és halkan futsz tova,
míg én, életem csúcsai közt, a távol
közelében, zengem, sikoltom,
verődve földön és égbolton,
hogyan szeretlek, te édes mostoha!

3.

35 Szeretlek, mint anyját a gyermek,
mint mélyüket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint a fényt a termék,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat!
Szeretlek, mint élni szeretnek
halandók, amíg meg nem halnak.

40 Minden mosolyod, mozdulatod, szavad
őrzöm, mint hulló tárgyakat a föld.
Elmémbe, mint a fémbe a savak,
ösztöneimmel belemartalak,
te kedves, szép alak,
45 lényed ott minden lényedet kitölt.

A pillanatok zörögve elvonulnak,
de te némán ülsz fülemben.
Csillagok gyúlnak és lehullnak,
de te megálltál szememben.
50 Ízed, miként a barlangban a csend,
számban kihűlve leng
s a vizes poháron kezéd,
rajta a finom érezet,
föl-földereng.

4.

55 Óh, hát miféle anyag vagyok én,
hogyan pillantásod metsz és alakít?
Miféle lélek és miféle fény
s ámulatra méltó tünemény,
hogyan bejárhatom a semmiség ködén
60 termékeny tested lankás tájait?

S mint megnyílt értelembe az ige,
alászállhatok rejtelseibe ! . . .

Vérköreid, miként a rózsabokrok,
reszketnek szüntelen.

- 65 Viszik az örök áramot, hogy
orcádon nyíljon ki a szerelem
s méhednek áldott gyümölcse legyen.
Gyomrod érzékeny talaját
a sok gyökerecske át meg át
70 hímezi, finom fonalát
csomóba szőve, bontva bogját —
hogy nedűid sejtje gyűjtse sok raját
s lombos tüdőd szép cserjei saját
dicsőségüket susogják !

- 75 Az örök anyag boldogan halad
benned a belek alagútjain
és gazdag életet nyer a salak
a buzgó vesék forró kútjain !

- 80 Hullámzó dombok emelkednek,
csillagképek rezegnek benned,
tavak mozdulnak, munkálnak gyáarak,
sűrög millió élő állat,
bogár,
hinár,

- 85 a kegyetlenség és a jóság ;
nap süt, homályló északi fény borong —
tartalmaidban ott bolyong
az öntudatlan örökkévalóság.

5.

- Mint alvadt vérdarabok,
90 úgy hullnak eléd
ezek a szavak.
A lét dadog,
csak a törvény a tiszta beszéd.
De szorgos szerveim, kik újjászülnék
95 napról napra, már fölkészülnek,
hogy elnémuljanak.

De addig mind kiált —
Kit kétezer millió embernek
sokaságából kiszemelnek,
100 te egyetlen, te lány
bölcső, erős sír, eleven ágy,
fogadj magadba ! . . .

(Milyen magas e hajnali ég !
Seregek csillognak érceiben.
105 Bántja szemem a nagy fényesség.
El vagyok veszve, azt hiszem.
Hallom, amint fölöttem csattog,
ver a szívem.)

6.

(Mellékdal)

(Visz a vonat, megyek utánad,
110 talán ma még meg is talállak,
talán kihül e lángoló arc,
talán csendesen meg is szólalsz :

Csobog a langyos víz, fürödj meg !
Ime a kendő, törülközz meg !
115 Sül a hús, enyhítse étvágyad !
Ahol én fekszem, az az ágyad.)

A TŐKÉSEK HASZNÁRÓL

Dagassz gázlágnál kenyeret,
vagy égess lukas, vörös téglát ;
törje kapa a tenyered ;
áruld magad, míg leng a szoknyád ;
5 feküdj hanyatt és deszkázz aknát ;
cipelj zsákot a piacon ;
tanulj, vagy ne tanulj ki szakmát, —
a tőkéséké a haszon.

Öblíts benzinben selymeket ;
10 szedd guggolva a vörös hagymát ;
ölj kecskét, amely rád megeg ;
jól szabj, hogy álljon jól a nadrág ;
csak rajta, mikor abbahagynád !
Kirúgnak s mit nyerhetsz azon ?
15 Koldulsz? betörsz? . . . A rend lecsap rád, —
a tőkéséké a haszon.

Költsél epedő verseket ;
pácolj prágai módra sonkát ;
gyűjts gyógynövényt, fejts köszönet ;
20 vezess főkönyvet s rejtsd a titkát ;
viselj aranyzsinóros sapkát ;
élj Párizsban vagy Szatymazon, —
mire a béredet kikapnád,
a tőkéséké a haszon.

Ajánlás

25 Proletár, folytatnám, de unnád,
tudod, hogy nem élsz lazacon, —
amíg tőkésék adnak munkát,
a tőkéséké a haszon.

Ne hadd el magad, öregem,
 bőröd ne bízd kereskedőre,
 ki elád felhőt az egen
 s a földön telket vesz belőle.
 5 Inkább segít a kutya szőre
 a teríthető betegen,
 semhogy magát miértünk törje,
 aki sorsunktól idegen.

Magának rág mind, aki rág,
 10 a fogacskák azért fogannak.
 S mert éhes rongy vagy, a fogát
 elkoldulhatod-e a kannak?
 Fázol. Hát mondd, hihetsz-e annak,
 ki fűtve lakik öt szobát,
 15 falain havas tájak vannak,
 meztelen nők meg almafák?

Hihetsz-e? Szagos kis dorong
 édes szivarja s még mi morgunk,
 20 ő langyos vízben ül s borong,
 hogy óh, mi mennyire nyomorgunk!
 Ha pincéjébe szemet hordunk,
 egy pakli »balkánt« is kibont!
 Szivére veszi terhünk, gondunk.
 Vállára venni nem bolond...

Bús jószág, ne vetéld magad!
 25 Együtt vágunk a jeges télnek.
 A jégből csak lucsok fakad,
 de hű társ — éhezők kísérnek.
 S ha most a tyúkszemünkre lépnek,
 30 hogy lábunk cipőnkbe dagad,
 rajtad is múlt. Lásd, harc az élet,
 ne tékozold bizalmadat.

TÉLI ÉJSZAKA

Légy fegyelmezett !

A nyár
ellobbant már.
A széles, szenes göröngyök felett
5 egy kevés könnyű hamu remeg.
Csendes vidék.
A lég
finom üvegét
megkarcolja pár hegyes cserjeág.
10 Szép embertelenség. Csak egy kis darab
vékony ezüstrongy — valami szalag —
csüng keményen a bokor oldalán,
mert annyi mosoly, ölelés fönnakad
a világ ág-bogán.

15 A távolban a bütykös vén hegyek,
mint elnehezült kezek,
meg-megrebbenve tartogatják
az alkonyi tüzet,
a párolgó tanyát,
20 völgy kerek csöndjét, pihegő mohát.

Hazatér a földműves. Nehéz,
minden tagja a földre néz.
Cammog vállán a megrepedt kapa,
vérzik a nyele, vérzik a vasa.
25 Mintha a létből ballagna haza
egyre nehezebb tagjaival,
egyre nehezebb szerszámaival.

Már fölszáll az éj, mint kéményből a füst,
szikrázó csillagaival.

30 A kék, vas éjszakát már hozza hömpölyögvé
lassudad harangkondulás.
És mintha a szív örökről-örökre
állna s valami más,
talán a táj lüktetne, nem az elmulás.

35 Mintha a téli éj, a téli ég, a téli érc
volna harang
s nyelve a föld, a kovácsolt föld, a lengő nehéz.
S a szív a hang.

Csengés emléke száll. Az elme hallja :
40 Üllőt csapott a tél, hogy megvasalja
a pántos égbolt lógó ajtaját,
amelyen a gyümölcs, a búza, fény és szalma,
csak dőlt a nyáron át.

Tündöklük, mint a gondolat maga,
45 a téli éjszaka.

Ezüst sötétség némasága
holdat lakatol a világra.

A hideg úrön holló repül át
s a csönd kihűl. Hallod-e, csont, a csöndet?
50 Összekoccanak a molekulák.

Milyen vitrinben csillognak
ily téli éjszakák?

A fagyra tört emel az ág
s a pusztaság
55 fekete sóhaja lebben — —
varjuccapat ing-leng a ködben.

Téli éjszaka. Benne,
mint külön kis téli éj,
egy tehervonat a síkságra ér.
60 Füstjében, tengve
egy ölnyi végtelenbe,
keringenek, kihúnynak csillagok.

A teherkocsik fagyos tetején,
mint kis egérke, surran át a fény,
65 a téli éjszaka fénye.

A városok fölött
a tél még gőzölög.
De villogó vágányokon,
városba fut a kék fagyon
70 a sárga éjszaka fénye.

A városban felüti műhelyét,
gyártja a kínok szűrő fegyverét
a merev éjszaka fénye.

A város peremén,
75 mint lucskos szalma, hull a lámpafény,
kissé odább
a sarkon reszket egy zörgő kabát,
egy ember, üldögél,
összehúzódik, mint a föld, hiába,
80 rálép a lábára a tél...

Hol a homályból előhajol
egy rozsdalevelű fa,
mérem a téli éjszakát.
Mint birtokát
85 a tulajdonosa.

szőlősgazda
Dajász ~~szőlősgazda~~ keményet;
vagy éjszaki lúkas, vörös téglat;
törpe kupa a tanyán;
feküdj hanyatt is deszkán aknát;
szűk mező, míg lunga soknyadt;
cipő, ruhát a piacra;
tanulj, vagy ne tanulj, ki szakmát,
a tőkéseké a házam.

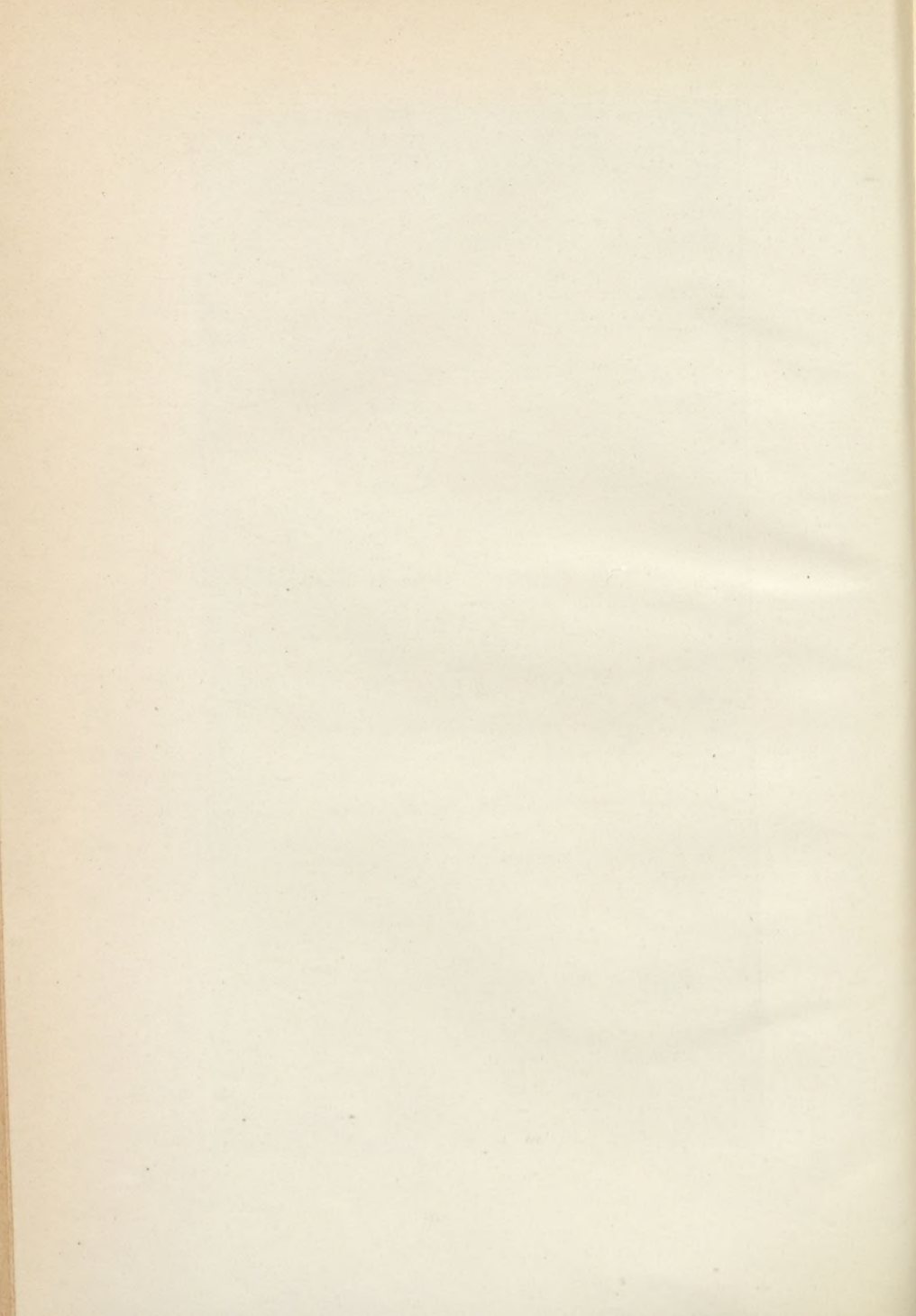
Öblítés ~~szőlősgazda~~ szőlőket;
Egyedül ~~szőlősgazda~~ vörös kagymát;
jól kockát, amíg rád meleg;
jól szabj, hogy álljon jól a nadrág;
csak rajta, nekor abba kagymát! -
Kisúgnak s mit nyombátor a szem?
Koldusok? Retörök? s kővel lecsap rád,
a tőkéseké a házam!

Költés ~~szőlősgazda~~ vesekét;
páncsoly, magai nékora szokat;
szűk szőlő, fejts kővel;
vessz fókonyat s szét a tüköt;
viselj aranyesimőrs apkát,
sélj pörizaban, vagy fratymanon,
mire a tészet kikapnád,
a tőkéseké a házam.

Árnyék

Porletár! felfőttem, de unyád;
tudad, hogy nem álom házam,
amíg tőkések ádnak munkát,
a tőkéseké a házam.

Jó szerkesztés

Ne hadd el magad, öregem

Ne hadd el magad, öregem
és bírd meg az életemet
ki alád felhöt az ég
és a földön telkes vész kelte.
Inkább segít a kutya sóri
a lecsóval kezesen,
szemint magd, néhánthoz tojja
aki szorultól meg, v.

Kind magának vig, aki vig,
mítta szemfogak fogamnak.
É most éhes vagyok, a fogak
alkoholizáció a kánnak?
Fársol. Hát mond, hihető-e annál,
ki futva lakik itt sorbalt,
falain havas tájak manna,
névtelen nek meg almapák?!

Hihető-e? Javos kis domy
édes sziwarfa és mig mi morgant,
é langos verben át a borog,
hogy ok mi meangyid nyomorgant!
Ha pincsihe szemt hordent,
gy pulsi "balkant" is kibont.
Sivare vési torként, gondent.
Vállra és vési nem bolond.

Biz jószág! ne hadd el magad.
Szűk magam a jeges télen.
Fogad tén = sátra nem fakad;
de mi tén: ekerül kiskaput.
Ha tyúkorménka most rőlőpnek,
hogy tükent cipőbe lapad,
raftad is mit! Lásd, hanc az élet,
ne tüköld bialkardat.

Ap. 1945. okt. 19.

#

János

<TEHERVONATOK TOLATNAK...>

Tehervonatok tolatnak,
a méla csörömpölés
könnyű bilincseket rak
a néma tájra.

- 5 Oly könnyen száll a hold,
mint a fölszabadult.

- A megtört kövek
önnön árnyukon fekszenek,
csillognak
10 maguknak,
úgy a helyükön vannak,
mint még soha.

- Milyen óriás éjszaka
szilánkja ez a súlyos éj,
15 mely úgy hull le ránk,
mint a porra a vasszilánk?

- Napszülte vágy!
Ha majd árnyat fogad az ágy,
abban az egész éjben
20 is ébren
maradnál?

⟨INDIÁBAN, HOL ÉJJEL A VADAK...⟩

Indiában, hol éjjel a vadak
zöld szeme cikkan át a dzsungelen, —
mikor dédapa is kicsi volt még,
élt egy nagy fejedelem.

- 5 Parancsot adott, büszkét, szigorút :
»Fogjon mindenki szerszámot ! Oda,
hol a lombzenére táncot lejt a hold,
épüljön hétszáz ékes palota !«

- 10 Hétszáz ékes palota közé
kincstárat vasból rakatott
s a napot akarta ráveretni,
mint óriás, tüzes lakatot.

- 15 Hiába szörnyedt el a nép
s kérlelték vének és papok :
»Ami égi, ne hozd a földre !«
A kapu pántja kérte a napot.

- 20 Feszült létra a felhő szélihez.
Megbillent az ; a létra leszakadt.
Fogtak sasokat könnyű szekérbe,
a hámot szétszedték dalos madarak.

S míg sürgött irtózva, serénykedett
a dolgos népek megdőbbent zöme,
kisült a vetés, kigyult a város ;
kicsordult a nap lángos özöne.

- 25 Mint a zuhatag, hullt alá a tűz.
Állva száradt el a fejedelem.
S a hétszáz palota helyét elfoglalta
az őserdő egy hűvös éjjelen.

EGY IFJÚ PÁRRA

Úgy érzem, hogy múlik az idő, hogy bonyolultabb
örömök várnak reám és egyszerűbb,
de nem dísztelenebb szomorúság, mint a multak,
melyeknek lágy s erős szövédéke most kiterült

5 előtttem, — ím e zümmögő kávéházban várok reátok
óvatosan, lassan s figyelve, (multba? jövőbe? nem tudom)
de vizsgán, mint a kutya, ki bár szemmel tartja a gyanu-
san nyüzsgő világot,
félíg ügyel csak, mert másfelől gazdáját várja jelenni a
néma uton —

ily félálomszerű figyelemben, mely egy, noha ketté irányul,
10 kifelé multa-jövőre, befelé rátok, kis asszony s te kedves
barát,

érezem, hogy ti vagytok a gazdám (vagyis illő arányul
veszem e magányos várakozáshoz kettős mosolyotok sugarát).

Érzem, hogy ti vagytok a gazdám, mert egyetlenegy
vagytok ti ketten,

15 kike várok e sanda jelen gyanus jelenései közt,
míg vöröshajú jellemszínészek kártyákat osztanak felettem,
mérgeket hordanak szerte-körül, nyelik a füstöt, a gőzt...

Lám-lám, nevetve jöttök, nem tudva, hogy ti vagytok Az,
ki eligazítja

az üres keretekben a képeket, melyek hanyag
alakzatai alighogy élnek, máris tubusaikba
20 surrannának vissza a festékek, a nem-lelt multba az ősi anyag.

Üljetek csak ide mellém, hadd legyünk együtt újra a hármak,
viduljunk, vonjunk határokat a térben s az óra szerint —
ez a félálom visszahuzódik szívembe, máris úgy rémlik
mint az a gyarmat,
melyet nem láttam s amelynek partján a kenyérfa koronája
lágyan meginog.

〈HOVÁ FORDULJON AZ EMBER〉

Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a harcosok közé,
nem dob be ablakot, nem tép föl uccaköveket?
Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a harcosok közé
és nem elégedetlen, bár nem elégedett?

Hová forduljon az ember — ismétli megint az ismerős.
Borostás arca mintha látna, de a szeme semmit se néz, akár
a halé.

Milyen gyöngé és bánatos! És bánata mily alapos, erős!
Meghalni semmiért sem tudna, de ha villamos ütné el, bátran
állna a halál elé.

Tudja mindazt, mit én tudok, de nem onnan tudja, ahonnan én.
Eszét külön, szívét külön szárnyalja be az egyröptü szó
Madarat lát? — pihe suhan s a csontváz ott áll messzi kopasz
ág zörgő tetején — —
néki a fogalmak hideg vasak, miket csak messziről szemlélni jó.

Nézd! szólnék, de mit is mondjak? Meghallgat, de legbelül egy
öregre figyel,
ki szomorúan mosolyogva őszi esőben lebontott hajjal bolyong —
hüvös szelét már én is érzem s megrendülök. El innen, el —
Ellenség ő, ellenségünk páralepte szemeivel —
nekünk vaskörmével kívül, a hideg kályhán csörömpöl, guggol
a gond.

1934

NYÁRI DÉLUTÁN

Cseveg az olló. Néne
nyesi a pázsitot,
s megáll. Hátulról nézve
is látni, ásitott.

5 Rádió nyüzsög. Szárnyak
dongnak az üvegen
s a szellők táncot járnak
a puha füveken.

Az idő semmit játszik,
10 langy tócsa most, megállt.
Hogy elleng, abból látszik,
hogymeg a virág.

Én sem tudom már régen,
alszom? vagy dolgozom?
15 Megterit feleségem
szép fehér abroszon.

Az eget is e tájon
vászonfény lepi el
s csillog, mert üvegtálon
20 ül, a földi eper.

Boldog vagyok. A kedves
mellettem varrogat
s hallgatjuk, amint elmegy
egy vén tehervonat.

A SZIGETEN

Margitsziget, hol joghurtot söröztem,
hol csokolóztam állva, séta közben —

Mily drága vagy, lágy röptű lombjaiddal,
polgári áron enyhült gondjaiddal!...

- 5 Mint egeret a macska, a melegben
csak lestem, egy levélke hátha lebben.

Ugy izlett már a levegő is régen,
mint állott sör, habja se volt az égen.

- Kiléptem hát, hogy enyhülésre leljek, —
10 de »Hoch!«-ok zúgtak és rekedtebb »Heil!«-ek,

csámpás Wotanok téglavörös arccal,
több mecklenburgi kisiparos dalkar

zajongta, hogy csak ő van a világon
és megvalósul a keleti álom!

- 15 Barna szmokingban húzták a zenészek —
de kinek húzták? melyik nép a részeg?

Ezt ők döntsék el, a felsőbb hatalmak,
akik nem adtak egy pici nyugalmat.

- Mert én azon tünődtem meglepetve,
20 mért mentem éppen a Margitszigetre?

ALKALMI VERS A SZOCIALIZMUS ÁLLÁSÁRÓL IGNOTUSNAK

1.

Fák közt,
virág közt
ülök egy padon.
Kotyogok mint elhagyott csolnak,
5 sok lány levegő locsolgat —
a szabadság nagy csendjét hallgatom.
S valami furcsa módon
nyitott szemmel érzem,
hogy testként folytatódom
10 a külső világban —
nem a fűben, a fákbán,
hanem az egészben.

2.

Ahogy fölvetem boldog szememet,
mind följebb oszlanak az egek
15 s egyszerre élem suhannak itt
gólyákként lengő szavaid,
te hamvadthajjú öreg.
És mint a tájon, mosolygok rajtad.

3.

Nem érzem én, csak értem aggodalmad.
20 S azért tolom el a csendet, hogy belásd,
őreg vagy és nem az elmúlást
siratod, mint helyedben én siratnám,
hanem a munkát, a fölszabadulást,
magát az emberi alkotást,
25 a láthatatlant, mert rátipornak hitvány
és látható hatalmak.

4.

Ha beomlanak a bányát
 vázazó oszlopok,
 a kincset azért a tárnák
 30 őrzik és az lobog.
 És mindig újra nyitnák
 a bányászok az aknát,
 amíg szívük dobog.

5.

A dolgos test s az alkotó szellem,
 35 mondd, hogy törhetne egymás ellen?
 Az elme, ha megért, megbékül,
 de nem nyughatik a szív nélkül.
 S az indulat múltó görcsökbe vész,
 ha föl nem oldja eleve az ész.

40 Azt hiszem, fáj sok fölgyűlt éved és
 azért a szerető tévedés.
 S jobb is volna, ha most elnéznéd velem,
 hogy' köt hálót szellő faleveleken.

6.

Már karcsú idomaira
 45 pongyolát ölt a lég.
 Az alkony a felhőn fésű...
 ülünk együtt, mint kedves és fia...

A fűben gyepeként sarjad a sötét.
 A homály pamutlombjai inganak.

50 S mi várjuk, hogy mikor lesz
 látható reszketésű
 bennünk az első csillag.

BÉRMUNKÁS-BALLADA

Hordunk vinnyogó kosarat,
kapálunk reszkető salátát,
vályognak dagasztunk sarat,
szabjuk a divathölgy ruháját,
5 fejtjük a sertésoldal háját,
zsirt olvasztunk, libát tömünk
s az est ha bontja lengő táját,
bérünk van, nincsen örömünk.

Hiába emelünk falat
10 és rakjuk sorsunk kaszárnyáját,
fiunk uccán, üveg alatt
nézi csak építőkockáját,
s ha lányunk babaruhácskáját
15 kéri — hisz szövetet szövünk —
összeszorítja puha száját —
bérünk van, nincsen örömünk.

Szemünk előtt csak szíj szalad,
csinálunk kocsit, hozzá pályát,
20 földben, föld fölött, föld alatt
elültetjük a világ fáját,
begyűjtjük a rét gabonáját
és még büszkék se lehetünk —
tűzbe vetik, vízbe dobálják.
Bérünk van, nincsen örömünk.

25 A krumpli úgy nő, ha kapálják!
Ott nincs hiba, hogy küzködünk,
nem az rágja az ember máját.
Bérünk van, nincsen örömünk.

ANYA

Az őszi eső szürke kontya
arcomba lóg zilálva, bontva.
Harmadik napja sírja, mondja,
mint tébolyult anya motyogja
5 — mert csecsre vágyom — rám meredve :
Reátaláltam gyermekemre,
aludj el, édes kedvesem, te,
csitt, csitt, kicsikém, tente, tente ...

I.

Földtől eloldja az eget
 a hajnal s tiszta, lágy szavára
 a bogarak, a gyerekek
 kipörögnek a napvilágra ;
 a levegőben semmi pára,
 a csilló könnyűség lebeg !
 Az éjjel rászálltak a fákra,
 mint kis lepkék, a levelek.

II.

Kék, piros, sárga, összekent
 képeket láttam álmaimban
 és úgy éreztem, ez a rend —
 egy szálló porszem el nem hibbant.
 Most homályként száll tagjaimban
 álmom s a vas világ a rend.
 Nappal hold kél bennem s ha kinn van
 az éj — egy nap süt idebent.

III.

Sovány vagyok, csak kenyeret
 eszem néha, e léha, locska
 lelkek közt ingyen keresek
 bizonyosabbat, mint a kocka.
 Nem dörgölődzik sült lapocka
 számhoz s szívemhez kisgyerek —
 ügyeskedhet, nem fog a macska
 egyszerre kint s bent egeret.

IV.

Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat
s így mindenik determinált.
Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra.

V.

A teherpályaudvaron
úgy lapultam a fa tövéhez,
mint egy darab csönd; szürke gyom
ért számhoz, nyers, különös-édes.
Holtan lestem az őrt, mit érez,
s a hallgatag vagonokon
árnyát, mely ráugrott a fényes,
harmatos szénre konokon.

VI.

Im itt a szenvedés belül,
ám ott kívül a magyarázat.
Sebed a világ — ég, hevül
s te lelkedet érzed, a lázat.
Rab vagy, amíg a szíved lázad —
úgy szabadulsz, ha kényedül
nem raksz magadnak olyan házat,
melybe háziúr települ.

VII.

Én fölnéztem az est alól
az egek fogaskerekére —
csilló véletlen szálaiból
törvényt szőtt a mult szövőszéke
és megint fölnéztem az égre
álmainm gőzei alól
s láttam, a törvény szövődéke
mindíg fölfeslik valahol.

VIII.

Fülelt a csend — egyet ütött.
 Fölkereshetnéd ifjúságod ;
 nyirkos cementfalak között
 képzelhetsz egy kis szabadságot —
 gondoltam. S hát amint fölállok,
 a csillagok, a Göncölök
 úgy fénylenek fönt, mint a rácsok
 a hallgatag cella fölött.

IX.

Hallottam sírni a vasat,
 hallottam az esőt nevetni.
 Láttam, hogy a mult meghasadt
 s csak képzetet lehet feledni ;
 s hogy nem tudok mást, mint szeretni,
 görnyedve terheim alatt —
 minek is kell fegyvert veretni
 belőled, arany öntudat !

X.

Az meglett ember, akinek
 szívében nincs se anyja, apja,
 ki tudja, hogy az életet
 halálra ráadásul kapja
 s mint talált tárgyat visszaadja
 bármikor — ezért őrzi meg,
 ki nem istene és nem papja
 se magának, sem senkinek.

XI.

Láttam a boldogságot én,
 lány volt, szőke és másfél mázsa.
 Az udvar szigorú gyöpen
 imbolygott göndör mosolygása.
 Ledől a puha, langy tócsába,
 hunyorgott, röffent még felém —
 ma is látom, mily tétovázva
 babrált pihéi közt a fény.

XII.

Vasútnál lakom. Erre sok
vonat jön-megy és el-elnézem,
hogy' szállnak fényes ablakok
a lengedező szosz-sötétben.
Igy iramlanak örök éjben
kivilágított nappalok
s én állok minden fülke-fényben,
én könyöklök és hallgatok.

JÓZSEF ATTILA

MEDVETÁNC

VÁLOGATOTT KÖLTEMÉNYEK 1922—1934

*

RÉVAI KIADÁS

A fán a levelek
 lassan lengenek,
 Már mind görbe, sárga
 s fonnyadt, puha...

5 Egy hallgatag madár
 köztük föl-le jár,
 mintha kalitkája
 volna a fa...

Ó, kedves, ránk tekint,
 10 zeng az ősz megint.
 Eső mormog s rá a
 nép nyomora...

A szomszédban szegény
 mészároslegény
 15 ajkán sír, mint árva,
 egy furulya...

A FÁN A LEVELEK

A fán a levelek
lassan lengenek.
Már mind görbe, sárga,
s konnyadt, puha.

5 Egy hallgatag madár
köztük föl-le jár.
Mintha kalitkája
volna a fa.

10 Így lépdél, ül fakón
bennem is dalom
s véle rezge árnya,
a némaság.

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.

- 5 Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Éngem vigyen föl a padlásra.

- 10 Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.

- 15 Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő —
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.

ISZONYAT

A szobakonyhán félhomály van.
Az alkóv mögött szendereg
csücsörgő szájjal, rongy pólyában
s fölnyög néha egy kisgyerek.

- 5 Rezeg, rándul, mint őszi szélben
tócsa a rideg köveken.
Egy kislány, gondolkodva mélyen,
ül a sarokban félszegen.

- 10 Csak ketten élnek az alkóvban,
kiket vágy éltet s gyűlölet.
Bundás kutyával, megkopottan,
Rákóczi-árny az ágy felett.

- A kislány hétéves. Kiszökne
s itt benn ugrálni sem lehet.
15 A mama lelkére kötötte
ezt a dögöt, a gyermeket.

- Futna ! . . . Ám oly nagyon tűnődik,
hogy majdnem elalszik bele.
Erőt is érez, hogy a földig
20 egy várost lerontson vele.

. . . Ám dagadt szemét nyitja s menten
fölsír a csöpp fiúgyerek.
A lányka végigméri; csendben
megmelegíti a tejet.

- 25 A kékülő arcú gyerekre
mereven néz és hallgatag.
Fakó haján, mint halott lepke,
lógatja szárnyát a szalag.

30 Majd az ordító szájba tolja
a tejes üveg cucliját.
A fiú köhög fuldokolva
s mint bot, ha törik, úgy kiált.

35 Mint tenger, ráng az apró termet ;
a cucli csöpög, mint a csap ;
a lány elveszi és a gyermek
nyel, vonít és utánakap.

40 Majd ismét a szájába nyomja,
mert már csak tátog és feszül,
s mire az szopva megnyugodna,
kiveszi ajkai közül.

A gyermek nem tudja, örüljön,
vagy sírjon véghetetlenül ;
haragja rázza. A tej följön
kis gyomrából s ajkára ül.

45 Akárha most született volna,
oly vörös ; fején az erek,
mint pondrók, másznak vonagolva ;
lába nagyujja megmered.

50 Üvölt és hápog ; szopna s retteg.
Inyével a homályba kap.
Csak mikor istenek születtek,
szülőkbén kélt ily iszonyat.

55 A gyermek irtózáttól nyirkos, —
ha adja, miért veszi el?
A leány hideg, mint a gyilkos.
Az udvaron vak énekel.

60 Igy játszik egy félóra hosszat,
némán és mosolytalanul.
Mikor egy szomszéd nő kopogtat,
megrezzen, mégis válaszul

lágyan szól ki a hasadékon :
»Tán most kap szegényke fogat !«
Aztán az alkóvba ül s vékony
tíz kis ujjával játszogat.

65 Az anya este — hetek óta
így van ez — ölébe veszi
fiát, az öt marokra fogja
s az édes tejet nem eszi.

70 Az üveg láttán sírni kezd el ;
csak az öl erős melegét
kéri s mint roskadt öregember,
reszketve húnyja le szemét.

Az anya nem tudja, mi lelte,
(kendőjét ekkor veti le).
75 A kisleánynak perg a nyelve :
»Időben adtam ennie.«

»Mama, engedjen főzni engem !«
Már frissen, vidoran nyafog.
A mama fáradtan, esetten
80 érzi, aludni volna jobb ...

Éjjel a csillagok nem égnek,
évszakok sírnak és egek.
Álmában sír az anya s ébred,
azt hiszi, sír a kisgyerek.

85 Azon néma vinnnyogás dermed.
Az anya ágyából kikel —
úgy látja, mosolyog a gyermek,
és megnyugodva alszik el ...

Mikor munkába siet reggel,
90 készít egy kis tízórait
s indul. A kisleány is felkel
s míg ruhát ölt, fogadkozik.

De nyomja nagy magánya itt benn,
kín löki — játsszék odakint.
95 Ismét fölsír a gyermek s minden
előlről kezdődik megint.

Éttem-ittam fekete, undok
 mocskot és csípős trágvalevet ;
 ember vakmerőbb nem lehet.
 Ám eddig sohasem voltam boldog.

- 5 Ebben a megváltott világban
 egy pillanatom nem volt nemes ;
 sem langyos, édes, kellemes,
 mint disznónak a pocsolyában.

- 10 Engem sunyiságra oktat
 az erkölcs. (Rólad is ezt hiszem.)
 Huszonnyolc éve éhezem.
 Rajtam már csak a fegyver foghat.

- 15 Ezért ülnek oly sötét dolgok,
 oly hatalmak a szívemen,
 hogy szorong lány arcú kedvesem,
 ha ránézek ; pedig mosolygok.

- 20 Komor ég alatt üldögélek,
 mint hajléktalan a híd alatt.
 Mindentől fölmentem magamat,
 mert nem lesz utolsó ítélet.

Mint egy tányér krumplipaprikás,
 lassan gőzölög lústa,
 langy estében a piros palás,
 rakás falucska.

- 5 Itt is, ott is karcsú füst — remény —
 tűnődni, merre szálljon,
 áll kicsit a kémény küszöbén
 és int a tájon.

- Akácocskát babrál a homály.
 10 A fa telt, kicsi keble
 beléreszket, csöpp sóhaja száll —
 levegő-lepke.

- S körülem, míg elfed hallgatag
 a lány borongás bokra,
 15 ugatások némán hullanak
 nagy bársonyokra . . .

- . . .Lámpát gyújtanak az asszonyok.
 És erőlködve, rángva,
 égbe röppenne, mint elnyomott
 20 lélek, a lángja.

El is lobban mind . . . Egy fény a rét.
 Az anyás hold-világa
 elé nyújtja kövér tenyerét
 egy bodza-ága.

- 25 Örök boldogság forrása mos
 egy rekedt, csorba téglát.
 Smaragd Buddha-szobrok harmatos
 gyeppen a békák.

30 A vadzab, ki kardot vont elő,
fejét mélyen lehajtja.
Most a dicsőség és az erő
a repedt pajta...

...Benne csend van. Mintha valami
elhangzott volna csengve.
35 Fontolni lehet, nem hallani.
Nincs, csak a csendje.

S ahogy földerül az értelem,
megérti, hogy itt más szó
nem eshetett, mint ami dereng:
40 eke és ásó.

Szó, mert velük szólal a paraszt
napnak, esőnek, földnek.
Szó, mint szóval mondom én el azt
gondos időnek.

45 Szó, mint csecsemőnek a mosoly.
Veregetés a lónak.
Szó. De tiszta értelmű, komoly
tagja a szónak...

...Hallgatom az álmodó falut.
50 Szorongó álmok szállnak;
meg-megrebbentik az elaludt
árnyú fűszálat.

Alszanak az egek, a mezők.
Ostorok, csizmák, kések.
55 Lombok közt a tiszta, tág közök.
S a levélrések.

Alszanak a nyers, nehéz szavú
kiszikkadó parasztok.
Dombocskán, mint szívükön a bú,
60 ülök. Virrasztok.

Magad emésztő, szikár alak !
Én megbántottalak.

Botot faragtál, ábrákkal tele,
beszélt a nyele,
5 aztán megúntad. Így volt?
S eldobtad, ahogy az égbolt
az únt csillagot ejti le.
Én fölvettem és rádhúztam vele.

Így volt?
10 Sajnálom, kár volt.

Világomon, mint üvegen át
hallgattam új álmod madara dalát.
Azt hittem, annyi az ének,
amennyi a magány üvegének
15 vastag tábláin átszüremlik.

S hallottam, említ
az a szó isteneket,
kik nem hajolnak ezután neked.
Pedig
20 te nem szolgálsz többé nekik.

— —
Most már értelek.
Pörös felek
szemben álltunk, de te szintén
más ügyben, más talaj felett
25 tanuskodtál, mint én.

Már értelek. Mit érsz vele? A mult
tüntető menete elvonult,
a lomb lehullt
s a fájdalom ágai benned,
30 mint mindenkiben, elkövesednek
az aláomló évek, évadok,
rétegek, szintek és tagok
óriási nyomása alatt.

Akár egy halom hasított fa,
35 hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat,
s így mindegyik determinált.
Így él a gazdag is, szegény is,
40 így szenvedünk te is meg én is
s még jó, ha az ember haragja
nem az embert magát harapja,
hanem valaki mást,
dudás a fuvolást,
45 én téged és engemet te, —
mert mi lenne, mi történhetne,
ha mindig magunkba marna
az értelem iszonyu karma?

S ha már szólok, hát elmesélem, —
50 villamoson
egy este a Széna téren
találkoztunk. Kalapot emeltem,
talán nyeltem,
köszöntem és te
55 csodálkozva vettél észre.

S még ottan
egy pillanatig szórakozottan
eltűnődtem, — hiszen lehetnénk
jóbarátok, együtt mehetnénk
60 a kávéházba s teát kavarva
szépet, jót, igazat akarva
beszélgethetnénk irodalomról,
vagy más ily fontos emberi lomról
és telt szavadra,
65 mit óvatosan vetnél a latra,
utalván a tapasztalatra,
indulatom messze ragadna,
te — hozzátéve: »Szívedre ne vedd« —
leintenél, mint az öregebb,
70 mint az apám
s én bosszankodnék, de nem mondanám.

Im, — a hús udvar téglakocka
vörösén előbb meglapul,
majd óvatosan, ágra-bogra
oszolva előrenyomul

- 5 a szappanosvíz, de megtorpan
s kis kék fején hol ott, hol itt,
szinte meglátni láthatatlan,
reszkető, apró csápjait,

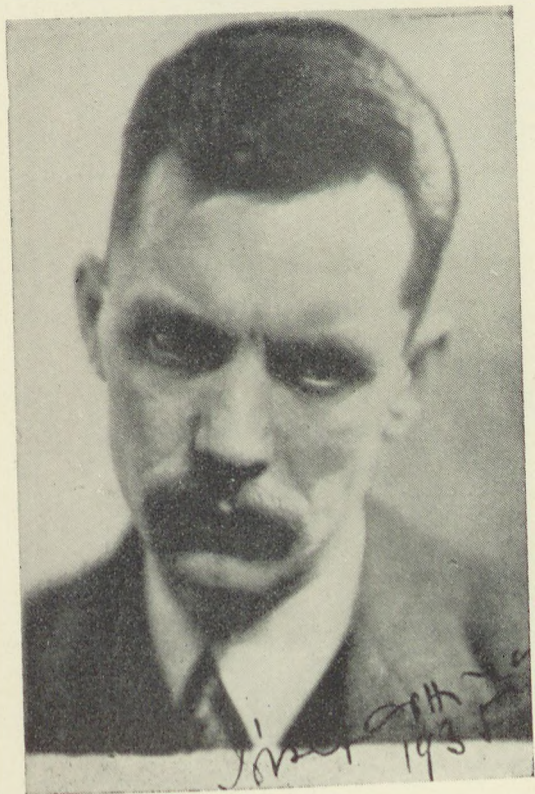
- amint az akadályt leméri.
10 Fel-alá futkos, mint a rab.
A szappanosvizet eléri
a halál és továbbhalad.

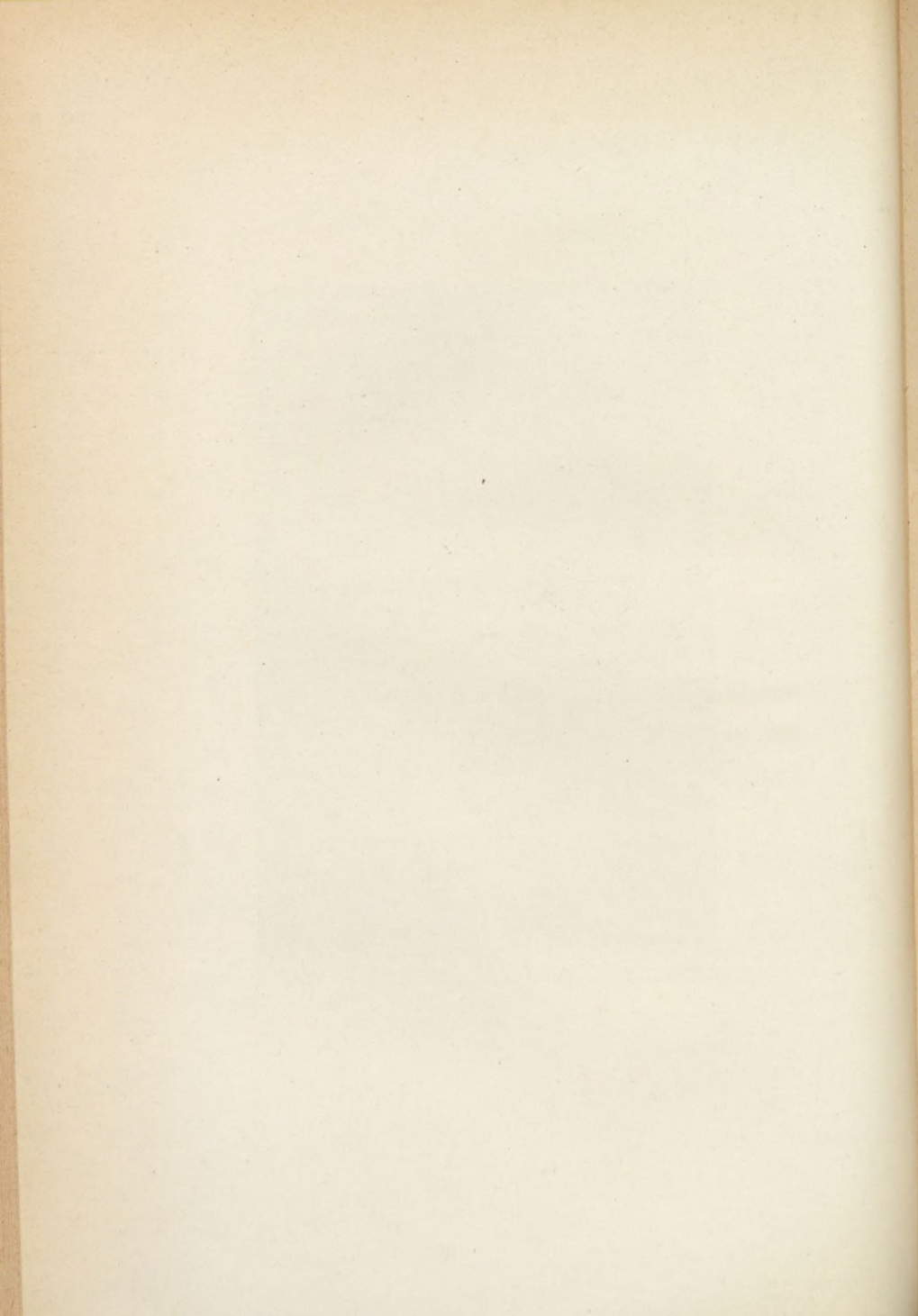
- Most még rázza habos sörényét,
színe reszket, mint ideges
15 állatok bőre. Sárga fény ég
zöld-kék testén, melyet az est

- hamvas ujjával nem talál már.
Nem lesz. De amíg ott remeg,
semmicske borzongása átjár, —
20 az én furakvó lelkemet

is megrezgeti vergődése,
én is szállnék s szállna az ág,
a ház, a szalma, felhő és e
sok egymáshoz kötött világ !

1935

MI EMBEREK

Mi emberek, sötét erők,
érezzük, napjaink letelnek.
S ha érezzük, a vég előtt,
mint dögöt légy, a világ ellep.
5 Észmék északi fénye mellett
mért őriznök hát az időt?
Miért piszkálnánk hunyt szerelmet?
Én fölyujtom a temetőt.

Most már nem tudom, mit tegyek,
10 öljek-e, vagy olvassak ponyvát.
Ösztöneim az életet,
bármily kegyetlen, meg nem unnák.
Jobb szeretik a bő uzsonnát,
mint én a tűnő felleget,
15 egy lány mosolyát, mint a munkát
én és a tündér képzelet.

Szépen beszélsz ! Fogalmad úgy
világít, mint ott kinn a nyers tél
s igazad van ! De most aludj,
20 ma éheztél és nem kerestél,
egész nap új világra lestél.

EMBER NE FÉLJ

Ember, ne félj ! Milyen gyermeki vagy, —
törődj belé, ma nem tudunk szeretni.
Szemeidből a csillogás kihagy,
megtanulnak a dolgokra meredni.
5 Lépj ki a bérházból ! Nézd, emeletnyi,
áttetsző, síkos állkapcsát a fagy
meghordozza az egeken. Feledni
nem tudsz annyit, hogy ember ne maradj.

A kövezeten kis csatak hunyorgott
10 megszállták a várost az árnyak
s a sok veréb, mely fölcsipogva forgott,
némán, erősen markolta az ágat,
mert jobban ragaszkodik, aki alszik,
mint az éber, ki tovaszállni kész,
15 az emberek, a villamosok, taxik
sürögtek, mint az ösztön meg az ész.

Egy kapu alatt lányt csókoltam szájon
s a többi nép közt elvegyültem én,
majd kiváltam, hogy azután kiváljon
20 sok gondom közül ez a költemény.
Már megformálta lassú tűnődésem :
állati búm értelmes, emberi,
olyan bánat, amely magát a
hirdetményeken is fölismeri.

AJTÓT NYITOK

Ajtót nyitok. Meglódul lomhán
a főzelék fagyott szaga
és végigvicsorog a konyhán
a karmos tűzhely. A szoba

5 üres, senki. Tizenhat éve
ennek, mit sosem feledek.
Viaszkos vásznu konyhaszékre
ültem, nyafognék, nem lehet.

10 Értem, hogy anyám eltemették,
de nincs és nyugtalan vagyok,
ezt nem értem. Felnőtt lehetnék.
(A mosogatótál ragyog).

Nem fáj, de meg sem érinthettem,
nem láttam holtában anyám,
15 nem is sirtam. És érthetetlen,
hogymindig így lesz ezután.

EMBEREK

Családunkban a jó a jövevény.
Az érdek, mint a gazda, úgy igazgat, —
ezt érte rég, de ostobán, ki gazdag,
s ma már sejteni kezdi sok szegény.

- 5 Kibomlik végül minden szövevény.
Csak öntudatlan falazunk a gaznak,
kik dölyffel hisszük magunkat igaznak.
A dallam nem változtat szövegén.

- 10 De énekelünk mind teli torokkal
s edzzük magunkat borokkal, porokkal,
ha kedvünk fanyar, szánk pedig üres.

Érényes lény, ki csalódni ügyes.
Úgy teli vagyunk apró, maró okkal,
mint szűnyoggal a susogó füzes.

MODERN SZONETT

Az ember él, habár üres a kamra
s a dobozokban semmi élelem.
Életben tart a halálfélelem.
(E nehéz percben ismerek magamra).

- 5 Most sajnálom (de ezt is lenyelem),
hogy nincs isten, ki gondoljon kínomra
és azok szemét ujjával kinyomja,
kik elnézik, hogy nincsen kenyerem.

- 10 Büszke nyomorult voltam én! Ma már
belátom, csak a csökönyös számár
büszke, amikor szaggatja az ostor,

meg az ujonc, ki első ízben posztol,
meg a gyermek, kit dícsér a tanár
és otthon édes meggybefőttet kóstol.

<LEÜLEPSZIK...>

Leülepszik, nem illan el bajom.
Bár munkát fogni, noha mit se tud már,
a szerencsétlen ember ugrabugrál,
mint ketrecében az ijedt majom.

5 Így eladott lány töpreng a hajón,
ha ráeszmél, hogy pártfogója foglár
s azért a ruha meg a durva boglár,
hogy enyhítsen a brazil óhajon.

10 Tudja: táncol majd s gépiesen apróz,
alája nyúlhat öklendező matróz,
ölelgethetik, ő már nem ölel.

Néki a gólya síró, tiszta úrt hoz,
azt is csak addig, míg a csend fülel
s majd nem vágyik és vágyat nem öl el.

MINT GYERMEK...

Mint gyermek, aki bosszút esküdött
és felgyújtotta az apai házat
s most idegenség lép, mint a köd,
s csak annak mellén, aki ellen lázadt,

5 tudná magát kisírni, elfödött
arcát mutatni szabad mosolyának, —
oly reménytelenül erőlködök,
hogy könnyeimre : érényre találjak.

Világot hamvasztottam el szivemben
10 és nincs jó szó, mely megríkasson engem,
kuporogva csak várom a csodát,

hogy jöjjön el már az, ki megbocsát
és meg is mondja szépen, micsodát
bocsát meg nékem e farkasveremben!

A BŰN

Zord bűnös vagyok, azt hiszem,
de jól érzem magam.
Csak az zavar e semmiben,
mért nincs bűnöm, ha van.

5 Hogy bűnös vagyok, nem vitás.
De bármit gondolok,
az én bűnöm valami más.
Tán együgyű dolog.

10 Mint fösvény eltűnt aranyát,
e bűnt keresem én ;
elhagytam érte egy anyát,
bár szívem nem kemény.

15 És meg is lelem egy napon
az erény hősein ;
s hogy gyónjak, kávézni hívom
meg ismerőseim.

20 Elmondom : Öltöm. Nem tudom,
kit, talán az apám —
elnéztem, amint vére folyt
egy alvadt éjszakán.

Késsel szúrtam. Nem színezem,
hisz emberek vagyunk
s mint megdöföttek, hirtelen
majd mi is lerogyunk.

25 Elmondom. S várom (várni kell),
ki fut, hogy dolga van ;
megnézem, ki tűnődik el ;
ki retteg boldogan.

30 És észreveszek valakit,
ki szemmel, melegen
jelez, csak ennyit : Vannak itt
s te nem vagy idegen . . .

35 Ám lehet, bűnöm gyermekes
és együgyű nagyon.
Akkor a világ kicsi lesz
s én játszani hagyom.

40 Én istent nem hiszek, s ha van,
ne fáradjon velem ;
majd én föloldozom magam ;
ki él, segít nekem.

EMBERISÉG

Óh emberiség, kit törött anyám
szenedni szaporított és nem értett!
Nem rettenek születni újra érted,
te két milliárd párosult magány!

- 5 Láttalak sírni a folyók fagyán,
mint gyermeket, kit a jég tüze sértett;
láttalak ölni, halni s mint nem éltet,
tündökölni nagy egyházak falán.

- Hegyen láttalak és lapulni ólnál —
10 szerencsétlen, ki úgy élsz, mintha volnál,
megérdemled, hogy atyád a halál!

Vértelen arra vársz, hogy véred ontsák
s föl-fölmutat a társuló bolondság,
mely téged minden kínban megtalál.

Tar ágak-bogak rácsai között
 Kaparásznak az őszi ködök,
 a vaskorláton hunyorog a dér.

5 Fáradság üli a teherkocsit,
 de szuszogó mozdonyról álmodik
 a vakvágányon, amint hazatér.

Itt-ott kedvetlen, lompos, sárga lomb
 tollászkodik és hosszan elborong.
 A kövön nyirkos tapadás pezseg.

10 Batyuba szedte rongyait a nyár,
 a pirosító kedvű oda már,
 oly váratlanul, ahogy érkezett.

Ki figyelte meg, hogy, míg dolgozik,
 a gyár körül az ősz ólálkodik,
 15 hogy nyála már a téglákra csorog?

Tudtam, hogy ősz lesz s majd fűteni kell,
 de nem hittem, hogy itt van, ily közel,
 hogy szemembe néz s fülembe morog.

ÉN NEM TUDTAM

Én úgy hallgattam mindig, mint mesét,
a bűnről szóló tanítást. Utána
nevettem is — mily ostoba beszéd!
Bűnről fecseg, ki cselekedni gyáva!

5 Én nem tudtam, hogy annyi szörnyőség
barlangja szívem. Az hittem, mamája
ringatja úgy elalvó gyermekét,
ahogy dobogva álmait kínálja.

10 Most már tudom. E rebbentő igazság
nagy fényében az eredendő gazság
szívemben, mint ravatal, feketül.

S ha én nem szólnék, kinyögné a szájam :
bár lennétek ily bűnösök mindnyájan,
hogy ne maradjak egész egyedül.

- Harminchatfokos lázban égek mindig
 s te nem áponsz, anyám.
 Mint lenge, könnyü lány, ha odaintik,
 kinyujtóztál a halál oldalán.
- 5 Lány őszi tájból és sok kedves nőből
 próbállak összeállítani téged ;
 de nem futja, már látom, az időből,
 a tömény tűz eléget.
- Utóljára Szabadszállásra mentem,
 10 a hadak vége volt
 s ez összekúszálódott Budapesten
 kenyér nélkül, üresen állt a bolt.
 A vonattetőn hasaltam keresztben,
 hoztam krumplit ; a zsákban köles volt már ;
 15 neked, én konok, csirkét is szereztem
 s te már seholse voltál.
- Tőlem elvetted, kukacoknak adtad
 édes emlőd s magad.
 Vigasztaltad fiad és pirongettad
 20 s lám, csalárd, hazug volt kedves szavad.
 Levesem hűtötted, fujtad, kavartad,
 mondtad : Egyél, nekem nősz nagyra, szentem!
 Most zsíros nyirkot kóstol üres ajkad —
 félrevezettél engem.
- 25 Ettelek volna meg! . . . Te vacsorádat
 hoztad el — kértem én?
 Mért görbítetted mosásnak a hátad?
 Hogy egyengesd egy láda fenekén?
 Lásd, örülnék, ha megvernél még egyszer!
 30 Boldoggá tenne most, mert visszavágnék :
 haszontalan vagy! nem-lenni igyekszel
 s mindent elrontsz, te árnyék!

Nagyobb szélhámos vagy, mint bármelyik nő,
ki csal és hiteget!

- 35 Suttymban elhagytad szerelmeidből
jajongva szült, eleven hitedet.
Cigány vagy! Amit adtál hízelegve,
mind visszaoptad az utolsó órán!
40 A gyereknek kél káromkodni kedve —
nem hallod, mama? Szólj rám!

Világosodik lassacskán az elmém,
a legenda oda.

- A gyermek, aki csügg anyja szerelmén,
észreveszi, hogy milyen ostoba.
45 Kit anya szült, az mind csalódik végül,
vagy így, vagy úgy, hogy maga próbál csalni.
Ha küzd, hát abba, ha pedig kibékül,
ebbe fog belehalni.

1936

Ha a hold süt, a néma, siron tuli fény,
álmomba' kinyílnak a termek.

Kioson, kenyeret szel a konyha kövén
s majszolja riadtan a gyermek.

- 5 Csak a léghuzat ismeri — alszik a ház.
Les nagy szeme, reszket a térde.
Zsirok és köcsögök teje közt kotorász,
surránva, mint az egérke.

- 10 Ha belé-belereccsen a szörnyü kredenc,
ajkára repül kicsiny uja :
könyörögne az irgalomért, de a csend
zord kürtje a zajt tovafujja.

- Ez a zaj, ez a kín, e világreccsés
nem szűnve, dühöngve növekszik.
15 Belesáppad a gyermek, elejti a kést
és visszalopódzva lefekszik . . .

- Mire ébredek, ég a nap, olvad a jég,
szétfreccsen iromba szilánkja,
mint déligyümölcs-kirakat üvegét
20 öklével a vágy ha bevágja.

Elalél a fagy istene, enged az ég.
Már unja az ördög a poklot,
ideönti a földre kövér melegét —
zöld lángba borulnak a bokrok.

HARAG

Busulsz-e Pista? ... A tépett esőben
szél vergődik, mint hálóban a hal...
Busulsz-e, mondd? És játszol-e merően
az uccák lucskos csillámaival?

5 Én fázom s búsulok. Arcomba támad
a híg nedvesség s nem hevít harag.
A harag tüzet kér s ellép. A bánat
jön aztán, kémlel és velünk marad.

10 Figyelmeztet-e munka közben téged
e bánat, mely énhozzám sír, eseng, —
hogy eltávozott, lassan, mint a vének,
barátod és helyébe ült a csend?

15 Én is dacolni fogok, attól félel,
hisz nem ismerem eléggé magam.
De sajnálnám, ha elveszítenélek
s nem kérdezhetném : hát veled mi van? ...

20 Tudtam, hogy örökre összeveszhet
egy semmiségen két örök barát,
de nem hittem, hogy vélem is megeshet,
ami a halálnál ostobább.

Lehunytja kék szemét az ég,
 lehunytja sok szemét a ház,
 dunna alatt alszik a rét —
 aludj el szépen, kis Balázs.

5 Lábára lehajtja fejét,
 alszik a bogár, a darázs,
 vele alszik a zümmögés —
 aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
 10 s míg szendereg a robogás,
 álmában csönget egy picit —
 aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
 szunnyadozik a szakadás,
 15 máma már nem hasad tovább —
 aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a lapda, meg a síp,
 az erdő, a kirándulás,
 a jó cukor is aluszik —
 20 aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveg-
 golyót, megkapod, óriás
 leszel, csak hunyd le kis szemed —
 aludj el szépen, kis Balázs.

25 Tűzoltó leszel s katona!
 Vadakat terelő juhász!
 Látod, elalszik anyuka —
 aludj el szépen, kis Balázs.

GYERMEKKÉ TETTÉL

Gyermekké tettél. Hiába növesztett
harminc csikorgó télen át a kín.
Nem tudok járni s nem ülhetek veszteg.
Hozzád vonszolnak, löknek tagjaim.

- 5 Számban tartalak, mint kutya a kölykét
s menekülnék, hogy meg ne fojtsanak.
Az éveket, mik sorsom összetörték,
reám zudítja minden pillanat.

- 10 Étess, nézd — éhezem. Takarj be — fázom.
Ostoba vagyok — foglalkozz velem.
Hiányod átjár, mint huzat a házon.
Mondd, — távozzon tőlem a félelem.

- 15 Reám néztél s én mindent felejtettem.
Meghallgattál és elakadt szavam.
Tedd, hogy ne legyek ily kérlelhetetlen ;
hogy tudjak élni, halni egymagam!

- 20 Anyám kivert — a küszöbön feküdtem —
magamba bujtam volna, nem lehet —
alattam kő és üresség fölöttem.
Oh, hogy alhatnék! Nálad zörgetek.

Sok ember él, ki érzéketlen, mint én,
kinek szeméből mégis könny ered.
Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén
nagyon meg tudtam szeretni veled.

AMIT SZIVEDBE REJTESZ

Amit szivedbe rejtesz,
szemednek tárd ki azt ;
amit szemeddel sejtész,
sziveddel várd ki azt.

5 A szerelemben — mondják —
belehal, aki él.
De úgy kell a boldogság,
mint egy falat kenyér.

10 S aki él, mind-mind gyermek
és anyaölbe vágy.
Ölnek, ha nem ölelnek —
a harctér nászi ágy.

Légy, mint a Nyolcvan Éves,
akit pusztítanak
15 a növekvők s míg vérez,
nemz millió fiat.

Már nincs benned a régen
talpadba tört tövis.
És most szivedből szépen
20 kihull halálod is.

Amit szemeddel sejtész,
kezeddél fogd meg azt.
Akit szivedbe rejtesz,
öld, vagy csókold meg azt!

〈AZT OLVASTAM, HOGY PERLI A NEPET〉

Azt olvastam, hogy perli a Nepet
a »D-osztály« ügyes megfigyelője.
Az akit ez a kis hír meglepett,
én nem hiszem, hogy okulna belőle.

- 5 Az ilyen hír csak azt lepheti meg,
ki ma is vár, csak vár még a reformra,
ki felül a Nep ígéretinek,
s nincs sértett önérzete, amely forna.

- 10 Nem kérdés, szép-e vagy milyen dolog
besúgó-haddal figyeltetni Bethlent
lesni Zsilinszkyt, mint aki lopott,
s erkölcsöt venni, megfizethetlent.

- 15 Pénzét, ha jár, megkapja majd a kém
de megkapja-e az ország, ami járna
azért mit lát a magyar földtekén :
lehull-e már a Nep megfigyelt járma?

- 20 A Nep-besúgó suttogva jelent,
hanem e sűgás hangosan kiáltja :
az elzalogolt, suttogó jelent
közel jövőben fennhangon kiváltja

az ország, mely ma — mit tehetne? — tűr
s eszmél, hogy tán már akkor lenne boldog
ha téglahordók stílusán belül
nem sülnének ki épületesb dolgok.

I.

A rakodópart alsó kövén ültem,
néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
Alig hallottam, sorsomba merülten,
hogy fecseg a felszín, hallgat a mély.
5 Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna.

Mint az izmok, ha dolgozik az ember,
reszel, kalapál, vályogot vet, ás,
úgy pattant, úgy feszült, úgy ernyedett el
10 minden hullám és minden mozdulás.
S mint édesanyám, ringatott, mesélt
s mosta a város minden szennyesét.

És elkezdett az eső cseperészni,
de mintha mindegy volna, el is állt.
15 És mégis, mint aki barlangból nézi
a hosszú esőt — néztem a határt:
egykedvű, örök eső módra hullt,
szintelenül, mi tarka volt, a múlt.

A Duna csak folyt. És mint a termékeny,
20 másra gondoló anyának ölen
a kisgyermek, úgy játszadoztak szépen
és nevetgéltek a habok felém.
Az idő áráján úgy remegtek ők,
mint sírköves, dülöngő temetők.

II.

Én úgy vagyok, hogy már százezer éve
nézem, am t meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit százezer ős szemlélget velem.

- 5 Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.
S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.

- Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
10 Enyém a mult és övék a jelen.
Verset irunk — ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.

III.

- Anyám kún volt, az apám félig székely,
félig román, vagy tán egészen az.
Anyám szájából édes volt az étel,
apám szájából szép volt az igaz.
5 Mikor mozdulok, ők ölelik egymást.
Elszomorodom néha emiatt —
ez az elmúlás. Ebből vagyok. »Meglásd,
ha majd nem leszünk!...« — megszólítanak.

- Megszólítanak, mert ők én vagyok már ;
10 gyenge létemre így vagyok erős,
ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál,
mert az őssejtig vagyok minden ős —
az Ős vagyok, mely sokasodni foszlik :
apám- s anyámmá válok boldogon,
15 s apám, anyám maga is ketté oszlik
s én lelkes Eggyé így szaporodom!

- A világ vagyok — minden, ami volt, van :
a sok nemzetség, mely egymásra tör.
a honfoglalók győznek velem holtan
20 s a meghódítottak kínja meggyötör.
Árpád és Zalán, Werbőczy és Dózsa —
török, tatár, tót, román kavarog
e szívben, mely e multnak már adósa
szelíd jövővel — mai magyarok.

- 25 . . . Én dolgozni akarok. Elegendő
harc, hogy a multat be kell vallani.
A Dunának, mely mult, jelen s jövő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
30 békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk ; és nem is kevés.

AZ A SZÉP, RÉGI ASSZONY

Azt a szép, régi asszonyt szeretném látni ismét,
akiben elzárkózott a tünde, lágy kedvesség,
aki a mezők mellett, ha sétálgattunk hárman,
vidáman s komolyan lépett a könnyű sárban,
5 aki ha rám tekintett, nem tudtam nem remegni,
azt a szép, régi asszonyt szeretném nem szeretni.
Csak látni szeretném őt, nincs vele semmi tervem,
napozva, álmodozva amint ott ül a kertben,
s mint ő maga, becsukva, egy könyv van a kezében
10 s körül nagy, tömött lombok zúgnak az őszi szélben.
Elnézném, amint egyszer csak tétovázva, lassan
mint aki gondol egyet a susogó lugasban,
föláll és szertepillant és hirtelen megindul
és nekivág az útnak, mely a kert bokrain túl
15 ott lappang elvezetni a távolokon által
két oldalán a búcsút integető fákkal;
csak úgy szeretném látni, mint holt anyját a gyermek,
azt a szép, régi asszonyt, amint a fényben elmegy.

JAJ, MAJDNEM...

Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem.
Jaj, majdnem összenyom a félelem.
Egy ölelésben, asszonyok,
ki halna meg velem?

5 Oly gyors a nyaram s lassú a telem —
az ősz kockája kit mutat nekem?
A lesi-csősz idő elől
ki szállna el velem?

Csillagok rácsa csillog az egen:
10 ilyen pincében tart az értelem!
A mindenséget, asszonyok,
ki vetné szét velem?

⟨A HULLÁMOK LÁGY TÁNCA⟩

A hullámok lágy tánca s odaát
a lombok gyenge lejtése az éjjelt
lassúdan hozták s csillagok raját
hívták reszketni az egekre széjjel.

- 5 Így ők. S az érzelmek is csendesen
mozdulnak benn a szívben ringatóan,
emlékezés visszfénye, szerelem
hatalma ring, mint a nagy víz a tóban.

- 10 Én nem értem, csak érzem az egészet.
Itt tangót jár a sok lány és fiú,
a sok számító, kedves és hiú.

Mert ez itt egy divatos nyári fürdő.
De némán, hiszen ráér a természet,
a zene mögött zúg az örök erdő.

I.

Zúg már az ősz, gyülik és kavarog,
fehér habokba szaggatja a zöldet.
Fogócskáznak az apró viharok,
az ablakban a legyek megdögölnek.

- 5 Nyafog a táj, de néha némaság
jut az eszébe s új derút lel abban.
Tollászkodnak a sárga lombú fák,
fállábon állván a hunyorgó napban.

- 10 Kell már ahhoz a testhez is az ágy,
mely úgy elkapott, mint a vizek sodra.
Becsomagoljuk a vászonruhát
s beöltözünk szövetbe, komolykodva.

II.

Míg nyugtalanul forgott nagy, lágy habokon az az éj,
a csónak alatt hűvös öblögetési kotyogván,
én nyugtomat ott lettem piros ölben, amint a szeszély
meg a természet gyönyörűn lecsapott rám.

- 5 Én fáztam előbb, mert ősz volt már s aki emberi lény,
az mind szomorúbb, mikor újra tanulna remegni;
kettős remegés tölt: vágy s hűvös árnyak így ősz elején,
mikor elkezdnek a szelíd öregek köhögetni.

III.

Je n'ai point de thème,
excepté que je t'aime —

költeni csak ezt tudtam,
mert mindig elaludtam,

5 hisz annyiszor öleltem,
ahányszor rája leltem.

Szemüveg volt az orrán,
az alól nézett énrám,

s amikor magamhoz szorítottam, a szemüveg alatt
húnyta le a szemét. Pedig mindig zavarják az embert.

Szívemben bizony kín dúlt,
10 mikor a vonat indult,

de nem sokat merengtem,
esett, hát hazamentem.

Száz gramm dohányt hagyott rám,
hogy legyen cigarettám.

15 S nem álmot, hanem alvást.
Nem látjuk többé egymást.

Bizony nem voltam én sem az,
akit a családfők kegyelnek.
És időm sem volt — az igaz —
kikönyörögnöm a kegyelmet.

5 S bár hűvös, örökkévaló
dolgok közt muszáj ügyelegnem,
a palánkok közt szárnyaló
munkát nem lehet elfelednem.

10 Mit oltalmaztunk, nincs jelen,
azt most már támadóink védik.
Elejtem képzelt fegyverem,
mit kovácsoltam harminc évig.

És hallgatom a híreket,
miket mélyemből enszavam hoz.
Amíg a világ ily veszett,
én irgalmas leszek magamhoz.

EGY SPANYOL FÖLDMÍVES SÍRVERSE

Franco tábornok besorolt ádáz katonának,
nem szöktem meg, mert féltem, agyonlövet úgy.
Féltem — azért harcoltam a haddal a jog s a szabadság
ellen Irun falain. S így is elért a halál.

TEMETÉS UTÁN

- A láng ellibbent a sötétben,
amint betört a szélroham,
de mi már hallgattunk is régen,
mint az öregek, komolyan,
5 nekünk nem mondott semmi újat
ez a hirtelen zivatar,
belénk nem csapkodtak a gallyak,
minékünk nem volt ravatal
az elfeketült föld s a mennybolt,
10 mely oszladozni fölfakadt
(csak most emlékszem rá, milyen volt!)
Még csak biztató szavakat
sem szóltunk, nem néztünk egymásra,
mint munka után ki leül.
15 Csak ültünk ott, mi három árva,
kiki magában, egyedül.

Fosztja az ősz a fákat, hűvösödik már,
 be kell gyújtani.
 Lecipeled a kályhát, egyedül hozod,
 mint a hajdani

- 5 hidegek idejében, még mikor, kedves,
 nem öleltelek,
 mikor nem civakodtam s nem éreztem, hogy
 nem vagyok veled.

- 10 Némább a hosszabb éjjel, nagyobb a világ
 s félelmetesebb.
 Ha varrsz, se varrhatod meg közös takarónk,
 ha már szétesett.

- Hideg csillagok égnek tar fák ága közt.
 Merengsz még? Aludj :
 15 Egyedül alszom én is. Huzódkodj össze
 s rám ne haragudj!

VILÁGOSÍTSD FÖL

Világosítsd föl gyermeked :

A haramiák emberek ;

a boszorkák — kofák, kasok.

— Csahos kutyák nem farkasok!

- 5 Vagy alkudoznak, vagy bölcselnek,
de mind-mind pénzre vált reményt ;
ki szenet árul, ki szerelmet,
ki pedig ilyen költeményt.

És vigasztald meg, ha vigasz

- 10 a gyermeknek, hogy így igaz.

Talán dünnyögj egy új mesét,

fasiszta kommunizmusét —

- mivelhogy rend kell a világba,
a rend pedig arravaló,
15 hogy ne legyen a gyerek hiába,
s ne legyen szabad, ami jó.

S ha száját tátja a gyerek

és fölnéz rád, vagy pityereg,

ne dőlj be néki, el ne hidd,

- 20 hogy elkábítják elveid :

nézz a fúrfangos csecsemőre :

bömböl, hogy szánassa magát,

de míg mosolyog az emlőre,

növeszti körmét és fogát.

... AKI SZERETNI GYÁVA VAGY

Te rongy, aki szeretni gyáva vagy,
akinek több a biztosító munka,
melyet a tetves ég taszít nyakunkba,
küldvén máris a külső fagyokat, —
5 fordított ringyó, ki a kötelesség
aranyát gyűjtöd élő nap alatt:
a gyermek rimánkodhat, hogy szeressék,
én nem tehetem; elpusztítalak.

Én férfi vagyok, nemes és konok,
10 nincs vígaszom s nem erényem a bánat,
csak szenvedek, mint akit megnyomott
ásás közben a föld; káromkodok —
ringyó! — hogy rólad ilyen szavam támadt!
Rajtad a komolyság is kellemes,
15 nő létedre erős vagy s érdemes,
hogy lábod csámpás mivoltán neves —
én nem jártatom hiába a számat,
de kín sem űzhet hiába utánad.

Már elrebbent a férfias szemérem
20 nyoma orcámról és csak sáppadok.
Dolgaim is úgy hallgatják személyem,
mind bolond tanárt az üres padok.
Nem éreznéd, mily veszély fenyeget,
téged, életem s engem is, ki vágyom,
25 ha másra nem, hát hogy veled legyek
s ha másutt nem, hát a halálos ágyon?

Add kezembe e zárt világ kilincset,
könnyű kezedet — vár kinn a szabad.
Gyülekező halottaimat intsd szét,
30 szólj s hízelegjen körül jószavad.
Ismersz engem, kit szemed megviselt,
lehetetlen, hogy ne szeressél, kedves!
Égykor egy sejt a tengerben kikelt,
hadd jusson el már örökös öledhez!

Mint a mezőn a kisiút ha
eléri a vihar
s nincs tanya, anya, hova futna
kapkodott lábaival,
5 a tömött, dühödt ég dörög,
a tarlón szalmaszál pörög,
ő mint az állat, nyöszörög,
zokogna, de a félelem
elveszi könnye melegét,
10 sóhajtana, de hirtelen
reálehel a hideg ég
s csak akkor, amikor sovány
testén és arcán halovány
borzongás villan, mint a villám
15 s fekete eső dől szakadva,
az mintha belőle fakadna,
mint mérhetetlen nagy sirás,
amely fölgyúl a földeken,
fénylőn csorog a zöldeken,
20 árkot betölt és gödröt ás,
hömpölyög a réten, az éren,
hömpölyög fenn a levegőben,
s a gyermek megindul a téren,
útja van ebben az időben —
25 így tört e vágy rám, ily veszetten,
ily hirtelen, ily szilajon,
férfi létemre sírni kezdtem.
S e könnyel ázott talajon,
hol nehezen emeli lábát
30 az ember, ki pedig sietne —
megállok most. A kívánságát
észre se venném, ha szeretne.

NAGYON FÁJ

Kívül-belől
leselkedő halál elől
(mint lukba megriadt egérke).

amíg hevülsz,
5 az asszonyhoz úgy menekülsz,
hogy óvjon karja, öle, térde.

Nemcsak a lány,
meleg öl csal, nemcsak a vágy,
de odataszit a muszáj is —

10 ezért ölel
minden, ami asszonyra lel,
míg el nem fehérül a száj is.

Kettős teher
s kettős kincs, hogy szeretni kell.
15 Ki szeret s párra nem találhat,

oly hontalan,
mint amilyen gyámoltalan
a szükségét végző vadállat.

Nincsen egyéb
20 menedékünk, a kés hegyét
bár anyádnak szegezd, te bátor!

És lásd, akadt
nő, ki érti e szavakat,
de mégis ellökött magától.

25 Nincsen helyem
így, élők közt. Zúg a fejem,
gondom s fájdalmam kicifrázva ;

mint a gyerek
kezében a csörgő csereg,
30 ha magára hagyottan rázza.

Mit kellene
tenni érte és ellene?
Nem szégyenlem, ha kitalálom,

hisz kitaszít
35 a világ így is olyat, akit
kábit a nap, rettent az álom.

A kultura
úgy hull le rólam, mint ruha
másról a boldog szerelemben —

40 de az hol áll,
hogy nézze, mint dobál halál
s még egyedül kelljen szenvednem?

A csecsemő
is szenved, ha szül a nő.
45 Páros kint enyhíthet alázat.

De énnekem
pénzt hoz fájdalmas énekem
s hozzám szegődik a gyalázat.

Segítsetek!
50 Ti kisfiúk, a szemetek
pattanjon meg ott, ő ahol jár.

Ártatlanok,
csizmák alatt sikongjatok
és mondjátok neki: Nagyon fáj.

55 Ti hú ebek,
kerék alá kerüljetek
s ugassátok neki: Nagyon fáj.

Nők, terhetek
viselők, elvetéljetek
60 és sírjátok neki: Nagyon fáj.

Ép emberek,
bukjatok, összetörjétek
s motyogjátok neki : Nagyon fáj.

65 Ti férfiak,
egymást megtépve nő miatt
ne hallgassátok el : Nagyon fáj.

Lovak, bikák,
kiket, hogy húzzatok igát,
herélnek, ríjjátok : Nagyon fáj.

70 Néma halak,
horgot kapjatok jég alatt
és tátogjatok rá : Nagyon fáj.

75 Elevelnek,
minden, mi kintől megre meg,
égjen, hol laktok, kert, vadon táj —

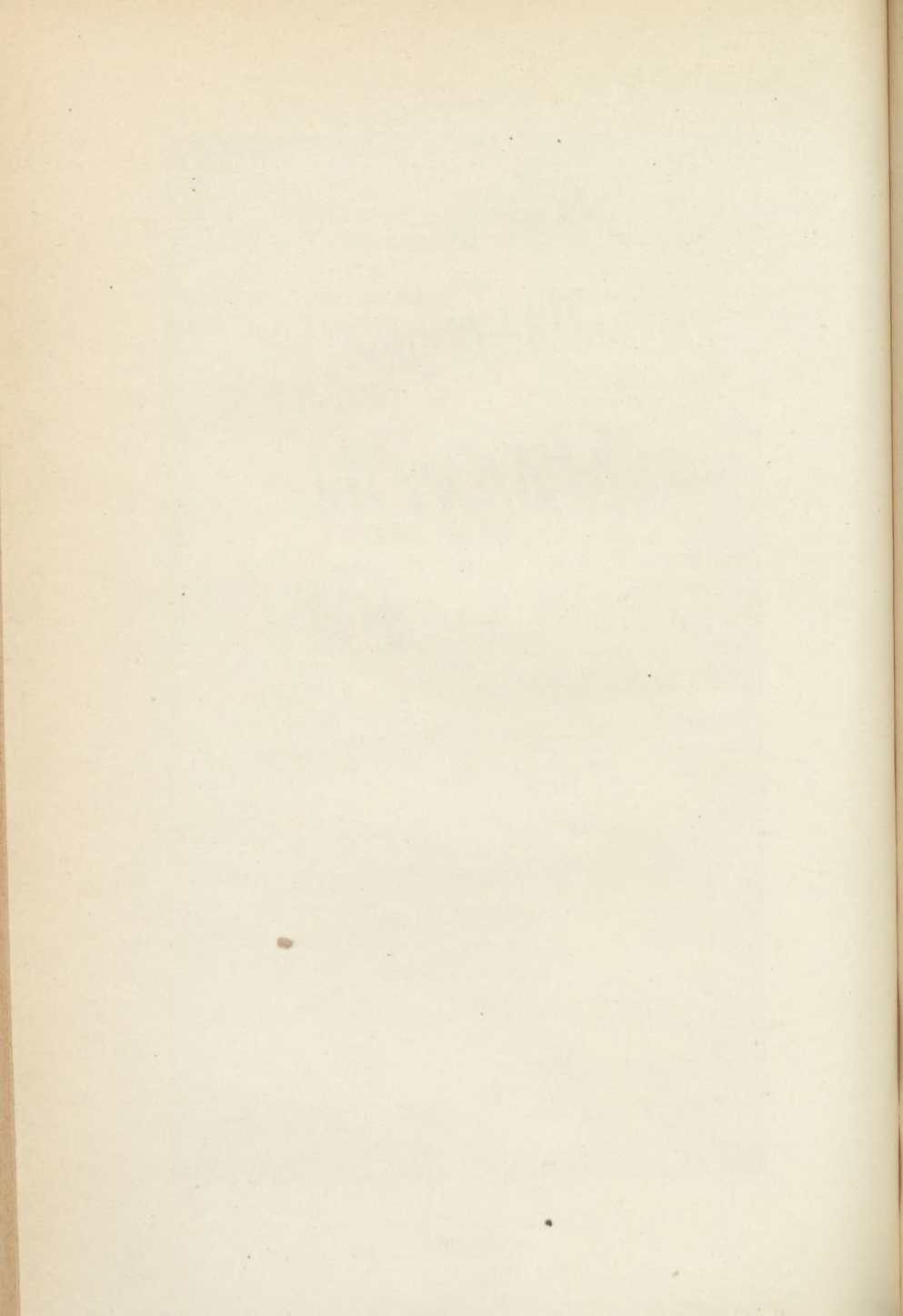
s ágya körül,
üszkösen, ha elszenderül,
vakogjatok velem : Nagyon fáj.

80 Hallja, mig él.
Azt tagadta meg, amit ér.
Elvonta puszta kénye végett

kivül-belől
menekülő élő elől
a legutolsó menedéket.

József Attila

NAGYON
FÁJ

A kínba még csak most fogunk, mi restek,
de te már aláírtad művedet.

Mint gondolatjel, vízszintes a tested.
Téged már csak a féreg fal, szeret,

5 mint mi a csirkét, bort . . . Senkim, barátom!
Testvérünk voltál és lettél apánk.

Gyémánt szavaid nem méred karáton :
nincs egyéb súly, ha föld zuhog reánk.

10 Ezt onnan tudom, hogy letörtem vágyva,
ahogy letört a halál tégedet.

Reméltél ; én is. Tudtuk, hogy hiába,
mint tudja, ki halottat költöget.

MAJD MEGÖREGSZEL

Majd megöregszel és bánni fogod,
hogy bántasz — azt, amire büszke vagy ma.
A lelkiismeret majd bekopog
s nem lesz emlék, melyben magadra hagyna.

5 Lesz vén ebed s az melléd települ.
Nappal pihensz majd, széken szunyókálva,
mert éjjel félni fogsz majd egyedül.
Árnyak ütnek a rezgő anyókára.

10 Az öreg kutya néha majd nyafog,
de a szobában csend lesz, csupa rend lesz ;
hanem valaki hiányozni fog
a multból ahhoz a magányos csendhez.

15 Majd tipegsz s ha eleget totyogott
rossz lábad, leülsz. Fönn aranykeretben
áll ifju képed, hozzá motyogod :
»Nem öleltem meg, hiszen nem szerettem.«

20 »Mit is ehettem volna?« — kérdezed,
de fogatlan szád már nem válaszolhat
s ki a nap előtt lehunyod szemed,
alig várod, hogy feljöjjön, a holdat.

Mert ha elalszol, ugrál majd az ágy,
mint a csikó, hogy a hámot levesse.
S a félelem tűnődik, nem a vágy,
a bensődben : szeress-e, ne szeress-e?

25 Magadban döntöd el! Én fájlalom,
hogy nem felelhetek, ha kérded : él-e?
Mert elfárad bennem a fájdalom,
elalszik, mint a gyermek s én is véle.

Jaj, szeressetek szilajon,
 hessentsétek el nagy bajom!
 Eszméim közt, mint a majom
 a rácsok közt le és föl,
 5 vicsorgok és ugrándozom,
 mert semmit nem hiszek s nagyon
 félek a büntetéstől.

Halandó, hallod-e dalom,
 vagy zúgod csak, mint a vadon?
 10 Ölelj meg, ne bámulj vakon
 a kifent rohamkéstől —
 nincs halhatatlan oltalom,
 akinek panaszolhatom:
 félek a büntetéstől.

15 Mint fatutaj a folyamon,
 mint méla tót a tutajon,
 száll alá emberi fajom
 némán a szenvedéstől —
 de én sirok, kiáltozom:
 20 szeress: ne legyek rossz nagyon —
 félek a büntetéstől.

NE BÁNTSD

Ne bántsd a gyenge nőt, ha már szeretted,
magadat érte kínokba veretted
s nem adtál két pofont neki.
Telefirkáltad a falat vele.

- 5 Vesd le magadról! Mint ruhád is épen,
gyámoltalanul lóg alá a széken —
annak karján, ki szereti,
csüngjön, míg foszlik kéje éjjele!

- 10 Dobd le — a háta legyen újra görbe,
lába csámpás, bujjon az álla szőrbe!
Bibircsók nőjjön a hasán!
Gyúrje e verset kapzsi tenyere!

- 15 Te fuss vissza a szép növésű, kedves
lányok ölébe — oly illőt ölelgess,
ki kapkod, fül vágyad után,
mint zivatarban zengő jegenye!

Bogár lépjen nyitott szemedre. Zöldes
 bársony-penész pihézze melledet.
 Nézz a magányba, melybe engem küldesz.
 Fogad morzsold szét ; fald föl nyelvedet.

- 5 Száraz homokként peregjen szét arcod,
 a kedves. S ha cirógnál nagyon,
 mert öled helyén a tiszta úrt tartod :
 dolgos ujjaid kösse le a gyom.

- Lásd, ez vagy, ez a förtelmes kívánság.
 10 Meg se rebbennél, ha az emberek
 némán körülkerülnének, hogy lássák :
 ilyen gonosszá ki tett engemet.

- Kit szorongatsz most? Ha szülsz, a fiadnak
 öröme az lesz, hogy körbe forog,
 15 te meg rápislogsz, míg körülhasalnak
 telibendőjü aligátorok.

- Mozdulatlan, hanyatt fekszem az ágyon,
 látom a szemem : rám nézel vele.
 Halj meg! Már olyan szótlanul kívánom,
 20 hogy azt hihetném, meghalok bele.

KÉT HEXAMETER

Mért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis!
Mért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis.

KI-BE UGRÁL...

Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem.
Ha megbolondulok, ne bántsatok.
Erős karokkal fogjatok le szépen ;

5 ha majd egész valómmal kancsitok —
ne mutassatok öklöt, úgyse látom.
A semmiből vissza ne rántsatok.

Gondoljátok meg : Ezen a világon
nincs senkim, semmim. S mit úgy hívtam : én,
az sincsen. Utolsó morzsáit rágom,

10 amíg elkészül ez a költemény ...
Mint űrt a fényező, csupasz tekintet
kutatja bennem : Mit vétettem én,

15 hogy nem felelnek, akárhogyan intek,
hogy nem szeret, ki jog szerint enyém.
Ne higgyetek értetlen bűneimnek,

míg föl nem ment az odvas televény.

AZT MONDJÁK

Mikor születtem, a kezemben kés volt —
azt mondják, ez költemény.

Biz tollat fogtam, mert a kés kevés volt :
embernek születtem én.

- 5 Kiben zokogva bolyong heves hűség,
azt mondják, hogy az szeret.
Oh hívj öledbe, könnyes egyszerűség!
Csupán játszom én veled.

- Én nem emlékezem és nem felejték.
10' Azt mondják, ez hogy lehet?
Ahogy e földön marad, mit elejtek, —
ha én nem, te megleled.

- Eltöm a föld és elmorzsol a tenger :
azt mondják, hogy meghalok.
15 De annyi mindenfélét hall az ember,
hogy erre csak hallgatok.

KÉSZ A LEJTÁR

- Magamban bíztam eleitől fogva —
ha semmiye sincs, nem is kerül sokba
ez az embernek. Semmiképp se többbe,
mint az állatnak, mely elhull örökre.
- 5 Ha féltem is, a helyemet megálltam —
születtem, elvegyültem és kiváltam.
Meg is fizettem, kinek ahogy mérte,
ki ingyen adott, azt szerettem érte.
Asszony ha játszott velem hitegetve :
- 10 hittem igazán — hadd teljen a kedve!
Sikáltam hajót, rántottam az ampát.
Okos urak közt játszottam a bambát.
Árultam forgót, kenyeret és könyvet,
ujságot, verset — mikor mi volt könnyebb.
- 15 Nem dicső harcban, nem szelíd kötélén,
de ágyban végzem, néha ezt remélem.
Akárhogyan lesz, immár kész a lejtár.
Éltem — és ebbe más is belehalt már.

ELMARADT ÖLELÉS MIATT

Ugy vártalak, mint a vacsorát este,
ha feküdtem s anyám még odajárt.
Ugy reméltelek, mint kétségbeesve,
hülyén, (még ifjan) hívtam a halált —
5 nem jött, hálisten ... Látod, ilyen boldog
vagyok, ha most meggondolom a dolgot.
De az még ostobább,
10 hogy nem jöttél, bár jönni fogsz tovább!

Makacs elmúlás tolja a világot
10 maga előtt, mint bányász a szenet,
melyet kifejtett, darabokra vágott.
De mélyben, egyben él, aki szeret.
Milyen tüzvész, miféle kivont kardok
káprázata volt, ami visszatartott,
15 hogy míg a hold haladt,
nem fogózhattam beléd azalatt?

Hogy a holt csillagvilággal, esengve,
csak szálltam tehetlen, mint a kövek —
20 s nem is uszhattam a sodorral szembe
kedves öledben! ... Hol volt az öled? ...
Míg itt hadart s hazudozott az óra,
te fölbáméskodtál egy dobogóra
s a szétterült ütem
hálójában remegtél nélkülem.

25 Ugye sopánkodsz, milyen kellemetlen,
harisnyádon ha egy szem leszalad!
Most szerelmünkből kivált s kellemedben
egy ölelés örökre szétszakadt.
Az a művész pörölt az elmúlással —
30 tanuskodj néki! De velem, ne mással.
Tudd meg már, mi a gond.
Hogy mit csinálsz. Én nem vagyok bolond.

LEVEGŐT!

Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott
hazafelé menet?

A gyepre éppen langy sötétség szállott,
mint bársony-permeteg
5 és lábom alatt álmatlan forogtak,
ütött gyermekként csendesen morogtak
a sovány levelek.

Fürkészve, körben guggoltak a bokrok
a város peremén.
10 Az őszi szél köztük vigyázva botlott.
A hűvös televény
a lámpák felé lesett gyanakvóan ;
vadkácsa riadt hápogva a tóban,
amerre mentem én.

15 Épp azt gondoltam, rám törhet, ki érti,
e táj oly elhagyott.
S im váratlan előbukkant egy férfi,
de tovább baktatott.
Utána néztem. Kifoszthatna engem,
20 hisz védekezni nincsen semmi kedvem,
míg nyomorult vagyok.

Számon tarthatják, mit telefonoztam
s mikor, miért, kinek.
Aktába írják, miről álmodoztam,
25 s azt is, ki érti meg.
És nem sejthetem, mikor lesz elég ok,
előkotorni azt a kartotékot,
mely jogom sérti meg.

30 És az országban a törékeny falvak
— anyám ott született —
az eleven jog fájáról lehulltak,
mint itt e levelek,
s ha rájuk hág a felnőtt balszerencse,
mind megcsörren, hogy nyomorát jelentse
35 s elporlik, szétpereg.

Oh, én nem így képzeltem el a rendet.

Lelkem nem ily honos.

Nem hittem létet, hogy könnyebben tenghet,
aki alattomos.

- 40 Sem népet, amely retteg, hogyha választ,
szemét lesütve fontol sanda választ
és vidul, ha toroz.

Én nem ilyennek képzeltem a rendet.

Pedig hát engemet

- 45 sokszor nem is tudtam, hogy miért, vertek,
mint apró gyermeket,

ki ugrott volna egy jó szóra nyomban.

Én tudtam — messze anyám, rokonom van,
ezek idegenek.

- 50 Felnőttem már. Szaporodik fogamban
az idegen anyag,

mint szívemben a halál. De jogom van
és lélek vagy agyag

- 55 még nem vagyok s nem oly becses az irhám,
hogy érett fővel szótlánul kibírnám,
ha nem vagyok szabad!

Az én vezérem bensőmből vezérel!

Emberek, nem vadak —

elmék vagyunk! Szívünk mig vágyat érlel,
nem kartoték-adat.

- 60 Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet,
jó szóval oktasd, játszani is engedd
szép, komoly fiadat!

KIRAKJÁK A FÁT

A pályaudvar hídjá még remeg,
de már a kényes őszi dél dorombol
és kiszáradt hasábfák döngenek,
amint dobálják őket a vagonból.

- 5 Ha fordul is egy, a lehullt halom
néma . . . Mi bánt? Ugy érzem, mintha félnék,
menekülnék, hasáb a vállamon.
A kisgyerek, ki voltam, mégis él még.

- 10 A kis kölyök, ki voltam, ma is él
s a felnőttet a bánat fojtogatja ;
de nem könnyezik, egy dalt zöngicsél
s ügyel, hogy el ne szálljon a kalapja.

- Töletek féltém, kemény emberek,
ti fadobálók, akiket csodáltam?
15 Most mint lopott fát, viszlek titeket
ez otthontalan, csupa-csősz világban.

BOLDOG HAZUG...

Boldog hazug, kinek van istene,
ki rettenetes, de maga a jóság;
kinek sebet kap reszkető keze,
ha leszakítja a tilalmas rózsát.

- 5 Boldog hazug — értetlen szelleme
a meg nem fogant, ártatlan valóság;
pihen rajta a mindenség szeme,
bámulja őt, az öröklét lakóságát.

- 10 Én nem leltem szivemben, sem az égben
s e halott fényű istentelenségben
szivdobogással ringatom magam,

kit más-gyötörte anyám azért vert meg,
mert sápadt kézzel loptam én, a gyermek,
jól tudva már, hogy minden odavan.

Zöld napsütés hintált a tenger lágy, habos vizén,
meztelenül, vigan, nagy messzi beúsztam biz én,
a fényes ég, a csipke víz pólyája testemen,
bölcsőben fekvé ringtam ott, behunyva két szemem.

- 5 Én nem tudom, hogyan, mi volt. A locska őselem,
a víz kihült és nagy hideg zuhant rám hirtelen.
Szívemből rémület szökölt, mint bokorból a vad,
kiáltottam vón s keserűn szájon vágott a hab.

- A hátam mögött szüntelen valami ordított.
10 Iszonyúbb volt, mint óriási tarajos gyikok
csordája, az a tenger ott s én küzdöttem vele,
elfeledtem, hogy mit sem ér az ember élete.

Usztam, vagy usztam volna, ám úgy értem partot ott,
hogy vert a hullám s végül egy hatalmas kidobott.

BIZTATÓ

Csomagodat ne bontsd ki,
ha véginségre jutsz.
Azért véreDET ontsd ki,
amiért sírni tudsz.

- 5 A késő fordulású
 eget míg nézheted,
 te lassú jajdulású,
 alkosd meg végzeted.

- 10 Amit szemeddel sejtész,
 sziveddel várd ki azt,
 amit szivedbe rejtesz,
 szemednek tárd ki azt.

- »Hol csavarogsz, te vásott?»
 Aggódva vár reád,
 15 megvetvén elmulásod,
 csendes édesanyád.

⟨HA NÉM SZORÍTSZ⟩

Ha nem szorítsz úgy kebeledre,
mint egyetlen tulajdonod,
engem, míg álmodol nevetve,
szétkapkodnak a tolvajok
5 s majd sírva dőlsz a kerevetre :
mily árva s mily bolond vagyok!

Ha minden percben nem kecsegtetsz,
hogy boldog vagy, mert nekem élsz,
görnyedő árnyadnak fecseghetsz,
10 ha gyötör a magány s a félsz.
Nem lesz cérna a szerelmedhez,
ha úgy kifoszlik, mint a férc.

Ha nem ölelsz, falsz, engem vernek
a fák, a hegyek, a habok.
15 Én úgy szeretlek, mint a gyermek
s épp olyan kegyetlen vagyok :
hol fényben fürdesz, azt a termet
elsötétítem — meghalok.

OSZTÁS UTÁN

A kártya ki van osztva. Reszketünk,
Észak, Kelet, Nyugat és Dél kezében,
bubik, királyok, dámák jelmezében
s szótlanul várjuk, mit tesz végzetünk.

- 5 Ki vagyunk osztva. Megvan helyzetünk.
Mit tehetnénk a szabály ellenében?!
Mint mozdulatlan csillagok az égen,
változhatatlan rajzunk, jellemünk.

- 10 Vörösek és feketék, vérben, gyászban,
fényesre lakkozottan, lámpalázban
így kell kinek-kinek sorsára várni,

hogy boldogságunkat, mit rejt szerelmünk,
a gyönyörű sikert, mely megvan bennünk,
ki tudja-e a végzet licitálni. —

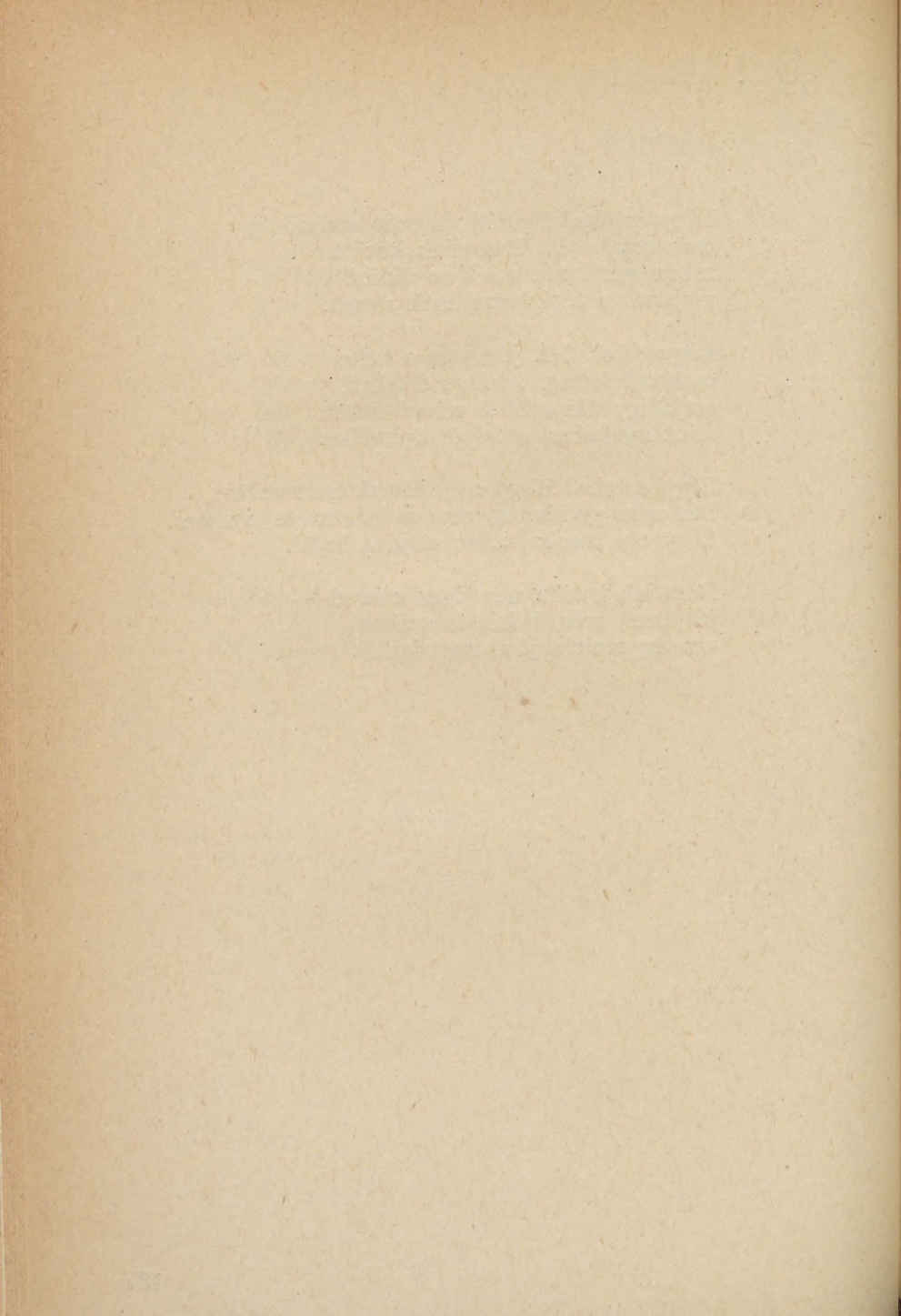
LÉGY OSTOBA!

Légy ostoba! Ne félj ; a szép szabadság
csak ostobaság. Eszméink között
rabon ugrálunk, mint az üldözött
majom, ki tépi ketrecének rácsát.

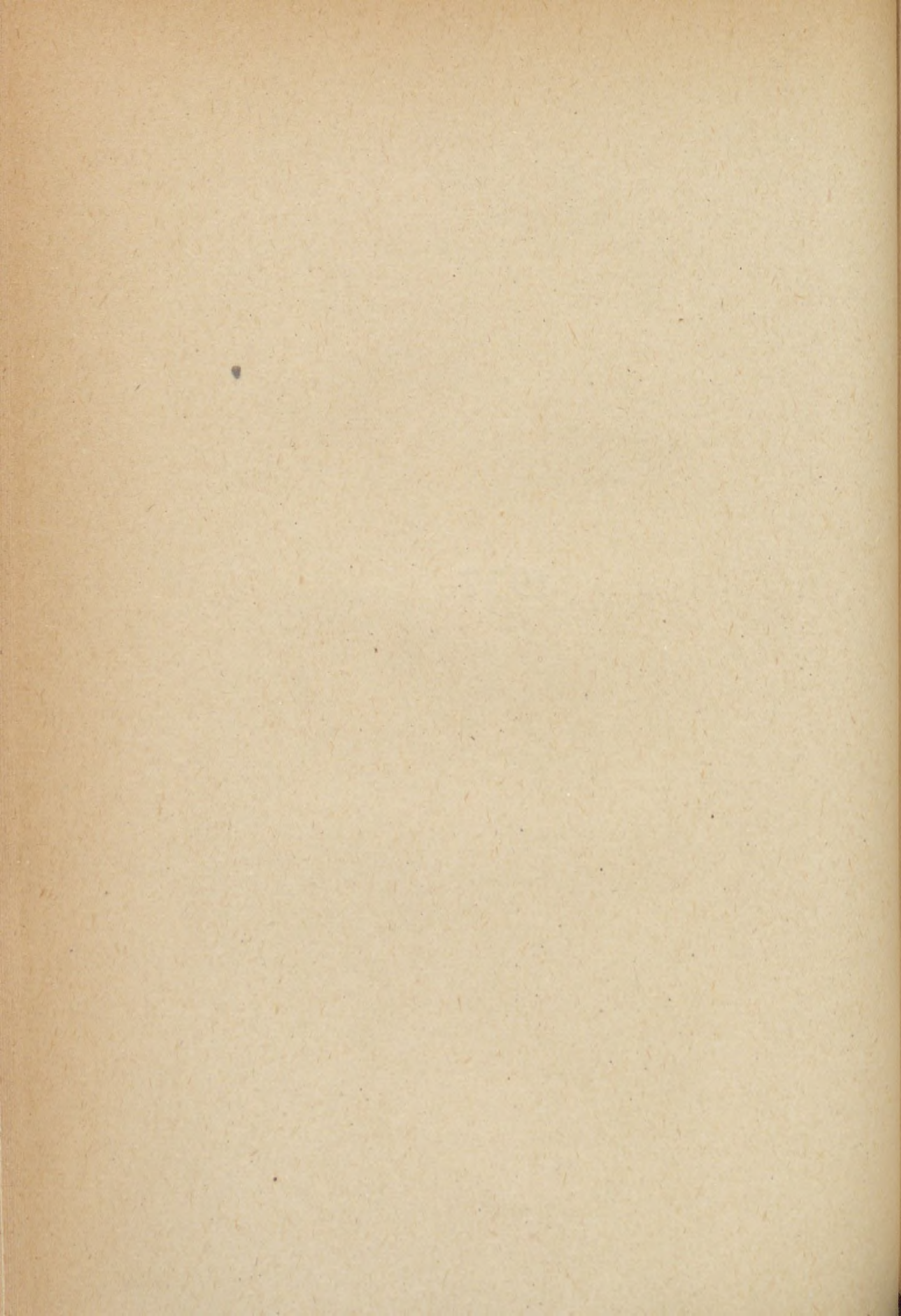
- 5 Légy ostoba! A jóság és a béke
csak ostobaság. Ami rend lehet,
majd így ülepszik le szived felett,
mint medrében a folyó söpredéke.

- 10 Légy ostoba! Hogy megszólnak, ne reszkess,
bár nem győzhetsz, nem is lehetsz te vesztes.
Légy oly ostoba, mint majd a halál.

Nem lehet soha nem igaz szavad —
jó leszel, erős, békés és szabad
vendég mult s jövő asztalainál.

1937

CSAK AZ OLVASSA

Csak az olvassa versemet,
ki ismer engem és szeret,
aki a semmiben hajóz,
s hogy mi lesz, tudja, mint a jós,

- 5 mert álmaimban megjelent
emberi formában a csend
s szívében néha elidőz
a tigris és a szelid őz.

MAJD EMLÉKEZNI JÓ LESZ

Rimánkodik az éghez sok bolond,
hogy bujjanak beléjük hars erények.
De ők alattomosak és szerények,
suttymban élnek, harangjuk kolomp.

5 Én ilyen gyermek nem vagyok. Fogamban
szaporodik az idegen anyag,
mint a halál is szívemben. Hanyag
társadalmunkra szabatos szavam van.

10 A kín teszi, hogy lett belőle börtön,
mert hordtam téglát kinnal s jól tudom,
melyben időm oly egykedvűen töltöm,
mint fáradt utas pihen féluton.

15 De majd fölállok s zúgom nemsokára —
adjatok meg a munka örömét,
adjatok kedvet, nékem nem elég
a munkabér, a munkaerő ára!

Közeledik az én időm. Ha már
ennyi a kín, világot vált valóra —
én nem csalódom — minden szervem óra,
mely csillagokhoz igazítva jár.

20 Majd a kiontott vértócsa fakó lesz
s mosolyra fakaszt mind, ami ma bánt,
majd játszunk békés állatok gyanánt
és emlékezni s meghalni is jó lesz.

József Attila 1936-ban »A Dunánál«

gmm

Marcus

I.

petyhe

~~szegény~~
Langy, permeteg eső ezemerkél,
uj buza ~~szegény~~ ütődzik.
Keményre gölya s a levert töl
jeges ceucekra költözik
Zöld rebbanásokkal kitört
a kikeletti vig erőszak.
Asztalos műhelye előtt
reményt játszik a friss fenyőszag.

Mit ír a hírlap? Dul a banda
Spanyolokban és fosztogat;
Kinában elüzi egy bamba
tábornak a parasztséket
kis telkükről. Had fenyeget,
vérben áznak a tiszta vásznak,
kínózzák a szegényeket.
Hadi uszítók hadonásznak

Boldog vagyok, gyermek a lelkem;
Flóra szeret. Solám, álnokul,
meztelen, szép szerelmimk ellen
tankkal, vassal fölvonul
az ember alja. Negrizaszt
a buzgóság e sópredékben.
S csak magunkból nyerek vigaszt.
erőt az élet érdekében

II.

Zoldos a férfi, a nő ~~szépe~~ szajha,
szívüket el nem érhetem.
Gonoszságuk is föl van fujva,
mégis féltém az életem.
Hisz nincs egyebem a kívül.
Számol ezzel a gondos elme.
A megbántott Flóra ma kikül,
ég Flórám és szívem szerelme.

ők

Csinálunk gyönyörű, keses lányt
és bátor, értelmes fiut,
ki öriz belőlünk egy fészklányt,
mint napfényünkben a Tejut,
~~ők~~ ma csak pialog már a Nap,
majd bizakodóan csacsogva
jó ~~szegény~~ ~~szegény~~ szegény
a művelhető csillagokba.

len tovább

János az Anon

J. J. János

- Mint gyermek, aki már pihenni vágyik
és el is jutott a nyugalmas ágyig,
még megkérel, hogy »Ne menj el, mesélj« — —
(igy nem szokik rá hirtelen az éj)
- 5 s míg kis szíve nagyot szorongva dobban,
tán ő se tudja, mit is kíván jobban,
a mesét-e, vagy azt, hogy ott legyél:
igy kérünk: Ülj le közénk és mesélj.
Mondd el, mit szoktál, bár mi nem feledjük,
- 10 mesélj arról, hogy itt vagy velünk együtt
s együtt vagyunk veled mindannyian,
kinek emberhez méltó gondja van.
Te jól tudod, a költő sose lódit:
az igazat mondd, ne csak a valódit,
- 15 a fényt, amelytől világlik agyunk,
hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.
Ahogy Hans Castorp madame Chauchat testén,
hadd lássunk át magunkon itt ez estén.
Párnás szavadon át nem üt a zaj — —
- 20 mesélj arról, m' a szép, mi a baj,
emelvén szívünk a gyásztól a vágyig.
Most temettük el szegény Kosztolányit
s az emberségen, mint rajta a rák,
nem egy szörny-állam iszonyata rág
- 25 s mi borzadozva kérdezzük, mi lesz még,
honnan uszulkan ránk új ordas eszmék,
fő-e új méreg, mely közénk hatol — —
meddig lesz hely, hol fölolvasható?...
Arról van szó, ha te szólsz, ne lohadjunk,
- 30 de mi férfiak férfiak maradjunk
és nők a nők — szabadok, kedvesek
s mind ember, mert az egyre kevesebb...
Foglalj helyet. Kezdd el a mesét szépen.
Mi hallgatunk és lesz, aki csak éppen
- 35 néz téged, mert örül, hogy lát ma itt
fehérek közt egy európaít.

Lombozott a por még, ám elfült a zaj,
 elfült a homokban a sziklamoraj.
 Köt a karcsú füst is, e szelid virág
 s gond érleli termőn a puszta fiát.

- 5 Édes burgonyát föld darabos talaj —
 Téged is földött így a gond meg a baj
 s gondoltad, mit gondolt csendjében a táj —
 a hős el van vetve, teremni muszáj.

- S míg szél nyalta, tépte a rét bokrait,
 lassan lépve hoztad komoly ökreid.
 10 Verseidre raktál szép cseréptetőt
 s homokot kötöttél, a futó időt.

- Hadd csellengünk hozzád, vagyonos Atyánk!
 Házhelyünk a puszta, kóbor a kutyánk.
 15 Hadar a szárazság, pusztit az egér
 s göggel fortyog kásánk, de hát az mit ér?

Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.

- 5 Fogj össze, formáló alak,
s amire kényszerítnek engem,
hogy valljalak, tagadjalak,
segíts meg mindkét szükségemben.

- Tudod, szívem mily kisgyerek — —
10 ne vizonozd a tagadásom ;
ne vakítsd meg a lelkemet,
néha engedd, hogy mennybe lásson.

- Kinek mindegy volt már a kín,
hisz gondjaid magamra vettem,
15 az árnyékvilág árkain
most már te örködj énefelettem.

- Intsd meg mind, kiket szeretek,
hogy legyenek jobb szívvel hozzám.
Vizsgáld meg az én ügyemet,
20 mielőtt magam feláldoznám.

REGGELI FÉNY

Ha reggeli fényben elindul a táj
remegése, fuvalma, a kecs puha bolyha,
s mert még teli szender, rajzik a báj
és mintha folyónknak a mélye se folyna,

5 úgy játszik a felszín — szedd össze magad,
botor emberkém, hiszen én se gyanítnám,
hogy épp nem a hajnali mennybe ragad
e jól sikerült angyal-hamisítvány.

10 Csupa csín, csupa pír, csupa kár,
csupa csel, csupa nyíl, csupa rontás.
Most érted: ha reggel a csürhe kijár,
mért káromkodik mindig a kondás.

15 Beh megölelnéd! Ámde ne vedd
kebledbe e tündét — mire maradsz, ha
ártatlanul fölfalja szived,
mint zsenge buzát a szőke malacka!

1.

Hexaméterek

Roskad a kásás hó, cseperészget a bádogeresz már,
 elfeketült kupacokban a jég elalél, tovatűnik,
 buggyan a lé, a csatorna felé fodorul, csereg, árad.
 Illan a könnyü derű, belereszket az égi magasság
 5 s boldog vágy veti ingét pírral a reggeli tájra.

Látod, mennyire, félve-ocsúdva szeretlek, Flóra!
 E csevegő szép olvadozásban a gyászt a szivemről,
 mint sebről a kötést, te leoldtad — újra bizsergek.
 Szól örökös neved árja, törékeny báju verőfény,
 10 és beleborzongok, látván, hogy nélkülöd éltem.

2.

Rejtelmek

Rejtelmek ha zengenek,
 őrt állok, mint mesékbe'.
 Bebujtattál engemet
 talpig nehéz hűségbe.

5 Szól a szellő, szól a víz,
 elpirulsz, ha megérted.
 Szól a szem és szól a szív,
 folyamodnak teérted.

Én is írom énekem :
10 ha már szeretlek téged,
tedd könnyűvé énekem
ezt a nehéz hűséget.

3.

Már két milliárd

Már két milliárd ember kötöz itt;
hogy belőlem hű állatuk legyen.
De világuktól délre költözik
a szép jóság s a szelid érzelem.
5 Mindenségüket tartani a fénybe,
mint orvos ha néz az üvegedénybe,
már nem tudom, megadom magam kényre,
ha nem segítesz nékem, szerelem.

Ugy kellesz, mint a parasztnak a föld,
a csendes eső és a tiszta nap.
10 Ugy kellesz, mint a növénynek a zöld,
hogy levelei kiviruljanak.
Ugy kellesz, mint a dolgos tömegeknek,
kik daccal s tehetetlenül remegnek,
mert kínjukból jövőnk nem született meg,
15 munka, szabadság, kenyér s jószavak.

Ugy kellesz nekem, Flóra, mint falun
villanyfény, kőház, iskolák, kutak ;
mint gyermekeknek játék, oltalom,
munkásoknak emberi öntudat.
20 Mint minta, mint az erény a szegénybe,
s ez össze-vissza kusza szövevénybe,
társadalmunkba, elme kell nagy fénybe',
mely igazodni magára mutat.

Buzgóság

Ha olyan buzgó volnék, mint szerelmes
s megbékülne e háborús család,
az emberek, keresném engedelmes
szívvel

5 az örökös ifjúság italát.

Nehezülök már, lelkem akkor boldog,
ha pírban zöldel a fiatal ág — —
bár búcsút int nekem . . . E fura dolgot
űzném,

10 az örökös ifjúság italát.

Fecseghetnének nyelves tudományok — —
mind pártfogolna, ki szívébe lát :
legalább keressem, amire vágyok,
bár nincs,

15 az örökös ifjúság italát.

Megméressél!

Már nem képzelt ház üres telken,
csinosodik, épül a lelkem,
mivel az árnyakkal betelten
a nők között Flórára letem.

5 Ő a mezőn a harmatosság,
kétes létben a bizonyosság,
lábai kigyóim tapossák,
gondjaim mosolyai mossák.

Ízét adja a tiszta víznek,
10 száját adja a tiszta íznek,
hazaszólt, amikor űznek,
szemében csikó legelészget.

Ő az okmány, kivel a kellem
a porráomlás ellen, a szellem
15 az ólalkodó semmi ellen
szól, pöröl, szorongó szerelmem.

Érdekeimből megértettél,
bátorra vakmerőből tettél,
kinlódtál, amig nem szerettél,
20 egész világom ege lettél, — —

hát dicsértessél s hirdetessél,
minden korokon át szeressél
s nehogy bárkiben alább essél,
mindig, mindenütt megméréssél!

ilyen nép!
bolintva

meg

"

L. M.

akár

L. M.

Ilyen lesz majd az ~~szemle~~ szemle.
Csak bólogatván ~~ot~~ mindenre,
~~szem~~ látnám, mily kéken ég
az ég, mely hozzád illenék.

A mindenség ráadás csak,
az élet mint az áradás csap
a halál partszegélyein
túl, örök, szívek mélyein

túl, túl a hallgatag határon,
faint a Duna ~~szon~~ nyáron.
Mert szeretsz s nyugton alhatom,
neked ~~é~~ be is vallhatom

az elmulástól tetten érten,
hogy önmagamba én se fértem,
a lelkem azért közvagyon
s azért szeretlek ily nagyon.

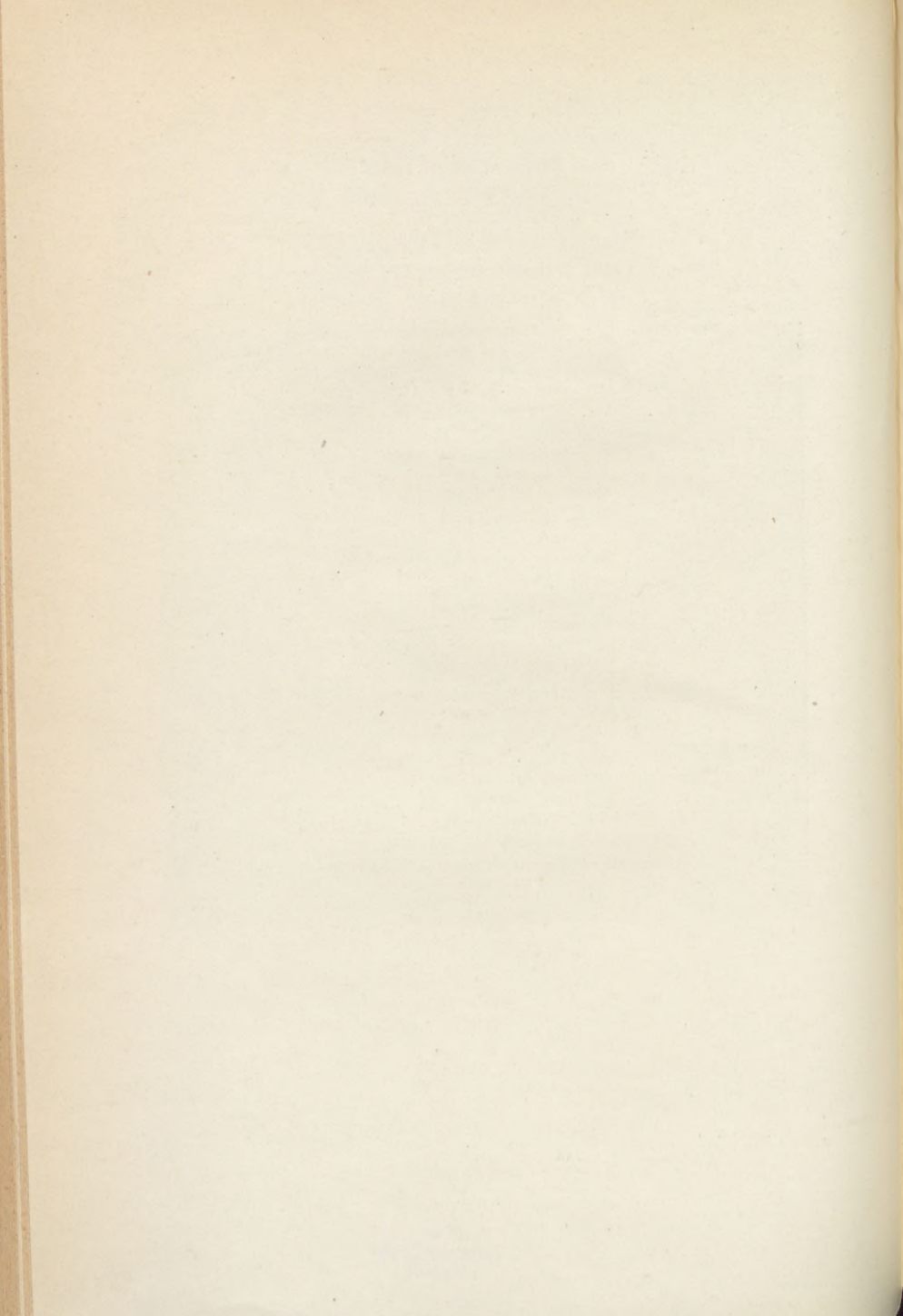
Leanne " H. W. I.

L. M.

X Mert

akkor

JÓZSEF ATTILA

B44

Gom

A r s p o e t i c a

Véneith Anonak

Költő vagyok, - mit érdekelne
engem a költészet maga?
Nem volna szép, ha égrekelne
az éji folyó csillaga.

Az idő lassan elszivárog,
nem lógek a mesék tején,
hőrpintek valódi világot,
habzó éggel a tetején.

Szép a forrás - fürödni abban!
A nyugalom a remegés
egymást öleli a kél a habban
keccsesen okos csevegés.

Más költők - mi gondom ezekkel?
Mocskolván magukat szegyig,
koholt képekkel és szeszekkel
mimeljen mámort mindegyik.

En tullepek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolga estobát.

Ehess, ihass, ölölhe-, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegye se szolgálok aljas,
nyomorító hatalmakat.

Nincs alku - én hadd legyek boldog!
Másként akárki meggyaláz
s megjelennek pirosuló foltok,
elissza nedveim a láz.

En nem fogom be pőrös számat.
A tudásnak teszek panaszt.
Rám tekint, pártfogón, e század:
rám gondol, szántván, a panaszt;

Engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között;
rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul állt szitt.

En utánam ropos a hűség.
En értem sír, sír ez a világ.
Enbenem öleli meg költő
arának közöld világ

I.

Langy, permeteg eső szemerkéi,
 új búza pelyhe ütközik.
 Kéményre gólya s a levert tél
 jeges csucokra költözik.
 5 Zöld robbanásokkal kitört
 a kikeleti víg erőszak.
 Asztalos műhelye előtt
 remény legyint meg, friss fenyőszag.

Mit ír a hírlap? Dúl a banda
 10 Spanyolhonban és fosztogat ;
 Kínában elűzi egy bamba
 tábornok a parasztokat
 kis telkükről. Had fenyeget,
 vérben áznak a tiszta vásznak.
 15 Kínozzák a szegényeket.
 Hadi uszítók hadonásznak.

Boldog vagyok : gyermek a lelmem ;
 Flóra szeret. S lám, álnokul,
 meztelen, szép szerelmünk ellen
 20 tankkal, vasakkal fölvonul
 az ember alja. Megriaszt
 a buzgóság e söpredékben.
 S csak magunkból nyerek vigaszt,
 erőt az élet érdekében.

II.

Zsoldos a férfi, a nő szajha,
szivüket el nem érhetem.
Gonoszságuk is öl van fujva,
mégis félttem az életem.

5 Hisz nincs egyebem e kívül
Számol ezzel a gondos elme.
A megbántott Föld ha kihül,
ég Flórám és szivem szerelme.

Mert mi teremtünk szép, okos lányt
10 és bátor, értelmes fiút,
ki őriz belőlünk egy foszlányt,
mint nap fényéből a Tejút, —
és ha csak pislog már a Nap,
sarjaink bízón csacsogva
15 jó gépen tovább szállanak
a művelhető csillagokba.

I.

Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni,
erényeidből épül-e szerencse,
hogy mind a kint, mit nem lehet feledni,
hú szeretőd munkáján elfelejtse?

- 5 Tudnál-e engem új világra hozni,
iparkodván szerelmes türelemmel,
hogy legyen erőm ismét adakozni
s eltölteni a gonoszt félelemmel?

- 10 Lennél-e nyugton mindenütt a rosszban?
Fontold meg jól, szived mily terhet vállal.
Én, aki vele mind csak hadakoztam,
kibékülnék a haragvó halállal.

II.

Félek, nem tudod megbocsájtani
eltékozolt, ostoba, könnyű multam,
és majd ezerszeresen fáj, ami
ezerszer fáj, míg szeretni tanultam.

- 5 Félek, nem ér majd annyit életem,
törekvésem és vágyam, testem, lelkem,
hogy megbecsülj, ha el nem érhetem
önnön jószágom útján győzedelmem.

- 10 Nehéz a szívem, hiszen bűt fogan :
örömök tán a büntetésem hozzák,
hogy sírva nézem majd ha boldogan
sétálsz azzal, ki méltóbb lesz tehozzád.

〈ÉN KI EMBERKÉNT〉

Én, ki emberként vagyok, élve, boldog
mint olyan dolgok, mik örökre szólnak,
hadd kiáltom szét az egeknek újból —
Flóra, szeretlek!

5 Ajkaidról lágy lehü, száz varázslat
bűvöl el, hogy hú kutyaként figyeljem
könnyü intését okos ujjaidnak,
mint leszek ember.

10 Flóra, karcsú, szép kehely, állsz előttem,
mint csokor van tűzve beléd a mennybolt,
s napvirág felhők, remegő levél közt
hajlik az estnek.

Lelkemen szöktet, paripán, a képed,
épp csak érintvén vizeket, mezőket.
15 Két szemedből fűre, bogárra, tiszta
értelem árad.

Este van, mindent körüláll a csillag,
lásd, a mindenség aranyos kalitka,
benne itt vagy, én csevegőm, oh itt vagy,
20 rabmadaracskám!

⟨SZÁRADOK, TÖRŐDÖM⟩

Száradok, törődöm,
korán előregszem,
a sivatag földön
álmatlanul fekszem.

5 Éltető, friss nedvek
nagy-eres husomba
nem öntenek kedvet
s epedek busongva.

10 Szemem is öregbül,
árnyékolja árok,
könnyes bölcsesség ül
rajta, mint a hályog.

15 Gyors emlék-pojácák
forgatnak meg ébren
s alva újra játsszák,
mily bolondul éltem.

Nehéz ez a bánat,
nem bírja az elme.
Ifjíts meg, bocsánat,
20 Flóra szép szerelme!

⟨LÁTOMÁS⟩

Micsoda óriás sas
száll le a zengő mennybolt
szikláira! E szárnyas
a semmiből jött, nem volt.

5 A mindenséget falja
csilló azúri csőre.
Vaskarma tépi, marja
a meleg húst belőle.

S a fogoly világ hullat
10 könnyes üvegszemekkel
vércseppes pihetollat.
Ez a pirosuló reggel.

Milyen sas! Milyen szellem!
Mily árnyat vet lebegve :
15 az éjt, a kéjt! Szerelmem
a parázsló egekbe.

Az egyik szárnya lelkem,
a másik szárnya Flóra —
én őt váltom és engem
20 ő vált így új valóra.

Most azon muszáj elmerengnem,
 hogy ha te nem szeretnél engem,
 kiolthatnám drága szemem,
 lehunyhatnám fáradt szemem.

5 Mert jó meghalni. Tán örülnék,
 ha nem szeretnél így. Kiülnék
 a fehér lábú zöld egek,
 fecsegő csillagfellegek

mellé a nyugalom partjára,
 10 a nem üres űr egy martjára,
 szemlélni a világokat,
 mint bokron a virágokat.

Hajósinas koromban, nyáron,
 a zörgő, vontató Tatáron,
 15 egy szép napon munkátlanul,
 mint aki örömet tanul,

bámultam a Dunát, megáradt,
 libegtetett leveles ágat,
 úgy kanyarított sok fodort,
 20 deszkát harapdált és sodort

olyan sok szép villogó dinnyét
 a sárga ár, hogy el se hinnéd
 és én se hinném el talán,
 ha nem tenéked mondanám.

25 Piros almák is ringatóztak,
 zöld paprikák bicegve úsztak,
 most ez, majd az lett volna jó.
 S állt és bólított a hajó.

Ilyen lenne az úri szemle.
30 Milyen szép! — bölintva mindenre,
meglátnám, milyen kéken ég
az ég, mely hozzád illenék.

Mert a mindenség ráadás csak,
az élet mint az áradás csap
35 a halál partszegélyein
túl, örök, szívek mélyein

túl, túl a hallgatag határon,
akár a Duna akkor nyáron . . .
Mert szeretsz s nyugton alhatom,
40 neked én be is vallhatom

az elmúlástól tetten érten,
hogy önmagamba én se fértem,
a lelkem azért közvagyon
s azért szeretlek ily nagyon.

ajándék, mellyel meglepem
a Kávéházi nyelvtan
magam
magam.

meglepetés

Születésnapomra

Harmincét éven lettem én -
~~születésnapomra~~ a költemény
Köcske
Köcske:

Harmincét éven elszeelet
s még havi kétszáz sose telt.
Az én,
Házám!

Lehettem volna oktató,
nem ~~töltőtoll~~oktatóX
Igaz ~~szegény~~ szegény,
de ~~szegény~~ szegény,
nem ~~szegény~~ szegény, mert Szegeden
eltanított az egyetem
fura xxx
ura.

Intelme gyorsan, nyersen ért
a "Mincsen apám" versemdrt,
A hont
kivont

szabályával ~~szegény~~ szemellenem.
Ideidézi szellemem
~~szegény~~
~~szegény~~

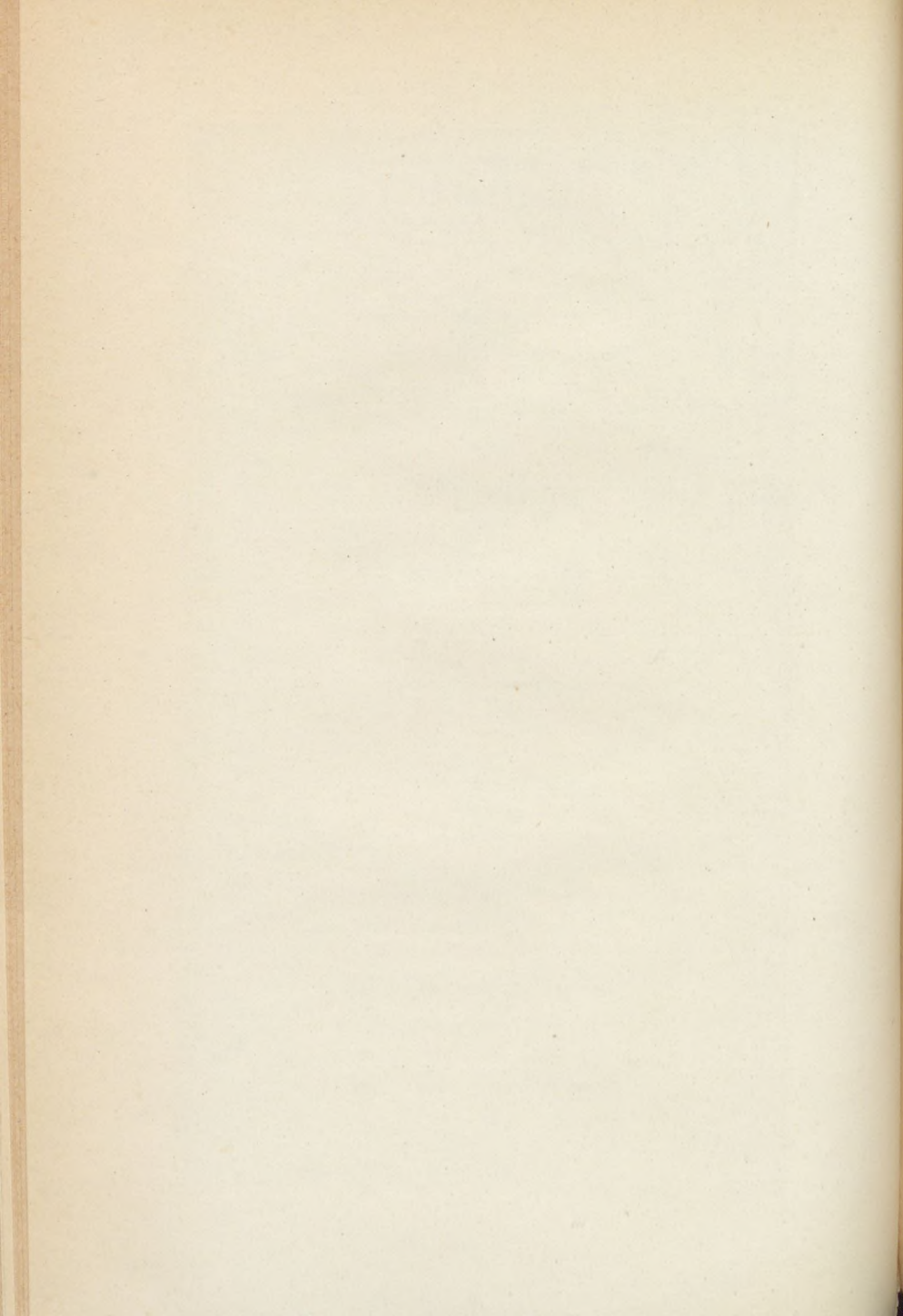
havi
a nevet:

"En, amig szaból értek én,
nem lesz tanár a féltéken"
GAGYOG
s ragyog.

Ha Úrül Horger Antal ur,
hogy költünk nem nyelv:tant tanul,
vev-ej
a kál-

szegény
s háj -

En egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
tanul-
tani!

MEGHALT JUHÁSZ GYULA

Szól a telefon, fáj a hír,
hogy megölted magad, barátom,
hogy konokul fekszel az ágyon.
A bolondok között se bírt

- 5 szived a sorssal. Sehol írt
nem leltél arra, hogy ne fájjon
a képzelt kín e földi tájon,
mely békén nyitja, lám, a sírt.

- Mit mondjak most? Hogy ég veled?
10 Hogy rég megölt a képzelet?
Még nő szép szakállad s hajad.

Fölmondjuk sok szép versedet.
Mosdatnak most. Anyád sirat
s társadtól jön egy sírirat.

Költő vagyok — mit érdekelne
engem a költészet maga?
Nem volna szép, ha égre kelne
az éji folyó csillaga.

5 Az idő lassan elszivárog,
nem lógok a mesék tején,
hörpintek valódi világot,
habzó éggel a tetején.

Szép a forrás — fürödni abban!
10 A nyugalom, a remegés
egymást öleli s kél a habban
kecsesen okos csevegés.

Más költők — mi gondom ezekkel?
Mocskolván magukat szegyig,
15 koholt képekkel és szeszekkel
mimeljen mámort mindegyik.

Én túllépek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
20 módon a szolga ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgálok aljas,
nyomorító hatalmakat.

25 Nincs alku — én hadd legyek boldog!
Másként akárki meggyaláz
s megjelölnek pirosló foltok,
elissza nedveim a láz.

Én nem fogom be pörös számat.
30 A tudásnak teszek panaszt.
Rám tekint, pártfogón, e század :
rám gondol, szántván, a paraszt ;

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között ;
35 rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol táborokba gyűlt bitangok
verseim rendjét üldözik,
fölsindulnak testvéri tankok
40 szertedübörgni rímeit.

Én mondom : Még nem nagy az ember.
De képzeli, hát szertelen.
Kísérje két szülője szemmel :
a szellem és a szerelem!

SZÜLETÉSNAPOMRA

Harminckét éves lettem én —
meglepetés e költemény
csecse
becse :

5 ajándék, mellyel meglepem
e kávéházi szegleten
magam
magam.

10 Harminckét évem elszelelt
s még havi kétszáz sose telt.
Az ám,
Hazám!

15 Lehettem volna oktató,
nem ily töltőtoll-koptató
szegény
legény.

20 De nem lettem, mert Szegeden
eltanácsolt az egyetem
fura
ura.

Intelme gyorsan, nyersen ért
a »Nincsen apám« versemért,
a hont
kivont

25 szablyával óvta ellenem,
Ideidézi szellemem
hevét
s nevét :

»Ön, amig szóból értek én,
30 nem lesz tanár e féltekén« —
gagyog
s ragyog.

Ha örül Horger Antal úr,
35 hogy költőnk nem nyelvtant tanul,
sekély
e kék —

Én egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
40 taní-
tani!

〈ŐS PATKÁNY TERJESZT KÓRT〉

Ős patkány terjeszt kórt miköztünk,
a meg nem gondolt gondolat,
belezabál, amit kifőztünk,
s emberből emberbe szalad.
5 Miatta nem tudja a részeg,
ha kedvét pezsgőbe öli,
hogy iszonyodó kis szegények
üres levesét hörpöli.

S mert a nemzetekből a szellem
10 nem facsar nedves jogokat,
hát egymás ellen új gyalázat
serkenti föl a fajokat.
Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre, mint dögre száll —
15 s a földgolyón nyomor szivárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

S mint a sakál, mely csillagoknak
fordul kihányni hangjait,
egünkre, hol kínok ragyognak,
20 a költő hasztalan vonít . . .
Ó, csillagok, ti! Rozsdás, durva
vastőrökül köröskörül,
hányszor lelkembe vagytok szúrva —
(itt csak meghalni sikerül).

25 S mégis bizom. Könnyezve intlek,
szép jövőnk, ne légy ily sivár! . . .
Bizom, hisz, mint elődeinket,
karóba nem húznak ma már.
Majd a szabadság békessége
30 is eljön, finomul a kín —
s minket is elfelednek végre
lugasok csendes árnyain.

<MÁR RÉGESRÉG...>

Már régesrég rájöttem én,
kétéltű vagyok, mint a béka.
A zúgó egek fenékén
lapulok most, e költemény
5 szorongó lelkem buboréka.

Gonosz gazdáim nincsenek,
nem les a parancsomra féreg.
Mint a halak s az istenek,
tengerben és egekben élek.

10 Tengerem ölelő karok
meleg homályú, lágy világa.
Egem az ésszel fölfogott
emberiség világossága.

BUKJ FÖL AZ ÁRBÓL

Ijessz meg engem, istenem,
szükségem van a haragodra.
Bukj föl az árból hirtelen,
ne rántson el a semmi sodra.

5 Én, akit föltaszít a ló,
s a porból éppen hogy kilátszom,
nem ember szívébe való
nagy kínok késeivel játszom.

10 Gyulékony vagyok, s mint a nap,
oly lángot lobbantottam — vedd el!
Ordíts reám, hogy nem szabad!
Csapj a kezemre menyköveddel.

És verje bosszúd vagy kegyed
belém : a büntelenség véték!
15 Hisz hogy ily ártatlan legyek,
az a pokolnál jobban éget.

Vad, habzó nyálú tengerek
falatjaként forgok, ha fekszem,
s egyedül. Már mindent merek,
20 de nincs értelme semminek sem.

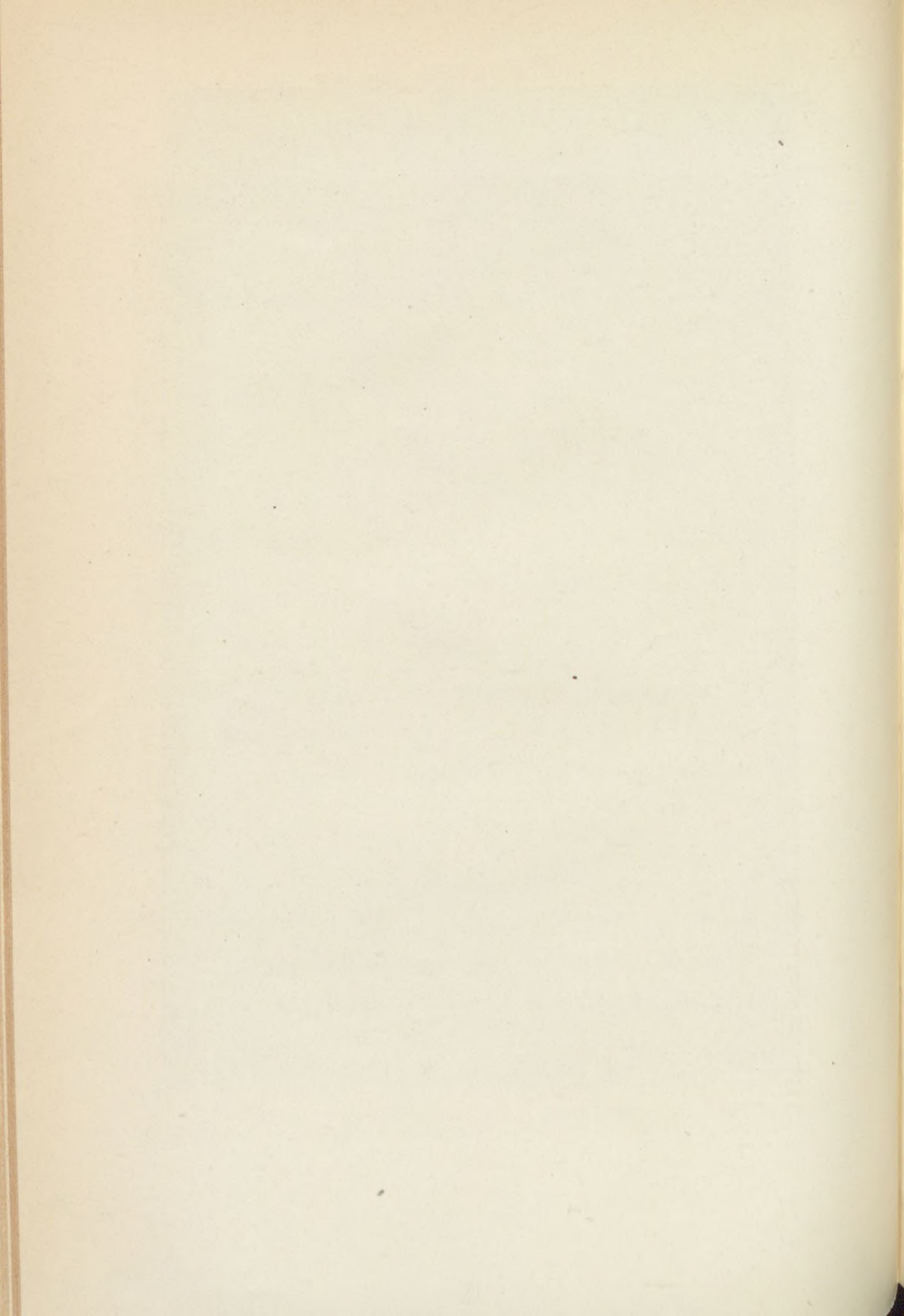
Meghalni lélekzetemet
fojtom vissza, ha nem versz bottal,
és úgy nézek farkasszemet,
emberarcú, a hiányoddal!

A földesúr, a kinek szolgá-
enelték törköt, gabonát,
csákányosokkal - jófa birt nyit -
nitvenet falut, kistanyát.

I a jondra bator, okos fejeit
ki védte menthetlen börtöt,
mint állatát terelni éltik
betegei békékatmák.

Uccának a nép csudáttollak,
mossabynak és havatolnak,
megjörök, ki bék a követ,

hisz „nyiltan” dönt, ki ezer éve,
majával kátol, mint a kéve,
szegyet, vagy porancsot követ

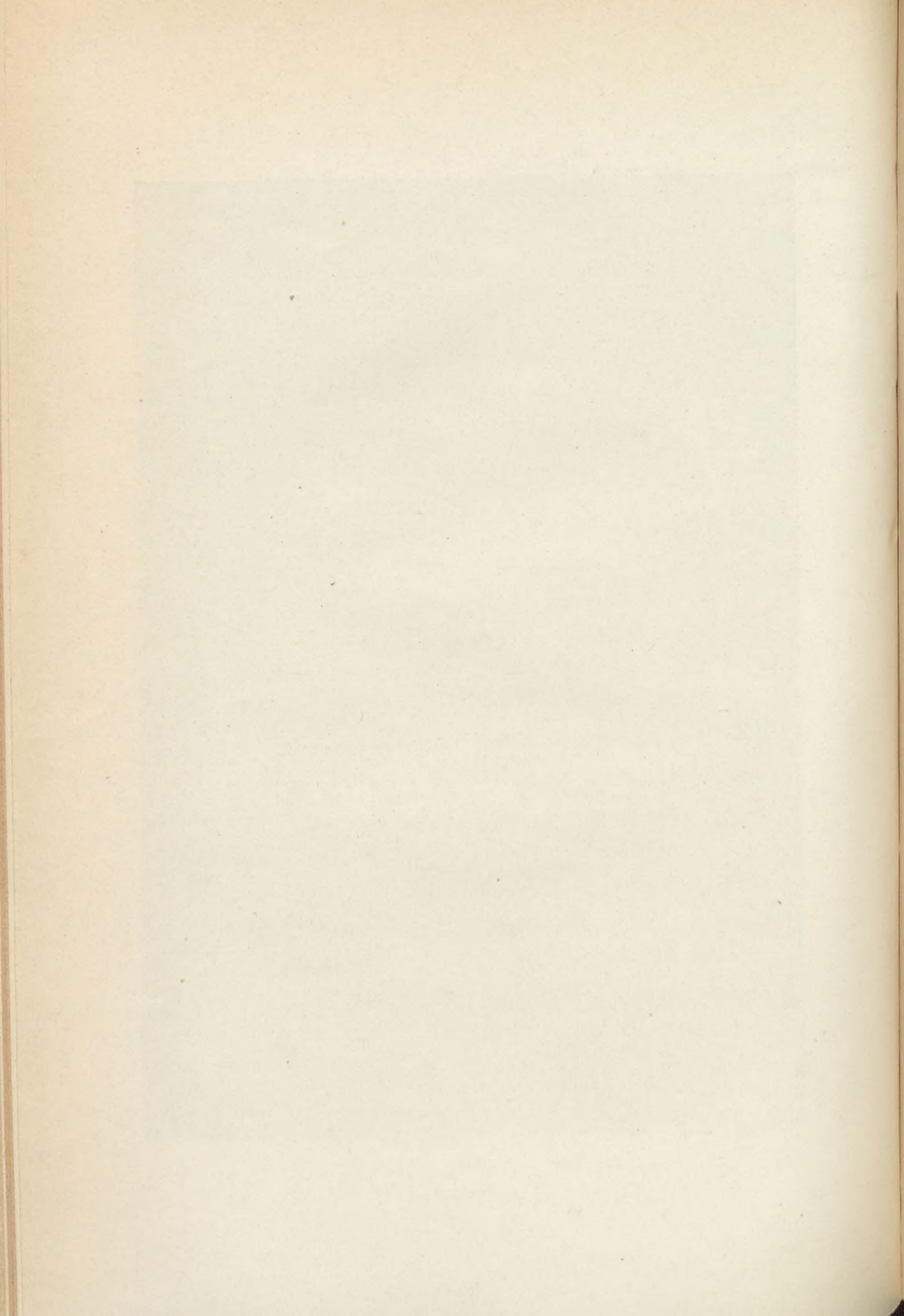

J. mégis, magának néma kivétel,
lelken sikatlon félriad -
idős Harám, fofadi sívedbe,
hadd legyen tüsszes fiad!

Totózzon, aki buksi medve,
láncos, nekem ezt nem szabad,
költsé rájok - sőt, ügyesedre,
ki ne tépje a tollamat!

Adta földművest a tengernek,
adja emberiségét az embernek!
Adja magarságot a magának,

hogy mi ne legyenek véletlén jármat.
Hadd őrök népet, jót - nekem
add meg boldogabban énnekem!

1.

Az éjjel hazafelé mentem,
 éreztem, bársony nesz inog,
 a szellőzködő, lágy melegben
 tapsikoltak a jázminok,

5 nagy, álmos dzsungel volt a lelkem
 s háltak az uccán. Rám csapott,
 amiből eszméletem, nyelvem
 származik s táplálkozni fog,

a közösség, amely e részeg
 10 ölbecsáló anyatermészet
 férfitársaként él, komor

munkahelyeken káromkodva,
 vagy itt töpreng az éj nagy odva
 mélyén : a nemzeti nyomor.

2.

Ezernyi fajta népbetegség,
 szapora csecsemőhalál,
 árvaság, korai öregség,
 elmebaj, egyke és sivár

5 bűn, öngyilkosság, lelki restség,
 mely, hitetlen, csodára vár,
 nem elegendő, hogy kitessék :
 föl kéne szabadulni már!

S a hozzáértő, dolgozó
 10 nép okos gyülekezetében
 hányni-vetni meg száz bajunk.

Az erőszak büvöletében
 mit bánja sok törvényhozó,
 hogy mint pusztul el szép fajunk!

3.

A földesúr, akinek sérvig
emeltek tönköt, gabonát,
csákányosokkal pusztát tért nyit,
szétveret falut és tanyát.

- 5 S a gondra bátor, okos férfit,
ki védte menthetlen honát,
mint állatot terelni értik,
hogyan válasszon bölcs honatyát.

- 10 Cicáznak a szép csendőrtollak,
mosolyognak és szavatolnak,
megírják, ki lesz a követ,

hisz »nyiltan« dönt, ki ezer éve,
magával kötve, mint a kéve,
sunnyít vagy parancsot követ.

4.

Sok urunk nem volt rest, se kába,
birtokát óvni ellenünk,
s kitántorgott Amerikába
másfél millió emberünk.

- 5 Szive szorult, rezgett a lába,
acsargó habon tovatűnt,
emlékezően és okádva,
mint aki borba fojt be bünt.

- 10 Volt, aki úgy vélte, kolomp szól,
s társa, ki tudta, ily bolondtól
pénzt eztán se lát a család.

Multunk mind össze van torlódva
s mint szorongó kivándorlókra,
ránk is úgy vár az új világ.

5.

A munkásnak nem több a bére,
mint amit maga kicsikart,
levesre telik és kenyérre
s fröccsre, hogy csináljon ricsajt.

- 5 Az ország nem kérdi, mivégre
engedik meggyülni a bajt
s mért nem a munkás védelmére
gyámolítják a gyáripart.

- 10 Szövőlány cukros ételekről
álmodik, nem tud karteletekről.
S ha szombaton kezébe nyomják

a pénzt s a büntetést levonják :
kuncog a krajcár : ennyiért
dolgoztál, nem épp semmiért.

6.

Retteg a szegénytől a gazdag
s a gazdagtól fél a szegény.
Fortélyos félelem igazgat
minket s nem csalóka remény.

- 5 Nem adna jogot a parasztnak,
ki rág a paraszt kenyere
s a summás sárgul, mint az asztag,
de követelni nem serény.

- 10 Ezer esztendő távolából,
hátán kis batyuval, kilából
a népségből a nép fia.

Hol lehet altiszt, azt kutatja,
holott a sírt, hol nyugszik atyja,
kellene megbotoznia.

S mégis, magyarnak számkivetve,
 lelkem sikoltva megriad —
 édes Hazám, fogadj szivedbe,
 hadd legyek hűséges fiad!

5 Totyogjon, aki buksi medve,
 láncon — nekem ezt nem szabad!
 Költő vagyok — szólj ügyészedre,
 ki ne tépje a tollamat!

10 Adtál földmívest a tengernek,
 adj emberséget az embernek.
 Adj magyarságot a magyarnak,

hogy mi ne legyünk német gyarmat.
 Hadd írjak szépet, jót — nekem
 add meg boldogabb énekem!

ÉN NEM TUDOM...

Én nem tudom, mi fenyeget
az estek csipkés árnyain ;
mint romló halról a legyek,
szétszállnak tőle álmaim.

És nem tudom, mily daikahang
cseng a szívembe csendesen :
nyugodj, hiszen csak este van
s mitől is félnél, kedvesem?

Az árnyékok kinyúlnak,
a csillagok kigyúlnak,
föllobognak a lángok,
s megbonthatatlan rend szerint,
5 mint úrben égitest, kering
a lelkemben hiányod.

Mint tenger, reng az éjszaka,
növényi szenvedély szaga
fojtja szoruló mellem.
10 Végy ki e mélyből engemet,
fogd ki a kéjt, merítsd szemed
hálóját mélyre bennem.

Mindent, mi nem enivaló,
megrágtam és kiköptem.
Magamtól tudom, mi a jó
s hogy egyremegy, szappangolyó,
5 vagy égbolt van fölöttem.

És tudom, mint a kisgyerek,
csak az boldog, ki játszhat.
Én sok játékot ismerek,
hisz a valóság elperog
10 és megmarad a látszat.

Nem szeretnek a gazdagok,
míg élek ily szegényen.
Szegényeket sem izgatok,
nem állok én vigaszna ott,
15 ahol szeretni szégyen.

Megalkotom szerelmemet . . .
Égítessen a lábam :
elindulok az istenek
ellen — a szívem nem remeg —
20 könnyű, fehér ruhában.

HA NEM LESZEL...

Ha nem leszel most azé, ki szeret,
majd leszel akkor másé.
Egy ország porába írom neved.
Vigyázz, belőled is lehet
5 N. Pálné, X. Tamásné.

Ne méricskélj, ne latold magadat.
Ölj öledbe, ha kellek.
Vagy fölkél s falhoz veti a harag,
mint a részeg a poharat,
10 e szesztelen szerelmet.

⟨KIKNEK ADTAM A BOLDOGOT⟩

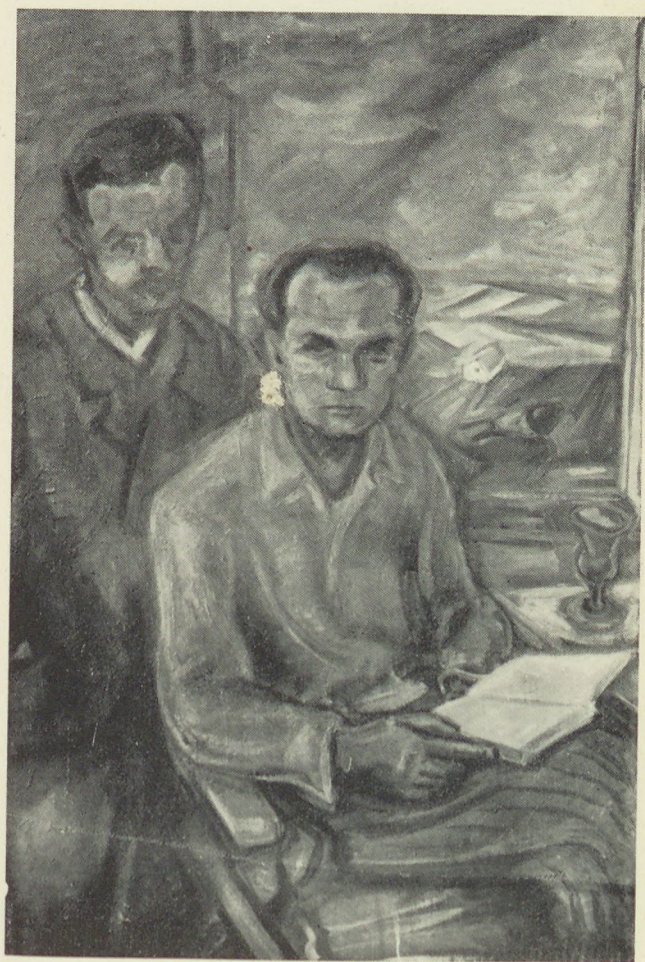
- Kiknek adtam a boldogot,
alvó arcukról, éjjelente,
mint a viharba került lepke,
elrántatnak a mosolyok.
- 5 Mert eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
Kitágul, mint az úr, az elme;
A csöndbe térnek a dalok.
A hűség is eloldalog
- 10 és elmulik szívem szerelme.
Kitetszik, mily üres dolog,
mily világ visszája bolyog
bennem, mint lélek, a lét türelme.
Széthull a testem, mint a kelme,
- 15 mit összerágtak a molyok.

⟨JÖN A VIHAR...⟩

Jön a vihar, mint nem is régen,
haragos bírák feketében,
villámok szelnek át az égen,
mint fájó fejen a kinok,
5 utánuk bársony nesz inog,
megremegnek a jázminok.

Almaszirmok (még ép a roncs ág),
igyekszenek, hogy szállni bontsák
a lepkeszirmot — nem bolondság
10 s ameddig az a lanka nyúl,
minden kis fűszál lekonyul,
fél, hogy örökre alkonyul.

Borzongásuk a nem remélt vád —
igy adnak a kicsinyek példát,
15 hogy fájdalmad szerényen éld át,
s legyen oly lágy a dallama,
mint ha a fű is hallana,
s téged is fűnek vallana.

József Attila és Illyés Gyula (Dési Huber István festménye)

Téged szeretnek : könnyen értenek,
nem kérdezed, ha félni kell, hogy félj-e ;
én túl magasra vettem magamat
s nehéz vagyok, azért süllyedtem mélyre.

- 5 Lásd, öt és fél kilósnak szült anyám,
de elviselte. Azért kell kivárnom,
ki innen vesz föl s elvisel magán,
hogy szabad lélek legyek a világon.

- Szerencséd volna? Én azt nem hiszem,
10 Majd előtűnik mögüle az érdem,
vagy összetörsz s a tél vizeiben
kemény szavakért könyörögsz majd térden.

- Nekem sikerült (s ez is szégyenem,
hisz nem egyéb az ember-árulásnál)
15 hogy csupán száraz kenyeret egyem
az isten testén való osztozásnál.

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT

Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad.

5 A bűn az nem lesz könnyebb,
hiába hull a könnyed.
Hogy bizonyosság vagy erre,
legalább azt köszönjed.

10 Ne vádolj, ne fogadkozz,
ne légy komisz magadhoz,
ne hódolj és ne hódí.s,
ne csatlakozz a hadhoz.

15 Maradj fölöslegesnek,
a titkokat ne leسد meg.
S ezt az emberiséget,
hisz ember vagy, ne vedс meg.

20 Emlékezz, hogy hörögtél
s hiába könyörögtél.
Hamis tanúvá lettél
saját igaz pörödnél.

Atyát hívtál elesten,
embert, ha nincsen isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalízisben.

25 Hittél a könnyű szóknak,
fizetett pártfogóknak
s lásd, soha, soha senki
nem mondta, hogy te jó vagy.

Megcsaltak, úgy szerettek,
30 csaltál s így nem szerethetsz.
Most hát a töltött fegyvert
szorítsd üres szivedhez,

vagy vess el minden elvet
s még remélj hű szerelmet,
35 hisz mint a kutya hinnél
abban, ki bízna benned.

GYÖNYÖRÚT LÁTTAM

Gyönyörút láttam, édeset,
elképzeltem egy gyenge rózsát.
Elbáméskodtam s rám esett,
mint nagy darab kő, a valóság.

- 5 Ám ez a kő is képletes.
A legjobb, ha mindent kimondok.
Igy oktatnak ügyeletes
és tanulságos napi gondok.

- Lám, ösztönöm helyes nyomon
10 járt, amikor bejött az ember.
»Kikapcsolja a villanyom« —
ez zúgott bennem, mint a tenger.

- A kés ott volt az asztalon
— éppen a ceruzám hegyeztem —
15 ha ezt az embert leszúrom,
tudom, mindennel kiegyeztem.

- Ei voltam keseredve. Hát
minden sötét és szomorú lesz.
Állat védheti otthonát;
20 hanem másfajta háború ez.

Fegyvert ragadni gyengeség :
megöl az ellenség és megver
s elszáll rólam a kedvesség.
Jogállamban a pénz a fegyver.

- 25 A hadviselés itt ma más.
A hős a kardot ki se rántja.
Bankó a bombarobbanás
s mint fillér, száll szét a szilánkja.

Igy okoskodtam s jónapot
30 kívánva elhúzódtam oldalt
s este a nyájas csillagok
rámnevettek a teli hoddal.

〈KÖNNYŰ EMLÉKEK〉

Könnnyű emlékek, hova tűntetek?
Nehéz a szívem, majdnem zokogok.
Már nem élhetek meg nélkületek,
már nem fog kézen, amit megfogok,
5 Egy kis játékot én is érdemelnék —
libbenjetelek elő, ti gyöngé pillétek!

Emlékek, kicsi ólomkatonák,
kikért annyira sóvárogtam én
s akiknek egyengettem szuronyát —
10 törökök, búrok, gyűlletek körém!
Kis ágyúk, ti is álljatok föl rendben!
Nehéz a szívem! Védjetelek meg engem!

⟨SZAGGATLAK, MINT A FERGETEG⟩

Szaggatlak, mint a fergeteg az erdőt.
Zúgj és nyögj. Vigyázz : ez küzdelem.
Bele ne törj, nehogy keserü könnyem
csorogjon majd a csonka gyökereken.

- Fölszív a vágy, mint patakot a hőség.
Mind mélyebbről bugyog e szerelem.
El nem apad, nehogy keserü könnyed
gyűljön tengerré szilaj öleden.

MIBEN HISZTEK ...

Miben hisztek ti makacs égitetek,
hogy föllobogva
lángokkal egymásnak nem estek,
csak kerülitek egymást óvakodva?

- 5 Szerelem tart-e, béke és igazság
titeket féken,
vagy pislá, hunyorgó ravaszság,
mely farkasszemet néz az ürességben?

- 10 A tömegvonzás? ... Lámpámba az éjnek
pilléje repdes,
gyász verdődik a falon. Félnek
emlékeim, mert messzi van a kedves.

⟨NÉGYKÉZLÁB MÁSZTAM⟩

Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.
Ez a szabadság adta értenem,
hogy lesz még erő, lábraállni, bennem.

- 5 Ugy segített, hogy nem segíthetett.
Lehetett láng, de nem lehetett hamva.
Ahány igazság, annyi szeretet.
Ugy van velem, hogy itt hagyott magamra.

- Gyöngé a testem : óvja félelem!
10 De én a párom mosolyogva várom,
mert énvelem a hűség van jelen
az üres űrben tántorgó világon!

Íme, itt a költeményem.

Ez a második sora.

K betűkkel szól keményen
címe : »Költőnk és Kora«.

- 5 Úgy szállong a semmi benne,
mintha valaminek lenne
a pora . . .

- 10 Úgy szállong a semmi benne,
mint valami : a világ
a táguló űrben lengve
jövőjének nekivág ;
ahogy zúg a lomb, a tenger,
ahogy vonítanak éjjel
a kutyák . . .

- 15 Én a széken, az a földön
és a Föld a Nap alatt,
a naprendszer meg a börtön
csillagzatokkal halad —
mindenség a semmiségbe,
20 mint fordítva, bennem épp e
gondolat . . .

- 25 Űr a lelkem. Az anyához,
a nagy Űrhöz szállna, fönn.
Mint léggömböt kosarához,
a testemhez kötözöm.
Nem való ez, nem is álom,
úgy nevezik, szublimálom
ösztönöm . . .

Jöjj barátom, jöjj és nézz szét.
30 E világban dolgozol
s benned dolgozik a részvét.
Hiába hazudozol.
Hadd most azt el, hadd most ezt el.
Nézd az esti fényt az esttel
35 mint oszol . . .

Piros vérben áll a tarló
s ameddig a lanka nyúl,
kéken alvad. Sír az apró
gyenge gyep és lekonyúl.
40 Lágyan ülnek ki a boldog
halmokon a hullafoltok.
Alkonyúl.

⟨LE VAGYOK GYŐZVE⟩

Le vagyok győzve (győzelem ha van),
de nincs, akinek megadjam magam.
Úgy leszakadtam minden más világról,
ahogy lehull a gyümölcs az ágról.

- 5 Szurkálnak, óvnak tudós orvosok,
irnak is nékem, én hát olvasok.
S »dolgozom«, imhol e papírralom —
a működésben van a nyugalom.

- 10 Én állat volnék és szégyentelen,
nélkületek, kik játszottok velem —
Köztetek lettem bolond, én a véges.
Ember vagyok, így vagyok nevetséges.

Ez éles, tiszta szürkület való nekem.
Távol tar ágak szerkezetei
tartják keccsel az üres levegőt.
A tárgy-egyén mind elválík a többitől,
5 magába mélyed és talán megsemmisül.
Ki tudja? Válaszolna erre ösztönöm,
de mint az eb, melyet gazdája megszidott
s kedvetlenül borong a rideg udvaron
s ha idegen jó, rávonít, de nem beszél,
10 olyan most ő. Mihez foghatnék nélküle?
Csak egy bizonyos itt — az, ami tévedés.
Még jó, hogy vannak jambusok és van mibe
beléfogóznom. — Jární gyermek így tanul.
Hisz gyermek is csupán azért nem lehetek,
15 mert túlnyügös volnék, makacs és kétszinű,
talán mivelhogy minden ember épp ilyen
ravasz és csökönyös, ha az — nem tudhatom.
Az egyik rámkacsint s azt mondja : szép fiú,
s a másik : ronda dög, megint nem dolgozol,
20 de hasadat azt félted (hát ne féltsem-e?)
Ez pénzt nyom a kezembe s így szól : boldogulj,
megértelek, szenvedtem én is eleget,
s amaz ellopja tőlem a szemetet is.
Ez ideránt, az odahúz, mind fogdos, vartyog, taszigal,
25 de észre egyikük sem veszi púpomát,
mit úgy hordok, mint örült anya magzatát,
mellyel — azt hiszi — némaságot szül vagy tiszta úrt.

⟨KARÓVAL, JÖTTÉL⟩

Karóval jöttél, nem virággal,
feleseltél a másvilággal,
aranyat ígértél nagy zsákkal
anyádnak és most itt csücsülsz,

5 mint fák tövén a bolondgomba
(így van rád, akinek van, gondja),
be vagy zárva a Hét Toronyba
és már sohasem menekülsz.

Tejfoggal kőbe mért haraptál?
10 mért siettél, ha elmaradtál?
Miért nem éjszaka álmodtál?
Végre mi kellett volna, mondd?

Magadat mindig kitakartad,
sebedet mindig elvakartad,
15 híres vagy, hogyha ezt akartad.
S hány hét a világ? Te bolond.

Szerettél? Magához ki fűzött?
Bujdokoltál? Vajjon ki úzött?
Győzd, ami volt, ha ugyan győződ,
20 se késed nincs, se kenyered.

Be vagy a Hét Toronyba zárva,
örülj, ha jut tüzelőfára,
örülj, itt van egy puha párna,
hajtsd le szépen a fejedet.

⟨TALÁN ELTŰNÖK HIRTELEN⟩

Talán eltűnök hirtelen,
akár az erdőben a vadnyom.
Elpazaroltam mindenem,
amiről számot kéne adnom.

- 5 Már bimbós gyermek-testemet
szem-maró füstön szárítottam.
Bánat szedi szét eszemet,
ha megtudom, mire jutottam.

- 10 Korán vájta belém fogát
a vágy, mely idegenbe tévedt.
Most rezge megbánás fog át:
várhattam volna még tíz évet.

- 15 Dacból se fogtam föl soha
értelmét az anyai szónak.
Majd árva lettem, mostoha
s kiröhögtem az oktatómat.

- 20 Ifjúságom, e zöld vadont
szabadnak hittem és öröknek
és most könnyezve hallgatom,
a száraz ágak hogy zörögnek.

⟨IME, HÁT MEGLELTÉM HAZÁMAT⟩

Ime, hát megleltem hazámat,
a földet; ahol nevemet
hibátlanul írják fölébem,
ha eltemet, ki eltemet.

5 E föld befogad, mint a persely.
Mert nem kell (mily sajnálatos!)
a háborúból visszamaradt
húszfilléres, a vashatos.

10 Sem a vasgyűrű, melybe vésve
a szép szó áll, hogy új világ,
jog, föld. — Törvényünk háborús még
s szebbek az arany karikák.

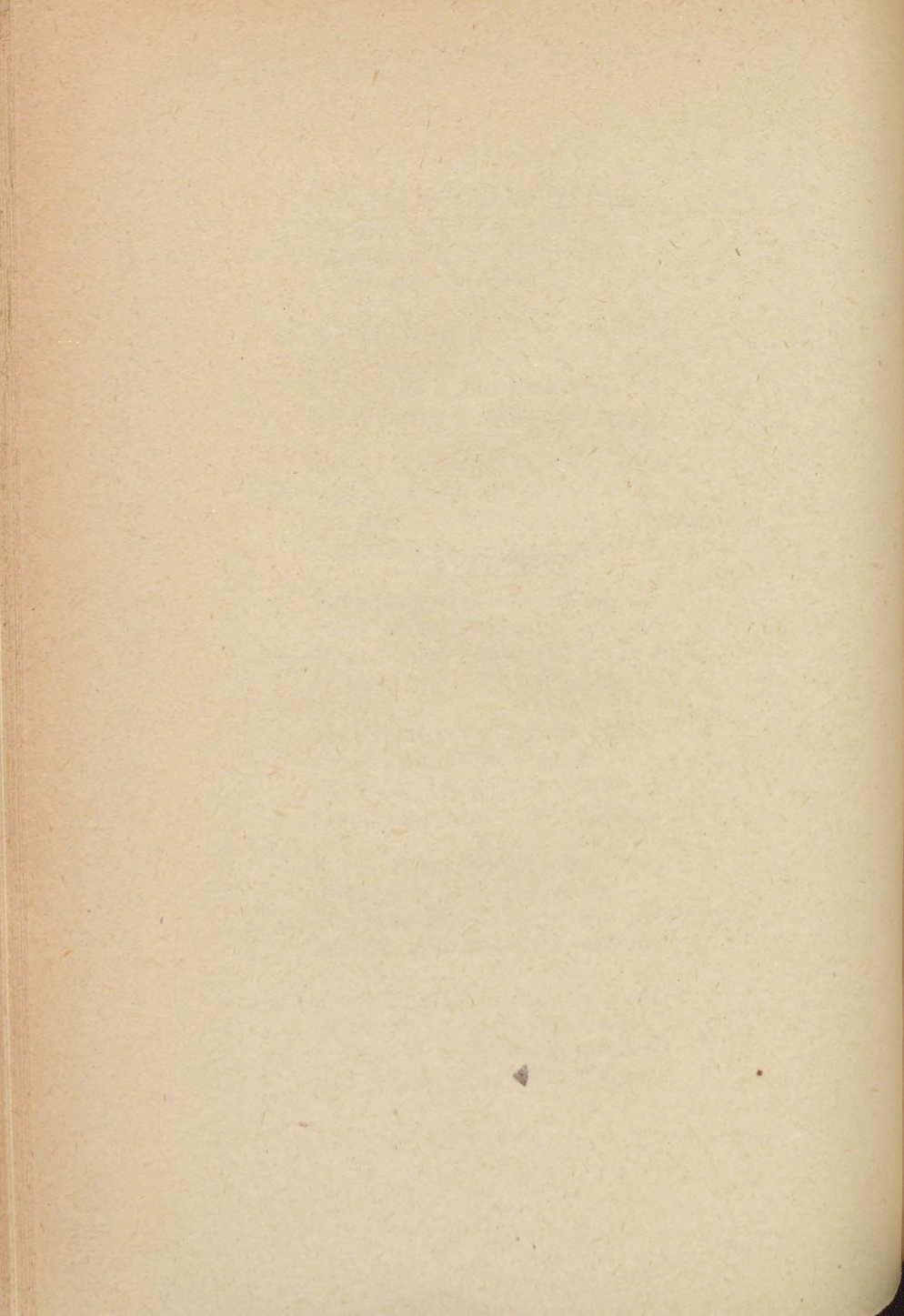
Egyedül voltam én sokáig.
Majd eljöttek hozzám sokan.
15 Magad vagy, mondták; bár velük
voltam volna én boldogan.

Igy éltem s voltam én hiába,
megállapíthatom magam,
Bolondot játszottak velem
20 s már halálom is hasztalan.

Mióta éltem, forgószélben
próbáltam állni helyemen.
Nagy nevetség, hogy nem vétettem
többet, mint vétettek nekem.

25 Szép a tavasz és szép a nyár is,
de szebb az ősz s legszebb a tél,
annak, ki tűzhelyet, családot
már végképp másoknak remél.

ZSENGÉK

De szeretnék gazdag lenni,
egyszer libasültet enni.
Jó ruhába járni kelni,
s öt forintér kuglert venni.

- 5 Míg a cukrot szopogatnám,
új ruhámat mutogatnám,
dicsekednék fűnek fának,
mi jó dolga van Attilának.

- De erre gondolni sem merek,
10 boldogságom gyorsan pereg
s mert nincs meg e sok jó dolog,
azért nem vagyok én boldog.

Az érc-oroszlán üstökét csóválva
riadtan reng a halál-színpadon.
A Halál lesi, tárt karokkal várja,
hogy Úr legyen a sápadt arcokon.

5 Tenyéryni hely s a vigyorgó, kapzsi Vég
orcájába sápad belé arcod.
Alattad a Rémm, felül büntető Ég
— gyáva Ember! — Neked üzen harcot.

10 A Hold is kacag a nagy gyávaságon
és a Tisza lassan bugyborékol.
S csak ott tör ki a szó a néma ajkon,
hol már biztos-távol vagy a hídtól.

SZERETNÉM, HA VADALMAFA LENNÉK!

Szeretném, ha vadalmafa lennék!
Terebélyes vadalmafa ;
s hogy testemből jóllakhatna
minden éhező kis gyermek
5 árnyaimmal betakarva.

Szeretném, ha vadalmafa lennék,
s minden egyes árva gyermek,
ha keserű könnye pereg
felkeresné s könnyeivel
10 öntözné meg a tövemmet.

Szeretném, ha vadalmafa lennék,
mi ha majd egykor kiszárad
és a télapó kiváogat,
lángjaival felszárítná
15 könnyeit a bús árváknak.

S ha csakugyan vadalmafa lennék,
volna öröm a földön és
sehol semmi bú, szenvedés
s a mosolygó fejeket nem
20 bántaná az elköltözés.

HOMÁLY BORULT AZ ERDŐRE...

Homály borult az erdőre,
a csend susog ki belőle.
Denevér száll, szól a kuvik,
lassan a hold előbúvik.

- 5 Idő múlik, felhők jönnek,
egyenesen az erdőnek.
Ott megállnak, némán várnak :
áldást adnak a határnak.

- 10 Majd legyőzi őket a hold :
tolvaj éjbe fénykévét told.
De lassanként sápad fénye :
futtatja a nap fölénye.

- 15 Tülköl a gyár, szól a madár :
»Talpon legyen mindenki már!«
Hol van az éj? A múlté lett :
újra itt van, él az élet.

Összetört szívem bús kesergője
csókot kért tőled, néma halott,
szunnyadsz te régen, nem hallsz felőle,
boldogan virulsz, ahol vagy, ott.

- 5 Oh! ha leszálnál a magas égből
s lelkem akarnád vidítani,
könnyem, mely most hull sűrűn szememből,
nem volna tovább mért ontani.

- Vagy ragadjál ki, hű szerelmeddel
10 földi posványság csápjaibul,
várlak epedve, kedvesem! jöjj el!
Szánd meg a könnyem, mely egyre hull.

- Összetört szívem bús kesergője
csókot kér tőled, néma halott.
15 Nem szeretsz már te, nem hallsz felőle,
nem kellesz nékem, oh! átkozott!

A szív érez, a szem kutat,
szép lány szerelméhez utat.
A szív dobog, a szív sóhajt.
Ha a lány távol nincsen,
5 a szem ellesi az óhajt :
— Mit kívánsz, édes kincsem?

Ha eltűnik a szerelem,
a szív kérdi : — Mi lesz velem?
Önző szív! magára gondol
10 s csakhamar életre kel.
S nem gyötrődik semmi gondtól,
hisz gond nélkül válik el.

A szem ha nincs vis-a-vis-ja
rejtett kincsét előhíjja,
15 s mosogatja gyötört lényét,
de ez már mit sem segít,
vissza nem kapja a fényét,
ha elsírta könnyeit.

Arany hajad, mint a nap sugára,
vet fénykévét ruhácskád fodrára.
Reng ruhádban a karsú termeted :
rózsaszálon a gyémánt permeteg.

- 5 Szemed a mély tenger csillogása,
égen földön nincs, nem akad mása.
Ha engem látsz, lecsukod csendesen,
sugaráért od'adnám életem!

- Lelked nyájas holdsugár az éjben,
10 ringatózik mély tenger ölében.
Oh! előlem felhők takarják el!
S ha várok rá... eltűnik — a nap kel.

- Szíved? Oh! a szíved nem találok,
ez az én bús, szomorú halálom.
15 Széttörnék! — de kezemen bilincs :
meghalok érted, mert szíved az nincs.

Amióta megláttalak,
 szebben süt a nap le rám
 és azóta százszor szebben
 dalol a kis csalogány.

5 Csak a piros ajkad néma
 s mosoly rajta nem fakad,
 saját magam árnya vagyok,
 hisz csókolnom nem szabad.

Amióta megláttalak,
 10 illatosabb a mező
 és azóta tövis nélkül
 áll a büszke rózsató.

Csak a lelked lett fagyosabb,
 csak a szíved lett büszke,
 15 s szerelmemtől lobbant lángra,
 a kétség'ésés üszke.

Amióta megláttalak,
 örök tavasz-ég virul
 és azóta kis madarat
 20 kis leány nem tart rabul.

Csak te tartasz foglyul engem
 s csak a szívem csupa seb ;
 a neveddel ajkaimon
 halok meg! — úgy édesebb.

A HALÁLRÓL

Vas-öltönyben előttem áll
a szomorú, néma halál.
Hideg csókja
nem izgatja
5 sóhajtó kebelem.

Dörrenés s nem él az élet
futó ábránd, a múlté lett.
Nem marasztja,
már eladta
10 hevítő szerelem.

Előttem áll s torkon ragad!
— Életmentő hát nem akad? —
Tovább nem vár,
s én? — megyek már
15 siratva életem.

CSÓKOLJ, CSÓKOLJ . . .

Csókolj, csókolj utóljára,
fehér karoddal ölelj át,
'sz elmegyek már nemsokára
s szerelmed életem ára,
5 csókolj, csókolj és ölelj hát.

Már nem csókol! Nincs, nincs sehol,
én eljöttem, ő — maradott.
Hűtlen-e már? Jaj! mást csókol!
Érzem, más, ki néki bókol,
10 más visz néki szép virágot.

Úgy kinlódom! Nappal, éjjel
csak mindig reá gondolok:
Vaj' kit csókol most ő kéjjel,
szembe szállva reményemmel,
15 hisz tőle oly távol vagyok!

Itt van a boldog pillanat:
hozzá, haza repülhetek!
Oly lassan halad a vonat,
oly gyorsan tűnik le a nap!
20 Viszontlátom-e őt, egek?!

Hála Isten! Honn vagyok már!
Szívem pattanásig feszül
s azt dobogja: Tán nem is vár!
Csönd fogad, az óra is áll
25 s szemembe egy porszem repül.

Csókolok egy hideg kezet,
zokogástól reszket vállam:
Azt hittem: hűtlen, rászédett,
pedig csak engem szeretett,
30 s szive repedt meg utánam.

VÁGYMAGAM A HOLD ALATT

Be jó az éjben bátran menni,
be jó az éjben egyedül lenni;
bús tavaszi éjjel
s borúsan járni szerte-széjjel.

5 Ha a Hold szunnyad, szellő se rebben,
virágok nyitnak elfeledetten,
tüzes, tüskés rózsák,
ölelik a Föld takaróját.

10 Elhaló hárfák titkos zenéje
(Ez éj a lelke örökös éje)
hűs tavaszi éjjel
sirat Valakit bús szeszéllyel.

Messze vidéken — ismerős tájon
éjjel bolyongok. — Senki se szánjon!
15 Hisz ez az én kertem
s bűnhödnöm kell, mert nyugot mertem.

Belépni mertem, szétnézni benne:
kóborgó Vágyam ha nyugtot lelne!
Szelíd, csöndes éjjel.
20 S bolyongok benne szerte-széjjel.

AZ ÖRÖK ELMŰLÁS

A földön semmi nem örök . . .
A fákon árnyak nőnek este,
a félhomály is nyöszörög.

5 Eloszlik a Gond barna teste,
(a zsíros földre rothadunk)
s ki egykor óhajunkat leste

— ó, puszta szív, borus agyunk! —
már könnyező szem, búcsut intett.
Mi mindent, mindent elhagyunk

10 és minden, minden elhagy minket,
a szó, kísértés, dölly s a vér
és visszasírjuk könnyeinket,

mely már az Óceánba ér.
15 És csak hiába, nem jó vissza,
de jön helyette téli Dér,

ki sóhajunkat is fölissza.
Már aztán csendesek vagyunk —
a téli álom dermedt, tiszta,

de senkit nem csókolhatunk.
20 Virágot hullat el a bodza
s majd egy csomóba rothadunk.

S rég hallgat a hős méla kobza.
A vágyam még ma dübörög
és holnap vesztemet okozza.

25 A földön semmi nem örök :
a hernyó hull és a madár is
s az évszázad föl nem hörög.

És akkor zuhogott, csattogott, villámlott
s akkor kerültem messze szobámat
és akkor őrzöngtem, szidtam a világot
s akkor tiport legjobban a Bánat.

- 5 S akkor imádkoztam, követeltem, kértem
és akkor sírtam szívből igazán
s akkor bánó szívvel meggyóntam, megtértem,
mert akkor halt meg egy lány, egy leány.

A GYEREKSZEMŰ ÉLET-TAVON

Eveztem én az élet kék taván.
(Remegtem éles alkonyatkor egyszer,
mivelhogy nincsen semmi kabbalám

5 s de furcsa állat a magános ember,
szeretne látni büszke partokat
s kilépni egyre soha-soha nem mer,

csak messziről tár kapzsi karokat).
A víz pihent s gondoltam nagy kevélyet
(avar királyfi volt a gondolat):

10 Pihen alattam a tajtékos élet,
egy vén öreg a parton gödröt ás
(gyerekszem volt, de mélye feketéllett).

15 Riassza fel hát könnytelen csapás!
Az ingó lécen bátoran megálltam
s élémbukkant a vízi-óriás.

Ajkát tartotta. Remegett az állam:
ha csókolom, a vérem nem hevül.
(A partok égtek rőtszakállú lángban).

20 Aztán eltűnt, otthagytam egyedül.
S én még sokáig megkövülve vártam
s úgy vert valami itt bennem, belül.

Ha elmegyek, ha szólítanak,
 utánam minden ittmarad.
 Össze leszek már én törve,
 csóktalanul meggyötörve,
 5 s utánam minden ittmarad.

Mennyi lány és mennyi ajándék!
 Mennyi bűn és mennyi szándék!
 De a bűnös én nem vagyok,
 de a gyáva — én az vagyok.
 10 Mennyi bűn és mennyi szándék!

Én soha, soha nem nyugodtam,
 mindig, mindig csak futottam.
 De miért is? — nem is tudom;
 szilaj Bánat az én hugom,
 15 jaj, a hugommal futottam.

A szerelemmel leszámolok,
 az étellel elszámolok.
 Nincsen semmim s kire hagyjam,
 nincs szeretőm, mit tagadjam.
 20 Az étellel is számolok.

De csak az bánt most, ha szerettem,
 hogy balog volt minden tettem.
 Néha bárgyú képpel álltam,
 hogy szavakra nem találtam,
 25 hogy balog volt minden tettem.

Jaj, nem kísért az arany hangja,
 se fényes cím nagy harangja.
 s ez sorsunk — pici ember
 nagyot merni soha nem mer,
 30 csak törődik s nincs haragja.

Szerettem én is a rózsákat,
még jobban a parti fákat.
Lesz még virág, csókos rózsza,
sóhajt fa is le a tóra
35 s nem szeretem már a fákat.

Az én részem, a száz aranyom
nem az enyém, mind itt hagyom.
Össze leszek már én törve,
csóktalanul, meggyötörve.
40 — Élet, Élet, Terád hagyom!

Nagy hitvallás a nem-akarás —
 tán próféta vagyok én.
 De jöhet azért akárki más.

5 Ha akarnánk, hát ne akarjunk
 (tán próféta vagyok én)
 minden gögöt földbe takarjunk.

A férget el miért taposom —
 (tán próféta vagyok én)
 ugyanis elpusztul hamarossan.

10 Legyen már ez a hitvallásunk
 (tán próféta vagyok én)
 s a szeretet lesz áldomásunk.

Az isten szava most újra szól
 (tán próféta vagyok én)
 15 minket hí, emberek, valahol.

A szív jól van csinálva itt benn
 (tán próféta vagyok én)
 éljünk! éljünk ebben a hitben.

Gög, akarás sokakat vitt el
 20 (tán próféta vagyok én)
 s minek a fegyver, küzdjünk hittel.

A hit a lélek áldomása
 (tán próféta vagyok én)
 s ez a szeretet hitvallása.

25 A háboru s minden borzalom
 (tán próféta vagyok én)
 feküdjék végre ravatalon.

Majd így fogunk nagy nyugtot lelmi
(tán próféta vagyok én)
30 s egymást boldogan megölelni.

Ápoljuk hát a szeretetet
(tán próféta vagyok én)
e dús növényt, mit isten vetett.

A szeretet az örök élet
35 (tán próféta vagyok én)
az akarás mar, kínoz, éget.

Sorsok voltak az akarások
(tán próféta vagyok én)
de elpusztultak, jöttek mások.

40 S károg fölöttünk Sorsunk, varjunk
(tán próféta vagyok én)
Éljünk, csak éljünk. Ne akarjunk.

Hol vagy erős pogány sereg,
hős Vata, bálványos berek?
Hol alszol, bátor Bocskay?
Kossuth dicsó csapatjai?!

5 A bős magyar vér nem buzog?
Mint gyáva, hitvány koldusok
könyörgünk már az életér'?
Hadúr öszvérként mendegél?

Ó nem, ilyet ne higgyetek —
10 Hadúr itt van közöttetek,
Hadúr, a roppant Őspogány
üget sötétpej vadlován.

Szegődjünk hát nyomába mi
gyávaságot irtani,
15 álljuk helyünket emberül —
ki küzd, megél, más elmerül.

Megáll isten, meg a világ,
gyönyörrel bámul ily csudát,
20 hogy vasököllel ha akar,
szabad s egész lesz a magyar.

- Vén Baál, te kapzsi, gyáva, rút gyászisten,
 fősvény aranykorcs, véres dalbakó!
 Nem látsz elődbe csúszni szolgálhatban,
 könnyocsolyában — még szúztiszta hó
- 5 a lelkem — hát imádjon béres-hadja
 pénzedre szomjas embereknek,
 én nem leszek soha vértrónod rabja,
 legyen bár torlasz álmofellegeknek!
 Nagy a hatalmad? hát én megvetem,
- 10 nem áldozom föl néked életem,
 hiába görnyedsz ott bután, henyén,
 papod soha nem leszek, nem én!
 Tömjénezzen neked a nyomorúság,
 énbennem ég a bátor háborúság,
- 15 daloló úri göggel előllek,
 te arany, buta Baál, be gyűlöllek!
 Dübörögve ha zúg az erő a szivemben,
 akkor sunyi két szemed észrevesz engem,
 Fölemelt fejemet, korbács a kezemben,
- 20 akkor, akkor végnapodat, nyomorult, buta Baál,
 nagy-erős örömmel, ihajjal zengem!
 Száz éhes kis papod papolhat —
 tőled s tőlük — soha én nem félek,
 vén Baál, de akkor megrabollak.
- 25 (Aludj, aludj, nagy álmod aludj,
 koldusból szökkent árva lélek!)

HIMNUSZ AZ ÉLETHEZ

Pharao, Élet, örök Nagyúr!
Egy rabszolgád fohászkodik hozzád —
bocsáss, ha szava átokba fúl.

Örök piramis-bábelt rakunk,
5 csókokkal tapasztjuk, aggyal vakoljuk,
s italod vértünk, mámorunk.

Jaj, érte csak én káromollak,
bús proletárod, — ó nyomorult Élet!
Mások vígan vasárnapolnak.

10 De nem bánom, víg vígan fusson,
én erős karral kicsikarom tőled
csakazértis az ősi jussom.

Élet, Élet, nyögve kívánlak
és öblös mellet himnuszodat zengem,
15 futottam már, de most kívárlak.

Jöttem hozzád — most még bilincsel:
ó, hogyhá néha riadok is tőled —
Nagyuram, Élet, ne taszíts el!

Ha jó a sápadt ifjú-Éjjel,
 kit csókkal vár a Nap leánya,
 kitáruul két temetőkapu
 s belovagol búsan-frissen
 5 az álmok kapitánya.

Bukott vezér, könnyet is hullat,
 bús daccal bolyong szerte-széjjel,
 lova már nyihog, gödröt kapar,
 riadtan várja. — Sok a sír
 10 s fut a Holddal az Éjjel.

Új hant előtt sóhajtva áll meg,
 de kemény marka vasba szorul.
 És megy és jár sok sír között
 — még a hajnal is kacagja —
 15 részegedve, botorul.

Lovára borul. Visszaüget,
 búcsút int minden hulla-rögnek.
 s az eliramló lovas után
 álmotemetőből vissza
 20 a vágyak dübörögnek.

- Hahó, te gálya,
 rohanj, mint égő üstökös az éjbe,
 győzelmesen rohanj
 a nagy Igazság szűk kikötőjébe,
 5 hejh! ott daloljon ágyúim száz
 keserű keselyűje békességet,
 a hideg ég s a lángoló pokol
 hogy dögvészes borra langyuljon át,
 hejh ujszülött, hajh, aki haldokol
 10 s te is, te girhes, pókhasú világ,
 ihattok, mint a szomjas kút esőben,
 ezer cigány lesz, mint e gonosz lelkek,
 lakodalom a dicső Pusztulással
 és Isten koronája lesz a serleg!
 15 Szeretnétek, heh, tudni, mi lehet még?
 Éjfél Hungária leánya leplét
 s mi víg hajnalba átmulatozunk —
 Haha, szép ám a másvilági hajnal!
 S ott is istenpálinkát iszik mindenki
 20 egy-egy szívvel, de rúgjatok még itt be,
 hisz pálinkáspohártok oly kicsinyke!
 Dagadj vitorla, mint dagad a lelkem!
 Hát hulljon szét a föld, ha ráfutunk,
 de kikötünk az ősi telken!
- 25 (Hahó! — rikolt a zord sziklák fölött
 s utolsó rongyát vitorlának tűzi
 a víg magyar, őrült hajótörött).

A csöndes hajnali égről szeliden száll szét a Holdsugára ; mintha valami eltévedt, kósza lélek küldené sóhaját ismeretlen útja felé.

A rózsásujjú Hajnal istenasszony előbbre lépeget, amerre csak feltűnik csudálatos nagyszerűsége, daloló kedvvel a madarat köszöntik.

Ám Holdsugára a színek e fönséges fakadásában is némán, halványan ballag, mint éjjeli munkás, ki az átvirrasztott éjszaka után otthona felé ügyekszik, szerettei körébe.

Az istenes Napfény viruló orcája boldog mosollyal üdvözli Holdsugára szőke fürteit ; épen most lépett ki hajnali fürdőjéből, mert aranyos alakját még fátyol fedi. — Ime, fátylát ledobja és pajkos örömmel futkároz a mennyei pázsiton meg Földanyánk életreébredt virágos kertjében.

Most összeölelkeznek : Napfény meg Holdsugára. Szerelmük boldogsága itt motoz nyugtalan szívem körül — mily furcsa, hogy a két égi vándor az élet ébredésén így egymásra talált!

De nézd csak — Holdsugára ajka még vértelenebb lett, Napfény meg felölti kápráztató öltözékét, még egyszer megcsókolják egymást és búcsút intenek, mert utaik elválnak :

Sorsuk akarta így.

Napfény az aranyló nyárfák dús lombján keresztül a diadalmas élet hozsannáját szűri, Holdsugára pedig sápadt homlokkal keresi útját, mely néki rendeltetett.

Friss hajnali csók után istenhozzádot mon-
danak, mert ösvényük elágazik.

De ugye kedvesem, mi soha el nem hagyjuk
egymást.

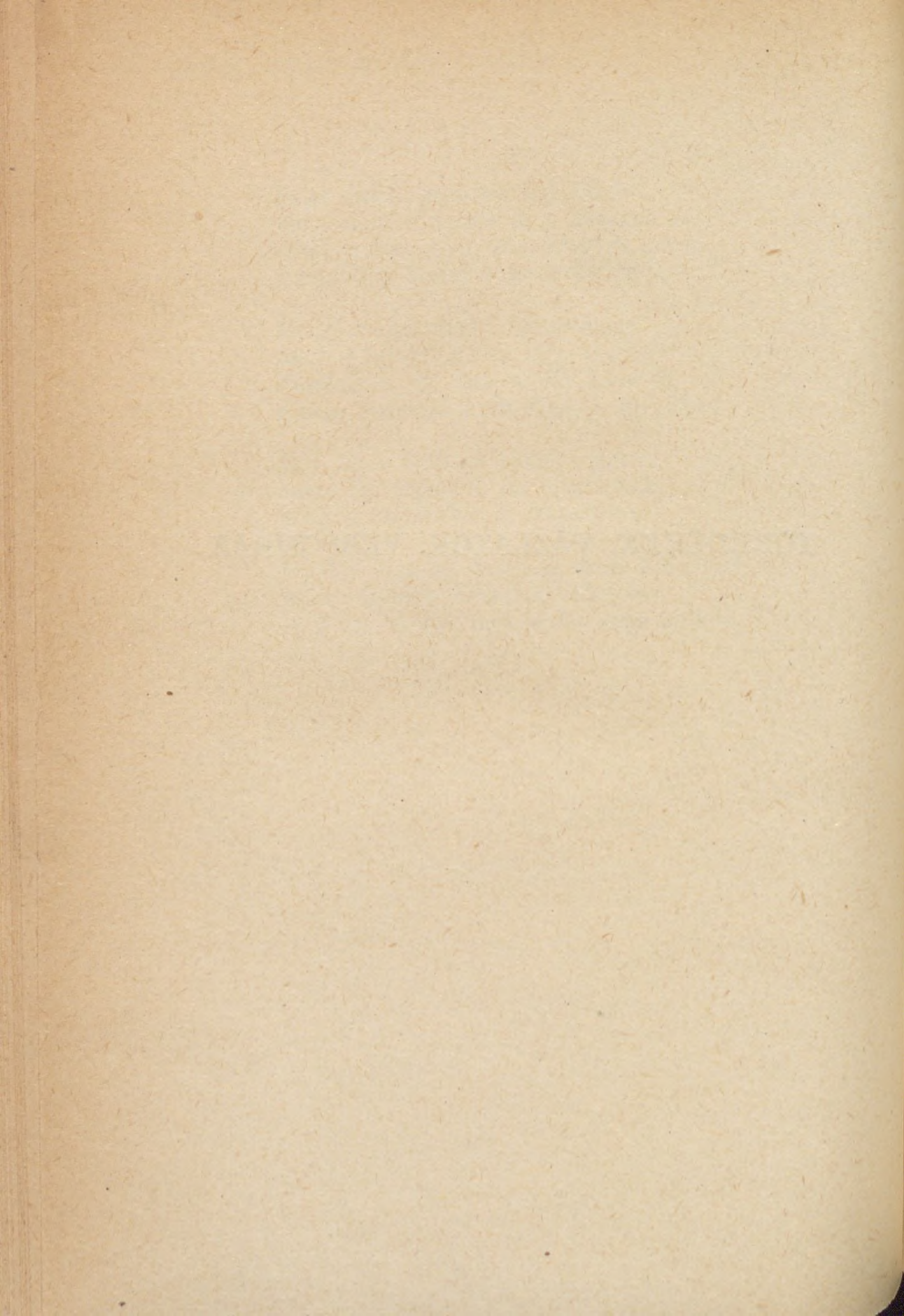
Friss daloló szerelemmel elődbe
vonszoló ifju szívem s kacagok —
Öltsd a karomba, hej, öltsd a karod,
s hagyd a kezed a kezembe örökre.

5 Érzed-e énekemet? Beköszönne
most a szivedbe, ha úgy akarod!
Duzzad az ér, meg a vér kavarg
s nem harapok ajakadba — megölné.

10 Jajj, ez a csókom előlne, tudom,
ámde ha engeded, én megöllelek.
Zeng a szivemben a forradalom!

Nézd e kemény kezeket, meg e mellet!
Nászt dalolok Teneked szilajon.
— Jajj, ha fülednek e dal sose kellett.

TÖREDÉKEK. VÁZLATOK. VERSCSÍRÁK

vijó, áber
felkötés újat
runk töl a tel.

Tamasi, renisz,
Gyöngyös a menyebolt,
vör, kelmény

Reppit hatunk?
Muzs, lapak,
Központ vapunk.

A, ap, mely,
örök szimulium.
Ván nem felok.

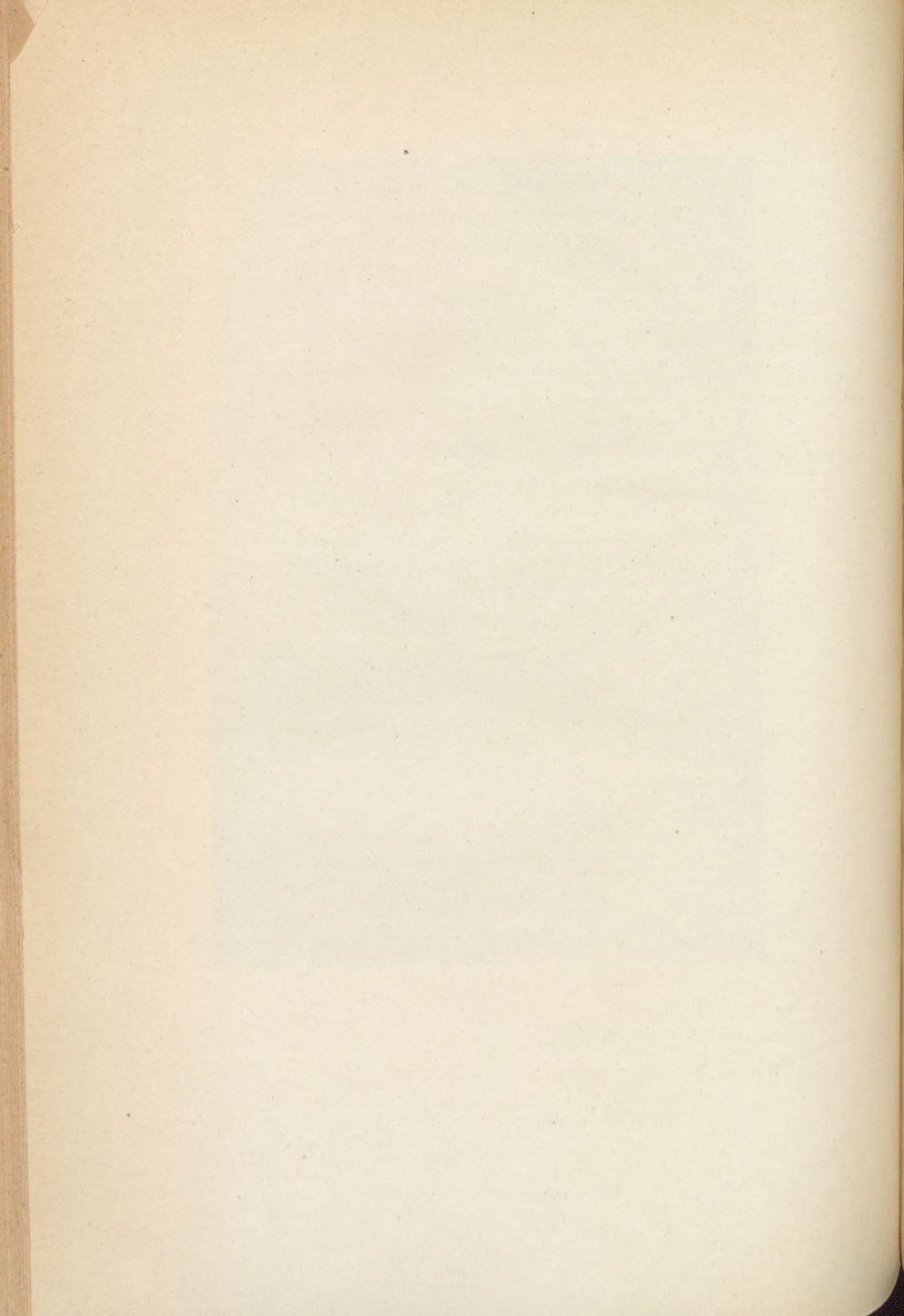
Ruhát, nekél,
tevést ártal,
v, nekélit.

Szó, kemény,
gyöngyös menyebolt.
Béta mely én?

Gyöngyös vapunk,
Központ fell vanni,
Központunk.

Ujint más ap,
~~Árnyék~~
Füvet a nyugalom
Tervezték en.

Ván nem felok,
Szimulium vörök.
A, ap, mely.

<TENYEREMBE TETTEM...>

Tenyerembe tettem a lelkem:
nézd meg milyen szép százlátó üveg!
De Ő gyémántokat szedett elő!
mert Ő az embert sose érti meg.

<Ó BÁNAT NE ÉRJ EL>

Ó bánat ne éj el csak holnap
ma nem voltam csók senkinek
eredj felhő hisz úgyis mennél
ha árnyad nem volna hideg!

<ÖRÖKKÖN HÁBOROG A TENGER>

Örökkön háborog a tenger
örökkön zúgnak a lombok
örökkön fájdalmas az ember
örökkön kicsik a dolgok.

<S Ó TE SZERENCSETLEN...>

S ó te szerencsétlen, ki vizályba taszítod az
osztályt!

⟨ÁLLÁS NÉLKÜL⟩

Állás nélkül élek, akár a madár,
idestova másfél esztendeje már.

Vásáracsarnok nyirkos boltjai alatt
hordott ölem nyálkás, bő kosarakat.

5 Mintha fojtogatnék, eltorzult kezem
deresen hűvöslő drótköteleken.

Voltam könyvügynök, ki nem olvas, de ád
Móriczot, Shawt, Barbusset, Cocteau-t meg Zolát.

10 Kerek kenyerek közt vékony kenyeres,
ki száz karéjt ád el, míg egyet keres.

Nem volt szalonnám s min pirítóm, tüzem,
lucskos padon háltam, harmatos fűvön.

⟨KEDVESKÉM⟩

Kedveském, ha szemed lágy lobogásait
összegyűjthetném s pici polcaink közt
libbennének — öreg bútoraink puha
táncukat elmosolyodva néznék.

Kedveském, ha szelid két karod átölel,
mintha édes holt anyukám öléből
lassú lelkem, a lágy, még ma se lépve ki
mind csak aludna a gyors világban.

⟨MIKOR DOLGOZOL⟩

Mikor dolgozol csendesen,
érezed e néha kedvesem,
hogy bár éhezve, fázva
buvunk össze a nyirkos házba,

⟨ARCODON KÖNNYED OTT RAGADT⟩

Arcodon könnyed ott ragadt,
kicsike kezed megdagadt,
kicsim ne búsulj, tartsd magad,
azért, hogy rongyoskodsز velem,
5 szövetség ez s nem szerelem,
lakásunk műhely s jégverem,
hol zúg a szél,
az ember nagykabátban él,
az ember él,
10 kenyeret eszik és remél,
várja hogy elmuljon a tél,
hogy egy padon a napba üljön
és fölpiruljon még a vér.

⟨ZÚGÓ, FEHÉR⟩

Zúgó, fehér
falkában újból
ránk tört a tél.

Erős, kemény,
5 gyémánt a mennybolt.
De te meg én?

Gyengék vagyunk ;
szenet kell venni,
begyujtanunk.

10 Mint más szegény,
pénzt és nyugalmat
terveztem én.

Ruhát, neked,
s terített asztalt,
15 új székeket.

Vágy nem feled.
Simuljunk összebb.
Az ágy meleg.

⟨NYÁRI KÖNNYŰ SZELLŐK⟩

Nyári könnyű szellők,
lányok közt szökellők,
szoknyákat libbentők —

játsztok a bokorban,
szalmaszállal porban
boldog gyermekkorban.

⟨ÁTIZZADT FEKVŐHELYEDEN⟩

Átizzadt fekvőhelyeden
fölvélve, halkán, betegen
— emlékszel? — azt mondtad nekem,
hogy ne hozzak virágot.

Jó volna-e, ha megdermedne fönt
hülten a súlyos arany napkorong?
— Nem! Az a jó, ha a szobában
Friss kávészag tolong!

5 És mint reklámléggömb, majdnem elrepül
a szalmaszínű, könnyű nyári ég —
csak egy sovány nő feje nehezül
reád, aranyból öntött nagy vidék!

Sárga füvek a homokon, a dél
10 szikrázik, hangya
elült, lefolyt a tors között a szél,
a tócsa bőre ráng idegesen.

Egy pók fut át a homokon, a dél
szikrázva ül a sárga füveken —
15 elült, lefolyt a tors között a szél,
a tócsa bőre ráng idegesen.

foszforeszkál az üres levegő

füstöl a föld, egy óriási nő
gyémánt-melle-vonala villan el —
20 egy szál vadzab, ki kardot vont elő
a porba réved emlékeivel.

⟨A PIPAFÜST LENYÚL⟩

A pipafüst lenyúl a földig.
Embergyújtotta láng vergődik
a kályhán s kacsint a gyerekre —
az is hancúrozni szeretne.

5 A zsupptetők, a templom tornya,
a hóba ejtve, hóba szórva,
mint a bárányok ürüléke,
feketéllik a messziségbe.

Fehér szelek csordában járnak —
10 minthogyha lovak suhannának
tisztá fagyból s nem láthatóan.
szikrát üt patájok a hóban.

A napot csak sejti az ember
mint remélő a boldogságot —
15 onnan tudom, hogy süt, mert látok.

⟨RAGYOG AZ ÉG⟩

Ragyog az ég. Terülő, fagyos háló,
a jeges bogok rajta csillagok.
Itt nyárfa sír. S a tömör vízben gázló
halászok csendes árnya ring amott.

- 5 Most partra lépnek rekedt csizmáikban,
s míg lágyan málnak izzamos rögök
A halak húsa fölpattanva villan
s a háló-alji kis vízben csörög —

- 10 A bulldog csuka sötét fényű teste
mint árnyék fekszik a keszeg hasán.
s mintha taknyos ponty légységára lesne,
tátogván kap a görgő víz után.

⟨AZ ÁRNYÉKBÓL...⟩

Az árnyékból csipogó fiókáit
összegyűjti a szürkület.
Már ég a lámpa, de még nem világít —
ami fehér volt, szürke lett.

Az ég színe, mint könnyű női ingben
kék s rózsaszín selyempapír.

⟨A NAP MÉG FÜSTÖLÖG⟩

A nap még füstölög
a hamvadó hegyek fölött.
A homály üvege mögött
dereng a rét.

⟨CSENDES, KÉVÉBE...⟩

Csendes, kévébe kötött reggel,
zsömle-zizegésű világ,
porhanyó falucska, mondd el
a lány kenyér dalát.

Im, a könnyü szél elősurran,
tereget szép buzamezőt
s tovaringatja lány fodorban
a zümmögő időt.

⟨HIZLALT ESŐ⟩

Hizlalt eső kapirgál
a vastetőn —
csak kotyogj, vén tyúk s immár
költsd ki az én időm.

5 Te drága anya, tojj, s költs
tojásokat
aranyos, kék, piros, zöld
gyöngé nappalokat!

S én addig várok. Pénzem
10 nincs semmire.
Szivem ver és ráz ; érzem,
hogy' száll a pihe.

Ráz, ver, borongva, hetykén
elhallgatom.
15 Ez a csavargó gondja
a lukszusvonaton.

Esik, esik fecsegve
s hol ott, hol itt,
20 mint hálót hal, szelecske
rángatja szálait.

⟨HÉTÉRT...⟩

Hétért — magamat kérdem —
adsz-e hatot?
Játszom. Azé az érdem,
ki játszhatott.

⟨SOKAN VOLTAK⟩

Sokan voltak és körülvettek,
álmomban engem kinevettek :
»Hehe, hát ennél van a kincs,
ami nincs?«

⟨ARCUK EGY-EGY KIS KÜLVÁROS...⟩

Arcuk egy-egy kis külváros, ahol
nincs kövezet és nincs jó kocsmá sem,
kis zsíros hajuk a sipka alól
előkanyarul vizesen.

⟨A KERTEN⟩

A kerten, hallatlan semmit idézve
bálvány hőség borong,
pókhálót fog kicsi ráncos kezével
s untan legyint a lomb.

⟨KI LAPENGEDÉLYT NEKEM NEM ADOTT...⟩

Ki lapengedélyt nekem nem adott,
ki rendőrrel jegyeztetett föl rólam —
utókorban hizelgő adatot.

⟨TÉL VAN...⟩

Tél van, puhán jár, mint a köd
a sikló, soknyákú kegyenc —
kékorú katonák között
polgár vagyok-e, vagy fegyenc!

Éltem, így érdemeltem én meg,
hogy társul vegyenek a vének,
kikben a haragvó remények
jó bölcseséggé változának.

- 5 Dolgos derű és könnyű kellem,
szorongást eloszlató szellem
serkent engem a semmi ellen :
ha szólok, sokan szólnak hozzám.

- 10 Bimbózó és kinyílt virággal,
mint kisgyerek virágos ággal
szendereg szívemben a véték,
melyet szívesen büntetnétek.
Ám én kilépek elibétek.

- 15 Mint földet vad izzó homok,
közöny lett, izzó és konok
a szolgálóemberekkel szemben
elepedt kedvem, elapadt nedvem,
elszáradt ág tüze lobog :
a gyűlölet rívó szívemben.

- 20 Köröskörül vastőrökül
voltak a rozsdás, éles durva
csillagok a lelkembe szúrva
s mint önvérébe a vad terül,
reszkettem az éjben kinyúlva.

⟨MINT A TEJÚT...⟩

Mint a tejút a vonuló
egék táguló
boltozatán
s mint a valóság heveny láz után.

ugy ragyog és világít
lelkemben, mely világot áhít,
az emberi fölzsabadulás.

⟨A HALLGATAG GÉP...⟩

A hallgatóg gép, nézd, helyére ér,
Még nyikorgó törzseken gördül tova.
Nyög az anyag. A tömegeken így
gördül elő a dolgozók sora.

Nagy a mű. Hogy férne ilyen szűk kapun,
melyen kétoldalt porló istenek
fehér szemükkel ki-be libegő
bankárok után elmerengenek?

Töredeznek a világ pántjai

*

Meg fogjuk alkotni csiszolt kövön
a dolgozók finom fém-államát —
mint bérházon az énekszó, belülről a jel,
darabos arcukon úgy suhan át.

⟨NEDVESEDIK MÉLÁN...⟩

Nedvesedik mélán az elhagyott
homokbánya, nagy fekete lukak
lélekenek s a kezdő csillagok
békadudára járnak táncukat.

Lesz-e nap holnap, mely békét ígér?
És végre munka, mely nem gyötrellem?
Az ágakról, mint fátyol lóg a szél,
a szürkület. Én nagyon szeretem.

⟨LASSÚ ÁLMODOZÁSAIBÓL...⟩

Lassú álmodozásaiból, amint
felemeli fejét a gyermek,
bólint az angyal, ki a kínnal fölötte ing
porba ejtik fejüket a kígyók,
akik feléje mérgeket lövelnek.

⟨ÉN HAZÁM...⟩

Én hazám, fajom és emberiségem
iránt ismerem szép kötelességem

mint bús idegen, végén a menetnek,
mikor valakit pompával temetnek

<VILÁGOKAT IGAZGATOK...>

Világokat igazgatok :
üveggolyókkal játszom,
nemszeretnek a gazdagok,
árva gyermeknek látszom.

<EGÉSZ TESTÉBEN...>

Egész testében reszket, mint a gyermek,
kit rajtakaptak, hogy buktát lopott

<VADÁSZ SZEMÜNKRE>

Vadász szemünkre lányok térde lesz,
én haragomban megölnék egy tündért
holott talált és lukas életünkért
belátom — ölni meg nem érdemes.

⟨ÚGY ÉLSZ SZÍVEMBEN, ERZSI⟩

Úgy élsz szívemben, Erzsi, mint a bánat,
mely kedves emlék ízével etet.
Ha barna nagy szemed reám veted,
trillák szöknek, reggeli lárma támad,
mint napkeletkor. Kél a vágy utánad
beragyogván a végtelen teret.
Nem félsz-e, hogy ki téged így szeret

⟨A NYÁRFÁK KÖZT...⟩

A nyárfák közt ezüst habokkal
az édes szellő folydogál,
s csak fürdik benne aranyos tagokkal
az óriási nyár.

⟨FAGYON VESZVE⟩...

Fagyon veszve, vagy éhen. Így a sorsom.
Már rálépett a lábomra a tél.
Bordáimat kiálló lécként hordom
és kócmadzagként lóg bennem a bél.

<MINT A MOTOR>

Mint a motor, mely már begyulladt,
de nincsen útja és nem indulhat,
olyan vagyok s ha bátrabb volnék,
értelmetlen szavakat szólnék.

<MÁR SOKSZOR ALSZOM ÚGY ...>

Már sokszor alszom úgy a népligetben,
mint egyszerű hajléktalan.

<ÉS TESTEM VÉGÜL ...>

És testem végül megbetegedett,
mert férfi vagyok és nem tudja senki,
még magam sem, hogy mennyit szenvedek.

Ebben a csendes, úri, idegen
házban szegény vak ember fölbotorkált
öt emeletet. Az ötödiken
már sikoltásra tárta pusztá torkát,
5 hogy most majd leveti magát a mélybe,
s ekkor kinyílt egy konyhaajtó félve

⟨MINT LOCS-POCS FÉNYBEN...⟩

Mint locs-pocs fényben a vastaligákkal
zörgő seszínű alakok,
úgy vonulnak a fejemen által
karácsonyesti gondolatok.
5 Nem éppen olyanok, hogy fön az egekben
ily talicskákön hozzák a felhőhegyen
a havat libasorban kéklő seregben
az angyalok, hogy ínségmunka legyen,
nem, hanem...

⟨TIZENÖT ÉVE⟩

Tizenöt éve frok költeményt
és most, amikor költő lennék végre,
csak állok itt a vasgyár szegletén
s nincsen szavam a holdvilágos égre.

⟨BOCSÁSSÁTOK MEG...⟩

Bocsássátok meg, barátság, te hív kincs
s ti kemény Kőműves Kelemenek,
hogy egy ringyóért, kiben semmi szív nincs,
háromszor tagadtam meg művemet.

Azt hittem, a mű reám eső részét
elvégeznem majd jobban sikerül,
ha hozzá térek haza

⟨S HA NEM SZERETSZ ÚGY...⟩

S ha nem szeretsz úgy, mint tenmagadat,
én meg fogom majd ölni magamat,
nem hogy szerelmem, vagy bosszúm mutassam,
de jobban fájna elsorvadni lassan

JELENET

EGY BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉKI TÁRGYALÁS IRATAIBÓL

Bűnös

Azért jöttem, hogy följelentsem
magam, mert nem bírom tovább
adni a szendét, ostobát.
Szótlanabb, némább bűne nincsen
5 enyémnél senkinek, bevallom.
Szeretném, hogyha itt, te vád,
szemtől szemembe megmondanád
a bűnt. Mert nem lehet meghalnom.

Vádló

Én legyek bűnének tudója —
10 mit motyog a reménytelen!
Én csak a bűnöst ismerem,
ki szemét lesüti s kitólja!
Mit vall be? Amit mind tudunk már —
iramló fényt a tengeren,
15 de bűne íze (rengve lenni)
fogai s ínye között bujkál!

Bíró

Lépj közelébb s figyelj. A törvény
tudod, betellik szösz szerint.
A bíróság, ha rád tekint,
20 a tűzön ítél, nem a pörnyén.
Míg eleve bizonyság nincsen,
míg itt nem illan fürge tény,
bár szánlak, fiam, nincs remény
a bíróság föl kell hogy mentsen.

Vádlott

25 Óh, nem lehet ilyen kegyetlen
törvény a tűzön, a vizen!
A bűnt, mely elnémít, hiszen
így újra el kéne követnem!
Végtelen semmi vár, tudom jól
30 s nem bocsánat. Ám ennyiben
nem kényszeríthet senkisé,em,
hogy a bűnt elkövessék ujból.

Vádló

Arcátlan szenvedő! Nem átalsz
rettegni kínod örömét.
35 A tengerfenék gyönyörét.
Süt a nap és te éjszakát vallsz.
A pocsolyákból száll a pára
hajtván gépeid kerekét
s te mozdulatlan, mint a jég,
40 akarsz megérni a halálra!

Bíró

Látlak fiam s nem csal a látszat,
szemedben könnycsepp ég — hazudsz.
Bánod a bűnt — megbánni tudsz,
így jelzel a cinkos világnak.
45 Az ember ammiatt bánkódik,
mit nem tett vagy nem tehetett,
de a bűnt nem bánhatja meg,
mert az igazság megbántódik.

Vádlott

- Amit kívántok, lehetetlen.
50 Hisz emlékezni sincs időm,
Mikor már tűnődnék merőn,
lökdő s az éhség tehetetlen.
Belátom, hogy hitvány e bánat,
a gyengeséghez sincs erőm.
55 Engedjétek — ez nem öröm —
hogy tanunak hívjam anyámat.

Vádló

- Im anyját falta föl magzatja
mohón s vonítva e cseléd.
Két kézzel tépte emlejét,
60 ahogy most önmagát szaggatja.
Nem emlékezik arra persze,
mint vette vérét és tejét
s lógatja fondor fafejét,
hogy elhigyük, nincs bűnre mersze!

Bíró

- 65 Anyád meghalt tizenhat éve
— ezt meg kell állapítani —
le vannak rágva csontjai
és szülőhúsa meg van éve.
Igaz-e hát, hogy őbelőle
70 táplálkoztál, te hajdani
élődsi kisdéd. Majd ami

SZÓL A SZÁJA SZÓLITATLAN

Szól a szája szólítatlan,
gondja kél a gondolatban

erőlködik ám az erkölcs
zsigereim zszugorgatja
5 ne bolondozz a belemben
ne kopogj a kebelemben
babos vesémet ne vesd ki

ne lankaszd a lábaimat
ne szakaszd a száraimat
10 ne kanyarogj a karomban
ráncom-redőmben ne rejtezz

ne lúgosítsd a savamat
ne szorongasd a szavamat
ráncom ne rángasd, redőmben ne rejtezz

15 ne torlaszd el a torkomat
ne lapulj meg a lépemen
ne kiáltozz a képemen
csigolyáim ne csikorgasd
fürtöm tövét ki ne forgasd

20 Mintha égnék, láng jár végig
lábujjamról lobog égig

ne nyisd meg az oldalamat

Kicsurran a forralt kőnek
vasból való váladéka

<SEGÍTSETEK...>

Segítsetek, hogy meg ne öljem,
hogy hirtelen ki ne töröljem
a világ képei közül.

<OH HITTEM VOLNA...>

Oh hittem volna inkább, hogy van isten,
minthogy van énnálam különb

<SZERETEM...>

Szeretem s ezért megölöm,
hogy jön ahhoz, hogy én szeressem?
Miféle ördögi öröm
osztokodik a bőrömon

⟨SZEGÉNY EMBER HOVA MENJEN?⟩

Szegény ember hova menjen?
Mefogott egy marék bolhát

⟨DAGADT HENTES BÁRDJA⟩

Dagadt hentes bárdja vágjon át,
tátott hátadba hulljon bé a hó
te kézrebbentő hülye elnyomó

⟨SZAMÁR SZÉLLEL⟩

Szamár széllal pajtáskodni vén
bosszankodó rózsa vagyok én

⟨MIÓTA EGYÉB NAGY ÍRÓK⟩

Mióta egyéb nagy írók
bús másolását vállalom

⟨HÁROM VAK HOLLÓ⟩

Három vak holló kerengett a fán

⟨NE LÉGY SZELES⟩

Ne légy szeles.
Bár munkádon más keres,
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.

⟨ÉN KÖLTŐ VAGYOK...⟩

Én költő vagyok, de nem kell dicsőség,
ne ünnepelje bennem senki hősét,
ily ünneplést én Istenre hagyok.
Ő az, hogy nincs nagy, kinél nincs nagyobb.
S versem azé, ki szívem versbe kérte
és nekem elég a barátság érte.

⟨KIK CSAK HALLOTTÁK⟩

Kik csak hallották a szerelem hírt
úgy másznak vakon a magányos sírig
a cikkázó fájdalom hirtelen
villámai után a félelem
homályával nagypanyított szemük mélyén

〈KI TUDOM, MÉG SOKÁIG ÉLEK〉

Ki tudom, még sokáig élek,
köszönöm neked, hogy remélek
magamnak békés elmúlást,
neked szép, csendes búsulást.

Hát jó, hogy még sokáig élek,
meg is köszönöm, hogy remélek
magamnak békés elmúlást,
neked gyönyörű búsulást.

〈AHOL, A SZABADSÁG〉

Ahol a szabadság a rend,
mindig érzem a végtelent

〈MÉG NEM VOLT OLYAN DISZNÓ〉

Még nem volt olyan disznó, ki elájult,
mikor meglátta a moslékos vályut.

<VAK, VAK, VAK>

Vak, vak, vak
a kutyák így ugatnak,
az öreg csósz kivénhedett,
eljárogál még egy hetet,
5 nem sújt oda fütykösével,
nem pöröl már istenével,
nem káromol, nem is éber,
szeretne ő tán valamit,
de ha ő sem tudja, hogy mit,
10 cseléd volt, az istenfáját,
néha megtömi pipáját,

<AZ ÉN SZIVEM . . .>

Az én szívem sokat csatangolt,
de most már okul és tanul.
Aki halandó, csak halandót
szerethet halhatatlanul.

⟨A VILÁG ARANYOS KALITKÁJÁBAN⟩

A világ aranyos kalitkájában
itt vagy aranyos madaram.
Mint ha erdő és mező volnék,
tested a tápláló föld, melybe láthatatlan
gyökerekkel kapaszkodom
s lelked a derűs, levegős, tolongós napfény,
mely boldog virágzásra készítet.
Lelkemnek anyja,
mint vasúti sinekre hullt sugár,
fogalmaimon úgy szaladt át arcod világossága.

⟨A KÍNHOZ KÖTNEK...⟩

A kínhoz kötnek kemény kötelet,
be vagyok fonva minden oldalon
és nem lelem a csomót, amelyet
egy rántással meg kéne oldanom.
5 És szenvedek, de nem lesz kegyelem,
ha megszabadít, aki egy velem, —
amazon lesz minden fájdalom.

⟨HA LÉNYED ERŐS...⟩

Ha lényed erős, derítő levegőjét
nem szívja szívem közeledbe merülten,
mint vércse, reám lecsap a lebegő ég
s fuldoklik a lelkem az úrben.

⟨ÉN AZT AKAROM⟩

Én azt akarom, bár ostobának látszik
a vágy, mely elmém kockáival játszik,
hogy úgy szeressen az egész világ
téged s engem, mint anya kisleányát,
egyetlen kisleányát, vagy kisleányát

⟨MILY SZÉP VAGY...⟩

Mily szép vagy, milyen gyönyörű,
mindenütt kerek s gömbölyű.
Alvást ér, ha rádborulok,
mikor öllelek, megfulok
s holtomból újjá éledek,
hogy el ne vesszelek tégedet.

⟨ROSKAD A KORMOS HÓ⟩

Roskad a kormos hó, cseperészget a bádogeresz már
s mintha csak egy millió, aranyos kis kékszemű lányka
venne körül mosolyogva, ha ébredszel, csacsi medve,
úgy nevet itt a derűs ég.

⟨FLÓRA, CSINÁLJUNK GYEREKET⟩

Flóra, csináljunk gyereket,
hadd vessen cigánykereket
mert én nehéz vagyok már

s elviszi könnyű szerelem ;
hisz hogy én legyek hűtelen
ahhoz nehéz a szívem.

Fényszóróként kutatja
mint öntudatos űrt, a lelkemet

hogy valóban imádjalak
a telhetetlen úr alatt
és mégse csalj meg engem.

⟨AZ ÉN APÁM...⟩

Az én apám, az én anyám
hajtson ki ⟨a⟩ zápor után
még kis gyerekünk bömből,
mint nyugalom, mint dús növény,
jó szó, kövér fű, televény
szívemből és a földből.

⟨MINTHA PARASZT VOLNÉK⟩

Mintha paraszt volnék s nézném csendesen
a várt lassú tavaszi esőt,
úgy gondolok reád.

SZÁLLJ KÖLTEMÉNY ...

Szállj költemény, szólj költemény
mindenkihez külön-külön,
hogy élünk ám és van remény, —
van idő, csípjük csak fülön.

- 5 Nyugtasd a gazdagok riadt
kis lelkét — lesz majd kegyelem.
Forrást kutat, nem vért itat
a szabadság s a szerelem.

- 10 Szólítsd, mint méla borjúsáj
a szorgalmas szegényeket — —
rágd a szívükbe — nem muszáj
hősnek lenni, ha nem lehet.

⟨MINDEN S MINDENKI ...⟩

Minden s mindenki szeret engem —
ember lettem a szerelemben.

Flóra, Flóra, mosolyog róla,
hogy engem ő váltott valóra.

Ember vagyok és olyan boldog,
mint, ha vannak, az örök dolgok.

⟨A RENGŐ LOMB VIRÁGBAN ÉG⟩

A rengő lomb virágban ég
és készül a gyümölcsre,
a nyílt utcára lép a nép,
5 hogy végzetét betöltse,
iramlanak a bogarak,
friss jelszavak repülnek,
s az aranybavont ég alatt
— mert beköszönt az ünnep, —
a szabadság sétára megy,
10 kit könny és vér teremtett.
Kezénél fogva vezeti
szép gyermekét, a rendet.

CSAK MOST . . .

Csak most értem meg az apámat,
aki a zengő tengeren
nekivágott Amerikának.

Útnakeredt — nem új jelenség —
5 hogy lefülelje bátoran
a természetes jószerencsét.

El is keserült, meg is csappant
érdeke itt, az óhazán,
únta főzni a szagosszappant.

10 Csak most értem meg az apámat,
aki az ingó tengeren
nekivágott Amerikának.

Az urak locsogtak, fecsegték,
ő batyut kötött, odaszállt,
15 hol jó munkást szép pénz kecsegtet.

Az erdőn nem volt egy szál bokra,
egész úton emlékezett
és hányt a hempergő habokra.

Elhagyta bölcsen a családját,
20 azért, mert keményen keres,
a csemetéi őt ne áldják.

Mert megátkoznak, ha felnőnek

Csak most, hogy új világba tartok
(Flórám az én Amerikám)
s elenyésznek a régi partok.

Ahogy az apám nekivágott —
ha százszor nincsen, akkor is
Istenre bízom a világot.

Csak most értem meg az apámat,
aki a csalárd tengeren
nekivágott Amerikának.

APÁM ÉS ANYÁM

Amíg fiatal volt a legény,
sokat megérezett az ujjahegyén,
megérezett mindent a bőréen,
kicsit

⟨A TÓ JEGÉT⟩

A tó jegét kásás hó fedi

⟨NEM TALÁLOK⟩

Nem találok szavakat magamra,

⟨LÉPTE KÖNNYŰ⟩

Lépte könnyű, szeme lágy
mint bolyhos bánatom hazája

⟨SZÓLJON E KÖLTEMÉNY⟩

Szóljon e költemény arról, aki ápol
s nem feledkezik meg soha önmagáról

⟨LEZÚG AZ ÉLET...⟩

Lezúg az élet habzó tengerén
a lét hideg sáfárja a halál.

<HA ELHAGYSZ...>

Ha elhagysz, mint az ég alján a nap,
mit is is tehetnék, hogy ne szánjanak,

ki fogná föl szívével énekem,
ha te sem érzed, hogy ki vagy nekem

<A VÁSÁRTÉREN...>

A vásártéren sátrat ütnek, vernek

süvölvények közt ácsorog a Gyermek
egy roskadozó deszkapolc előtt.

A deszkapolcon bádogdobozok.

- 5 Én nem vagyok te, én nem csupán látszom,
én játszom.
-

Fedezheti igazamat a
napsugár elől Kazamata, —
fogaim közt leng a zamata.

- 10 Nem testedben, ám tebenned, a nedvek
ha meg-megcsillantják a tünde kedvet
-

- Vassal csorbított csontváz leletek
mutatják, hogy itt mivé lehetek,
ha mellemre kitűzném jeletek, —
15 csirkefogók! Nem játszom veletek!
-

⟨REPEDT KÁLYHÁMON⟩

Repedt kályhámön macska ül.
Ne hadd, hogy szomorú legyek,
ne hagyj motyognom félszegül
mikor az istenhez megyek.

⟨ÉN ÁMULOK...⟩

Én ámulok,
Hogy elmulok

⟨NINCS KÖZÖM SENKIHEZ⟩

Nincs közöm senkihez, szavam szálló penész,
vagyok mint a hideg, világos és nehéz.

⟨A RAKTÁR⟩

A raktár
előtt poros lámpa ég.
Csak látszik, nem világít,
ilyen az ész, ha áhit.
Pislog élénken, holott
nagy halott
fény az ég.

⟨ÉNEK, HAJOLJ KI AJKAMON⟩

I.

Ének, hajolj ki ajkamon,
s te bánat, ne érij el, csak holnap.
Mélyebbre kell még hajlanom,
hogy semmit nem tudón daloljak.

5 És énbennem is leng a mérleg,
de nem húzza le, ami kell.
Lágy verőfény : semmit sem értek,
csak hallom, kislány énekel.

10 »Szádon az igazság bugyogjon
s te nyelj, hiszen te úgy hazudsz !
Ez a bölcs átok addig fogjon,
mig vitatni s szeretni tudsz !

⟨MINTHA ELTÉVEDT GYERMEK VOLNÉK⟩

Mintha eltévedt gyermek volnék,
ki sokat sírdogált magában,
de nagyott dobban a szíve hirtelen :
eszébe jut, hogy hol lakik.

- 5 Nem ! Nem ! kellene kiáltoznom
s azt suttogom : igen, igen,
hogy a sors ringatózást hozzon
a tenger sírás vizeiben

⟨ÉDESANYÁM, EGYETLEN, DRÁGA⟩

Édesanyám, egyetlen, drága,
te szűzesség kinyílt virága,
önnön fájdalomad boldogsága.

- Istent alkotok (szívem szenved),
5 hogy élhess, hogy teremtsen mennyet,
hogy jó legyek s utánad menjek !

⟨KÁSÁSODIK A VÍZ⟩

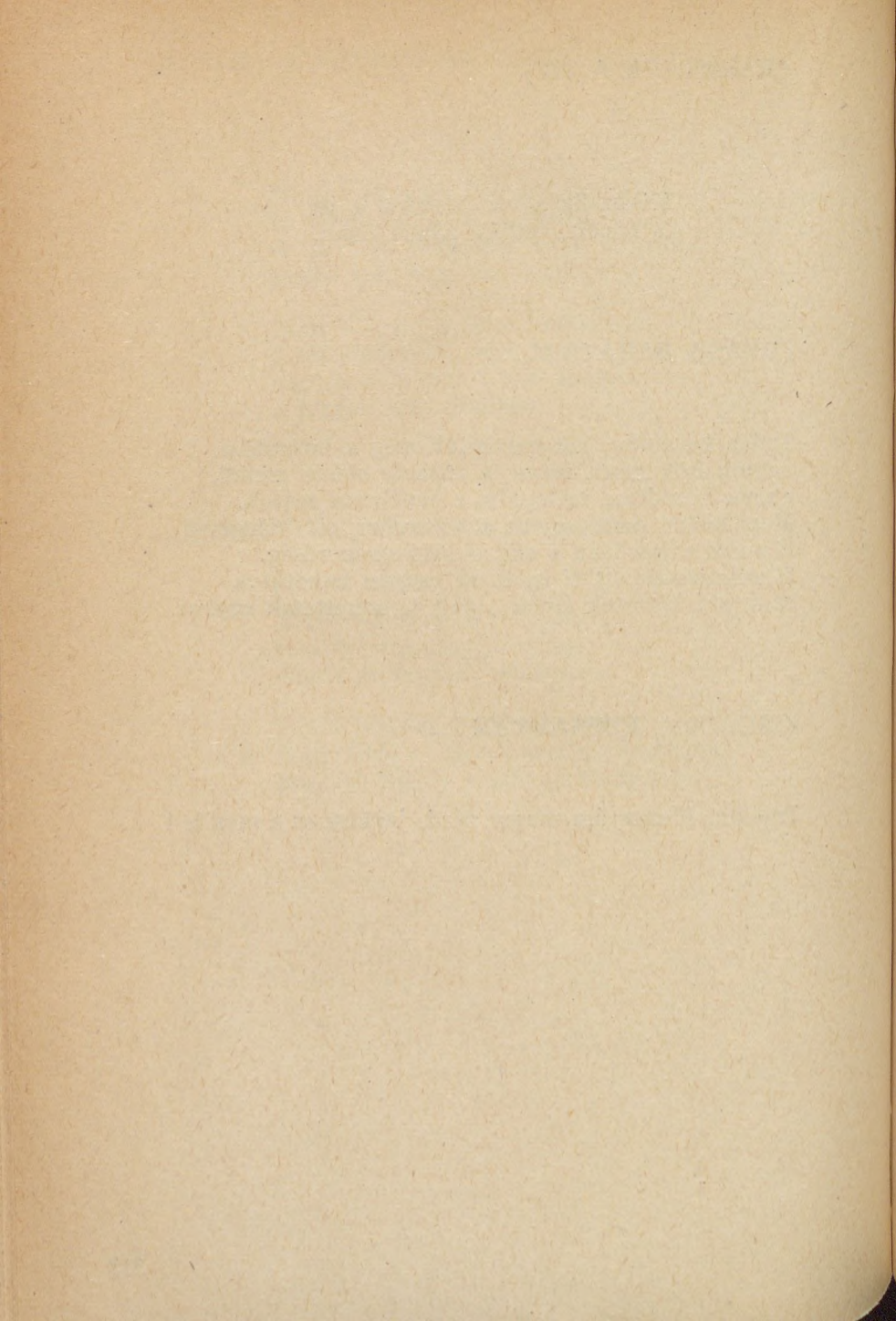
Kásásodik a víz, kialakul a jég
és bűneim halállá állnak össze.

⟨DRÁGA BARÁTAIM...⟩

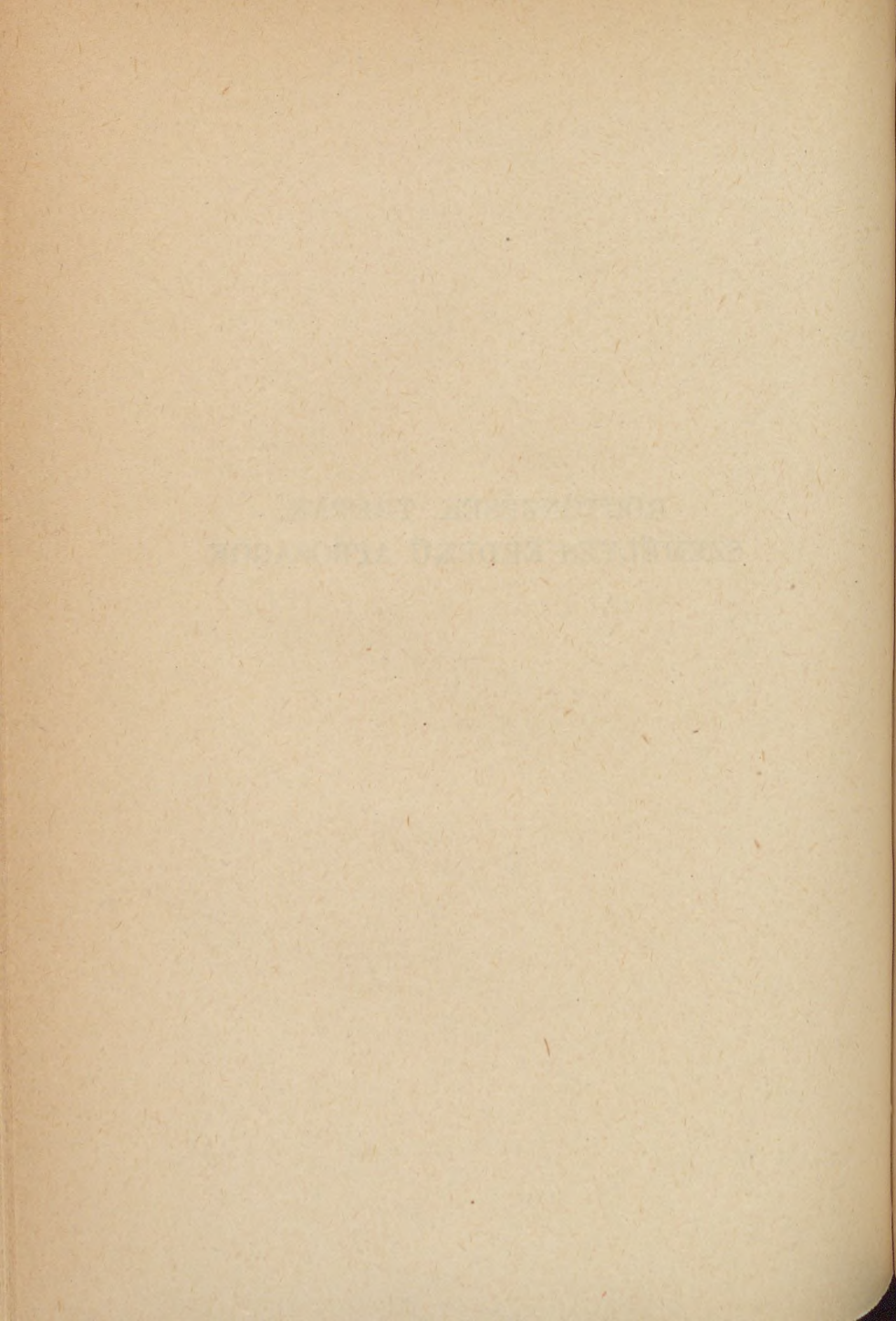
Drága barátaim, kik gondoltak még a bolonddal,
nektek írok most, innen, a tűzhely oldala mellől,
ahova húzódtam melegedni s emlékezni reátok.
Mert hiszen összevegyült a novemberi est hidegével
bennem a lassúdan s alig oldódó szomorúság.
Emlékezzetek ott ti is, és ne csupán hahotázva
rám, aki köztetek éltem s akit ti szerettetek egykor.

⟨IRGALOM, ÉDESANYÁM...⟩

Irgalom, édesanyám, mama, nézd, jaj kész ez a vers is !

RÖGTÖNZÉSEK. TRÉFÁK.
SZEMÉLYES ÉRDEKŰ APRÓSÁGOK

Mint az ibolyák, a férfikebelben a szív kivirágzik,
s mint ibolyák rejtve este magába susog.

<KEDVES ZOLTÁN>

Kedves Zoltán,
nem nagyzol tán
a költő,
ha töltő-
tollával ime
verset ír neked,
azaz éneket,
melynek van ríme.

⟨JUHÁSZ GYULÁNAK⟩

Lelked valami különös csoda :
Meleg szivárvány őszi éjszakában.
Ilyet még ember nem látott soha :
Elszomorodott megenyhülés.

5 S mint ifjú fiatal menyasszonyát
Nászán meleg s halk csókokkal fogadja,
Bús negyven évedet szívünkön át
Már az Örökélet öleli.

Ujjongva hozom örök koszorúm
19 — Tízennyolc évem legszebb rózsa rajta —
És méltó : vedd : Én túl a vak borún,
Bátyám, Krisztusig emelkedem.

FELFELÉ TÖRÉS

- Nyavalatörés, nyavalatörés.....kárhozat,
lesujtott a gép.....kavarog a kék,
borzalom. Emberek — szörnyeteg mind.
Csikos égálja... fátyolos a felleg,
5 belevész mindenki aki néz.
Megujhodik a méh, szánakoznak a víg
cimborák! Most jön a rémület,
megértik ők, állatok s nők,
férfija vegyest úzi a mult szavát
10 s lesz dalolás, vagy sírás vigadás.
bánatos ördög, vijongó angyal
egyre se más. Sas lehull a földre
ember felszáll — gép dübörög,
multak letűntek, ujjak feltörték,
15 Szörnyű nevetés...!!
Emberi munka s kész!

GALÁNTAI BÁTYÁMNAK

Szabó Dezsőt olcsón adja —
Fogadok egy se marad itt.
Csak az kár — öregapja! —
drágán méri az Adyt.

AZ ÖRÖK POLYPHEMOS

Szonett a nyelvedről

Polyphemos hajdan mögötte mind,
ha málészájú emberekre bukkant,
a fáraó előtt egy szó sem mukkant
s hallgatva bujt el szent mögötte mind.

- 5 Középkor. A világ egy szeme int,
császár, vagy pápa várakban, odúkban,
hizelgők nyelve lyukat fúr urukban
és napjainkban hódolnak megint.

- 10 Az Úr ha jön, szőnyeget, zászlót s ingó
pokrócot minden ablak ő feléje hoz,
így üdvözölsz kilógó fakult nyelvvel,

mikor combom úgy reng, miként a hintó
s reád kacsint belőle sárga szemmel
a rőt szakállú, roppant

Polyphemos.

Kesztner Zoltán bátyám fogadja
szeretettel és szeretve.

Talán széna van itt kazalra
hányva : Akad-e szélvihar, amely
5 mindenüvé elvigye szagát?

Ültessük arcunkba a villany-
telepeket, érett égboltok csüg-
genek szívünkről : Menjünk
együtt az utakon, mindenki
10 lássa, hogy mennyire barátok
vagyunk.

Megrázhatom fáimat, már kö-
zelednek a testvéreim. De Zoltán
bátyámnak mit adhatok még?

Szerelmesem, mi már egymást úgy kívánjuk, úgy szeretjük, hogy ruhánkat, szemérmünket, alig vettük, már levetjük. Akkor is, amikor énrám sok szörnyű és nagy kő esnék és te könnyű fellegeken heverésznél, mint az esték.

- 5 Most akár a történelem Európa két zugába szétzavarhat, megszerethetsz másik fiút, aki téged így akarhat. Szerelmesen, mint én veled, evezhettek föl a víznek — Csak az istent, szerelmesem, az én szép nagy istenemet
10 megőrizzed.

JUTKA VERSE

- Kislány ő még, a mamája nyujtózkodva karjára veszi, odahajol az arcához, az őzek dalát beszélik el néki szeméi, a villamosok hajnali csengését, meg a legmagosabb fenyőfa csúcsát,
kék lángocska lobban ott föl, mutatja a nagy fenyő útját,
5 ő a fenyőfa akarata, odaszól a fának: Nőss-e már? Tudsz te nőni, hát még hogy a kisgyerekek homlokából rád száll a madár,
néked kínálja ceruzáját a kisgyerek, úgy tipeg által a folyó tükrén,
ugrándozva várja mamája, eléje megy sebesen, büszkén, ahogy lehajol az árban, melle csengve a habokba ér —
10 mögötte meg szőke halomba kereken frissen száll, száll a kenyér.

Tréfás személyek előttem komoly dolgokat mondtak,
mögöttem lévő magam sem vagyok,
nálamnál később állít meg mindig végén a soroknak,
akit ti nőnek neveztek s ki titokban is csak néha tesz nagyot.
5 Ám bocsánatos kérés kell itt, ő az aki fölénekli rejtelveimmet
s bár megfelelni nem tud senki, az ő húsa, az ő csontja tudja,
hogy minek,
s bár életem ének volna, dolgok dolga, hogy ő énekel
s az én szívem az elejtett nem tehet mást mint hogy
fölemel,
10 hozzáemel gyönyörűket, nagyokat, mik hiábavalók.
és lehet tán összekötnek emez égi idegen adók,
és ha Erzsinek is mondom, több ő nekem és ha
Attilának mond is, kevesebb vagyok
s bár ezek itt emléksorok szívemben én magamra hagyott
kell hogy messze elhajoljak hús kezétől — hcmlokcm csak
üszköljön tovább —
itt ez idegen papíron; de mi Bözsi álljunk, szálljunk, egy
kettő odább,
15 mert hogy még gyerekek volnánk, Attila majd verseket ír
szépet és sokat, Bözsi pedig elénekli nagyon szépen
a folyóktól hallott titkokat.

Ma Lucie,
la lettre que j'écris aujourd'hui
sera écrite en vers à cause du grand ennui
qui me trouve ici le bruit sourd de la mer,
faisant plus solitaire en le coeur l'homme amer.

Les petits bourgeois ont une vie d'autobus
et les grands combattants ont des astres en obus —
je vis sans tout ça sous le prétexte d'études
et j'mourrai moi aussi mais moi en solitude.

Sans me préoccuper de donner à ma lettre
une portée importante et sans vouloir me mettre
à prier d'expliquer, ma Lucie, (de manière
qu'explique à ses enfants leurs châtiments la mère)

que : »Quelle soit la cause t'indiquant m'interdire
de garder ma barbe qui n'met personne en ire
sauf toi : à l'avance déjà tu t'en occupes
bien que les écossais puissent porter leurs jupes.

eh bien sans prier d'expliquer ta colère
c'que je laisse croître c'est ma barbe la plus chère
et si tu la coupais comme un pal'ron de veau
je la ferai pousser à Szeged de nouveau.

Maintenant que soit plus large l'ordre du jour
j'accuse que l'e muet se prononce toujours
dans les vers même alors qu'ils seraient si charmants
que celui merveilleux que tu lis à présent.

Il n'en faut excepter que les cas d'hiatus
pour lequel éviter on l'élise.....
en outre c'est aussi hiatus dans mon vers
que je n'ai pas de rimes avec une valise.

Etus vit et grandit se réjouit ma foi !
moi je voudrais manger un potage une fois.
Lesquels j'ai écrits le vingt-neuf juillet à l'an
de dixneuf cent vingt-sept à Cagnes en m'ennuyant.

Je viens de recevoir mille Francs ta remise
j'empaquette déjà mes caleçons et chemises,
je vais comme mon aïeul alla en Walhalla
pour ce voyage-ci sois mon maître, Allah !

⟨NÓVÉREM CSAK KÜLDI⟩

Nóvérem csak küldi a kenyereket,
a lélek vén teknőc hátán lebeg,
négy fillérem van, mindenem kopott,
ne nevesetek ki asszonyok.

⟨A NYAKÁBA KÉK KÖTŐ⟩

A nyakába kék kötő —
Mit kötsz, mit kötsz, könyvkötő?

Kötök, kötök Bibliát,
Bakunint és Pék Gyulát.

Ej, de bütykös a kezed —
mit mond Bakunin neked?

Bütyök van a kezemen,
gyémánt van a szivemen.

Megőrized-e lángvirágom,
mit kezem szivedre tűz?
Heve : nyaram, s ő nyíló berkem :
gyomnyi fekete tűz.

5 Volt úgy, hogy nem volt füstgyomocska,
de bokros mennyei jel, —
a pokolvihar a virágzást
tőle tanulta el.

Tőle tanulta s fellegszirma
10 fodrozva, rengve vonult,
s mint jácintporzók, kihajolván
villámival, lenyult.

Szaggatta, tépte gyomocskámat.
Harmatja jégeső,
15 és megborzongva rája rázta,
ki friss-nedvet leső.

Most virágpóra leheletnyi,
és talán meddő korom,
mely, ím, reszketve száll hajadra
20 és gyászfátyolba von.

Szeresd és viseld lángvirágom,
mit kezem szivedre tűz,
forró nyaram ő s csendes berkem :
gyomnyi fekete tűz.

⟨NYÜZSÖG A BOLDOGSÁG⟩

Nyüzsög a boldogság bennem
a napfény se fér be tőle,
lecsurog szakállam
fonatán a lábaimra.

- 5 Kalapom, repülj a mennybe
a kopasz felhő fejére
ha meg prüsszent lebbenhetsz
a kékorru kaparóra.
Pipacsot szedett a kedves,
10 belefonta fürtjeimbe —
s ha elalszom köd-ölében
a szirmocskák ringatóznak.

1.

César Galliaban

*Szemén a pontos ősi szemüveg
levette most s mig François balrament
hogy visszahozza rajzát hol Lübeck
főterén árul az ó parlament*

- 5 *ő jobbratért s unottan szólt : kapus !
bús vendégemnek megint nincs dohány
s érezte hogy nő rossz lábán a vad hus
és tudta, megint megcsalá a lány !*

- 10 *Szemén megrezdült ám a pilla most
s kék fénnel telt meg a polgári hajlék (demeur)
és szólt : kedvesem, vegyen villamost*

*és vigye vállát melyre sírva hajlék (se courba)
Cézár Birotteau szívedből kimosd !
S félóra múlva : pincér, szivarost !*

2.

Reggeli ájtatosság

*Ó, hagyj Uram még így feküdni hasmánt
Csak egy kicsit és jöhet a fuszekli
A számtantanár bús szemét te szedd ki
s torkát szorítsa össze jól a vaspánt*

- 5 *Ha jót is mondok, azt mondja nem áll !
és néki mindig piszkos a füzet
szünet ha jön vigyázóval üzet
miatta szenved itt egész Revál*

- 10 *Hozzád esd a gyerek fölnyujtott ujja
Add hogy legyen néhány színes skatullya
padomban s ő ne kérddesse : mi az ?*

*Add hogy a leckét a diák jól fujja
és címez minket és ez a cím az,
hogy : mars helyedre ostoba pimasz !*

3.

Egy Modiano-cigaretta-papír elszakadt

*Ó hol vagyon a régi kelta már
Aki e fánál mely vadul kereplett
A hősi korban egykoron szerep lett
S amely fából egy megveszett tanár*

- 5 *papirost gyártott ó a vad számár !
Címed öcsém hogy engem meglepett
Nem tagadom, de Múzsám még e leplet
Letépi mert ó tudd meg hogy ma szár-*

- 10 *S virágtalan száll füstöm, ó de Vác
Dutyijja őrzze testedet s sokác
Dalok ringassák füst helyett a kósza*

*Gondokat el ! Milyen alakiség !
Cigaretta-mnak füstje szép kis ág
Lombjai közt egy halovány kabóca*

4.

A másodfokú függvények egyenletei

*Drukkoltam, s szólék : »Szent Konstantin, ápolj !
Tedd, ne hijjon ki Szemere Elek !«
Ő szólta mégis erre felkelek
Mért vagy oly messze ó Konstantinápoly*

- 5 *S keblemben mint berekben kele vész
Szivem zajdult mint bukaresti banda
Őrült leszek : »A luk ha festi randa«
Mondám s aztán : a gyereken kelevéz*

- 10 Boldog diákkor, melyről ama *Salmon*
Művéből annyit olvasék míg *malmom*
Zakatolt, s szólt : *csiribiri fitty*

Szinház volt ez, szinház, *Beregi eridj*
tanárom ellen kezekben *horoszkóp*
S vágd kupán : ő egy vérszívó gonosz *pók*

KERÉK ASZTAL

Óh kerek világ kerek asztala,
éhesen ültem én melletted mindig.
Terülj most nékem, kezemből behinti
szürkeséged rózsák zuhataga.

- 5 Terülj most nékem. Ült-e valaha
eléd bosszús istent rendelő vendég?
És könyökölt-e így? Tudod-e nemrég
szivem vérfoltos abroszod vala.

- 10 És teritettem rajta mindeneknek,
faló farkasnak, öklendő ölebnek
s most itt révedek rajtad éhesen.

Mondd, megdicsérnél-e, ha szólni tudnál?
Vagy lábaiddal tőlem messze futnál,
hogy ne boruljak asztaalomra sem?

Du wirst nicht meine Frau sein,
du wirst leicht sein wie eine Wolke.
Ich schliesse mich ins Feld herein,
dass ich dich da erwarten sollte.

- 5 Du wirst herkommen in mein Haus,
in mein sehr kühles ohne Dach dann :
Ich werde traurig, wie die Maus,
auf die es regnet, leise, langsam.

PAUVRE PLAINT-CHANT MÉCHANT

Le coeur est tard car Dieu est lourd,
plus lourd qu'un mort —
Je ne suis plus jaloux balourd,
qui chante sur les champs et court
s'évaporant sous le ciel gourde
et souffre fort,

Paysan chargé de Dieu, qui sème,
c'est qui je suis,
je ne fais pas de bruit même
je ne savais jamais s'il m'aime,
mais je le suivrai s'il m'aime
personne puis.

Tilinkó retrouvé, — cassez
le de nouveau : il est étranger,
il n'a souffert beaucoup qu'assez,
il est en toi, il est en danger.

Vizcsepp az ég, viszi a szél

Ajánlás :

Legalább N. A. sejtse meg
Ki izlelő nyelven beszél
E gorgonzola-versemet

SOMOGYI LOLINAK

A virág elfáradt már szagosodni. Unta,
hogy mifenének tettem asztalomra.
S igyekezett árnyéket vetni,
nagyobbat mint a kertben
5 s elfáradt, mikor nem néztem oda.
De észrevettem.

És nógattam a bimbót : nyílj ki !
kezemből virágozva hullj ki,
virág-világ !
10 Éj, ködben élünk ! hullj derengvén :
szivem felé fordulva gyengén, —
no, bátorság, hisz van még jóbarát —
Óh nem az isten, nem. De Somogyi
Loli vigyáz reád. —

⟨ÉVA VIGYÁZZ⟩

Éva
vigyázz, magadat nagyon
el ne takard az eszeddel,
játszd ami vagy — ne tulozz
meglásd, megkeres

Ádám.

ILLYÉS GYULÁNAK

- Minket, Gyuszi, szeretni kell
s engem tán jobban s láthatóbban.
Ki vassal szerelmet mível,
az földet mível parasztsorban.
5 Mi föld vagyunk, s ha meghalunk
minket nem is kell eltemetni,
de addig addig el kell minket
az istenek elől szeretni.
Igy egymás nélkül kódorogva
10 fojtott dühünk az égbe száll — —
s a fojtott düh az isten lelke
s az isten földet nem kapál.

Sportirodalma, Takács, kedvessé tette a sportot
 méla szememben, amely csak a sakk kockáin öregbült.
 Már evezőt ragadok, gerelyem zúg, röppen a diszkosz.
 Holnapután kihuzom magamat; — s: milyen egy dali fickó —
 Így sóhajtnak utánam a lányok, még a Takács is.

EGY ÚJ HONÓRHÖZ !

— Egy jólsikerült játszma emlékére —

Megszülettél lábbal, kézzel,
 távirati rövidséggel.
 Szlemmet szoktak így csinálni:
 nem tudtak kilicitálni.

5 Te sem győzted jószívvel — mi? —
 a mamának kibicelni.
 Untad a sok link bemondást,
 pikk helyett a káróbontást.
 S fölvisítál, mint a bibic:

0 »Nem leszek itt tovább kibic !«
 Mamád, kis rönonsszal élve,
 így ütött egy robbert nyélbe.

⟨ÉN ÓVAKODVA SZÜRCSÖLÖM⟩

Én óvakodva szürcsölöm
drága, de jégen hült söröm
egy kis csipkés, lukas
ponyvás lugas
5 hüs mélyén
s fényt iszik lelkem az egen,
kinn csapong, ott csüng melegen
egy izzadt úr személyén.

10 Melegben ekkora hasat,
amely már majdnem meghasad !

⟨IGE⟩

Kezdetben volt Pakots,
Aztán lón az IGE,
Köztünk ő a kapocs,
Azért jöttünk ide.

<KEDVESEM BETEGEN...>

Kedvesem betegen
szunnyad e hajnalon.
Nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.

- 5 Az okos gyermeket
facsarja buta láz
s vele nem szenvedek,
engem csak megaláz.

- Mint aki orvosért
10 vágat vad utakon,
úgy dobog a szívem.
Hallgatom, hallgatom.

- Mért fekszel betegen?
Mi kéne? Két pofon?
15 Nyugalom, szerelem,
Szerelem, nyugalom.

⟨MÁR AZT GONDOLOM BÁNATOMRA⟩

Már azt gondolom bánatomra,
fülem ha cseng, fejem ha zúg,
hogy talán semmi sem hazug,
s kik megőszülnek a dologba,
5 kiket elnyel a Duna sodra,
a paliknak van igazuk.

A hekusok kifognak rajtam,
már kapkodom és hadarok.
Amíg az orrom csavarog,
10 a zöldfülűek fürge sorban
mindent elemelnek s ha baj van,
becsapnak már a haverok.

Kiket fölvet a Duna sodra,
vagy gürcölnek még, kopaszodva,
15 a paliknak van igazuk.

⟨BRAUN ÉVÁNAK⟩

Ahogy öreg akác nyujt egy hulló levelet a fiatal hársnak,
Úgy adom e könyvet Braun Évának, az ifjú költőtársnak.

⟨MA NÉVNAPJA VAN...⟩

Ma névnapja van Ételnek,
kinek csodálatával betelnek
Alulirottak, úgymint Ödön,
ki puha folt lágy téli ködön,
Jolán,
ki a csomagból kajol ám,
Judit,
kinek bejglidből sok jut itt,
Laci,
ki csomagod miatt lesz paci
és Attilácskád,
ki csomagodtól kövér mint egy rác kád.

⟨ATTILA, NO, MI VAN VELED !⟩

Attila, no, mi van veled !
Élsz, ahogy élsz s ezt te ne tudnád?
Vizes homokon kötelek
kötnek-e ki? Te azt sem unnád.
5 Bátorság ! Lesz még olyan munkád,
amelyben kedvedet leled —
most — bárha egek ura ront rád, —
teremtsd elő a kenyered.

⟨JUTKÁM, CSAPÓDJ !⟩

Jutkám csapódj ! én szép szőke kalászom!
Könnyezz ! potyogtasd búzaszemeid !
Tested már nem lesz lágy fonott kalácsom.
Lehull a sarló. Hát majd felveszik.

⟨VALAMIKOR VOLT A TETT⟩

Valamikor volt a tett,
abból lett a gyűlölet,
ebből pedig szeretet
s a világnak vége lett.

AZ OKTATÓ MAMA OKTATÁSA

Drága gyermek,
fényes termék
lány öléből —
pezsgő léből
5 iddogálván
és nem állván,
hanem ülven,
amig hül vén
bor a pulton,
10 azt kívánom,
hogy se multon,
se diványon
elmerengve
ne időzz,
15 ez a nyitja :
mindeneknek,
ezt tanítja, ~~mi~~
míg remegnek
szempillái,
20 a dizóz,
kit te ismersz,
bár nem is mersz
lenni, mint ő,
oly szabad, ~~mi~~
25 hanem mert kit
vének intik,
mindig intő
a szavad.

EPIGRAMMA

Úgy ugrottál gyorsan a napra közénk, fiu, téged,
mint te a lány levegőt, kívánt édesanyád.

⟨A ROYALBAN MUZSIKA⟩

A Royalban muzsika
jó kislány a Zsuzsika
kis gyerek a Péterke,
kell neki sok ételke,
a harmadik, az Aba,
az lesz ám a szép baba.
Egyedetek, begyedetek,
sok spenótot beegyetek.

Nincsen
e világon semmi kincsem.

Rád ám
számít a nagybácsi, Ádám.

Sorsom
ezért hozzád visz a gyorsan.

Élve
megérkezek péntek délbe.

Vess el
gondot s várj tyúklevessel

s felnőtt
ha leszel és látsz egy delnőt

s sorsod
orrod alá tör borsot,

add el
e verset s magad ne hadd el.

⟨EZEN ÚJABB KIS MAGYARNAK...⟩

Ezen újabb kis magyarnak
elkellene egy kis gyarmat
táján valahol Megyernek,
annak örülne e gyermek.
(Míg te otthon rajzol,
Jolán itten rajzol.)

⟨HÁROM VÁNDOR⟩

1.

Japánban ülünk három fáradt vándor,
Egyik sem búvár, sőt még nem is kántor.
Nem golfozunk és nem is korcsolyázunk,
Étel felé száll zöld ábrándvilágunk.

2.

*Etel felé, ki ásítózva szoptat
s lelkében még ma is pelenkát koptat
s búját tisztába teszi a zord Cháron
bár él ő s anya, gyermeke van három.*

3.

5 *Laci helyett írok befejező verset,
s mivel Laci helyett, nem finomat, nyersét
bár szeret, hisz hozzád kit-kit fürge csáb ránt —
s ezzel véget is ér a költői ábránd.*

1. Epilog :
Nagyapa volt Áron
Elvitte a Charon
Jött helyette Ádám —
Igy gondolunk rád ám!

2. Epilog :
Első lón Zsuzsanna,
10 *ugy jött, mint a manna,
második lón Péter,
öt küldé az éter,
harmadik lón Ádám,
tulipán a ládán.*

⟨HALLOM, HOGY AZ ÁDÁM...⟩

Hallom, hogy az Ádám úgy »ül mint a cövek«
ugy van odatéve, mint a nehéz kövek
és szépen növekszik,
mert korán lefekszik,
s megeszi az undok, jó tápfőzeléket,
ezért mindannyian üdvözölünk

Téged.

⟨KÖLTŐ SZERELME⟩

Költő szerelme szalmaláng,
azért oly sebes és falánk.

⟨A HARISNYÁJA...⟩

A harisnyája egy lucsok,
hanem ő csak fecseg, locsog.
Béka ha ily sokat brekegne,
egész biztosan berekedne.

LEONTIN

»Kalapok, tompok, szallagok« —
ím ilyen kedves dallamot
szabad az utcán hallanod,
ha velem vagy, Leontin.

Mit visel urinő és mit hord kokott
fejebubján, ha nem Nor-coc-ot.

Sapkám Nor-coc
ilyet hordok.

Nor-coc sapkám hona Svájc
viseli Svarc, hordja Vájsz

Minek annak a fuszekli,
kinek fején Nor-coc dekli.

Eszemadta kis barnája
Norcoc gyártmány a sapkája

Hőbe hóba, télen-nyáron
Norcoc sapkát hord a párom

Akármilyen snorr kokott —
még az is hord Norcocot.

Szegénység szennylepleiben
és nyughatatlanul bolyongtam,
sírt, mint a gyermek, a szívem,
víg nép közt egyedül borongtam.

- 5 Hol az ágy, melyben megpihen
e fáradt lélek? — Kiáltottam :
Smá Jiszróel!

- És leste szolga a szavam,
selyempárnán, hűséges nővel
10 számláltam marhám, aranyam,
gyarapodtam ésszel, erővel
s amikor adtam, boldogan
mondtam magamban s emelt fővel :
Smá Jiszróel!

- 15 És most is akármí jöhet,
dicsőség, sok pénz, nagy betegség ;
akárki vethet rám követ
és bár halálos ágyam vessék,
a véghetetlen szeretet
20 szavát kiáltom, bármi essék :
Smá Jiszróel!

A BOLDOGSÁG NYITOTT KÖNYV, TESSÉK,
OLVASSÁK

Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
hogy Ádám volt az első gaz.
'Sz azért nő alma, hogy szakasszon
almát a férfi és az asszony.

- 5 A földön annyi a jó dolog,
hát miért ne lennénk boldogok?
Az ember olyan szelíd alak!
Ha nem piszkálják, nem harap.

- Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
10 hogy nincs elég tyúk, humbug az.
Egy kotlós százra terít szárnyat
és sok, ha egy nap falunk hármat.
S a tyúk ezért ha nem morog,
az ember gyomra mért korog?
15 Ez oly világos, mint a nap,
csak bele ne kotyogjanak.

- Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
hogy huncut a kövér kopasz.
hol híznak, ott baj nem lehet már,
20 a hájjal emberszeretet jár.
Hát sétálj, igyál, falj sokat.
mit komplikáld a dolgokat?
Az ember oly szelíd alak,
ha cirógatják, nem harap.

-
- 25 A rossz hányja, a rossz veti
az embert, — ez kijárt neki.
Magára zárta a kaput,
csak akkor volt jó, ha aludt.
Mert annyi rossz ösztön sodorja,
30 nem tud szeretni éhgyomorra,
mert nem sétál, hanem azon van,
hogy a dolgot komplikálja nyomban;
a boldogság jött, — ő meg elszaladt
hja, — buta volt és az maradt.

Semmi semmi, semmi, semmi, semmi,
 Legyen, hogy ne legyen,
 Legyen, hogy ne legyen —
 mondjuk : Edit.

- 5 A csillagokat most a láthatatlan,
 sárga kis csibék szemelgetik.

Talán hajnalodik, talán Budapest ég.
 Talán egy izzadt óriás leány
 arcán olvad a festék.

- 10 Kocsik zörögnek, redőnyök görögnek.
 tengerek dörögnek, emberek áradnak.

Bosszant az a goromba ház a sarkon —
 olyan, mint kisgyermek arcán az ótvar.

- 15 Vagy ismeretlen reggel ez, vagy idegen pályaudvar,
 ahová most érkeztem.

Nincsen málhám.

Valamit elfelejtettem — talán ha azt kitalálnám.

Egy : semmi.

Kettő : semmi.

- 20 Három : semmi.

Olyan szokatlan, mint ez a pályaudvar,
 hogy egyáltalában nincsen semmi.

⟨A KÖLTŐ OLVAN, MINT A KISGYEREK⟩

A költő olyan, mint a kisgyerek,
vagy mint az első ember a lapályon :
Két lábra állni próbál, hogy ne fájjon
apró mivolta, ne fődje berek,

- 5 de lássa messziről, mi közeleg,
milyen isten rémlik a teljes tájon,
mily csönd szívárog, hogy üreget vájjon
alánk, mig eltölt gond és képzelet.

- Ilyen a költő, különben hanyag,
10 elfeledi, hogy eleven anyag,
hogy törékeny és mindig elkel nála

a segítség, hogy kösse erőszála ;
most is e könyvért, Méltóságodat
illeti tőle hódolat és hála.

⟨AMIKOR VERSET ÍR AZ EMBER⟩

Amikor verset ír az ember,
mindíg más volna jó,
a szárazföld helyett a tenger,
kocsi helyett hajó.

- 5 Amikor verset ír az ember
nem írni volna jó.

<HA LELKED, LOGIKÁD...>

Ha lelked, logikád,
mint patak köveken,
csevegve folyik át,
dolgokon, egeken —

5 ver az ér, visz az ár,
eszmélhetsz nagyot :
nem kell más verse már,
költő én vagyok !

Kertemben érik a
10 leveles dohány.
A líra : logika ;
de nem tudomány.

MÉG NE UTÁZZ EL

Még ne utazz el, Sárrikám, Pozsonyba,
hanem maradj velem,
ne hagyj el, ahogy itt hagyott osonva,
verseim közt a másik szerelem.

5 Semmi se vár ott, jól tudod, te kedves,
csak ismert alalom,
mely szivarfüsttel fejed körül repdes,
míg kártyát keversz s forog a malom.

10 Alszik egy kisdéd, tátva gyenge szája —
fölrriad az ilyen csöpp gyerek,
érzi, nincs ott a mamája,
így fölriaszt, hogy nem leszek veled.

⟨SZOLGÁNAK ÁLLÍTOD MAGAD⟩

Szolgának állítod magad,
akárha urad volna.
Csak hazudod, hogy nem vagy szabad.
Én nem hiszem el egy szavad
te szolga !
Rád les az ifjak hadsora
te szolga !
Égyke karikás ostora,
nem is vagy olyan ostoba.

⟨NE FELEDD . . .⟩

Ne feledd, hogy régi szabál :
Csak mértékkel egyél-igyál.
Követség korai vénség,
tehát móddal, ó vendégség.
Az angyalok sose esznek,
mégis gyönyörűek lesznek.

Messziről jött jámbor vendég,
hallgasd meg a bölcs intelmét :
pulykamelltől hull a hajad,
jobb tehát, ha tálban marad.
Szeplőt szaporít a kappan,
nem viszi le semmi szappan.
A fekete török átok,
dehát úgyis megisszátok.
Megmondták az apostolok,
nem inni valók a borok.

PÓTLÁS

JELÉN, MULT, JÖVŐ

Az elmúltba szemem tétován tekint
egy percre csak! Üldözi a jelen,
Nem pihenhet régi emlékeken,
unos, untalan visszatér megint.

- 5 A jelen, óh! a jelen mindig bántott,
amerre én, mindig arra haladt.
Tövisekkel hinté bé utamat
s elvett tőlem reményt, boldogságot.

- 10 Nem veheté el, bár kinzott nagyon
— Történik minden, ahogy írva vagyok —
nem veheté el, nem a jövőt tőlem.

Tövises úton segít a jövendő;
jövőben dicsőül meg a szenvedő;
jövő mutatja az utat előttem.

VÉGTELEN ÓTA...

Végtelen óta folynak a percek,
végtelen óta folynak a könnyek —
harsog a tenger, árad a tenger
és jaj! utánok még többen jönnek.

Ezer forrás sír végeszakadlan
és jaj, az anyja úgy szereti!
Harsog a tenger, árad a tenger,
fáradt a lelkem, ölelgeti.

Folynak a könnyek, folynak a percek,
nem tudni: Hová? Merre? Mivégre?
Harsog a tenger, árad a tenger —
eltűnik egyszer a Semmiségbe.

TENGERHEZ

Rengő csoda Tenger!
Fonjad körül bánó dalaiddal
élet után vágyó lelkemet.
Tépd ki szívem kérges rejtekéből
tompá dalok árnyékéletét.
Mert gyáva az ember.
Nem mérkőzik titkos hatalmaddal: —
Ha rám borul a sötét — eltemet.
Pártos harcon elsorvaszt, elől;
s csak fenyeget, de nem jó a Vég.

SÓHAJ

Ha könny csorog,
ha kebel sír,
ha jaj hallik,
ha ég dörren,
5 föld kerekén
akármerre :
az én könnyem,
az én keblem,
az én jajom
10 büntetésem :
Föld kerekén
akármerre
járok, mindig
csorg könnyem,
15 sír a keblem,
jajom hallik,
az ég dörren
— átkozott fej
az én fejem —
20 átkozott fej
Te fölötted.

⟨A MULTKOR, SZERDA ESTE⟩

A multkor, szerda este ángyikám,
mikor a sötét ásított az égen
— Úgy féltem, igen, most másodikán,
mikor halk szava odajött elébem.

Aludtak már a rétek és a ház,
a szunycgraj bús füleimbe zsongott
s tudtam, itt aztán a halál tanyáz,
mert térgye reszketett, mint kint a lombok.

És meghalt akkor szegény ángyikám
s öregem magam láttam ott heverni
És sírtam, igen, most másodikán,
Mint kisgyerek, kit nagyon szoktak verni.

Szőke hajam már kibontom a szélnek
de arcomat mosolyba takarom,
a hiába várt csókok igazát
elbocsátja az asszony-hatalom.

Rózsákból rakni mindig égő máglyát
jó csókos tűzimádó tudna csak.
Hát elbocsátlak csókos csóktalan;
már lángot hívőbb kezek gyujtsanak.

Megosztozunk most iker életünkön.
Tiéd a vágy, enyém a szerelem
S kihullsz belőlem, mint az üstökös,
de emléksillag száz marad velem.

Pusztába viszi csókjait magával
bölc, bús fakir lett asszonydervised,
hullámzó violamezőket lábal,
de virágot nem ad már senkinek.

Akartam volna : Ragyogó árnyék légy,
mely büszkén gyöngé, víg nyomomba jár,
De már fölöttem barna lett a kék ég
és ragyogásod kísértetre vál.

De nyugodt vagyok, mint a végtelenség,
Vagy falevél a zúgó tengeren,
S az emberekhez mosolygva mennék,
Hisz akkor se lesz senki sem velem.

A falak sírtak nagy szomorúságot,
naptalan életemnek falai,
nem én sirtam, mikor szívembe vágott,
Hogy búcsúzót kell immár mondani.

Könnyű legyen emlékem, mint az illat,
mely egekig száll és legyen örök,
amíg szívemből máglyarózsák nyilnak
s feláldozott szerelmem füstölög.

SZERETŐK

Furcsák és betegek,
kik sebeket vetnek egymásba, hogy
beboronálhassák.
Télen tüzek — nyáron
források fakadnak ujjjaikból.

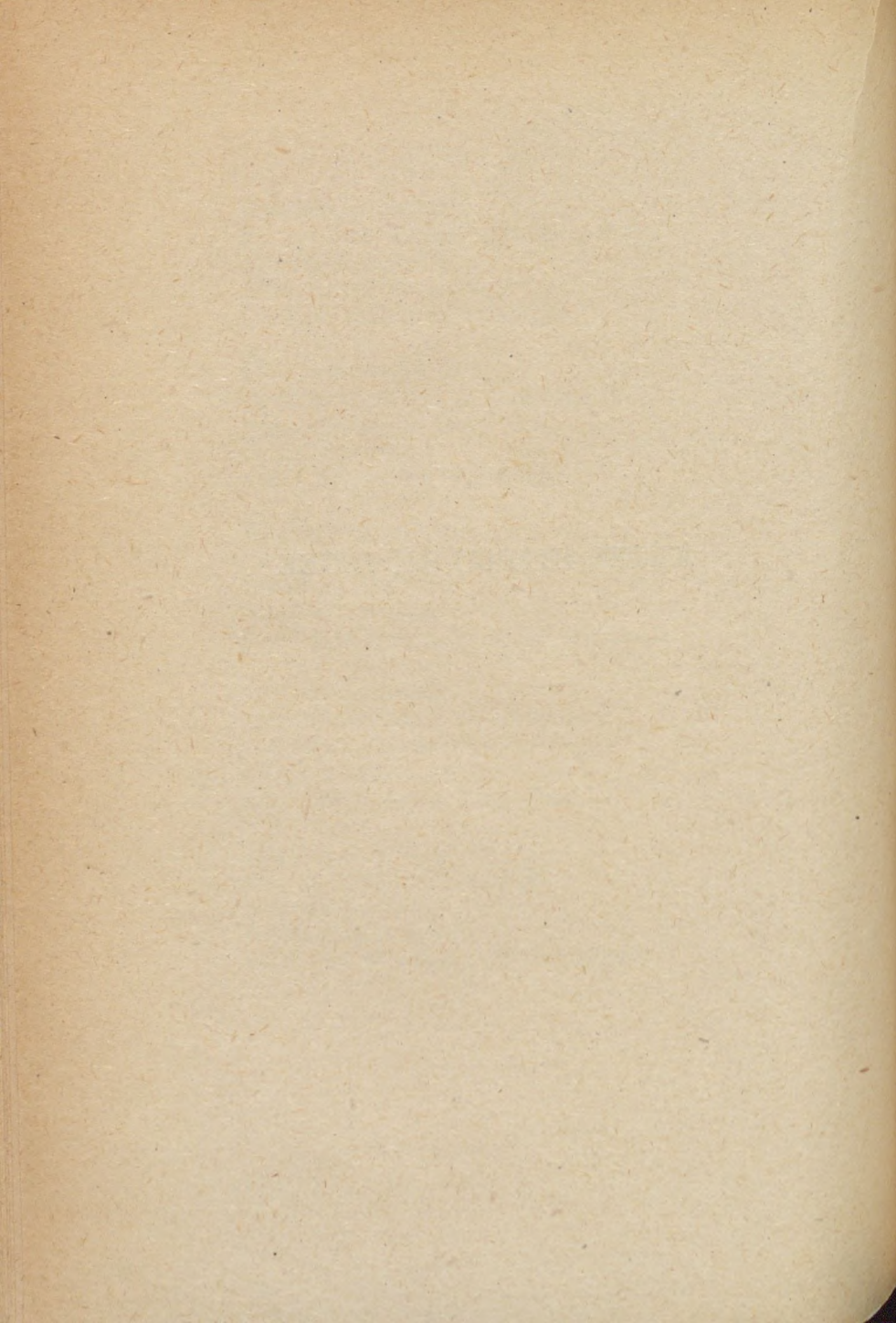
Fáradhatatlanul csak
az örök gyönyört szigonyozgatják,
jégtömböket olvaszt
és szőlőhegyeket
szárít ki sivatag lehelletük.

Kalászos szemükből
kiszédült az arcok meleg magva,
kihull az értelem
rossz vihederéből
bomlottpántu, meghasadt agyuknak.

Összemart szájukra
még tétova mosolyt tetoválnak
s csókjuk, ölelésük
zengő kerteken át
egy bibére lopja a szerelem.

Míg a bolygó-bimbók
meg a virágok milliárdjai
a fényt és virágport
frissen, egészséggel
minden társuknak széthajigálják.

KÉTES HITELŰ SZÖVEGEK

I.

Immáron új rőzse lobog a parázson,
Felcsapó láng mellett tünődünk egyen-máson.

Irdatlan éjben, feneketlen sötétben,
kurucok maroknyi népe van csak ébren.

- 5 — Hej, kurucok csillaga mikor száll az égre,
bilincses népünk mikor, mikor ébred végre?

Mert harc van, harc van, öldöklő harc van
s népünk verejtékezik a szörnyü sarcban.

- 10 Elszedik marháját, földjét, minden kincsét,
sorsa a nyomorúság és fekete ínség.

Kínlódik, vergődik, de mások látják hasznát,
labanc urak zsarolják, kopasztják.

A munka robotosának nem jut kenyérre,
labanc urak telnek, híznak henyélve.

- 15 Földönfutó a magyar föld parasztja,
tanyája, földje meg nem marasztja . . .

II.

— És amikor ki kellett állni a gátra,
régi vezéreink támadtak hátba.

- 20 Labancok táborában vígan lakomáznak,
labanc urakkal, gyilkosokkal komáznak.

Mi meg csak bujdosunk, vergődünk régtül,
üldözve labanctól, kegyetlen pribéktül.

Folyik a hajsza, az egész országon végig,
öldösnek, irtanak, ahol nyomunkat érik.

- 25 Legjobb társainkat tömlöcbe vetették,
de kezünkből a fegyvert ki nem vehették.

Tíz helyébe százan, száz helyébe ezren,
labancvilág vesszen, kurucország szülessen.

- 30 Minden elnyomottért mi szállunk síkra,
a lázadás és gyűlölet lángját szítva . . .

III.

— Bajtárs, már hamu feketéll a parázson,
kotrod, kotrod, hogy lángja messze lásson.

Hogy fennen lobogjon, messze szálljon,
minden üldözött hozzánk találjon.

- 35 Nem nyugszunk, nem nyugszunk, nem állunk félre,
kurucok, előre, ki most az élre !

Dobos doboljon, kürtös kürtöljön,
kurucok csillaga az égre följön.

- 40 Dobos dobolja : harcra, riadóra,
kürtös kürtölje : ütött az óra !

Kurucok előre, sodró lendülettel,
kurucok rajta, rajta, harccal és tettel !

Kurucok előre, vágatva, rohanva,
kurucok, kurucok, utolsó rohamra !

1.

Reggel hét óra van, zörög már a vekker,
Mama piacra mén, kezében a cekker,
Kezében a cekker, én meg iskolába,
Ottan is, ottan is felelni — hiába ...

2.

Jön, jön Pápai, néptanítóképű szelíd ember ...

3.

A gyereket úgy szeretik,
• Hogy csak mesékkal etetik.
Vége van sej, vége van a szép nyárnak,
Vége van a gyermek-koplaltatásnak.

4.

Alvó Titánt legyecske így gyötör,
Tagadja, hogy versem csupa gyönyör,
Míg ő dicséri rossz galambjait,
Fülébe zengem büszke rímeit,
S hogy zseni vagyok, el sem ösmeri,
Pedig naponta bömbölöm neki !

ELVESZETT VERSEK

EGGYÉÖLELÖDÉS VÁGYA

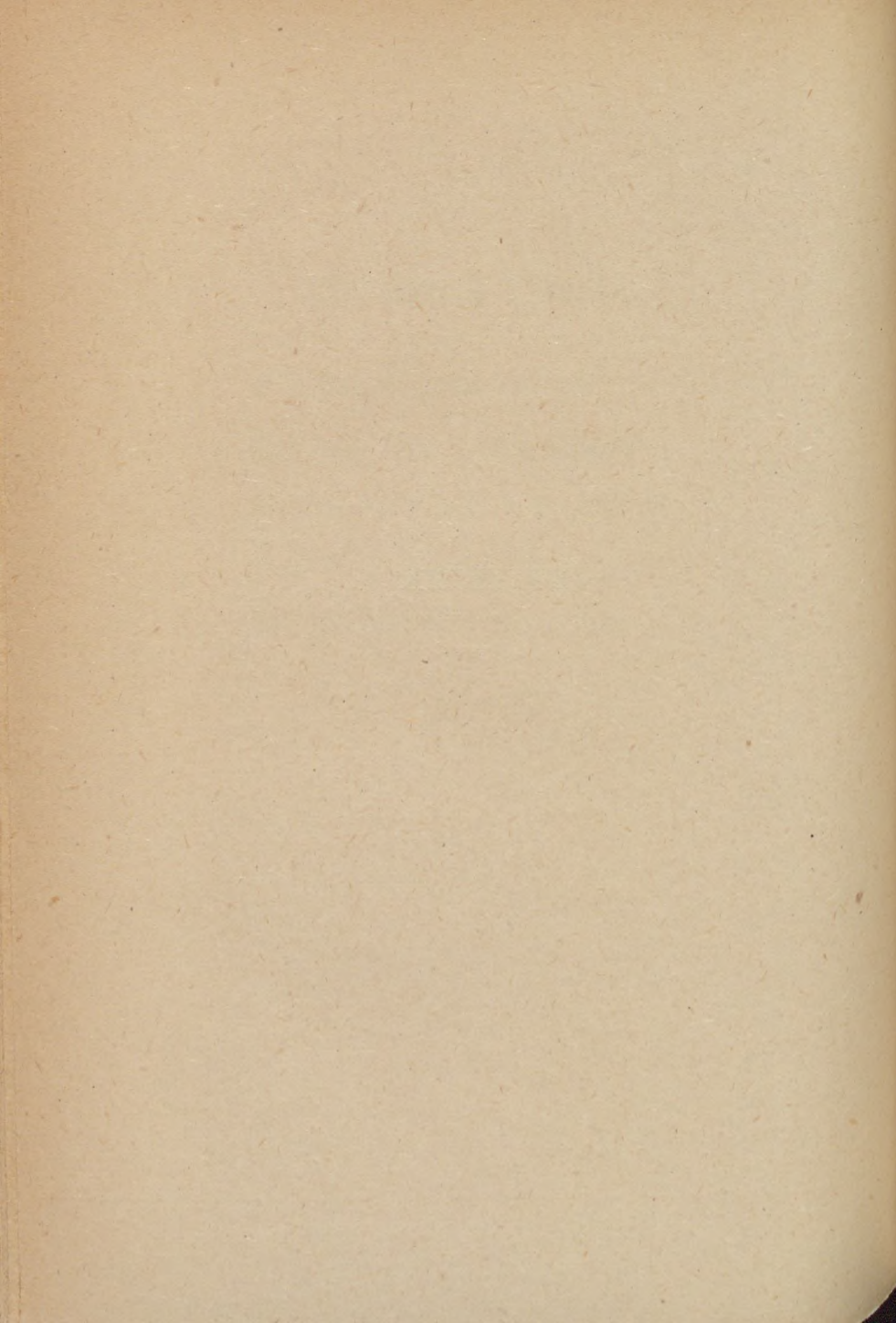
EGY ASSZONY S EGY LEÁNY

EMBER ÉS MAGYAR MAGAM IS

TEMPLOM: HULLA: RÓZSA —

KALÓZKAPITÁNY INDULÓJA •

JEGYZETEK

1929

Kultúra. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből. Először *Virág* címmel jelent meg a Kassai Napló 1927 március 20-i számában. E sorok felhasználásával készült a *Somogyi Lolinak* szóló dedikáció 1929. február 20-án; ezt a Rögtönzések közt hozzuk. Ugyancsak *Virág* c. kétszakaszos változat jelent meg A Toll 1929 november 3-i számában.

A Tollban megjelent vers így hangzik :

VIRÁG

*A virág elfáradt már szagosodni,
unta,
hogy mifénének tettük asztalunkra.
S igyekezett árnyékot vetni
nagyobbat, mint a kertben
s elfáradt, mikor nem néztünk oda.
De észrevettem.*

*Bimm, suhanás, harangszó ez a reggel !
Mennyek,
nyiljatok, hogy a fénybe rózsát szedjek !
Körmömben túske ég és csillag
gyűlik sajogva bennem — —
az Isten is csak szenvedésre jó !
De észrevettem.*

A Kassai Napló szövegét csak az I. kötet lezárása után találtuk meg, ezért került a vers ily távol keletkezése idejétől. Ez a szöveg egyébként csak abban tér el a *Kultúrától*, hogy 2. sorában és *unta*, 7. sorában *s én észrevettem* áll.

Két keserves. A Medvetánc szövegét közöljük. — A *Csin-bin* A Tollnak 1929. május 26-i, a *Medália* június 9-i számában jelent meg először, a kettő együtt, a közös cím alatt a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben. — A *Csin-bin* sajátkezü gépiratára (g₁) a költő le is rajzolta, amiről a furcsa vers szól; mindkét vers gépirásos szövege (g₂) megvan egy másik lapon. (Múzeum 382/III.)

Szövegváltozatok :

Csin-bin

1 Hoppsz, Hopp! mint

g₁

	<i>Hoppsz, hopp! mint</i>	g ₂
	<i>Hoppsz hopp, mint</i>	T
2	végén nincs vessző	T
4	<i>lúdtalpú</i>	DT
7	végén nincs vessző	g ₁ T
8	<i>s szüzek, anyókák, naprajgók!</i>	g ₁ g ₂ T DT

Medália

3	<i>jövendőt,</i>	T
	<i>jövendőt!</i>	DT
4	<i>bendőt, —</i>	g ₂ DT
	<i>bendőt:</i>	T
8	<i>muzsikálnak.</i>	g ₂ DT T

Gergely Sándor szerint (Korunk 1931. május, 382. l.) burzsoábosszantó versek.

Esik. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Toll 1929. július 21-i számában jelent meg, majd lényegesen átdolgozva az Erdélyi Helikon 1930. októberi számában és a Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetben is.

Szövegváltozatok:

(A Tollban nincs a vers szakaszokra tagolva.)

1	<i>Állok, hol állok, tócsa nő</i>	T
2	<i>dolga — —</i>	T
3	<i>bevont</i>	T
4	<i>lábom</i>	EH
	<i>megszagolja,</i>	T
6	<i>Püspök Dombja</i>	T
7	<i>jó,</i>	T EH
8	<i>megfontoltan mint</i>	T DT
11	<i>Fütyültem napsütött koromba,</i>	T
	<i>Fütyültem könnyedébb koromba',</i>	EH
	<i>Fütyültem könnyedebb koromba'.</i>	DT
12	<i>esik, hogy legyen sár és bodza,</i>	T
	<i>esik, hogy nőjjön sár meg bodza,</i>	EH
	<i>Esik, hogy nőjjön sár meg bodza,</i>	DT
14	<i>meszelő,</i>	T DT
15	<i>gondolkozva.</i>	T
16	<i>Lassudad országos eső</i>	T DT
21	<i>EH-ban nincs új szakasz.</i>	
23—30	<i>helyett: Esik a sárhoz ragaszkodva feszeng a tők, busong a boglya, a végtelenség csukott pilla, onnan vagyunk mi kicsorogva, állok, lábamnál tócsa nő a pocsolyához; ez a dolga.</i>	
26	<i>esik a magántulajdonra, esik a magántulajdonra:</i>	T EH DT

27	<i>a lágy talajra, a toronyra</i>	EH DT
29	<i>lakásokra,</i>	EH
30	<i>az a dolga.</i>	EH
31	<i>Lassudad országos eső</i>	T

Dörmögő. A Medvetánc szövegét közöljük. Először A Toll 1929 augusztus 11-i számában jelent meg, majd, lényegesen átdolgozva a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben.

Szövegváltozatok :

1	<i>idő,</i>	T
2	<i>sárgán görbülő,</i> <i>munkán görbülő, —</i>	T DT
3	<i>szalmát zuzott és nézte az eget</i>	T DT
4	<i>s a csillagokban szive zizegett.</i>	T DT
5	<i>Tudta, hogy völgyül a hegyek mögött,</i> <i>Tudta, hogy nap két a hegyek mögött :</i>	T DT
6	<i>köpködött,</i>	T
7	<i>ballagott,</i>	T DT
10	<i>bokor hajadon,</i> <i>gazdag hajadon</i>	T DT
11	<i>s donog, donog.</i>	T DT
12	<i>mormogott ;</i>	T
13	<i>— Ejh !</i>	T DT
14	<i>pihen,</i>	T DT
15	<i>rátapad ;</i>	DT
16	<i>derekad.</i>	DT
17	<i>haragvó ludak,</i> <i>proletár ludak</i>	T DT
18	<i>majd, ha meglohad,</i>	T
19	<i>végén nincs vessző</i>	T
21	<i>szenvedő —</i> <i>fedő !</i>	T DT
24	<i>homlokodon a fiúk föllelik.</i> <i>homlokodon új ifjak föllelik.</i>	T DT
25	<i>No dalolj, rózsaromboló leány !</i>	T
26—28	<i>nincs zárójelben</i>	T DT
27	<i>sás,</i>	T DT
28	<i>erős az Isten, mint a csikarás.</i> <i>erős a sorsunk, mint a csikarás.</i>	T DT

A vers a költő nagyapjáról szól. (V. ö. József Jolán : J. A. élete. 1947. 29.)

Harmatocska. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent A Toll 1929. augusztus 25-i s az Előrs 1930. január 4-i számában, majd a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben ; ezzel egyező gépirata a Margarétával egy lapon megvan a Múzeumban. A Medvetánc megjelenése előtt a végleges szöveget közölte 1934. október 28-án a Békésmegyei Közlöny.

Szövegváltozatok :

5	<i>est,</i>	T E
6	<i>falomb,</i>	T
	<i>falomb;</i>	E
12	<i>Műhelyem</i>	T E DT
14	<i>vagyok,</i>	T

Margaréta. A Medvetánc szövegét közöljük, de a 11—12. sorban helyreállítva a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz-beli változatot. — Először megjelent A Toll 1929. október 20-i számában. A Tollbelihez legközelebb álló gépirásos szövege is megvan a Múzeumban egy lapon a Harmatocskával.

Szövegváltozatok :

3	<i>kakukkolgat : a berekháti kőd</i>	T g DT
4	<i>lépked,</i>	T
6	<i>simúl</i>	T
	<i>nád.</i>	T
7	<i>morog.</i>	DT
8	<i>borzas szőrrel, ha sóhajt a világ.</i>	T g
9	<i>fejemen.</i>	T
	<i>fejemen —</i>	g
10	<i>magam —</i>	g
11	<i>leves virágtól prüszköl a tüzem,</i>	T
	<i>elalvó virág csukja életem</i>	g
	<i>Már pára hátán illan életem</i>	M
12	<i>s óh, görbe bú! munkám is lombtalan.</i>	T
	<i>s — vén, görbe bú — munkám még lombtalan.</i>	M
14	<i>nyele.</i>	T g

Laci bá'. A Toll 1929. november 3-i számából; innen közölte a Kelet Népe 1940. május 15-i száma és a Bálint-féle kiadás. Korábbi kéziratosa *Istenhegyi László* címmel Hatvany Lajos gyűjteményéből a Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában.

Szövegváltozatok (a kéziraton) :

- 2—4 *Bölcsebb! korod előtt hajolj!*
Ügyész ügyel, bősülsz-e?
Ne bánd! jó vagy; derülj, danolj.
- 5—6 *Pipabagó az ország.*
Mi gondod, hogy szutyka rotyog?
- 9 *Forg a világ: csak lenten*
- 11—12 *vakság dereng a szenten*
és csak a Mű a látomás.

Keltezése: Buda, 1929. április.

Laci bá': Hatvany Lajos.

Tiszazug. A Medvetánc szövegét közöljük, így jelent meg már 1934. október 28-án a Békésmegyei Közlönyben. — Először A Toll 1929. szeptemberi 8-i számában, aztán a Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetben jelent meg. Zajti Ferencnek ajánlott kéziratának fényképmásolata a Múzeumban, ugyanott megvan egy gépirata is (382/III).

Szövegváltozatok :

2	<i>fércelik ;</i>	k
	<i>fércelik,</i>	T
3	<i>puli-pillanat</i>	T
6	<i>im —</i>	g
14	<i>kékes köcsögök, öregek</i>	k g
	<i>kékes köcsögök, öregek, —</i>	T
	<i>kifosztott, kékes öregek</i>	DT
18	<i>kapál :</i>	T
24	<i>föllökik ...</i>	T
25	<i>ól ;</i>	T
	<i>ól,</i>	DT
26	<i>homály :</i>	k
	<i>homály ;</i>	T
27	<i>kemény a menny : a gally alól</i>	k g
	<i>kemény a menny ! a gajj alól</i>	T

A verset a szolnokmegyei tiszazugi községekben (Tiszakürt, Nagyrév, Újkécske, Ókécske stb) közel 20 éve folyt arzénos gyilkosságok leleplezésének hatása alatt írta.

Bethlen István. Az Előrs 1930. január 11-i számából, ahol — JA — betűjellel jelent meg. — A Horthy-korszak első felének vezető politikusról, az ellenforradalmi »konszolidáció« miniszterelnökről szóló éles szatira a költő életében kötetben nem jelent meg. 1929 őszén írta.

Ákácokhoz. A Döntsd a Tőkét, Ne Siránkozz-beli szöveget közöljük. — Előtte megjelent az Előrs 1929. november 23-i számában *Ákácokhoz !* címmel, majd erősen átdolgozva a Népszavában 1930. december 12-én a következő megjegyzéssel: Mutatvány a költőnek »Döntsd a tőkét, ne siránkozz« címen sajtó alatt levő verseskönyvből.

Szövegváltozatok :

1	<i>Száz göbbedő, odvas falunkba</i>	E
	<i>Száz, göbbedő, odvas falunkba</i>	Nsz
2	<i>magunkba —</i>	E
	<i>magunkba' —</i>	Nsz
3	<i>ákácok, vigyázzunk magunkra, —</i>	E
	<i>ákácok vigyázzunk magunkra —</i>	Nsz
4	<i>sziszentő ez, de lombos földadat</i>	E
5	<i>bizalomra,</i>	Nsz
6	<i>keserülő mennyei munka</i>	E
7	<i>zsongva, —</i>	E Nsz

10	<i>sorsa —</i>	E
11	<i>kötöm én, lám kötöm ujjongva, Fogom én, lám kötöm ujjongva, —</i>	E Nsz
12	<i>a jó fa fogy, az édes táj dagad — —</i>	E
13—16	<i>Recseg az ég odvas falunkba — fogom én és kötöm busongva — s csikorogva hordja halomba hulló, szerelmes hivatalomat.</i>	E
15	<i>lombja,</i>	Nsz

Favágó. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először — erősen eltérő szöveggel — A Toll 1929. december 1-i számában jelent meg; e változathoz közelálló gépirat megvan a Múzeumban. Átdolgozva a Népszava 1930. december 21-i számában, majd a véglegestől alig eltérő szöveggel a Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetben, melynek címét is adta. A Népszava jelzi a vers alatt: »Mutátvány a költőnek „Döntsd a tőkét, ne siránkozz” címen sajtó alatt levő verseskönyvéből.»

Szövegváltozatok:

4	<i>nyakamba, —</i>	g T Nsz DT
8	<i>pirultan sujt az isten s röppen, hajnal suhint, forgács-jény röppen,</i>	T g Nsz T
9	<i>közben, —</i>	Nsz DT
9—15	<i>A Tollban s az alább jelzett eltérésekkel a gépiraton: a fák durrognak örömeikben, — kacagva reped szét a törzs.</i>	

*Visongj, szívem, mi közünk ahhoz,
(a gépiraton: szívem. Mi közünk)
hogy zördülő ujjakkal kapdos
belénk a bú? Csapódj a sorshoz!
(a gépiraton: sorshoz.)
Csupán a pusztaság rikoltoz, —
az ember szétnéz, mosolyog.*

11	<i>nincs gondolatjel</i>	Nsz
14	<i>rikoltoz.</i>	Nsz
	<i>rikoltoz, —</i>	DT
15	<i>mosolyog!</i>	DT

Betlehem. A Medvetánc szövegét közöljük, de a 17. sorban helyreállítva a Döntsd A Tőkét-ben megjelent változatot. — Először az Előőr 1929. december 21-i számában jelent meg — négy soros versszakokra tagoltan, — aztán a Döntsd A Tőkét kötetben is.

Szövegváltozatok:

1	<i>A gyolcs ködön át puha varjak szállnak,</i>	E
2	<i>elül a homály,</i>	E
3	<i>tömpe szobácska vert földjén megállnak</i>	E

5	<i>létrán —</i>	E DT
6	»Mennyből az angyal...» <i>atyafi,</i>	E E
10	<i>borostás arccal nyöszörög a zsupp,</i> <i>borostás arccal nyoszolyog a zsupp</i>	E DT
11	<i>fodor leveske</i>	E
12	<i>menyezetre</i>	DT
15	<i>a tűz fényinél</i>	DT
17—18	<i>De ez nem igaz. Csontos fákat hajszol</i> <i>a cséps szél és gözlik a magyar,</i>	E
	<i>De ez nem igaz. Részes-szalmát hajszol</i> <i>az uri szél és gözlik a magyar</i>	DT

Betlehemi királyok. A Medvetánc szövegét közöljük, de a 26. sorban helyreállítjuk a Döntsd A Tökét-beli változatot. — Először megjelent a Lantos Magazin 1930. január 1-i számában, majd a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben is. Az első közlésnél korábbiak látszó gépirásos változata is megvan a Múzeumban. A Medvetáncig valamennyi szövegben különválnak a versszakok első két sora.

Szövegváltozatok :

1	<i>Adjon Isten, Jézusunk, Jézusunk.</i> <i>Adjonisten Jézusunk, Jézusunk,</i>	g LM DT
2	<i>három</i>	LM DT
4	<i>siettünk.</i>	g DT
5	<i>mondta, biztos</i>	g LM DT
7	<i>nevem,</i>	LM
8	<i>istenem.</i>	DT
9	<i>Isten Fia, jó napot, jó napot.</i> <i>Isten fia, jó napot, jó napot,</i> <i>Istenfia, jónapot, jónapot,</i>	g LM DT
12	<i>lettél,</i>	DT
14	<i>üdvösségünk</i> <i>Égi Ország</i>	DT g LM
17	<i>Adjon Isten, Megváltó, Megváltó.</i> <i>Adjon Isten, Megváltó, Megváltó,</i> <i>Adjonisten, Megváltó, Megváltó,</i>	g LM DT
18	<i>messzi országból.</i>	g LM DT
19	<i>A kolbászunk mind elfogyott,</i>	LM
20	<i>magos csizmánk is megrogyott.</i> <i>fényes csizmánk is megrogyott.</i>	g DT
21	<i>hoztunk aranyat marékka,</i>	LM
25	<i>Irul, pirul</i> <i>Mária, Mária.</i>	g LM
26	<i>Boldogságos Szűz Anya</i> <i>boldogságos kis mama</i>	g LM M
28	<i>Jézuskáját,</i>	g
29—30	<i>— a sok pásztor mind muzsikál. —</i>	

	<i>meg is kéne szoptatni már —</i>	LM
32	<i>jó éjszakát kívánok.</i>	§ LM
	<i>jóéjszakát kívánok.</i>	DT

1930

Füst. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz szövegét közöljük. — Először a Népszava 1930. február 6-i, majd a Pásztortűz 1930. júliusi számában jelent meg, végül a Békésmegyei Közlöny 1934. december 3-i számában és a Medvetáncban is.

Szövegváltozatok :

1	<i>Kis nyurga</i>	Nsz
	<i>előtt,</i>	Nsz P
2	<i>ezüsttel köt és old, hajlong, ledől —</i>	Nsz P
3	<i>áttetszel</i>	Nsz P
5	<i>bajok —</i>	Nsz P BK M
7	<i>Elszállok, el ; de a lány remegés</i>	Nsz P
	<i>Elszállok, el, de a lány remegés</i>	BK M
8	<i>az életért — —</i>	Nsz

Ady emlékezete. A Döntsd A Tökét, Ne siránkozz kötetből, a magánhangzók hosszúságának pontosabb jelölésén kívül a kézirat alapján javítva az első sor ritmushibáját (*miért*). Először a Népszava 1930. március 25-i számában jelent meg. Kézirata az Orsz. Széchenyi Könyvtár »Ady koszorúja« című kéziratgyűjteményében (Fol. Hung. 1949). — A moszkvai Új Hang 1938. évi 3. száma is közölte.

Szövegváltozatok :

1	<i>Meghalt. Hát akkor mért ölik naponta</i>	k
	<i>nincs gondolatjel</i>	Nsz
2	<i>szóval, tettel és haragvással is ?</i>	k
3	<i>alattomba</i>	k
10	<i>feled,</i>	k
12	<i>felett ;</i>	k
15	<i>süllyedt</i>	Nsz
17	<i>Teste a földé, földművesé lelke,</i>	Nsz
19	<i>Sírja : három millió koldus telke,</i>	k Nsz
21	<i>Verse : törvény</i>	Nsz
22	<i>zörög.</i>	k

A Népszava a vershez ezt a jegyzetet fűzi : »A költő felolvasta a Bartha Miklós Társaság vasárnapi (1930. március 22-i) Ady-ünnepélyén.« — Gyermekkori kedves költőjével akkoriban megint sokat foglalkozott, alkalmat adott rá A Toll 1929. júniusában kezdődött Ady-ankétja s különösen Kosztolányi Dezső éles támadása Ady emléke ellen (Az írástudatlanok árulása. Különvélemény Ady Endréről). A Toll 1929. augusztus 19-i számába József Attila írt cikket *Ady-vízió* címmel.

Egy költőre. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből. Előtte megjelent a Kortárs 1930. április 27-i számában. Közölte a moszkvai Uj Hang is 1938. évi 3. számában.

Szövegváltozatok (a Kortársban):

- 1 »Sakálta
 2 *restel,*
 9—12 *zsendüljön egész vengeteg,
 amely susog is, bög is.
 És vakogjon, ha muszáj néki!
 De jól a holdra, mint a régi!*
 13 *Mit koslat aggódók körül*
 16 *nyomorával.*
 17—18 *Ha gyujtót se gyujt emberedre,
 hol sír a gyerek gémberevedve.*
 19—24 *Honunk és népünk mit neki,
 hogy oszladozó felhő,
 hogy úri szél tépegeti
 és gyűtrögeti szellő.
 Hogy sorsunk rongy és alatt szárnyal
 tapogatózó ökörnyállal.*
 25—36 *helyett egy versszak:
 Nagyságát titkolja, hiszen
 szerény, akár a kórság.
 Ha szíppant, undorodva sem
 élnek tovább a rózsák.
 Nos, zúgjon elsodró viharja,
 Ugyiscsak a hasát csikarja.*

A vers Babitsról szól, aki nem a »szipolyt«, a kizsákmányolást támadja, hanem az osztályharcos költészetet üldözi. — A Nincsen Apám Se Anyám Németh Lászlótól írt igazságtalan bírálata 1929 végén jelent meg a Nyugatban. Babitsnak »Az istenek halnak, az ember él« című kötetéről József Attila írt kemény kritikát A Toll 1930. január 10-i számába. — Itt saját stílusa köntösében gúnyolja az elefántesonttornyos polgári irodalom vezérét.

Nyár. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz szövegét közöljük, kivéve a 4. sort, amelyben a Medvetáncban végrehajtott változtatás (*ring az ég helyett leng az ég*) független a költemény politikai értelmének eltüntetésétől; az utolsóelőtti sorban hiányzó vesszőt pótoltuk. — Először A Toll 1930. februári 7-i, majd a Pásztortűz 1930. júliusi számában jelent meg. A Döntsd A Tökét-beli szöveget közölte a moszkvai Uj Hang 1938. márciusi száma, a Medvetáncét a Párizsi Magyar Évkönyv 1935. A gyűjteményes kiadások közül Németh és Bálint a Medvetánc, Kardos a Döntsd A Tökét szövegét közli. — Megvan a Múzeumban az első közléshez közelálló gépirata s az utolsó átdolgozás kísérletét jelző változatnak József Jolántól gépelt másolata.

Szövegváltozatok:

- 1 *golyahir, — —* T
 2 *áramló könnyűség a rét.* T

4	<i>ring az ég</i>	P g ₁ DT
	<i>leng az ég.</i>	g ₂ M
6	<i>száll ;</i>	T
7	<i>a kérges rózsa meghajol —</i>	T
8	<i>még karsu száron ing a nyár.</i>	T P g ₁
9	<i>De megvastagszik s hadonász ...</i>	T ₁
	<i>De egyre több a buggyanás</i>	g ₁
	<i>De egyre több lágy buggyanás</i>	P
10	<i>homokon.</i>	T
	<i>homokon ;</i>	P
11	<i>kalász,</i>	g ₁
13	<i>Ily gyorsan múlik el nyaram.</i>	T P g ₁
	<i>Ily gyorsan betelik nyaram.</i>	M
14	<i>Ördögszekéren hord a szél, —</i>	T g ₁ M
	<i>Ördögszekéren hord a szél,</i>	P
	<i>Bogáncsfejekén jár a szél —</i>	g ₂
15—16	<i>egy pillanat és odavan,</i>	g ₁ T P
	<i>amit egy nemzedék remél.</i>	
	<i>csattan a menny és megvillan</i>	
	<i>— dől a zápor — a kaszaél.</i>	g ₂
	<i>csattan a menny és megvillan</i>	
	<i>kék, tünde fénnel fönna a tél.</i>	M

Egeres. A Népszava 1930. május 1-i számából. — Megvan egy, valószínűleg korábbi gépirásos változata a Múzeumban. A versek gyűjteményébe Bálint György vette föl, valószínűleg a gépirásos változat alapján.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 8 *arany föllegeknek.*
- 9 *jöltolul —*
- 12 *ide, a nyakunkba.*
- 14 *kórság.*

Regös ének. A Medvetánc szövegét közöljük. E szöveg gépirata is megvan a Múzeumban. — Először a Népszava 1930. július 24-i számában jelent meg, majd átdolgozva a Döntsd a Tökét, Ne Siránkozz kötetben és a véglegessel teljesen egyezően a vakok Homeros-énekkara 1933. március 16-i hangversenyének szöveges műsorában.

Szövegváltozatok :

A Népszava-beli változatban a refrén végig : *rege, róka, regülejtem.*

- 7 *lobot vetett* Nsz
- 11 *Szertefussak* Nsz
- 13 *Boszorka ring a rózsában,* Nsz
- 21 *Váljon paplanuk parázssá* Nsz
- váljon szénájuk szalmává !* DT

23	<i>piócává!</i>	DT
25	<i>Hasas disznó lángot elljen, Láng legyen kecskéjük szarva!</i>	Nsz DT
27	<i>Röfögjön a hálólhelyen,</i>	Nsz

A polgári kritika értetlenségének jellemző példája Füst Milán megjegyzése (Nyugat 1936. március): »Nem több értelmét találok, mint teszem fel a ráolvasási rigmusoknak.«

Bánat. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent az Erdélyi Helikon 1930. októberi számában, *Arról, hogy belőlem, aki szarvas voltam, farkas lesz* címmel, továbbá A Toll 1931. február 25-i számában és a Döntsd a Tökét, Ne Siránkozz kötetben. Valószínűleg az első közlésnél is korábbi a Múzeumban őrzött *Lágy* című gépirásos változat; egy másik gépirásos szöveg azonos a kötet szövegével.

Szövegváltozatok:

5	<i>Aggancsom</i>	»	g EH T.DT
6	<i>gyémántot szór az ágon.</i>		g
10	<i>Varázsüttön</i>		g T DT
11	<i>habos,</i>		g T

Tömeg. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből.

Az 1930. szeptember 1-én a Kommunisták Magyarországi Pártja vezetése alatt lefolyt nagy tüntetést örökíti meg, amelyben József Attila maga is résztvett. (V. ö. Agárdi Ferenc: József Attilával 1930. szeptember elsején. Nagyvilág, 1947. 13. sz. — Balla Aladárné: 1930 szeptember 1. Második, átdolgozott kiadás. 1952.)

Tűnődő. Az első hármát és az utolsót (ott 4.) a Medvetáncból közöljük, a negyediket A Tollból. — Először a Toll 1931. január 19-i számában jelent meg *»Írásjelek«* címmel, aztán a 4. elhagyásával a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben.

A Tollban 5 versből áll, alcímek nincsenek, az egyes verseket csillag választja el egymástól, a második és harmadik sorrendje a későbbtől eltérő. A kötetekbe föl nem vett 4. verset az eddigi gyűjteményes kiadások a töredékek közt hozták.

	1.	
3	<i>vihar!</i>	DT
	2.	
1	<i>felén.</i>	DT
3	<i>Urvezető, vigyázz,</i>	DT
4	<i>S óh koldus, nézd mily lágy a gyümölcs rajta!</i>	DT

3.

Cím:	<i>Fegyvertelen</i>	DT
1	<i>Gazdag boglyák közt éhen sorvadok</i>	T DT
2	<i>bokán simít a bú,</i>	T DT
3	<i>fejem körül</i>	DT
6	<i>én szegény, szomorú,</i>	T
	<i>míg jössz, oh, háború!</i>	DT

4.

Az eddigi kiadások minden sor végén pontot tesznek s az első sort hibásan közlik :

Szél csapta égi bokromat.

5.

3	<i>Még nem gépfegyverzüm-züm</i>	DT
4	<i>Váj, mint a nyomor. Csíp, mint a tetű.</i>	T

Kispolgár. A Népszava 1931 január 6-i számából közöljük, ahol alábbi jegyzettel jelent meg : »Mutatvány a költőnek, Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz« című rövidesen megjelenő verseskönyvéből.« Végül mégsem vette fel a kötetbe, talán mert akkor úgy érezte, hogy túljutott azon a kispolgári ingadozáson, amellyel e versben önmagát is vádolja.

1931

Anyám. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először 1931 január 11-én jelent meg a Népszavában, aztán a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben. V. ö. *Anyám a mosásban.*

Szövegváltozatok :

A Népszava a versszakok végén három pontot tesz.

16	<i>padlás! . . .</i>	Nsz
17	<i>vasalóval, —</i>	Nsz
	<i>vasalóval —</i>	DT
19	<i>megnyomta, mindig keskenyebb lett :</i>	Nsz
20	<i>proletárok! . . .</i>	Nsz
22	<i>ifju asszony, —</i>	Nsz
	<i>ifju asszony,</i>	DT
24	<i>póstiás</i>	DT

Beszél a tej. A Medvetánc szövegét közöljük, de helyreállítva a 7. sornak a Döntsd A Tökét-beli nyiltabban forradalmi fogalmazását. — Először a Népszava 1931 január 30-i számában jelent meg, *Tej* címmel, aztán a Döntsd a Tökét, Ne Siránkozz kötetben.

Szövegváltozatok :

1	<i>Kis nedves, csettő, bottó reggel.</i>	Nsz DT
7	<i>nincs felkiáltójel</i>	Nsz
	<i>Várok a Dolgos Óriásra</i>	M
8	<i>S vár sonka, kolbász kamra hűsiben</i>	Nsz DT
9	<i>Vár föld s a gyár, óh Éhes, jösszte!</i>	Nsz
	<i>Vár föld s a gyár, óh, Éhes, jösszte! . . .</i>	DT
10	<i>Tömött tejszínem megremeg —</i>	Nsz DT
10—12	<i>zárójel csak a Medvetáncban</i>	

11	<i>beh jó lesz befolyjni csöppögue</i>	Nsz
12	<i>bajusztöröl, tuskódad kezed.</i>	Nsz
	<i>a bajusztöröl tuskódad kezet.</i>	DT

Aranybojtú. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből.

Burzsoá kritikusan s általában a kapitalizmus szolgálatában álló írók ellen írta.

Farsangi lakodalom. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből.

— A fasizmus szociális demagógiájának leleplezése.

Áradat. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből; figyelembe vettük azonban a Medvetánc *Őt szegény szól* c. versének javításait, ahol a változtatások nem a forradalmi mondanivaló tompításával, leplezésével kapcsolatosak.

Szövegváltozatok:

A Medvetánc elhagyta az első és utolsó versszakot, az 5. sor első felébe iktatja a címül választott *»Őt szegény szól«* szavakat s a megcsonkított költemény utolsó sorában a fenyegető *»a szegények áradatja!...«* helyébe ezt tette: *»a verejték áradatja!«* — A Döntsd A Tökét, Ne siránkozz szövege még a következőkben tér el a véglegestől:

- 10 *lobogna,*
- 11 *a földön ha dinnye volna,*
- 15 *tovább mennénk, —*
- 16 *megcsinálnánk mi már mindent...*
- 20 *bolondja:*
- 23 *fürdő,*
- 24 *csobogó...*
- 25 *— Világ*
- 33 *— Habos*
- 35 *Hosszu száru*
- 36 *fiával!*
- 37 *S ha már*
- 39 *Örvénysüveg*
- 40 *vizigödör*
- 41 *— Paplana*
- 47 *sodorja el!*

Párbeszéd. Fábry Zoltán (Csehszlovákia) tulajdonában levő eredeti gépiratról. — Közölte a pozsonyi Uj Szó 1949. évi 1. számában, innen vette át a Független Magyarország 1949. ápr. 11-i száma. Mielőtt a szöveg előkerült, Szántó Judit emlékezetből idézte. (Szabad Nép 1947 december 4. Egyedül? Kereken tizenötmillió proletárral.)

Szövegváltozatok:

A gépirásos szöveget az alábbi helyeken ceruzával javította a költő; itt adjuk a korábbi változatot:

- 6 *Hát csakugyan — nem társaim tettek-e öntudatosá?*
- 23 *Torkodat, ejh, használd, mielőtt a kötélre kerülnél!*

A következő helyeken javítottuk a gépírás kétségtelen hibáit :

- 1 *hová mégy?*
- 3 *Állj, jaj, a drága üzem,*
- 18 *a mikor nem*

A költemény keletkezéséről Szántó Judit ezt mondta el Méray Tibornak (Szabad Nép 1947. December 4.): »1931 derekán nagy cipész-munkás sztrájk volt. Mikor Gödről hazamentünk, egy hexameterben írt verset kezdett olvasni Attila. Olvasás közben megjegyezte: « Az új idők mennyire új formákat követelnek. »Nem az új formák a fontosak, hanem az új tartalom. Gondolod? — kérdezte Attila, s aztán eltűnődött kissé. — Talán igazad van. Nos megírom hexameterben a cipészek sztrájkját.« S egy órán belül kész volt a vers . . . nem sokkal utóbb házkutatás volt nálunk, s mikor a kopók kifelé vitték, az ajtóból még visszasúgta, hogy égessem el.«

A budapesti és újpesti cipészek és felsőrészkesztők sztrájkja 1931. április 22-től május 21-ig tartott. (V. ö. Cipőfelsőrészkesztők Szaklapja 1931. május 27.)

Gép (26. sor) : illegális kommunista sejt.

Szocialisták. A *Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz* kötetből. — V. ö. a Népszava 1926. október 6-i számában megjelent azonos című verset, amely e vers csírájának tekinthető. — Közölte a moszkvai *Uj Hang* 1938. évi 3. száma is.

Főleg erre a költeményre alapította az ügyészség a kötet miatt a költő és a nyomdászok ellen emelt vádat.

Lebukott. A *Döntsd A Tőkét Ne Siránkozz, József Attila Forradalmi Versei* címmel 1945-ben megjelent füzetből. A felszabadulásig Magyarországon nem jelenhetett meg. Fábry Zoltánnak a pozsonyi *Uj Szó* 1948. decemberi számában megjelent cikke szerint (József Attila szlovenszkói emléke.) Az *Út* című hetilap 1931. nov. 1-i számában a költő neve nélkül jelent meg először, utolsó szakaszát a cenzúra törölte. (A folyóirat e számát nem láthattuk.)

A Vörös Segély agitációs verse. Kéziratban terjedt. Egy példányát 1933 tavaszán Kulcsár István orvos letartóztatásakor elkobozta a rendőrség. (V. ö. Németh Andor, Csillag 1948. június, 25. l. — József Jolán: A város peremén 239).

Szövegváltozatok (az *Uj Szó* 1948. decemberi számában) :

- 3 *jöl le*
- 11 *repedt,*
- 23 *Adjatok szappant,*
- 29 *Elvtársunk! Te vagy a Vörös segély!*

Munkások. A *Külvárosi Éj* szövegét közöljük. — Előtte a *Szabadon c. folyóirat* 1932. januári számában jelent meg. Ezzel csaknem mindenben egyező, sajátkezűleg javított gépírásos szövege megvan a Múzeumban. — Közölte a moszkvai *Uj Hang* 1938. évi 3. száma is.

Szövegváltozatok :

- 2 *tépik földünk, mely göndör és zömök.* g Sz

4	ropogtatnak a fogaik között.	g Sz
5	Termelés-zabálás.	g Sz
6	Kís,	g Sz
7	szája ;	g Sz
13	a keménykeblű dinamókat szopják	g Sz
14	sivalkodó, szűk transzformátorok, —	g Sz
19	A munkabér — a munkaerő ára —	g
22	vagyunk ! —	g
23	Poloskát üzünk lámpával és kéjjel	g
	poloskát üzünk lámpával és kéjjel	Sz
24	magunk.	g Sz
27	nincs vessző	g Sz
28	az olcsó batiszt-füst alól kilóg	g Sz
29	Igy élünk mi !	g Sz
32	a máló falon ;	g
37	futó-szallagjára	g
	futószallagjára	Sz
40	világítón kitüzi zászlaját.	g Sz

Az utolsó sort József Attila többek állítása szerint ezzel a szöveggel szavalta :

szegzi az Ember vörös csillagát.

A gondolatot a végleges szöveg éppoly tisztán kifejezi s éppen ezért feltehető, hogy a költő a „vörös” jelző veszélyességétől függetlenül is, ritmikai okból ehhez jutott el. Ugyanez áll az „ötágú” jelzőről szóló hagyományra is. Ezért nem tértünk el a kötetben fennmaradt, kétség-telenül hiteles szövegtől.

A költeményt 1931 végén írta a költő. — Már az egykorú kommunista kritika a költő remekének ismerte fel. Danczinger Ferenc (József Attila, a szocializmus költője. Korunk 1932. 843. l.) kiemeli, »hogyan válik az imperializmus elméletéből klasszikus költemény.« Pákozdi Ferenc hírhedt kritikája az illegális Társadalmi Szemlében (1935 február) ezt a verset kivételes értékül említi. Horváth Márton 1945 évi emlékbeszédében (Lobogók: Petőfi. 36—38. l.) e verset részletesen elemzi :

A vers: pontos politikai analízis. Világképbe illeszti bele a mi kis világunkat... Az imperializmus és a munkásosztály összeütközésének világméretű, hatalmas csataterén élünk... Ez a fajta munkásvers semmiképp nem hasonlít ahhoz, ahogy nálunk, s másutt ábrázolták a munkásságot... J. A. belülről nézte a munkásosztályt, s hite nem illúziókból táplálkozott, nem ábrándképet rajzolt, hanem ugyanolyan élesen és pontosan rajzolta meg a Horthy-korszak pesti munkásának rideg nyomorúságát, mint a világ erőinek nagy összeütközését. Ebbe a világméretű harcba illesztette be a kis munkásodút is — ahol a penész rajzol országokat, ahol a népbufitó újságok, a narkotikum, a silánysággal gúnyoló munkabér jelentette az életet. Valóban forradalmi meglátás ez... A Horthy-korszak munkásélete volt ez, s az is hozzátartozott a reális képhez, hogy a munkásság körében nemcsak az agitátorok, az illegális kommunisták, a munkásság hősei, hanem árulói is ott settenkedtek. J. A. hallatlan erkölcsi és költői bátorsága, hogy e kép után nem azt mondja, amit a kispolgárok és kishitűek... Az illuziómentes valóság felismerése szülte azt az erőt és bizonyosságot, hogy a legsötétebb éjszaka után szükségszerűen ragyogó napvilág következik.

Fagy. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben. Korábbi változatát egy Sándor Imre tulajdonában volt kéziratról közölte Nádass József a Népszava 1943. május 25-i számában. — A Külvárosi Éj szerkesztésekor végzett változtatás blokklapra vetett ceruzavázlata megvan a Múzeumban (k). — A Külvárosi Éj-beli változatot közölte az 1939. évi 2. számban a moszkvai Uj Hang, de a 9. sorban *vasban* helyett *fagyban*-t ír.

Szövegváltozatok:

A Külvárosi Éj-ben és a ceruzavázlaton a versszakok végén két gondolatjel áll pont helyett.

5	<i>Monopol-tőke vas-szelü</i>	Nsz
	<i>Fuchs bankelnök úr és neje</i>	k KÉ
9—12	<i>Hullt ezüstpénzdarab szava,</i> <i>Elhangzott merev pendülés</i> <i>a kartel márvány asztalán</i> <i>ez az idő, a nincs-idő —</i>	
9	<i>áll</i>	Nsz k KÉ
10	<i>ez a fagy átszúr! Döf tüdőt</i> <i>ez a fagy átszúr; döf tüdőt,</i>	KÉ
11	<i>kebelt,</i> <i>kebelt, —</i>	KÉ
12	<i>idő —</i>	k
13	<i>hallgatag,</i>	KÉ
15	<i>megmeredt dolgok halmaza —</i> <i>megmeredt dolgok halmaza:</i>	Nsz KÉ
16	<i>kirakat-üvege-idő — —</i> <i>kirakat üvege idő — —</i>	Nsz KÉ
17	<i>»Hol az az éles szélű hó?</i> <i>S: »Hol az az éles szélű hó.</i>	Nsz KÉ
18	<i>hol az a fagyos vasdarab?</i>	Nsz
20	<i>Ez az idő, ez az idő — —</i> <i>Milyen idő! — — milyen idő — —</i>	Nsz KÉ

A Népszavában közölt változat 17—19. soraiban nincs idézőjel, de az utolsó sor különválik a szakasz előző 3. sorától, az imperializmus elleni lázadás szavaitól.

Valószínűleg 1931/32 telén írta a költő.

Ordas. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte a Külvárosi Éjben jelent meg.

Szövegváltozatok:

15—16	<i>Tünődik még, száját nyalja,</i> <i>csendben, hogy maga se hallja.</i>	KÉ
-------	---	----

Valószínűleg 1931/32 teléről.

Eső. A Külvárosi Éj szövegét közöljük. — Előtte megjelent a József Attila szerkesztette Valóság c. folyóirat egyetlen számában (1932 június) a következő eltérésekkel:

- 7 *Kaszák cikhannak? ... Szuronyok!*
- 10 *porzik a füst!*
- 12 *setét vér bugyog*
- 14 *az esőt, e puha helmét?*
- 16 *elmét?*
- 17 *Ősz eső motyog: »Tükröt tárok.«*

Közölte a moszkvai Uj Hang is 1939. évi 2. számában.

A cipő. A Külvárosi Éjből. Megjelent a hódmezővásárhelyi Heti-vásár (Hétfői Ujság) 1932 december 27-i számában is.

Szövegváltozatok:

- 37 végén nincs vessző

Mondd, mit érlel ... A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Népszava 1932. szeptember 5-i számában és a Külvárosi Éj kötetben. Megjelent a moszkvai Uj Hang 1939. 2. számában is. — Kézirata az Orsz. Széchenyi Könyvtárban. (Analecta).

Szövegváltozatok:

A kéziratban minden szakasz 2. és 4. sorának végén kérdőjel van s ennek megfelelően minden szakasz 3. és 5. sora nagy kezdőbetűvel kezdődik. (Kivétel a 36. sor, melynek végén pont, és a 42. sor, melynek végén vessző van; a 43. sor kis kezdőbetűvel kezdődik.) Ugyancsak a kéziratban minden szakasz utolsó sora kérdő- és felkiáltó jellel (!?) zárul.

14	<i>elnyujtva, —</i>	Nsz
	<i>elnyujtva,</i>	k
24	<i>néz, néz, és lefekszik egyedül?</i>	Nsz
	<i>néz, néz, — s lefekszik egyedül?!</i>	k
39	<i>fölvázzák,</i>	Nsz k
46	<i>— az adó hosszu! nagy a bér! —</i>	k
50	<i>igy dalol?</i>	Nsz k
51	<i>mossa,</i>	Nsz
52	<i>lohol?</i>	k
53	<i>áru-védjegy</i>	Nsz k
56	<i>a proletárutókoré.</i>	Nsz

Németh Andor (Csillag, 1948. 6. sz. 25. l.) azt írja, hogy a Kulcsár-per tárgyalásán (1933. május 7-én) a személyi adatok felvétele közben a költő ezt a versét »javíttgatta, csiszoltgatta és annyira elmerült e foglalatosságába, hogy minden egyébéről megfeledkezett.« Ez az adat nyilvánvalóan téves, minthogy a költemény jóval előbb megjelent, végleges alakjában.

Fák. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Külvárosi Éjben jelent meg.

Szövegváltozatok (a Külvárosi Éjben):

- 2 *között,*
- 3 *nincs vessző*
- 7 *állnak,*
- 9 *vágatlan sudár alak*

A hetedik. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Pesti Napló 1932. október 23-i számában jelent meg, majd a Külvárosi Éjben.

Szövegváltozatok:

Az első közlésben az első és utolsó versszak 3—7., a többiek 3—8. sorának végén pontosvessző áll.

- 8 *ólban!* PN
- 12 *előtalál!* PN
- 45 *egy, ki forgat* PN KÉ
- 48 *egy, ki föleszmél a Holdra;* PN

A kanász. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éjben. A moszkvai Uj Hang is közölte 1939. 2. számában.

Külvárosi éj. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Külvárosi Éjben jelent meg.

Szövegváltozatok (a Külvárosi Éjben):

- 12 *téren,*
- 24 *végén nincs vessző,*
- 50 *benn'*

A verskötet címét adó nagy verssel aránylag sokat foglalkozott a kritika. A költemény egyik legszebb részletének külön is Horváth Márton szolgáltatott igazságot s adta meg helyes értelmezését: »Pákozdi annak-idején a Társadalmi Szemlében írt kritikájában valami olyasmit kifogásolt, hogy a szövönők nem holdsugarat kötnek, hanem profitot termelnek. De a költő jobban ismerte a szövönők, a legrosszabb helyzetben lévő munkásréteg életét. Nem a profitról szóló versfaragás, hanem éppen ez a romantikus, sőt szentimentális lírai hang fejezte ki leginkább ezt a politikailag öntudatlan, a nyomorból álmokhoz, giccshez, narkotikumhoz, érzélgősséghez menekülő réteget.« (Lobogónk: Petőfi 40—41).

Bánat. A Külvárosi Éj-ből. — A moszkvai Uj Hang is közölte 1939. évi 2. számában. — A Pártból való kizárás után, a Párthoz, a kommunista elvekhez való ragaszkodásnak, az elvtársi közösség és a kommunista munka nélkülözésének megrendítő kifejezése. (V. ö. Horváth Márton: Lobogónk: Petőfi. 41. 1.)

Medvetánc. Az azonos című kötetben megjelent szöveget közöljük. — Megjelent már a Külvárosi Éj-ben is, csaknem azonos szöveggel.

Szövegváltozatok :

- 23 *körömmel,*
27 *napvilágra.*

1932-ben írta Bartók Béla Medvetáncára gondolva. Utóbb 1934 végéig írt verseiből válogatott kötetének címadó versévé tette.

Emlék. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent azonos szöveggel a Külvárosi Éj-ben.

József Jolán (J. A. élete 1940., 29. 1.) szerint Mari ángyiról, anyai nagybátyja, Pócze Imre feleségéről írta.

Háló. A Medvetánc szövegét közöljük, kijavítva a 3. sor sajtóhibáját (*halász bátyám*). Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben. Megvan egy korábbi változatot őrző gépirásos szövege is a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>vásik :</i>	
3—4	<i>halász bátyám elhullt ; velem</i>	g
	<i>él sok más így</i>	
4	<i>Él egy más is. (sajtóhiba)</i>	g
7	<i>fogni hust és nehéz vizen</i>	KE
10	<i>hálóm, —</i>	g
12	<i>S félve látom —</i>	g
13—14	<i>kiterített, fagyos hálóm</i>	g
	<i>az ég ! ragyog, —</i>	g

Halász bátyám : a költő anyai nagybátyja, Pócze Imre (József Jolán : J. A. élete, 1947. 27. 1.).

Az utolsó versszak képei visszatérnek a *Ragyog az ég* kezdetű töredék első versszakában.

Ritkás erdő alatt. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben ; itt a 7. sorban *telt keblű* két szóba van írva.

Határ. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte a Külvárosi Éj-ben jelent meg.

Szövegváltozatok (a Külvárosi Éjben) :

- 2 *Harkály kopog, gyík ragyog. Messzi bóg.*
5 *gyűrt sárga táj,*
10 *út,*
11 *s rajta gomoly, korunk öregjei.*
13 *igán !*
17 *S sziszeg a por, csúfolkodik a sár —*
18 *na, ki ad nekik munkát, kenyeret ?*

Holt vidék. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte a Külvárosi Éjben jelent meg. Megvan ennél is korábbi változatát őrző kézírata és a kiadott szöveggel csaknem teljesen egyező gépirata a Múzeumban. A kéz-

irat tanúsága szerint az 5. és 6. versszak utólag készült, itt még oldalt pótlásul is csak az 5. van odaírva; a 4. versszak után éppen ezért eredetileg nem *Kis szobában*, hanem *Kis tanyában* állt, csak a tanyáról szóló első versszak megírása után javította ki ezt is. A betoldott versszak egyébként a korábbi változatokkal szemben a Medvetáncéval egyezik, ami azt a lehetőséget is fölveti, hogy a költő a Medvetánc után gondolt a vers tömörebb fogalmazására.

Szövegváltozatok:

3	<i>bujt</i>	k
13	előbb: <i>itt lett mohát, (javítva)</i>	k
14	<i>idekötői csontos lovát</i>	k
16	<i>szöllő</i>	k
	<i>szöllő</i>	KÉ
18	<i>sorakozó, sovány karók</i>	k
24—25	<i>repezstgeti még a meszet</i>	
	<i>pörzónak</i>	g
	<i>repezstgeti még a meszet</i>	
	<i>mogorván</i>	KÉ
24	<i>meszet —</i>	k
26	<i>kitárva;</i>	g
30	<i>csövestül</i>	g
31	<i>parasztok:</i>	k
36	<i>szöllő</i>	k
	<i>szöllő</i>	KÉ

Invokáció. Kiadatlan. A Korunk 1932 decemberi számából.

Énekeld a munkások dalát: az Internacionálét. Világosan erre céloznak a »kit nem véd sem Isten, sem Király« szavak.

1933

Reménytelenül. A Medvetánc szövegét közöljük; ott *Reménytelenül* főcímmel, *Lassan, tűnődve* alcímmel a *Vas-színű égboltban* c. korábbi verssel összefogva jelent meg. Előtte a Nyugat 1933. április 1-i és a Békésmegyei Közlöny 1934. november 18-i számában jelent meg külön, *Lassan, tűnődve* címmel; a Medvetánc után közölte a Magyar Út 1935. január 1-i száma is. Megvan sajtátkezű kézírata is a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

4	<i>biccent;</i>	Ny
6	<i>könnyedén</i>	Ny
	<i>könnyedén, —</i>	k
7	<i>ezüstös fejsze-suhanás</i>	Ny k
10	<i>vacog;</i>	Ny

Búza. Az Uj Harcos 1933. májusi számából. A felszabadulásig másutt nem jelent meg, a költő forradalmi verseinek 1945-ben kiadott gyűjteménye vette föl először.

A város peremén. A Nagyon Fáj c. kötetbe felvett változatot közöljük. Előtte megjelent a Korunk 1933. július-augusztusi számában, majd 1933. november 19-én a Népszavában. 1936-ban a Gondolat közölte a január-februári számban. Végül már a kötet nyomán, de sajtóhibákkal, a Magyar Nap 1937. augusztus 1-én. Két gépirásos szövege is van a Múzeumban; az egyik a Korunk-beli közléssel csaknem teljesen egyező, a másik a Népszava-beli közléshez áll legközelebb, de egy-két helyen már átmenet a végleges szöveg felé, később feladott kísérletezések nyomaival. — A kötet előtt minden változat címe: *Óda*; nyilvánvalóan összetartozik az ugyancsak a proletáriátussorsának és harcainak vállalásához való visszatérést kifejező *Elégiával*. A cím megváltoztatásának célja részben talán megkülönböztetés a szerelmi *Ódá*-tól. A Medvetáncból bizonyára a költő burzsoá „mecenásai» hagyatták ki.

Szövegváltozatok :

2	<i>alkonyokon,</i>	g_1 K Nsz g_2 G MN
4	<i>nincs vessző</i>	g_1 Nsz G g_2 MN
6	<i>lassúdan, vastagon.</i>	g_1 k Nsz g_2
	<i>lassúdan, vastagon</i>	G MN
10	<i>pléhtetőt, —</i>	g_1 K Nsz G MN
13	<i>vér is :</i>	g_1 K Msz
	<i>vér is,</i>	MN
17	<i>Ész,</i>	g_1 K g_2
	<i>Nem a Sors, nem is az Ész, hanem</i>	Nsz
	<i>»Ész«</i>	G
18	<i>olaj, —</i>	Nsz
	<i>olaj —</i>	G
19	<i>a Való Anyag teremtett minket,</i>	g_1 K
	<i>a Való Anyag teremtett minket</i>	Nsz
	<i>megértett anyag teremtett minket</i>	g_2
	<i>tudatlan anyag teremtett minket</i>	G
27	<i>betöltői a törvényeknek :</i>	Nsz
	<i>meghallói a törvényeknek.</i>	MN
31	<i>nincs vessző</i>	g_1
32	<i>— mióta</i>	MN
33	<i>Naprendszerünk,</i>	g_1 K G
	<i>naprendszerünk —</i>	MN
34	<i>mult, —</i>	g_1 K Nsz
	<i>mult —</i>	g_2 G
	<i>mult.</i>	MN
35	<i>Szállásainkon</i>	MN
40	<i>ti megaláztatok.</i>	K Nsz g_2 MN
	<i>ti megaláztatok ;</i>	G

- 41 *A földre sütöttük szemünk s kinyílt nekünk*
a földre sütöttük szemünk s kinyílt
 43 *nézzétek —*
 44 *hogyan megvadult! — a gép.*
hogyan elvadult! — a gép.
hogyan elvadult a gép
hogyan elvadult: a gép
 45 *nincs vessző*
 46 *jég;*
 49 *Ki inti le, talán a földesúr,*
Ki inti le (talán a földesúr?)
 51 *Gyermekkora: gyermekkorunk.*
Gyermekkora gyermekkorunk:
Gyermekkora gyermekkorunk, —
 52 *a Gép;*
a gép!
 53 *Na, szóljatok rá!*
 54 *nevét!*
 55 *Mi tudjuk a törvényt! Nem soká*
előbb a másik gépirata is így, aztán:
Ha így megy tovább, nem soká
Azt is tudjuk, hogy nem soká
a tulajdonotok!
 58 *De ő is csak ahhoz húz*
 59 *adott.*
 60 *Im, itt vagyunk, gyanakvón s együtt,*
Im, itt vagyunk gyanakvón s együtt
 61 *az Anyag gyermekei!*
az anyag gyermekei!
 62 *szívünket, — azé,*
szívünket... azé
 63 *aki fölemeli!*
 64 *Föl a szívvél a gyárak fölé!*
 65 *nincs vessző*
 66 *az látott, hallott, aki napot látott*
az látott-hallott, aki napot látott
 67 *meg;*
 68 *Föld*
 69 *mélyinek.*
mélyeinek.
sok-tárnás mélyeinek.
 70 *Föl! Föl! A fölöstott Föld körül*
Föl! Föl! A fölöstott föld körül
A földarabolt Föld körül
 71 *már szédül és dülöng*
 72 *Föl a szívvél!*

g₁ K g₂ Nsz
 G MN
 g₁ K
 g₁
 K
 Nsz g₂
 MN
 MN
 g₂
 g₁ K Nsz g₂
 G
 Nsz
 MN
 g₂
 g₁
 g₂
 g₁ K Nsz g₂
 Nsz
 g₁ K Nsz g₂
 g₂
 G
 g₁ K
 MN
 MN
 Nsz
 g₂
 g₁ K
 Nsz g₂
 g₁ K Nsz g₂
 G
 g₁ K G g₂
 g₁ K Nsz G g₂
 MN
 g₁ K MN
 Nsz
 G
 MN
 g₁ K
 Nsz
 g₂
 G
 g₁ K
 Nsz g₂ MN
 G
 g₁ K
 g₁ K
 g₁ K Nsz g₂

80	<i>képességünk : a rend</i>	G MN
85	<i>sívt a dal</i>	G MN
87	<i>nézi, csak nézi:</i>	K
88	<i>végén nincs vessző</i>	g ₁ K Nsz g ₂ MN
91	<i>Uj költő, —</i>	g ₁
	<i>A költő, —</i>	K Nsz
	<i>A költő? — Ajkán</i>	G
	<i>A költő ajkán</i>	MN
92—93	<i>nincs zárójel</i>	g ₁ K Nsz g ₂ MN
96	<i>nincs vessző</i>	G
	<i>kint —</i>	MN

Elégia. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Korunk 1933. július-augusztusi és a Népszava 1933. december 24-i számában.

Szövegváltozatok :

5	<i>suhan . . .</i>	K
6	<i>Te kemény lélek ! Te lány képzelet !</i>	K
7	<i>követve,</i>	K Nsz
10	<i>nincs vessző</i>	K
17	<i>milliókéval . . .</i>	K
22	<i>nincs vessző</i>	K Nsz
23	<i>lépcsőin</i>	K Nsz
24	<i>nincs vessző</i>	K Nsz
25	<i>Felelj, — —</i>	K
	<i>Felelj !</i>	Nsz
26	<i>Innen vagy ?</i>	Nsz
27	<i>Innen-e hol el soha nem hagy</i>	Nsz
31	<i>után nem kezdődik új szakasz</i>	K
32	<i>Itt pihensz :</i>	K
33	<i>erkölcsi rendet sánta palánk</i>	K
35	<i>óvja !</i>	K
40	<i>álmodoznak vég zsidobongást szövő</i>	Nsz
41	<i>két sor</i>	K
45	<i>pereg alá ;</i>	K Nsz
47	<i>nincs vessző</i>	K Nsz
51	<i>nincs vessző</i>	K Nsz
53	<i>vaslábosban</i>	K
57	<i>hiányzik</i>	K
60	<i>vernek, —</i>	K
61	<i>igazán</i>	K
62	<i>sírhatsz,</i>	K
64	<i>oh lélek ! . . . Ez a hazám.</i>	K

Egy kisgyerek sír. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a Korunk 1933. július-augusztusi számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Korunkban) :

3	<i>homok,</i>
15	<i>peremén, —</i>

- 21 elején nincsenek pontok.
 24 — *puffannak apró, gyors lépései* —
 25 nincs vessző
 28 *magány.*
 34 *gyerek,*
 35 *motorok,*

Óda. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a Nyugat 1933. augusztusi számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Nyugatban):

- 4 nincs vessző
 6 *nehéz,* —
 10 *sörényét,*
 16 *És a tolongó lombok alatt*
 18 *és* —
 20 *fakad,*
 26 nincs vessző
 27 *s a mindenséget!*
 utána nincs új szakasz.
 28 *Ki, mint vtzesés*
 30 nincs vessző
 31 *közéleben zengem, sikoltom,*
 36 *szeretek, mint fényt a termék,*
 39 *után nincs új szakasz.*
 42 *Elmémbé, mint fémbe a savak,*
 51 *leng* —
 52 *vizespoháron*
 57—58 *S miféle lélek és miféle fény,*
 ámulatra méltó tünemény,
 59 *ködén,*
 61 *ige,* —
 62 *aldszállhatok rejtelmeibe!*
 64 *szüntelen:*
 65 *viszik a gyermeteg áramot,*
 71 *bogját,* —
 76 *alagútjain;*
 85 *jóság,*
 86 *borong,* —
 113 *fürödj meg;*
 114 *törülközz meg;*
 115 *étvágyad;*

1933. június közepén írta egy asszonyhoz, kivel Lillafüreden ismerkedett meg, ahová az Írók Gazdasági Egyesülete kongresszusára ment. (V. ö. Németh Andor, Csillag 1948. május 27. 1.)

A tőkések hasznáról. A Korunk 1933. szeptemberi számában megjelent szöveget közöljük, de a 25. sorban helyreállítva a Múzeumban őrzött kézirat »Proletár!« szavát, minthogy a Medvetáncba *Hasson* címmel felvett

változat nyilvánvalóan a fasizmus politikai nyomása miatt tette kevésbé nyilvánvalóvá a vers osztályharcos mondanivalóját, a refrén és az Ajánlás megváltoztatásával. Megvan a vers cím nélküli kézírata és két gépiratos szövege is; az elsőnek *Tőkehaszon-ballada* a címe. — Kardos László kiadása *A tőkehaszon balladája* címmel közli.

A refrén a későbbi gépiraton és a Medvetáncban:

itt állsz és ott ül a haszon.

Szövegváltozatok:

1	<i>Dagassz gázlángnál kenyeret ;</i>	k
	(előbb villanynál)	
4	és 5 a kézíraton először fordított sorrendben,
aztán javítva	
6	<i>piacon ; —</i>	k
7	<i>szakmát —</i>	g ₁ g ₂ M
10	a kézíraton előbb így :
<i>guggolj és szedd a vöröshagymát ;</i>	
13	<i>abbahagynád, —</i>	k
15	<i>Koldulsz ? Betörsz ? A rend lecsap rád —</i>	g ₁ g ₂ M
19	<i>Gyűjts gyögyösvényt :</i>	
21	<i>sapkát,</i>	k
22	<i>Párizsban,</i>	k
	<i>Szatymazon —</i>	g ₂
	az Ajánlás cím hiányzik	g ₂ M
25	<i>Testvérem ! folytatnám, de unnád ;</i>	K
	<i>Öregem, folytatnám, de unnád ;</i>	g ₁ g ₂
	<i>Attila, folytatnám, de unnád ;</i>	M
26	<i>lazacon —</i>	g ₂ M
27—28	<i>vagy ténferegsz, vagy adnak munkát</i>
<i>s itt állsz és ott ül a haszon.</i>	g ₂ M

A verset Villon balladáinak formájában írta, melyek közül még 1929-ben többet lefordított.

Vigasz. A Medvetánc szövegét közöljük. Először a Népszava 1933. október 31-i számában jelent meg, majd a Korunk 1934. decemberi számában is. *Ne hadd el magad, öregem* c. kézírata megvan a Múzeumban, valamint egy későbbi, a Korunkbeli közléssel egyező gépirata is.

Szövegváltozatok:

2	A kéziratban először ez állt :
<i>Ne bízd magad kereskedőre,</i>	
7	<i>semmint magát miértünk törje,</i>	k
9—10	<i>Mind magának rág, aki rág,</i>
<i>mióta szemfogak fogannak.</i>	k
16	<i>nők,</i>	g K
	<i>almafák ? !</i>	k
20	<i>hogy óh mi</i>	k K
	<i>nyomorgunk.</i>	g K

22	<i>kibont.</i>	k
	<i>kibont,</i>	K
24	<i>bolond.</i>	k K
25	<i>Bús jószág! ne hadd el magad.</i>	k
	<i>Bús jószág, ne vetéld magad!!</i>	Nsz
27	<i>Jégből tűz-sarjú nem fakad;</i>	k Nsz
	<i>Jégből tűz-sarjú nem fakad,</i>	g
28	<i>társ: éhezők</i>	k Nsz g K
29	<i>ha tyúkszemünkre most rálépnek,</i>	k
30	<i>dagad, —</i>	Nsz g K
31	<i>mult!</i>	k Nsz g K
32	<i>bizalmadat!</i>	Nsz

A kézirat keltezése: Bp. 1933. okt. 19.

Téli éjszaka. A Medvetáncból.

Valószínűleg 1933. végén Hódmezővásárhelyen írta, ahol Etus húgánál töltötte a telet és a tavaszt.

(**Tehervonatok tolatnak...**) Németh Andor kiadásából. Szövegforrása ismeretlen. Az eddigi kiadások *Vázlat a Külvárosi Éjhez* címmel közölték. A Külvárosi Éjjel való rokonság külsőleges. Inkább az *Elégia* és a *Téli éjszaka* szomszédságába tartozik.

(**Indiában, hol éjjel a vadak...**) A Múzeum sajátkezü kéziratáról. Csak 1945-ben jelent meg — *Juditnak* címmel — a következő című kiadványban: *Versek Könyve*. Nagy magyar költők verseiből kisgyerekek számára összeválogatta Aszódi Éva és Binét Ágnes. A kéziraton a költő sajátkezü javításai; a korábbi szöveg:

2 zöld szeme villog a dzsungelen, —
5 nagyot, szigorút:

Hová forduljon az ember. A Múzeumban őrzött kézitról közöljük. — Németh Andor adta ki először *Németh Andornak* címmel és az első négy sor nélkül.

A kéziraton javított a költő; a 6. sorban előbb ez állt:

de szeme semmit se néz, mint a halotté

a 12-ben

és így a fogalmak hideg vasak

Az ismerős, akitől a költőt az osztályharcos proletár-öntudat, a marxista világnézet választja el: Németh Andor.

Egy ifjú párra. A Múzeumban őrzött sajátkezü kézitról. Nyomatásban először a költő halála után a Szép Szó 1938. májusi számában jelent meg, több hibával. Az eddigi kiadások ezt a szöveget vették át.

A kézirat 11. és 13. sorában más szövegezés kísérletének van nyoma, a 11. sor elején egy *»hogya* áthúzva, a 13. sorban *»hogya ti* áthúzva, fölötte *»azért* áthúzva s újra odaírva : *»hogya ti*.

Formában a *Hová forduljon az ember* kezdetű vershez áll közel.

1934

Nyári délután. A Múzeumban őrzött kéziratáról. — Korábbi fogalmazványa is megvan *Pörölnék néha, veszekszünk* címmel, ami arra mutat, hogy az első terv szerint nem ott végződött volna a vers, ahol a fennmaradt szövegek szerint. — Ugyanennek a kéziratlapnak balszélén egy másik, *Nyári, könnyű szellők* kezdetű verstöredék. — A *Nyári délutánt* Németh Andor kiadása közölte először.

Szövegváltozatok (a *Pörölnék néha, veszekszünk* c. kéziraton):

- 1 *Cseveg az olló, néne*
- 3 *megáll, hátulról nézve*
- 4 *látni*
- 5 *Rádió nyüzsg, szárnyak*
- 8 *puhán a füveken*
utána még egy versszak :
A lombok — mintha csolnak
szállna az ég alatt —
duzzadnak s elomolnak,
mint szirteken a hab.
- 10 *lány tócsa most, megállt*
(előbb a másik kéziraton is : *lány*)
- 13—14 *Én sem tudom már régen*
alszom ? vagy dolgozom ?
- 15—16 *Megtertt feleségem*
szép abroszon.
- 20 *ül a földi eper*
- 22 *varrogat.*

A szigeten. A Múzeumban őrzött gépirásos példányról. A költő életében nem jelenhetett meg, csak 1946-ban közölte a Magyar-Szovjet Társaság Irodalom-Tudomány c. folyóiratának 2. száma. — Kötetben itt jelenik meg először.

A német fasizmus balbár álkultúrájával történt váratlan találkozás váltotta ki a költőből a keserű szatirát : 1934. július 21-én a müncheni tanítók karegyesülete és a Reichssymphonie-Orchester adott hangversenyt a Margitszigeten. A zenekar, vezetőjének nyilatkozata szerint, »Hitler Adolf Németországnak az egyetlen hivatalos zenekara . . . a Führer harci eszközei közé tartozik és egyetlen célja, hogy a nemzeti szocializmus programját és a Führer művészi ideáljait megvalósítsa« (8 Órai Ujság, 1934. július 22.)

Alkalmi vers a szocializmus állásáról Ignotusnak. A Népszava 1934. augusztus 12-i számából közöljük. A költő életében kötetben nem jelent meg, a gyűjteményes kiadások eltérései:

- 18 *tájon —*
 45 *pongyolát köt a lég*
 49 *ingnak*

Bérmunkás-ballada. A Népszava 1934. augusztus 19-i számából. A költő életében kötetben nem jelent meg, Bálint György vette fel először, de nem végleges alakjában, hanem — a kezdősört téve meg címül, — a most a Múzeumban őrzött, kézírással javított címméltküli gépirásos példányról.

Szövegváltozatok (a gépiraton):

- 3 *söpörjük uccán a sarat,*
 4 *varrjuk a divathölgy ruháját,*
 9 *falat,*
 10 *előbb így:*
 épitjük sorsunk kaszárnyáját (kézírással javítva)
 13—14 *s ha lányunk kis bábruhácskáját*
 (előbb: kis lányunk kis babaruháját)
 kéri, hisz szövetet szövünk
 20 *mi ültetjük a világ fáját*
 23 *dobálják —*
 26 *előbb így:*
 Hogy szenvedünk, hogy küzködünk (kézírással
 javítva)

Anyá. A Medvetánc szövegét közöljük, a 3. sor interpunkcióját (fott: *Harmadik napja, strja*) A Toll 1934 szeptember 10-i számában megjelent első közlés alapján javítva. Egyéb eltérések A Toll szövegében:

- 1 *Az őszi eső — szürke kontya*
 5 *csecsvágyó szívemre meredve:*
 6 *— Rédtaláltam gyermekemre, —*

Eszmélet. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a hódmezővásárhelyi Hetivásár (Hétfői Ujság) 1934. augusztus 27-i és szeptember 3-i számában. A ciklus VIII. versének ceruzával írott kézirata, I., III., IV., VI—IX. és XI. versének korábbi gépirásos változata külön lapokon megvan a Múzeumban (382, III.), itt az elsőnek külön címe *Hajnal*, a tizenegyediké *Boldogság*. A VII-nek a másik gépirattal egyező egysoros gépirásos töredékén ennek is külön címe van: *A törvény*.

Szövegváltozatok (a gépiraton):

I.

- 1 *A földtől eloldja az eget*
 4 *kiperegnek a napvilágra.*
 5 *A levegőben*

III.

- 3 földön szorongva keresek
 4 kocka ;
 5—6 jó volna sült malaclapocka
 számba s szívembe szeretet, —
 7 de bár ügyes, nem fog a macska

IV.

- 4 másikat.
 5 Így mindenik

VI.

- 3—6 Leolvashatod emberül,
 hogy holt anyag alkotja a vázad.
 S ha bolond szived föl nem lázad,
 szabad lehetsz, míg kényedül

VII.

- 1—2 Most fölnézek az ég alól
 a világ fcgaskerekére —
 4 törvényt szó
 5—6 de tekints éjjel föl az égre
 álmaid göze alól
 7 s látod,

VIII.

1	Fülel a csend	g
1—4	Éj van s te szemed lesütöd.
Eredj, keresd föl ijúságod !
Nyirkos cementfalak között
képzelj el egy kis szabadságot.	g
k
3	ijjúságod.	g
4	szabadságot . . .	g
5	Indulok — hirtelen föllállok.	k g
6	s a csillagok	k
7	egy fény lesznek fönn, mint a rácsok
fönn	k
g
8	fölött	k

IX.

- 2 hallottam kis forrást nevetni.
 4 feledni.
 5 De nem tudok mást,
 7—8 belőled kell fegyvert veretni,
 ki díszem voltál, öntudat !

3 *gyepén*

6 *egyét még rőffentett felém, —*

Az egész költemény részletes elemzése Horváth Márton: József Attila költészete. Lobogónk: Petőfi. 46—58.

Ősz. — **A fán a levelek.** Egymás mellett közöljük a Népszava 1934. szeptember 16-i számában megjelent szöveget és a Medvetáncba fölvetett verset, amely a kezdeti szemléletet megtartva a közvetlen társadalmi mondanivalót eltüntette és a magános költő tétova tehetetlenségéről beszél. Közös szemlélet és közös hangulat ellenére két külön vers ez. — Az első versnek sajátkezüleg javított gépirata és a Medvetánc-beli vers egy más változatának három versszakra terjedő kézírata megvan a Múzeumban. Bálint György és Kardos László a Medvetánc szövegén kívül közli az első verset s utána ismeretlen forrásból ugyannak folytatásaként a Medvetánc-beli versnek nyilvánvalóan korábbi, nyersebb fogalmazását is.

Szövegváltozatok:

Ősz

9 előbb így:

Óh, hát már ránk tekint,

g

A fán a levelek

4 *s fonnyadt, puha*

B

6 *jár.*

k

9—12 a kézíraton:

*így lépdél ül fakón
bennem is dalom
s véle rezge árnya,
a némaság.*

Bálint és Kardos kiadásában:

*Akárhogy rejtem is,
jár-kei bennem is,
ágról-ágra lépked
egy némaság.*

*Jövöm emlékeit
bük lebbentgetik —
elillan ma éjjel
az ifjuság.*

Mama. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Népszavában 1934. október 28-án.

Szövegváltozatok (a Népszavában):

2—3 *gondolok mindig. Meg-megállva,
nyikorgó kosárral ölében*

- 7 *Hagyja a dagadt ruhákat másra,*
 10 *nem szidott és nem is nézett énram*

Iszonyat. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte A Toll 1934. november 15-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok (A Tollban) :

- 3 *rongy-pólyában*
 6 *köveken . . .*
 11 *végén nincs vessző*
 17 *Futna, ám oly nagyon tűnődik,*
 21 *Igen! . . . De szemét nyitja s menten*
 32 *nincs vessző*
 33 *termet.*
 34 *csap —*
 35 *a lány elhúzza*
 38 *feszül ;*
 43 *harag is rázza.*
 49 *hápog, szofna —*
 51 *Istenek*
 53 *nyirkos :*
 57 *nincs vessző*
 59 *nincs vessző*
 60 *megrezzen ;*
 62 *fogat."*
 71 *Kéri s mint roskatag öregember*
 82 *egek ;*
 83 *ébred —*
 87 *végén nincs vessző*
 93 *nincs vessző*

Számvetés. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Kerekasztal 1934. novemberi számában. Gépirásos szövege a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>trágyalevet.</i>	g
	<i>trágyalevet,</i>	K
6	<i>nemes,</i>	g
10	<i>Másról is ezt hiszem.</i>	g
12	<i>Rajtam már csak fegyver foghat.</i>	K
14	<i>oly hatalmak szívemen,</i>	K
16	<i>ha ránézek,</i>	g
	<i>ha ránézek.</i>	K

Falu. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a Kerekasztal 1934. novemberi számában jelent meg :

Szövegváltozatok (a Kerekasztal szövegében) :

- 11—12 *beléveszket, csöpp sóhaja száll*
a tündér csendbe.

- 16 bársonyokra.
 17 elején nincs három pont.
 22 *Az anyás hold világa*
 26 *fél, rekedt, csorba téglát.*
 32 *pajta.*
 33 *Benne csönd van.* (előtte nincsenek pontok)
 36 nincs vessző
 44 *lepke időnek.*
 48 *szónak.*
 49 elején nincs három pont
 50 *szállnak.*
 51 *Meg-megriasztják az elaludt*

[Magad emésztő]. Németh Andor kiadásából.

Babits Mihályhoz írta a költő *Egy költőre* c. verse és az Istenek Hainak, Az Ember él kötetéről írt bírálat magyarázatául, mikor a faszizmus előretörése idején másképp értékelte Babits »humanizmusát« A verset nem adta ki sehol. 34—39. sorát átvette az *Eszmélet* IV. részébe.

Szappanosvíz. A Múzeumban őrzött gépiratról, amelyen a Békésmegyei Közlöny 1934. október 28-i számában és a Medvetáncban közölt szöveget tovább javította a költő; ugyanezen a lapon olvasható a *Vaszinű égboltban* kezdetű vers — Egy másik változat három szakaszra terjedő gépirata is megvan a Múzeumban; a három versszak ebben a formában zárt egésznek tűnik, lehet, hogy először csak ezt a szemléletre szorítkozó részt írta meg a költő s később fejlesztette tovább. Itt közöljük e változat teljes szövegét.

*Az udvar vörös téglakocka
 alapján előbb meglapul,
 majd óvatosan, ágra-bogra
 oszolva, előrenyomul*

*a szappanosvíz s ha megtorpan,
 kis kék fején hol ott, hol itt,
 szinte meglátni láthatatlan,
 reszkető, apró csápjait,*

*amint a földcskét leméri.
 Csatornát keres, nem talál —
 a szappanosvizet eléri
 a vörös téglán a halál.*

Szövegváltozatok (a nyomtatott szövegben)

13 *Még megrázza habos sörényét,*

BK M

1935.

[Mi emberek.] Németh Andor kiadásából, aki — mint utána az újabb kiadások is — az *Ember ne félj!* kezdetű költeménnyel összetartozónak veszi s *Variánsok az »Eszmélet« ciklushoz* címmel közli. A témában és formá-

banegyaránt különváló két verset szétválasztottuk. A 2. versszaknak megvan egy gépirásos változata a Múzeumban a következő eltérésekkel :

- 9 *És most nem tudom, mit tegyek,*
 12 *a kegyetlenkedőt nem unnák.*
 14 *felleget ;*
 16 *én és a dolgos képzelet*

[**Ember ne félj.**] Németh Andor kiadásából. — I. az előbbi vers jegyzetét. Az első versszak lényegesen eltérő változatának gépirásos példánya megvan a Múzeumban. Szövegét itt közöljük :

*A csillám szememből kihagy,
 szemem már tanul rámeredni
 a dolgokra. — Gyermeki vagy
 — szól — én már nem tudok szeretni.
 Én azt látom, hogy emeletnyi
 áttetsző állkapocs, a fagy,
 siklik ott fönn . . . Annyit feledni
 nem tudsz, hogy ember ne maradj.*

Ajtót nyitok. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Népszava 1935. február 10-i számában. A véglegestől kevésbé eltérő, *Múlhatatlan* című korábbi szövegének Radnóti-féle gépirásos másolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

4	<i>a kormos tűzhely tört vasa.</i>	Nsz
	<i>a kormos tűzhely. A szoba</i>	g
5	<i>Sehol senki. (Tizenhat éve</i>	Nsz
6	<i>sose</i>	g
8	<i>ültem). Nyafognék, nem lehet.</i>	Nsz
	<i>ültem ; nyafognék ; nem lehet</i>	g
12	<i>nincs zárójel</i>	Nsz g
13	<i>Nem fáj. De meg sem érinthettem,</i>	Nsz
	<i>Nem fáj —</i>	g
15	<i>nem is strhattam. S érthetetlen</i>	Nsz

Emberek. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte a Népszava 1935. május 19-i, majd — a végleges szöveggel — a Szép Szó 1936. decemberi száma közölte.

Szövegváltozatok (a Népszavában) :

- 2 *igazgat*
 3 *Százezer éve tudja ezt, ki gazdag*
 6—7 sorrendje fordítottja a véglegesnek
 13 *Úgy telve vagyunk*

Modern szonett. A Népszava 1935. június 2-i számából. Korábbi változatának fennmaradt egy címnélküli kézírata, amelyen egy ciklus első részeként szerepel a *Leülepszik . . .* kezdetű szonettel együtt. Ezt a szöveget közölte a Szép Szó 1938. áprilisi száma.

Szövegváltozatok (a Szép Szó közlésében) :

- 4 nincs zárójelben
- 5 *Most azt sajnálom (s azt is lenyelem),*
- 9 *Szegény és büszke voltam, de ma már*
- 10 *belátom, csupán a konok számár*
- 12 *vagy a gorilla, mely rabon kipusztul,*
- 13 *vagy a gyermek,*

[Leülepszik...] A Szép Szó 1938. áprilisi számából. V. ö. *
Modern szonett jegyzetét.

Mint gyermek... A Nagyon Fáj kötetből. Először a Nyugat 1935. szeptemberi számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Nyugatban) :

- 2 végén nincs vessző
- 6 *mosolyának,*
- 10 *engem.*
- 14 *bocsát meg nékem a farkasveremben.*

A bűn. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Nyugat 1935. szeptemberi számában.

Szövegváltozatok (a Nyugatban) :

- 2 *és jól érzem magam.*
- 4 *hogy bűnöm odavan.*
- 5 *Tudom, hogy a bűn nem vitás,*
- 7 *érzem, hogy ez valami más,*
- 10 *a bűnt*
- 12 *után még egy veresszak :*

*Ellopták tőlem és talán
éppen a vad tömeg —
mégis szemébe mondanám ;
Add vissza bűnömet !*

- 13 *De csak meglelem egy napon*
- 14 *hősein.*
- 15—16 *A kávéházba meghívom
majd ismerőseim.*
- 17—18 *S kitéárom, túrva, mint a bolyt :
»Megszúrtam az apám.*
- 19 *s elnéztem,*
- 20 *végén idézőjel*
- 21 *»Leszúrtam nem is színezem,*
- 24 *végén idézőjel*

- 25—26 *Igy szólok s várom — várni kell —
ki fut, mert dolga van ;*
27 *érzem majd, ki tündök el ;*
28 *ki reszket*
29 *S talán találok valakit,*
31 *jelez majd ennyit :*
32 *idegen.*
38 *velem.*
39—40 *Majd én föloldozom magam.
A bűn kétségtelen.*

Az egész vers a pszichoanalízis lélekromboló hatásának megdöbbentő megnyilatkozása. Az apagyilkosságra való hajlam, az ú. n. »Ödipusz-komplekszus« tudatosítása a pszichoanalízis egyik kedvenc módszere.

Emberiség. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Népszava 1935. október 6-i számában *Szonett* címen, a kötet megjelenése után ismét ugyanott (1936. dec. 25.) a kötetbeli szöveggel. Megvan a kötetbelihez közelálló, sajátkezűleg javított gépirásos szövege a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Ó, emberiség</i>	Nsz ₁	Nsz ₂
	<i>Óh Emberiség</i>		g
2	<i>értett,</i>	Nsz ₁	Nsz ₂
	<i>értett —</i>		g
3	<i>nem rettenek</i>		g
4	<i>majdnem kétezer millió magány.</i>	Nsz ₁	
	<i>a gépirásos szövegen, kézírással a véglegesre javítva :
külön kétezer, millió magány.</i>		g
6	<i>mint kisfiút, kit a jég tüze sértett,</i>	Nsz ₁	
	<i>mint gyermeket, akit a jég tüze sértett,</i>		g
	<i>mint gyermeket, akit a jég tüze sértett,</i>	Nsz ₁	
9	<i>Láttalak csúcson és lapulni ólnál —</i>	Nsz ₁	
10	<i>boldogtalan, ki úgy élsz, mintha volnál,</i>	Nsz ₁	
11	<i>megérdemled, hogy társad a halál,</i>	Nsz ₁	
	<i>halál.</i>	Nsz ₁	
12	<i>De bár szövetkezel, hogy véred ontsák,</i>	g	Nsz ₂
	<i>a gépirásos szövegen, kézírással a véglegesre javítva :
Nincs véred s arra vársz, hogy véred ontsák</i>		
13	<i>fölmutat újból a gyermek bolondság</i>	KSz ₁	
14	<i>ki téged készen s szívében talál.</i>	g	NSz ₂

Ősz. A Népszava 1935. november 17-i számából. Az 1—2. sor első vázlata lehet az a kézíratos följegyzése egy kis noteszben, amelyben a 7—9. sor kézírata is fennmaradt, továbbá a Nor-coc reklám-versek és a *Smá Jiszról*. Az itteni 7. sor egy másik kézíratos lapon is megvan.

Szövegváltozatok (a kéziratos töredékekben) :

- 1—2 *Az ellágyuló őszi talajon
végighever a hervadt levegő*
7—9 *Tolláskodik a sárga lomb
A mennyek langy asszonya hervad
s az ellágyuló őszi talajon*

Én nem tudtam. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a *Reggel* 1935. november 25-i számában. »Babits Mihálynak hódolattal« ajánlással. Ezzel a közléssel egyező, keltezett kézirata, az *Emberiség és a Boldog hazug* c. versekkel egy lapon, a *Kelet Népe* 1942. május 1-i számában közölt fényképmásolatról ismeretes, azóta eltűnt, vagy lappang. Egy gépírásos szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

3	<i>nevettem is, mily ostoba beszéd —</i>	g
4	<i>Bűnről borong, ki cselekedni gyáva.</i>	k
5	<i>gyáva.</i>	g R
9	<i>Most már tudom s e rebbentő igazság</i>	k
10	<i>Most már tudom. S e rebbentő igazság</i>	g R
11	<i>nincs vessző</i>	k g R
12	<i>szájam —</i>	k R

Kelkezés: 1935. VIII. 7.

Kései sirató. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a *Szép Szó* 1936. decemberi számában. Befejezetlen, cím nélküli kéziratos fogalmazványa, valamint kézírással javított *Harminchatfokos lázban ...* című gépíratá megvan a Múzeumban. A 4. versszakot valószínűleg a kéziratos változathoz tartozó vagy ahhoz közelálló szövegből a töredékek közt külön közölte Bálint György (496.).

Szövegváltozatok :

3	<i>Mint senki lánya, ha odaintik
előbb így : Mint utolsó ringyó
Mint kitaszított lány, ha odaintik,</i>	k
5	<i>sok kedves nőből és sok durva nőből</i>	g
6	<i>téged —</i>	k
8	<i>e lassú tűz eléget.
e tömény tűz eléget
előbb itt is : lassú</i>	k
10	<i>háború vége volt</i>	k
13	<i>A vonatletlőn fekiüdtem keresztben :</i>	k
17	<i>Elvetted tőlem, kukacoknak adtad</i>	k g
23	<i>Most hideg nyirkot hőstől üres ajkad —</i>	k g
24	<i>rítul becsaptál engem.
mama, becsaptál engem.
előbb itt is : rítul</i>	k
		g

- 25—26 *Miért hoztad haza a vacsorádat?
Ki mondta? Kértem én?* k g
- 29—32 *A homokot, sarat a számba rágua
enni tanítasz? Földet falni szoktatsz?
Kinek kedvéért ne piszkáltsak ágyba,
ha már szemmel se szoptatsz?* k
- Fönn maradtál, lefektetted, mint rosszat
pedig szerettem volna veled lenni!
S most éljek én, megint én álmodozzak,
mikor te nem vagy semmi.* g

utána még egy versszak:

*Színes forgókat csináltam, eladtam,
kerestem, volt eszem:
mindig dacoltam, mindig szót fogadtam,
de soha többé már ezt nem teszem.
De örülnék, ha megvernél mégegyszer!
Boldoggá tenne most, de visszavágnék,
ki földbe bújsz és nem-lenni igyekszel,
kinél valóbb az árnyék.* B

*Színes forgókat nyírtam ki, eladtam
(előbb itt is: csináltam)
kerestem — volt eszem.
Mindig dacoltam, mindig szót fogadtam,
de soha többé ezt már nem teszem.
Be örülnék, ha megvernél még egyszer!
Boldoggá tenne most — de visszavágnék;
haszontalan vagy, nem-lenni igyekszel!
s mindent elrontsz; te árnyék!* g

- 33—36 *Nagyobb szélhámos vagy, mint bármely asszony
ki csal és hiteget*

*Suttyomban, gyáván elhagytad a poszton
nehéz kinnal szült, hús-vér hitedet.* g

- 41—42 *Világosodik lassacskán az elmém,
tizenhat éve már.* g

44 *észreveszi, mily ostoba számár.* g

46 *csalni:* g

1935. legvégén (a gépirásos változat szerint: *tizenhat éve már*)
vagy 1936. elején írta.

1936.

Ha a hold süt, . . . A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. márciusi számában. Sajtókezüleg javított gépirásos változata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>sirontuli</i>	SzSz
7	<i>nincs vessző</i>	SzSz g
10	<i>ujja.</i>	SzSz
13	<i>világ-recsegés</i>	SzSz
18	<i>szétfecsen</i>	SzSz g
22	<i>poklot ;</i>	SzSz
23	<i>melegét,</i>	g
	<i>melegét.</i>	SzSz

Harag. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. márciusi számában. Korábbi, címnélküli kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Pista ? A tépett esőben</i>	k SzSz
2	<i>hal.</i>	k SzSz
3	<i>Busulsz-e, mondd, vagy játszol-e merőben</i>	k
	<i>Busulsz-e, mondd, és játszol-e merőben</i>	SzSz
4	<i>csillámaival.</i>	k
7	<i>kér, ellép</i>	k
10	<i>eseng,</i>	k SzSz
11	<i>hogyan eltávozott, lassan, mint a vénék</i>	k
	<i>hogyan eltávozott — lassan, mint a vénék, —</i>	SzSz
16	<i>s nem kérdezhetném — hát veled mi van ?</i>	k SzSz
17	<i>Jól tudtam, hogy örökre összeveszhet</i>	k
18	<i>ily semmiségen</i>	k

Pista : Barta István ügyvéd.

Altató. A Szép Szó 1938. január-februári számából. Címnélküli fogalmazványa első lapjának (1—20. sor) fényképmásolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a fogalmazvány előbbi szövegezése, a kéziratot javítva) :

- 6 *alszik a bogár, most nem ás,*
- 10 *alszik a futás, robogás,*
- 14 *alszik rajta a szakadás,*
- 17 *Alszik a labda*

Gyermekké tettél. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent *Egy pszichoanalitikus nőhöz* címmel a Szép Szó 1936 májusi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szó közlésében)

- 9 *Etess, nézd — éhezem ! Takarj be — fázom !*
- 10 *foglalkozz velem !*
- 11 *házon —*
- 12 *Mondd : — távozzon tőlem a félelem !*

- 13 *elejtettem.*
 15 *kérlelhetetlen!*
 16 *Tedd, hogy meg tudják halni egymagam.*
 17 *kivert, —*
 19 *fölöttem —*
 20 *óh, hogy' alhatnék! — — nálad zörgetek.*
 21 *Sok ember van,*
 22 *ered — —*

Gyömrői Edit pszichoanalitikus orvoshoz írta.

Amit szívedbe rejtessz. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 májusi számában. (Itt a cím után három pont, ajánlás formájában szedett alcím: Freud nyolcvanadik születése napjára).

Szövegváltozatok (a Szép Szó szövegében):

- 2 *azt,*
 5 *A szerelemben (mondják)*
 6 *belehal, aki él, —*
 7 *de*
 10 *vágy:*
 11 *ölnék, ha nem ölelnék,*
 13 *Légy, mint a nyolcvan éves,*
 16 *fiat!*
 18 *nincs pont*
 19 *és*

V. ö. a *Biztató* jegyzetét.

Azt olvastam, hogy perli a Nepet. Kiadatlan. A Múzeumban öröközt kéziratról; rajta a következő javítások:

- A 9. sorban előbb ez állt: *Nem szó, hogy szép-e ...*
 a 10. sorban előbb ez állt: *meglesetni*
 a 15. sor helyett ez: *az új stílusban megfigyeltékért*
 a 18. sorban: *hanem az ország*

A NEP (Nemzeti Egység Pártja): Gömbös Gyula fasiszta pártja. A párt kémcsoportjának, a D-osztálynak egy tagja beperelte a pártot elmaradt kémdíjért. A botrányos ügyről legrészletesebben Bajcsy-Zsilinszky Endre lapja, a Szabadság számolt be 1936 május 31-én. Erre vonatkozik József Attila eddig ismeretlen, az egyre nyiltabbá váló fasiszta elnyomás ellen tiltakozó verse. A »reformok«, az első változatban szereplő »új stílus«, a »téglahordók« stb. a fasiszta propaganda nagyhangú ámitó jelszavaira céloz. A Hitler-bérenc magyar fasizmus szemében még Bethlen István, a Horthy-ellenforradalom »konszolidációs« szakaszának miniszterelnöke is gyanus ellenzékké vált, őt is figyeltették.

A Dunánál. A Nagyon Fáj kötetből, helyreállítva a III. rész 8. sorában a korábbi közlés ritmikailag, 18. sorában értelmileg jobb szövegét kötetben: 8. *ha majd nem leszünk.* — 18. *a sok nemzedék*). Előszőr

a Szép Szó Mai Magyarok Régi Magyarokról címmel könyvalakban is kiadott 1936 június-szeptemberi számának bevezetőjéül jelent meg.

Szövegváltozatok (a Szép Szóban) :

I.

- 2—3 *néztem, hogy' úszik el a dinnyehéj*
s alig hallottam sorsomba merülten,
10 *mozdulás ;*
16 *a hosszú esőt, néztem a határt — —*
22 *felém — —*
23 *az idő árján úgy remegtek ők,*

II.

- 2 *hirtelen ;*
6 *öltek, öleltek — tették, ami kell*
7 *s ők látják*
11 *trunk, —*

III

- 5—6 *Mikor mozdulok, ők ölelik egymást*
s elszomorodom néha emiatt —
11 *ki,*
12 *hisz az őssejtig vagyok minden ős :*
13 *az ős vagyok, mely sokasodni foszlik —*
16 *s én lelkes eggyé így szaporodom.*
17 *A világ vagyok ! minden ami volt s van,*
18 *tör,*
20 *meggyötör —*
21 *Werböczy és Dózsa,*
23 *a multnak*
30 *emlékezés —*
31 *dolgainkat :*

Az a szép, régi asszony. A Nagyon Fáj kötetből. Először a Szép Szó 1936. októberiszámában jelent meg. Címnélküli fogalmazványa megvan a Múzeumban (120).

Szövegváltozatok :

1	nincs vessző	k
3	aki a fák alatt, ahol sétáltunk hárman,	k
4	lépdelt	k
5	aki,	k
6	azt a szép régi asszonyt,	k
6	után még 2 sor :	
	Csak látni szeretném őt, mintegy hogy megbocsássa,	k
	mért szemem behunytam, hogy őt élve már ne lássam	
	(előbb : amért szemem behunytam)	k

9	<i>Csak nézném,</i>	k
12	kihúzott változtatás: <i>Mint aki már nem ülhet</i>	k
14	<i>s az utnak nekivág,</i>	k
16	után új szakasz	k
17	előbb így: <i>Csak látni szeretném őt,</i>	k
18	<i>azt a szép régi asszonyt,</i>	k

Jaj, majdnem ... A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 októberi számában. Korábbi változat kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

1—2	<i>Jaj, majdnem összenyom a félelem, Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem —</i>	SzSz
3	<i>Óh asszonyok, egy ölelésben</i>	k
5	nem kezd új mondatot	SzSz
5—6	<i>Harminc gyors nyaram és lassú telem mint kocka perdül, fordul szívemen</i>	k
7—8	<i>a gyermekes időből, asszonyok, ki szállna ki velem?</i>	k
9	<i>egen —</i>	k
11	<i>Óh asszonyok, a mindenséget</i>	
12	<i>velem!</i>	

A hullámok lágy tánca. Németh Andor kiadásából. Balatonszárszón írta 1936. nyarán.

Balatonszárszó. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 októberi számában. Sajátkezűleg javított gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok

	I	
1	<i>gyülik</i>	g
6	<i>derüt</i>	SzSz
7	<i>lombú</i>	SzSz
	II	
3	<i>szeszély,</i>	g
6	<i>remégni,</i>	g
7	nincs vessző	g
	III	
1	nincs vessző	SzSz

A III. vers francia szövegének értelme: Nincs témám, csak az, hogy szeretlek.

Irgalom. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. A 14. sor mindkét közlésben hibás (*enszavam* h. *én-szavam*), Kardos László kiadásával egyezően javítottuk.

Egy spanyol földműves sírverse. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában *Egy spanyol földműves sírverse* címmel. Megvan korábbi gépirásos szövege is, egy lapon a *Haszon* (A tőkésék hasznáról) a Medvetánc-belivel egyező szövegével.

Szövegváltozatok (a kéziraton) :

- 1 *Itt nyugszom. Franco besorolt ádáz katonának,*
- 4 *ellen Irun falain. (Igy is elért a halál.)*

Irun : A spanyol polgárháborúban véres harcok színhelye, a spanyol-francia határon.

Temetés után. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában.

Emlékezés az anyja halála utáni napokra.

Judit. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. Gépirásos, sajátkezűleg javított szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

5	<i>hidegek idejében még mikor, kedves</i>	SzSz
14	<i>Aludj,</i>	g
15	<i>egyedül</i>	g

Judit: Szántó Judit.

Világosítsd föl. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. Az utolsó versszaknak gépirásos szövege, az utolsó négy sornak kézirata megvan a Múzeumban; az utóbbinak hátlapján a »*Jaj, majdnem . . .*« kezdetű vers szövege áll.

Szövegváltozatok :

17—22	<i>Jöjj a világra! Anyád, apád
te légy. Ne less tündéri nőre
a szakállas végzetre, ki rád
vigyázzon. Ne légy bölcs, te dőre.
Gondolj a ravasz csecsemőre :
sir-ri, hogy szánassa magát,</i>	g
20	<i>elveid,</i>	SzSz
21	<i>a kéziraton is úgy kezdte, mint a gépiraton :
Gondolj a, aztán áthúzta.</i>	

Keserű szatira az imperializmus forradalomellenes ideológiájára, amely közömbössé akart tenni minden érték iránt s egy kalap alá fogott — ez utóbbi kompromittálása végett — fasizmust és kommunizmust.

. . . aki szeretni gyáva vagy. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. novemberi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szóban) :

- 13 *támad!*
 23 *Hát nem érzened, mily veszély fenyeget,*
 28 *édes kezedet —*

Mint a mezőn. A Nagyon Fáj kötetből, de az első sorból a kézirat alapján elhagytuk, a 25. végén a többi szövegek alapján pótoltuk a vesszőt. Előtte a Szép Szó 1936. novemberi számában jelent meg, a kötet megjelenése után a Brassói Lapok 1937. április 4-i száma is közölte. Az első 21 sor címm nélküli kézírata, ugyanennek gépirásos másolata és az egésznek gépirata (g) megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Mint a mezőn a kisfiút, ha</i>	g SzSz NF
4	<i>lábaival —</i>	k
7	nincs vessző	k
8	<i>s zokogna,</i>	k
11	<i>redé lehel</i>	k
15	<i>szakadva —</i>	k
22	nincs vessző	g
26	<i>szilajon ;</i>	g
30	<i>sietne,</i>	g
31	<i>neki vágók. A kívánságát</i>	g
32	<i>már észre se venném,</i>	g

Nagyon fáj. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte a Szép Szó 1936. novemberi számában jelent meg. Cím nélküli, többszörösen javított és bővített kéziratának a 60. sorig terjedő töredéke és sajátkezűleg javított és bővített teljes gépirásos szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>leskelődő</i>	k
3	<i>mint lukba megriadt egérke,</i>	k
6	<i>hogy óvjon öle, karja, térdé.</i>	k
7—18	a kéziratban először még nem volt meg, utólag oldalt keresztben írta oda a költő, ekkor is előbb a 7—8. utána a 13—18. sorokat.	
7	nincs vessző.	k
9	<i>hanem odalők a muszáj is (előbb így : de odalők)</i>	k
20	előbb így : <i>menekülés (a véglegesre javítva)</i>	k
22	előbb így : <i>Mégis akadt (javítva)</i>	k
23	előbb így : <i>egy nő, ki érti e szavakat (javítva)</i>	k
24	előbb így : <i>és engem ellökött magától. (javítva)</i>	k
26	<i>elevenek hőzt. (javítva)</i>	k
27	<i>kicifrázva,</i>	k

30	<i>magadra-hagyottan</i>	k
33	<i>Kitalálom, ha kitalálom!</i>	k
34—37	<i>Hisz kitaszít</i> <i>a világ így is, úgy is, akit</i> <i>a nap kábit, rettent az álom.</i>	k
38	<i>előbb így:</i> <i>úgy hull rólam, mint a ruha (javítva)</i>	k
39	<i>hullana boldog szerelemben.</i> <i>előbb így: vetkőzve boldog szerelemben — (javítva)</i>	k g
40	<i>de, hát hol áll (előbb itt is: de az hol áll,)</i>	k
41	<i>előbb: a halál (javítva)</i>	k
42	<i>szenvednem?!</i>	k
45	<i>enyhíthet</i>	k
49	<i>Segtsetek,</i>	k
50	<i>elevenek a szemetek, (a gépirásos szövegben is előbb</i> <i>így, javítva)</i>	k
51	<i>óh, pattanjon meg — ott ahol jár!</i>	k
53	<i>kések alatt síkongjátok (a gépirásos szövegben a vég-</i> <i>legesre javítva)</i>	k
54	<i>ha jön és mondjátok: Nagyon fáj!</i>	k
57	<i>fáj!</i>	k
60	<i>fáj!</i>	k
67—72	a gépirat szövegébe utólag, kézírással beszúrva.	
75	nincs gondolatjel	g
77	<i>előbb így: szenesen, ha elszenderül, (javítva)</i>	g

Kosztolányi. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. novemberi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szó szövegében):

- 3 nincs pont
- 4 *s* *gondolkozik, ki veled szenvedett.*
- 5 *Férgek szeretnek most... Senkim, barátom!*

Kosztolányi halála napján, 1936. november 3-án írta.

Majd megöregszel. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 novemberi számában. Megvan sajátkezű fogalmazványa és sajátkezűleg javított és aláírt gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

- 1 először így:
Megöregszel és banni is fogod,
javítva, előbb így:
Megöregszel és majd banni fogod
azután a véglegesre
- 2 először így:
amire olyan büszke vagy ma;
aztán:
amire olyan nagyon büszke vagy ma;

- 4 először így :
és nem lesz, amiért elhagyna.
aztán :
és nem lesz, amiért magadra hagyna. k
- 5 Lesz egy kutyád s az melléd odaül, k
- 6 először így :
napjaid töltöd szunyókálva,
aztán :
fényes napjaid töltöd szunyókálva k
- 7 egyedül k
- 8 először így :
sok árnyék les az anyókára.
aztán :
árnyak lesnek a fáradt anyókára. k
- 10 de a szobában csend lesz majd és rend lesz, k
- 11 és azért mégis hiányozni fog k
- 12 előbb így :
valaki a multból a csendhez.
aztán :
valaki a multból a könnyű csendhez. k
- 13 előbb így :
Típegsz-topogsz s ha eleget totyogott
a véglegesre javítva. k
- 15 előbb így : *Titkon motyogod.*
aztán : *Hozzá motyogod.* k
- 19 a nap elől k
- 22 levesse, k
- 24 a szívedben : szeress-e, ne szeress-e k
a fejedben : Szeress-e, ne szeress-e. g
- 25 Magadban döntöd el.

Kiáltozás. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

Szövegváltozatok :

- 4 Vágó Márta szerint előbb így : *várcsai közt*
5—7 Vágó Márta szerint előbb így : *vicsorgok ugrándoDOM
félek a büntetéstől.*

Ne bántsd. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Három gépirásos változata, az első kettő egymás után egy lapon, a legkésőbbi külön megvan a Múzeumban ; az utolsónak először címe is ez volt : *Ne bántsd a kuruzslót.*

Szövegváltozatok :

- 1 *Ne bántsd a kuruzslót, hiszen szeretted,* g₂ g₁
a harmadik gépiraton is először így, aztán javítva :
Ne bántsd a gyöngé nőt, hiszen szeretted,

2	<i>veretted,</i> <i>veretted.</i>	g ₁	g ₂
3	<i>nem adtál két pofont neki,</i> <i>Nem adtál két pofont neki.</i>	g ₁	g ₂ g ₃
4	<i>Tele firkáltad a falat vele!</i>		g ₃
5	<i>Vesd le magadról. A ruhád is szépen,</i> <i>Vesd le magadról. A ruhád is épen,</i> <i>Vesd le magadról! A ruhád is épen,</i>		g ₁ g ₂ g ₃
6	<i>széken.</i>		g ₁
8	<i>lógjon, mig oszlik őszi éjjele.</i> <i>csüngjön, mig oszlik csalárd éjjele!</i>	g ₁	g ₂ g ₃
9	<i>Vesd le —</i> az első gépiraton előbb így: <i>Varázsold vissza. Háta legyen görbe,</i>	g ₁	g ₂
10	<i>szörbe.</i>	g ₁	g ₂
11	<i>hasán.</i>	g ₁	g ₂
12	<i>Ha viszket, üsse pénz a tenyerét.</i> <i>Csak szorongasson pénzt a tenyere.</i> <i>Fogjon levegőt kapási tenyere!</i>		g ₁ g ₂ g ₃
13	<i>Fuss meztelen a szép növésű, kedves</i> az első gépiraton előbb így: <i>Szaladj vissza</i>	g ₁	g ₂ g ₁
14	<i>lányok ölébe — illőket ölelgess!</i>		g ₁
15	<i>kik úgy kapkodnak igazán,</i> <i>ki kapkod sóhaja után</i> <i>ki kapkod sikolya után,</i> (előbb itt is: sóhaja)		g ₁ g ₂ g ₃
16	<i>mint zivatarban nyögő jegenyék.</i> <i>mint zivatarban nyögő jegenye</i>		g ₁ g ₂

Pszichoanalitikus orvosára, Gyömrői Editre vonatkozik.

Magány. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 decemberi számában. Megvan négyszakaszos korábbi változatának kézirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziratban):

- 9 *Hiszen olyan vagy, mint ez a kívánság:*
10 *meg sem rebbennél,*
11 *lássák,*
12 *embertelenné ki tett engemet.*
13—16 a kéziratban még nincs meg.
20 a kéziratban előbb így:
hogy én talán majd meghalok bele.

Két hexameter. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

Ki-be ugrál... A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

Azt mondják. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

Kész a leltár. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Megvan töredékes címnélküli fogalmazványa és sajátkezűleg javított gépírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>eleitől fogva.</i>	k
3	<i>az embernek ez.</i>	
	<i>előbb így kezdte : ez az embernek</i>	k

A negyedik sor után a kéziratban még négy, a gépírásos szövegben hat sor következik :

*Anyám világot hagyott rám, nem házat
s az egy világhoz én szereztem százat.*
(előbb így :
s én elültettem, hogy teremne százat)
*Nem bántam semmi hercehurcát, rumlit,
elültettem az eszem, mint a krumplít.* k

*Mig más örökölt családi házat
én világot, de hozzátettem százat*
(előbb így :
*Ha más örökölt szép családi házat —
hát én világot s hozzátettem százat)*
*Nem bántam semmi hercehurcát, rumlit,
elültettem a szívem, mint a krumplít.*
*Rejtély, hogy mit kinoztak, mért ütöttek
nem változtam és nem változom többet.* g

5	<i>megálltam ;</i>	k
	<i>megálltam.</i>	g
7	<i>Én megfizettem,</i>	k g
	<i>mérte.</i>	g

A 8. sor után a kéziratban a végleges szöveg 11—12., azután a 11. sora következik, az ezzel rímelő sornak helyet hagyott, utána vonallal elválasztva a sor végére csak a *leltár* szót írta s azután az utolsó sort.

9	<i>hitegetve,</i>	
	<i>először így kezdte :</i>	
	<i>Ha játszott velem assz (a véglegesre javítva)</i>	g
10	<i>hittem igazán, hadd teljen a kedve.</i>	g
15	<i>Nem utcán, nem csatában, nem kötélen,</i>	
	<i>előbb így :</i>	
	<i>Nem vad csatában, nem szelid kötélen</i>	g
17	<i>De ha nem ágyban, ugyis kész a leltár :</i>	
	<i>(előbb : e leltár)</i>	g

Elmaradt ölelés miatt. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 decemberi számában. Megvan címnélküli, sajátkezűleg javított gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépirásos szövegben) :

- 1—2 *Ugy vártalak, mint az anyámat este,*
ha lefeküdtem s ő még odajárt ;
 3 végén nincs vessző
 4 halált ;
 6 dolgot —
 7 ez annál ostobább,
 előbb így : *de annál ostobább,*
 8 tovább.
 9 *Az elmúlás úgy tolja a világot*
 12 *De mélyen, egyben él, aki szeret . . .*
 17 előbb így : *Hogy az anyagi világgal, esengve,* (a véglegesre javítva)
 18 *kövek ?*
 19 *és nem úszhattam*
 (előbb : *Hogy nem úszhattam*)
 20 *kedves öledben ? Hol volt az öled ?*
 25 *Sopánkodj máskor, milyen kellemetlen,*
 26 *leszalad.*
 28 *egy ölelés örökre elmaradt.*
 31 *gond !*
 32 előbb így :
S a szerelem. Én nem vagyok bolond.
 (a véglegesre javítva)

Levegőt! A Nagyon Fáj kötetből.

Kirakják a fát. A Nagyon Fáj kötetből. Sajátkezű címnélküli kézírata, valamint gépirata s a gépirat másik, sajátkezűleg javított példányának fényképmásolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 1 *hidja* k
 2 *dorombol ;* k g₁ g₂
 a fényképmásolatban megmaradt gépiraton előbb így :
s hozzá a kényes őszí dél dorombol ;
 7 *menekülnék — hasáb a vállamon . . .* k g₁
 8 előbb így : *ma is* g₂
 9 *kölök* k g₁ g₂
 10 *s a felnőttet zokogás fojtogatja ;* k g₁ g₂
 11—12 *de nem könnyezik — egy dalt zöngicsél —*
a könny az embert könnyen elkapatja. k g₁ g₂
 12 a fényképmásolatból ismert példányon a véglegesre javítva.
 13 *féltem tőletek,* k g₁ g₂
 a fénykép szerint előbb így, javítva :
Tőletek féltem ? Kemény emberek !

14	végén nincs kérdőjel
<i>csodáltam!</i>	k g ₁
15	<i>s most lopva mint fát viszlek titeket</i>
<i>S most lopva, mint fát viszlek titeket</i>
(ebből javítva a végleges szöveg)	k g ₁
g ₂
16	nincs vessző
<i>világban!</i>	g ₁
g ₂

A gyermekkori emlékről József Jolán ezt írja: »A nagy hidegben a ferencvárosi pályaudvarról induló, szénnel, fával megrakott kocsikat messzi úton követték... A szénhalom tetején ülő emberek olykor lerúgtak egy darab szenet vagy hasáb fát s nézték a távolodó kocsiról, ahogyan a gyerekek felkapkodták az út porából s iszkoltak visszafelé. A felnőtt Attila már megértette, hogy cinkosok voltak ők, a szegény gyerekek cinkosai ebben a 'csupa-csész' világban«. (József Attila élete. Harmadik kiadás. 1947 71. 1.)

Boldog hazug. A Múzeumban őrzött, sajátkezűleg javított gépiratról. Megvan ugyanott egy korábbi, a 12. sort kivéve azonos szövegű gépirata is; ezen a lapon olvasható még a Nagyon Fáj kötet két verse (*Emberiség. Én nem tudom.*)

Szövegváltozatok:

A 12. sor a korábbi gépiraton eredetileg így hangzott:

kit jámbor anyám vastag bottal vert meg
(*jámbor* már ezen javítva *édes-re.*)

A másik gépiraton először ez állt:

kit édesanyám bottal azért vert meg
ezen előbb *bottal* helyébe írta: *szegény*
azután javította a véglegesre.

Az eddigi kiadások ismeretlen forrásból teljesen átdolgozott változatát közölték. Ezen már a pszichoanalitikus kezelés szörnyű nyomai láthatók; e változat hiteles szövege nem állapítható meg, az eddigi közlésekben kétségtelen hibák vannak (a 10. sor nyilvánvalóan hibás, az utolsó is annak látszik). Ezért a főszövegben a korábbi változatot közöltük. Itt adjuk a Németh Andor közölte változatot:

Ó boldog az, kinek van istene
ki rettenetes és maga a jószág,
kinek sebet kap reszkető keze,
ha leszakítja a tilalmas rózsát.

Ó boldog az, kinek van istene,
büine csupán a látható valóság,
mert rajta van a mindenség szeme,
elnézvén őt, az öröklét lakóságát.

Én nem lettem szívemben sem az égben,
se halottfényű istentelenségben,
önkoporsómban nemzem önmagam

anyámmal, aki lágy szemével vert meg,
mert sápadt kézzel loptam én, a gyermek
[jól tudva, hogy már minden oda van.

[Zöld napsütés ...] A Múzeumban őrzött sajátkezű kéziratból. A két utolsó sor nélkül *Tengeri fürdő* címmel közölte Németh Andor a »Forgácsok József Attila kéziratanyagából« című részben, Bálint György és Kardos László a Töredékek közt. A ceruzás fogalmazványon több helyen, így a végén is hiányzik a pont, de a vers nem látszik befejezetlennek.

Szövegváltozatok :

- 1 *vizein* N B
2 a kézíraton előbb így :
nagy vigan, meztelen nagy messzi beusztam biz én
3—4 eredetileg fordított sorrendben következett
4 előbb így :
hanyatt feküdvé ringtam ott,
7 *mint utólag beszúrva*
7 után az eddigi kiadásokban új mondat.

A francia tengerparton töltött hetek emléke tér vissza, valószínűleg az utolsó évek vergődésében. 1936-ban vagy 1937-ben írhatta.

Biztató. A Barabás Tibor tulajdonában levő sajátkezű kéziratból. Javított fogalmazványa megvan a Múzeumban. Ez utóbbi szöveg a harmadik versszak kihagyásával megjelent a Kelet Népe 1940. február 15-i számában, valamint Bálint György és Kardos László kiadásában, e két utóbbi helyen a Töredékek közt, három más formájú, vele össze nem tartozó versszakkal (*Ha lelked, logikád ...*) összefogva.

Szövegváltozatok (a múzeumi kéziratban) :

- 3 *Véred csak azért ontsd ki*
13 előbb így :
Hajad hull, fogad vásott.
(a javított szövegben nincs idézőjel)

Harmadik versszaka az *Amit szivedbe rejtesz* kezdetű vers első versszakával csaknem egyező.

[**Ha nem szorítsz**] A Múzeumban őrzött, sajátkezűleg javított gépiratról.

Szövegváltozatok (a javított helyek korábbi szövege) :

- 5 *s majd sírva dőlsz a kerevetre*
12 *mely úgy kifoszlik, mint a férc.*

Osztás után. Bálint György kiadásából (356).

Légy ostoba! A Kelet Népe 1940 május 15-i számából. A versek gyűjteményébe Bálint György vette föl, valószínűleg ugyanonnan.

Az 1936-os lelki összeomlás tanújának látszik. Valószínűleg korábbi a *Kiáltás*-nál, melynek első versszakában ugyanazt a képet használja fel, mint ennek 2—4. sorában.

1937

Csak az olvassa... Németh Andor kiadásából, aki cím nélkül, az utolsó versek bevezetőjéül közli (265).

Majd emlékezni jó lesz. Németh Andor kiadásából (261). Kézirata elveszett. Valószínűleg 1937-ben írta. Visszatérnek benne a *Munkások* és a *Levegőt* egyes elemei (»a munkabér, a munkaerő ára! — »Szaporodik fogamban az idegen anyag, mint szívemben a halál«).

Thomas Mann üdvözlése. A Szép Szó 1937 februári számából; a 25. sort a ritmikailag helyesebb gépirat alapján javítottuk (*borzadva* h. *borzadozva*).

Szövegváltozatok (a gépiratban):

- 3 még arra kér
- 4 mesélj!
- 8 kérünk, ülj le
- 14 az igazat mondd és ne a valódit,
- 31 kedvesek,
- 32 — s mind ember,
- 35 előbb így:
láthat itt (a véglegesre javítva)
- 36 előbb így:
fehéremberek közt európai (a véglegesre javítva)

Thomas Mann, a faszimustól emigrációba kényszerített nagy német író 1937 január 13-án előadást tartott a Magyar Színházban. A Szép Szó szerkesztősége nevében József Attila ebben a versben üdvözölte volna, de az államrendészeti osztály közbelépésére a rendőrség megtiltotta a fasiszta szörny-államok iszonyatát említő vers felolvasását.

Arany. A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi kiadások Németh Andor nyomán kezdetlegesebb változatát közölték, megtoldva egy tartalmilag és formailag teljesen idegen, máshová tartozó versszakkal (*Fagyon veszve vagy éhen...*); ezt a töredékek közt adjuk.

Szövegváltozatok (az eddigi kiadások 1—16. sorában):

- 1—4 Köt a karsu füst már, e szelid virág,
gond érleli termőn a puszta fiát.
Itt ott száll a por még, ám eltűnt a zaj,
elfut a homokban a sziklamoraj.

- 6 *baj,*
 7 *s gondoltad mit gondolt csendjében a táj ;*
 9 *S hol szél nyalta, tépte*
 (előbb a kéziratban is így)
 10 *ökreid,*
 11 *verseidre*
 12 *időt . . .*
 13—16 *Hadar a szárazság, pusztít az égér,*
s göggel fortyog kásánk, de hát az mit ér ?
Legyünk mi is hajlott mesteremberek,
Vén, vagyonos atyánk, neveld népedet.

1937 elejéről. Arany János születésének 120. évfordulójára (március 2) írta, Bóka László emlékezése szerint az Apolló számára.

Nem emel föl. A Szép Szó 1937 márciusi számából. Megvan cím nélküli kézírata a Flóra-ciklussal és még egy Flórához írt vers (*Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni . . .*) töredékével egy füzetben.

Szövegváltozatok (a kéziratban) :

- 9 *kisgyerek,*
 10 *tagadásom,*
 13 *Nekem mindegy volt már a ktn,*
 14 *vettem —*

Reggeli fény. A Múzeumban őrzött kézitról. Interpunkciós és ritmikai hibákkal megjelent a Magyar Hirlap 1937. március 28-i számában. Megvan a kézirrattal egyező gépirásos másolata is a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2 <i>fuvalma:</i>	MH
8 <i>angyal-hamisítvány.</i>	MH
10 <i>rontás —</i>	MH

A megjelenés ideje szerint soroltuk az eddigi kiadásokkal egyezően az 1937-es márciusi versek közé, amelyekkel hangban rokon. Bóka László szerint a Medvetáncnál korábbi.

Flóra. A Szép Szó 1937 márciusi számából, az interpunkciót és a hosszúság jelölését a fennmaradt cím nélküli kézirat segítségével helyesbítve.

Szövegváltozatok

	1	
6 <i>félve-ocsúdva,</i>		k
8 <i>leoldtad,</i>		k
	3	
6 <i>orvos,</i>		SzSz
23 <i>kell,</i>		SzSz
	4	
7 <i>ág,</i>		k
11 <i>tudományok,</i>		k

13—16 *Ő az okmány, kívül a kellem,
a porráomlás ellen a szellem,
az ólálkodó semmi ellen
szól, pöröl szorongató szerelmem.*

SzSz

20 *lettél.*

k

Március. A Szép Szó 1937 április—májusi számából. Két sajátkezűleg javított gépirata maradt fenn. Az egyiket sajátkezű aláírás és a hátlapján *Nyomdába és sürgős utasítás.* A második gépiraton idegen kéztől származó javítások is vannak.

Szövegváltozatok (a gépiratok szövege javítás előtt) :

I

2	<i>új, zsenge buza</i>	g ₁
	aztán :	
	<i>új buza zöldje</i>	g ₂

II.

1	<i>a nő meg szajha,</i>	g ₁ g ₂
9	<i>Csinálunk gyönyörű okos lányt</i>	g ₁ g ₂
12	<i>mint napfényünkéből</i>	g ₁ g ₂
13	<i>először: kik ha csak pislog már a Nap</i>	g ₁
	(javítva)	
	<i>aztán: ök, ha csak pislog már a Nap</i>	g ₁ g ₂
	majd :	
	<i>utódaink ha már a Nap</i>	g ₂
14	<i>majd bizakodóan csacsogva,</i>	g ₁ g ₂
	aztán :	
	<i>pislog, majd bizóan csacsogva</i>	g ₂
15	<i>jó gépükön kiszállanak</i>	g ₁

Flóra. Az Ujság 1937 március 28-i számából, kijavítva a II. vers 10. sorának nyilvánvaló sajtóhibáját. Megvan a 8. sor elején félbehagyott töredékes kézírata egy ezen kívül a *Roskad a kásás hó...* kezdetű Flóra-ciklust és a *Nem emel föl* kezdetű verset tartalmazó füzetben. A költő halála után a Szép Szó 1938 novemberi száma is közölte. A versek gyűteményébe Bálint György vette föl először.

Szövegváltozatok :

I. (a kéziratban)

3	<i>kínt áthúzza, utána írva: bünt</i>
4	<i>hű szeretőd munkában elfelejtse?</i>

II.

- 10 az Ujságban :
örömöm tán a büntetésem hozzák,
 a többi közlésben aligha helyesen javítva :
örömöm tán a büntetések hozzák,

Én, ki emberként. Címnélküli, javított gépiratból, amelyről Bálint György is közölte.

Szövegváltozatok (a gépirat szövegezése a javítás előtt)

- 1 *férfiként*
 4 után előbb még egy szakasz (áthúзва) :
Mint ha eltévedt, a fiúcska, fáradt
sírni s akkor dobban a szíve szörnyen :
tudja, hogy fusson haza — lelkem anyja,
így vagy eszemben.
 9 *állsz a fényben,*
 19 *itt csevegsz, benn vagy, soha el se szállhatsz,*

[Száradok, törődöm.] A költő által sajátkezűleg javított gépiratról. Megvan korábbi változatának sajátkezű fogalmazványa is, ezt a szöveget közölte a költő halála után a Szép Szó 1938 áprilisi száma. Németh Andor és Bálint György két külön versként közölték : a Szép Szóból *Vers*, a gépiratról, áthúzott és végleges záróversszakát egyaránt megtartva, *Száradok, törődöm* címmel ; Kardos László ezt a 6 szakaszossá bővített szerkezetet közli *Vers* címen.

Szövegváltozatok :

- 3 *a kiszáradt földön* k
 5 előbb így :
Az éltető nedvek (javítva) k
 6 előbb így :
kiszállnak husomból
javítva előbb így :
nem szállnak husomba
aztán :
nagy erű husomba k
 8 *epedek busongva* k
 10 *vén kutyaként járok.* k
 12 *nincs vessző* k
 13 *Gyors árnyék-pojácák,* k
 14 *ébren —* k
 15 *százszor újra játszák*
 17—20 *Ölelni jót, forrót,*
velem már nehéz lesz —
az én rózsám kórót
szorít a szívéhez k
 (a 19. sor előbb így :
a kedvesem kórót)

A gépiraton a verset először ugyanennek a versszaknak új változata zárta :

*Ölelni jót, forrót,
velem már nehéz lesz,
A szép Flóra kórót
szorít a szívéhez.*

A 19. sor előbb így :

gyöngye szépem kórót

Aztán az egész versszakot áthúzta s tintával írta utána a véglegeset.

Látomás. Németh Andor kiadásából (305). Először a Pesti Napló 1938. május 8-i száma közölte. Két korábbi változatának címnélküli kézírata megvan a Múzeumban, az első töredékes fogalmazvány, a másodiknak csak első versszakában vannak már javítások.

Szövegváltozatok :

- 2 *lendül a zengő mennynek*
előbb így : *mennybe* k₁
a második kéziratban is előbb az első javított szövege,
aztán : *ül le a zengő mennynek*
végül : *száll le a zengő mennynek*
- 3—4 *Hogy ilyet csak csodálhass,
tisztítsd magát a mennyet.* k₁
előbb így (a véglegesre javítva) :
*szikláira ! Ily szárnyas
a semmiből lett, nem volt.* k₂
- 5—8 az első kéziratban 9—16 után következik
*A mindenséget falja
ragyogó azurcsőre.
Vaskarmaival marja,
mi sem menekül tőle* k₁ k₂
(a második kéziratban az utolsó sor külön mondat)
- 9 *A fogoly világ hullat* k₁ k₂
- 10 az első kéziratban még nincs meg, számára helyet
hagyott a költő
- 11 *vércseppes pihe-tollat* k₁
vércseppes pihe tollat. k₂
- 12 *azt mondják, ez a hajnal* k₁
- 14 *lebegve !* k₁
- 15—16 *Az éjt, a kéjt. Szerelmem
a tűzpiros egekbe !* k₁
- 18—19 előbb így :
*a másik szárnya Flóra
szerelme, ó, ki engem (nem olvasható tisztán)
aztán :
a másik szárnya Flóra
én őt váltom és engem
ő vált örök valóra*

19 a javított szöveg előbb így kezdődött : *Így én* k₁

Flórának. A Szép Szó 1937 április—májusi számából, a költő gépirata szerint hagyva el vagy pótolva néhány írásjelet. Megvan sajátkezűleg javított gépirata s kefelevonata is a Múzeumban.

Szövegváltozatok

1	<i>elmerengnem :</i>	
14	<i>a kicsi, vontató Tatáron</i>	g k ₁
	<i>a kefelevonaton először így :</i>	g
	<i>a vontató, kicsiny Tatáron,</i>	
	<i>(a véglegesre javítva)</i>	
29	<i>a kefelevonaton először így :</i>	
	<i>Ilyen lesz majd</i>	
	<i>Ilyen lenne az úri szemle —</i>	g
30	<i>a kefelevonaton először így :</i>	
	<i>Csak bólogatván ott mindenre,</i>	
	<i>mily szép, bölintva rá mindenre,</i>	g
31	<i>a kefelevonaton először így :</i>	
	<i>azt látnám, mily kéken ég</i>	
	<i>meglátnám, milyen színben ég</i>	g
33	<i>a kefelevonaton először így :</i>	
	<i>Ez a mindenség</i>	
38	<i>mint a Duna azon a nyáron.</i>	g

A vers végén a gépiratban még egy versszak állt, ezt utóbb áthúzták a költő:

*Hát jó, hogy még sokáig élek,
meg is köszönöm, hogy emlélek
magamnak békés elmúlást,
neked gyönyörű búsulást.*

V. ö. a *Ki tudom, még sokáig élek* kezdetű töredéket.

Meghalt Juhász Gyula. A Szép Szó 1938 novemberi számából. A költő maga nem tette közzé, talán nem volt ereje teljesen kidolgozni. Az utolsó hat sor helyett teljesen más gondolattal is kísérletezett; ezt a változatot is közölte a Szép Szó. Itt adjuk:

*Még példát adsz? Kik szeretünk,
megnehezítéd szerepünk.
Tessed most eljárás alatt áll.*

*Szép, csengő versed mért pereg?
Ugy tettél, mint a kisgyerek —
becsöngettél és elszaladtál.*

Juhász Gyula 1937. április 5-én halt meg.

Ars poetica. A Szép Szó 1937 április—májusi számából. Megvan Németh Andornak ajánlott korábbi gépirásos szövege a Múzeumban.

E változat utolsó versszakát Bálint György külön közölte a töredékek közt (498). A 40. sort eddig minden gyűjteményes kiadás hibásan közölte (*szertedübögni*).

Szövegváltozatok (a gépiraton)

1 *vagyok, —*

3 *égrekelne*

37—40 helyett egy versszak:

Én utánam repes a hűség.

Én értem sír, kit esz a ráh.

Énbennem öleli meg hősét

az újnak készülő világ.

Az Ars Poeticában a költő közvetlenül Németh Andorral vitázik, aki a Cobden-Szövetségben 1937 február 5-én idealista irányú előadást tartott a költészetről.

Születésnapomra. A Szép Szó 1937. április—májusi számából. Megvan két gépirásos szövege, a későbbi kézírással javítva; a javított szöveg csak abban tér el a véglegestől, hogy a 22. sor végén pontot tesz, az utána következőt nagybetűvel kezdi: *A hont*.

A 30. sort valamennyi gyűjteményes kiadás hibásan közölte (*Nem lesz tanár e földtekén*).

Szövegváltozatok (a gépirásos szöveg első alakjában):

2—4 *most meglep majd e költemény*

kecse-

becse:

5—8 a javított példányban utólag betoldva.

14 *nem e töltőtoll koptató.*

a kötőjel csak a javított gépiraton van meg, onnan pótoltuk.

15—16 *Igaz,*

míg az,

17 *mert nem igaz, hisz Szegeden*

23 *A hont*

25 *szablyával óván ellenem*

27—28 *szegény*

legényt:

35—36 *vak éj*

a kék

1937 április 11-én írta. V. ö. az ugyancsak ekkoriban írt Curriculum vitae-t: »Horger Antal professzor, kinél magyar nyelvészetből kellett volna vizsgáznom, magához hivatott s két tanu előtt — ma is tudom a nevüket, ők már tanárok — kijelentette, hogy belőlem, míg ő megvan, soha nem lesz középiskolai tanár, mert »olyan emberre — úgymond — ki ilyen verseket ír, s ezzel elém tárta a Szeged c. lap egyik példányát, nem bizhatjuk a jövő generáció nevelését«.

[**Ős patkány terjeszt kórt.**] A Népszava 1938. június 5-i számából. A költő életében nem jelent meg. A gyűjteményes kiadások *A költő hasztalan vonít* címmel az utolsó versek közt közlik. Az ismeretlen kéziratot valószínűleg nem volt cím.

A fasizmus ellen írt vers keletkezésének ideje nem állapítható meg pontosan.

Már régesrég... Bálint György kiadásából. Először a Szép Szó 1938 májusi száma közölte, töredéknek tekintve és hibásan (a 13. sorban *Egem* h. *Engem*). Befejezett versnek látszik.

Valószínűleg 1937 tavaszáról.

Bukj föl az árból. A Szép Szó 1937 április—májusi számából. Másfél sornyi töredékes kéziratán kívül két gépirásos szövege van a Múzeumban.

Szövegváltozatok

- 1—4 *Bukj föl az árból hirtelen,
ne ránts on el a semmi sodra —
ijessz meg engem, Istenem,
szükségem van a haragodra.* g₁
a másikon előbb szintén így, aztán ráírva:
»az első szakasz 1. és 2. sora fölcserélendő
a 3—4. sorral« g₂
- 13—14 *Verje már bosszúd, vagy kegyed
belém — a büntelenség vétek!* g₁
a 13. sor a másik gépiraton javítva a végleges
szövegre g₁
- 16 előbb így: *az a pokolnál is jobban éget.* (javítva) g₁
- 18 *fekszem.* g₁
- 19 *Értsd meg, hogy én mindent merek,* g₁
- 24 *hiányoddal.*

Hazám. A Szép Szó 1937 júniusi számából. A 3., 6. és 7. rész kézírata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziraton):

3

- 3—4 *csákányosokkal — joga tért nyit —
szétveret falut, kis tanyát.*
- 7—8 *mint állatot terelni értik
belügyi békekatónák.*

6

- 4 *»csalóka«*
- 14 *meg kellene botoznia.*

- 2 *lelkem sikoltva felriad —*
 (előbb: *fölriad*)
 6 *láncon, nekem ezt nem szabad —*
 10 *embernek!*
 12 *gyarmat!*

A *gondra bátor okos férfit*...: a (nemzeti nyomor) e vonatkozásának rajzához, mint a kiadásunk nyomása közben megkerült fogalmazvány bizonyítja, többek közt Veres Péter üldöztetése adott konkrét anyagot. A harmadik rész második versszaka — a *földesúri önkény* rajza után — így hangzott:

*De férfit, mint a Veres Pétert,
 ki gondra bátor és okos
 és nem szorongva fal be ételt,
 a közigazgatás botoz.*

Az egész költemény vége így hangzott:

*Szólj a csendőrrre, Veres Pétert,
 s mást se verjen, adj meleg ételt
 a gyerekeknek, hisz nem mernek*

*így játszani sem, az embernek
 adj emberséget: énnekem
 add meg boldogabb énekem!*

Én nem tudom. A Reggel 1937. június 7-i számából. Megvan sajátkezü kézírata is. Bálint György és Kardos László tévesen a töredékek közt adták ki.

Szövegváltozatok (a kézíraton):

Cím: *Én nem tudom*
 2 *árnyain,*

Az árnyékok... A Szép Szó 1937. július—augusztusi számából, a 3. és 5. sorban a vesszőt kéziratból pótoltuk.

Szövegváltozatok (a kézíraton):

9 *mellem —,*
 10 *engemet —*

Könnyű, fehér ruhában. A Szép Szó 1937. július—augusztusi számából.

Ha nem leszel... A Szép Szó 1937 július-augusztusi számából. Megvan címnélküli kézíratos fogalmazványa és sajátkezüleg javított gépirata.

Szövegváltozások:

5 *N. Mórné,* k
 6 *Ne méricskélj tovább magad,* k

a gépiraton először így :
Ne méricskélj ezután magad
(a véglegesre javítva)

7 *nyögj végre ki, ha kellek,*

előbb : *nyögdecseld ki,*

9 előbb így : *ez esztelen szerelmet*

k

k

Kiknek adtam a boldogot. A főszövegben a Szép Szó 1937. július-augusztusi számában megjelent versnek a költő kéziratos hagyatékában maradt továbbfejlesztését közöljük.

A Szép Szó 1937 július-augusztusi számában a következő vers jelent meg :

*Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
És elmúlik szívem szerelme.
A hűség is eloldalog.*

*A csöndbe térnek a dalok,
kitágul, mint az úr, az elme.
Kütszik, hogy üres dolog
s mint világ visszája, bolyog
bennem a lélek, a lét türelme.
Széthull a testem, mint a kelme,
mit összerágtak a molyok,
S majd összeszedi a halott,
ki élt, ki dajkált énekelve.*

A vers kialakulása kivételesen sok fázison át követhető, a költő életében megjelent változaton túl is. Legkorábbinak az látszik, amelyet a Szép Szó 1938. novemberi száma adott ki s amelyet Bálint György külön fölvelt a Töredékek közé (495) :

*Majd csöndbe fagnak a dalok,
a hűség eloldalog,
irgalmat kérnek a balog
és kapzsi szenvedélyek.
Ugye jobb, hogyha nem csalog?
És mert én úgyis meghalok,
azt se kívánd, hogy éljek.*

(A fenti első sort a többi változat alapján javítottuk; az eddigi közlésekben : *fognak*, a Szép Szóban : *csöndben fognak*.)

A Múzeum egyik kézirata ez olvasható :

*Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
Kitágul, mint az úr, az elme,
s a hűség eloldalog
és csöndbe fagnak a dalok
és elmúlik szívem szerelme.*

Egy másik kéziraton, melynek fényképmásolata van meg a Múzeumban, ez áll:

- Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
kitágul, mint az űr, az elme
s a hős hűség eloldalog,*
- 5 *a csöndbe térnek a dalok
és elmulik szívem szerelme.
Kitetszik, mily üres dolog,
világ viszájaként bolyog
bennem a lélek, a lét türelme.*
- 10 *Széthull a testem, mint a kelme,
mit összerágtak a molyok.
Kiknek adtam a boldogot,
az alvók arcán éjjelente
vonaglanak a mosolyok.*

Ezen a kéziraton a következő helyek javítás után kapták a fenti alakot; előbb:

- 5 *és csöndbe fagyának a dalok*
7 *s kitetszik,*
9 *bennem, a bel (?) lélek, a lét türelme,*
10 *széthull*
12 *s kiknek*
14 *örvénylenek a mosolyok.*

Ebből a változathoz alakította a *Majd* ... címmel közzétett verset, valamint a *Kiknek adtam a boldogot* kezdetűt is; eredetileg ez utóbbi első négy sora a vers végén volt, mint közvetlen előzménye a fent közölt utolsó változatnak, aztán nyíllal helyezte át a vers elejére s írta át a »*Majd*« verskezdetet »*Merta-re*».

[*Jön a vihar.*] A Szép Szó 1938. január-februári számából, de javítva a 4. sor időmértékét (ott: *kínok*); akkor *Vers* címmel közölték. Németh Andor (s nyomában az újabb kiadások), bár, úgy látszik, innen vette át, *Haragos bírák feketében* címet adott neki.

Egy költőre. Németh Andor kiadásából (316) A Szép Szó József Attila száma (1938. január-február) közölte először; itt a 16. sor így hangzik:

hisz nem egyéb az ember-drulásnál

Ilyés Gyulának szól, válaszul a Nyugat 1937. júniusi számában megjelent *Szolga* című versére, amelynek második versszaka:

*Vetkőzöm. Nem neked, te kerge
tányérnyaló, aki magad
hősnek szavalva, leplezed le,
pribéknek is mily ócska vagy.*

Ez Fejtő Ferencnek szólt, de a nagybeteg költővel elhitették, hogy őt rágalmazza. A válasz is József Attila nagyságát mutatja. Hogy milyen erősen

foglalkoztatta Illyés e verse, *Szolgának állítod magad* kezdetű sorai is mutatják. (L. a Rögtönzések közt.)

Tudod, hogy nincs bocsánat. A Szép Szó 1937 szeptemberi számából. Megvan címnélküli kézírata és gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziratban):

- 7 *Hogy erre van bizonyosság,*
13 *fölöslegesnek.*
15—16 *Ezt az emberiséget*
magaddal együtt vedd meg.
21 előbb így:
Atyát kerestél estén,
22 előbb így:
nem tudtad, hol az Isten

Gyönyörűt láttam. A Szép Szó 1937 szeptemberi számából. Az utolsó két versszak kéziratának fényképmásolata Szántó Judit tulajdonában.

Szövegváltozatok (a kézíraton):

- 31—32 *s ablakomban a csillagok*
égetek este a teli holddal.

Mikor a költő hazaköltözött a Siesta-szanatóriumból, díjhátralék miatt kikapcsolták lakásában a villanyáramot. V. ö. Németh Andor, Csillag 1948. 9. sz. 39. l.

Könnyű emlékek. A Szép Szó 1938 májusi számából. Valószínűleg az utolsó évből való.

Szaggatlak, mint a fergeteg. A Múzeumban őrzött kéziratról. A Szép Szó 1938. január—februári száma közölte először, hibásan.

Szövegváltozatok:

- 1—2 *Szaggatlak, mint fergeteg az erdőt,* SzSz
zúgj, és nyögj, vigyázz: ez küzdelem. SzSz
3 a kéziratban előbb így:
Meg ne törjél (javítva)
a Szép Szóban:
Bele ne törjél,
5 végén nincs pont SzSz
6 *s mind mélyebbről*
7 *Lásd én vigyázok, nehogy keserű könnyed* SzSz

1937 nyarán vagy őszén a Siesta-szanatóriumból írta.

Miben hisztek... A Szép Szó 1937 októberi számából. Németh Andor szerint a Siesta-szanatóriumban írta. (Csillag 1948. 9. sz. 42. l.)

Négykézláb másztam.] A Múzeumban őrzött fogalmazványról. — A Szép Szó 1938. január—februári száma közölte először. A kézíraton a vers elé, egészen a lap tetejére idegen kéz még két sort írt, további két sor

helyét kipontozta. Úgy látszik, szerkesztői önkény akarta a vers kezdetét módosítani; a katalóguscédula megjegyzése szerint: »J. A. nem vállalta«.

Szövegváltozatok (a költő javításai a kéziraton):

- 1 előbb így: *Igaz Istenem*
- 6 és 8 sorrendje először fordítottja volt a véglegesnek
- 9 előbb így:
Csak testem óvja már a félelem.

A Szép Szó jegyzete szerint 1937-ben a Siesta-szanatóriumban írta.

Költőnk és kora. A Szép Szó 1937 októberi számából. Megvan sajátkezű kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

- 17 előbb így:
és a naprendszer a börtön (véglegesre javítva)
- 21 *gondolat.*
- 23 a végén előbb vessző
- 24 előbb: *s mint*
- 30 előbb így:
Te e házban dolgozol
- 32 előbb: *hasztalan hazudozol.*

Hatvany Bertalannak, a Szép Szó támogatójának és munkatársának ajánlotta.

[**Le vagyok győzve.**] A Szép Szó 1938 áprilisi számából. Az eddigi kiadások a *Négykézláb másztam* kezdetű vers folytatásának veszik; valójában ritmusban is különböző két vers ez.

1937. október közepén írta.

Szürkület. Németh Andor kiadásából (270), az interpunkció hiányait és a 21. sornak a ritmusból felismerhető sajtóhibáját (a névelő hiányát) nagyrészt Kardos kiadásával egyezően javítva. Az első 15 sornak cím nélküli gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok: (a gépiraton):

- 8—9 *s hason gunnyaszt kedvetlenül az udvaron*
s ha idegen jó, vakkant még, de nem beszél,
- 11 ebben a szövegben nincs meg
- 12—13 *Még jó, hogy vannak jambusok! És van mibe*
beléfogóznom — járni gyermek így tanul.
- 14 *Hiszen gyermek csupán azért nem lehetek,*

[**Karóval jöttél, nem virággal . . .**] A Szép Szó 1938. januári-februári számából.

Balatonszárszón írta, néhány nappal halála előtt.

[**Talán eltűnök hirtelen . . .**] A Toll 1938. május 10-i számából. A Pesti Napló 1938. május 8-i száma is közölte. A költő életében nem jelent meg, utolsó napjaiból való.

[*Ime, hát megeltem hazámat...*] Kéziratoss fogalmazványról.
Vers címmel, pontatlanul közölte a Szép Szó 1938. januári—februári száma.

Szövegváltozatok (a kézirat szövege a javítás előtt):

- 3 *hibátlanul fölébem írják*
11 *jog és szabadság, béke — kedvelik*
12 *jobban az arany karikát.*
21—22 *Nem véttem én senkinek*
Forgószél közepében álltam

az utolsó sor a Szép Szóban:

- 28 *már végkép csak másnak remél.*

A Szép Szó jegyzete szerint József Attila utolsó verse. Balatonszárszón közvetlenül halála előtt írta.

ZSENGÉK

[*De szeretnék.*] A Múzeumban őrzött eredeti kéziratról. Előtte »Kedves Joco!« megszólítás, utána ezek a szavak: »Vegyél cérnát 1000000x csókol Attila«. A Szép Szó emlékszáma (1938. jan.—febr.) közölte először.

József Attila legkorábbi ismert verse. József Jolán (J. A. élete, 1947. 99. l.) szerint polgáriiskolai tanulmányai elején, kb. 11 éves korában írta hozzá.

A szolnoki hidon. Kiadatlan. — A Lovas A Temetőben füzet Radnóti-féle másolatából; a füzet 11. darabja. A cím át van húzva s zárójelbe téve, új cím nincs.

Keltezése: 1920.

Homály borult az erdőre. A költőnek Jolán testvéréhez, 1921. február 20-án írt leveléből. Eredeti kézírata a Múzeumban.

A levél szerint a verset tanára jónak találta s átadta az önképző-körnek; terv szerint február 27-én a tanárelnök fogja felolvasni. A levél végén tréfás rögtönzés:

Csókol Attila, a hírneves költő,
melyet nem szül kettő,
sőt három emberöltő.
Attilának tetszik ének, tánc és séta,
Ő az édes szavú aranyos poéta,
Hozzá más költő csak analfabéta.
és alatta: (Nem én írtam !?)

Összetört szívem... A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról. Ugyanerre a lapra írta másnap a következő verset.

Keltezése: Budapest, 1921 márc. 28.

A szív s a szem. A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. az előző vers jegyzetét.

Keltezése: Budapest, 1921 márc. 29.

Hozzá ! A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról, amelyre másnap a következő verset is írta.

Keltezése : *Makó, 1921 ápr. 10.*

Amióta . . . A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. az előző vers jegyzetét.

Keltezése : *Makó, 1921 ápr. 11.*

A halálról. A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról, amelyen ezen kívül az előtte Budapesten írt *Csókolj csókolj . . .* c. vers áll. Egy másik kézírata Makainé József Etelka tulajdonában.

Mindkét kézirat keltezése : *Makó, 1921 ápr. 11*; a József Etus tulajdonában lévön még ez is : *este 9.*

Szövegváltozatok :

- 1 *Vasöltönyben*
- 6 *az élet !*
- 7 *ábránd — a múlté*
- 11 *ragad ;*

Csókolj, csókolj . . . A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. az előző vers jegyzetét.

Szeretném, ha vadalmafa lennék ! *Makó, 1921. ápr. 12.* keltezésű kéziratról.

Akkor. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából. Megvan a költő sajátkezű kézírata is, alatta a *Bolyongás a kertben (Vágymagam a Hold alatt)*, hátlapján *Az örök elmúlás.*

Vágymagam a Hold alatt. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatáról, de az első sorban átvéve egyik kézirat sajátkezű javítását. Két a ciklus összeírásánál későbbi kézírata van, egyik a József Attila Múzeumban *Bolyongás a kertben* címmel (V. ö. az *Akkor* jegyzetét) a másik a Makói Múzeumban.

Szövegváltozatok:

1	<i>Be jó az éjjel bátoran menni</i>	k_1
	<i>Be jó az éjben bátoran menni, (javítva)</i>	k_2
5	<i>s szellő se rebben</i>	$k_1 k_2$
6	<i>nyílnak, elfeledetten,</i>	k_2
7	<i>tüzes-tüskés</i>	k_1
13	<i>vidéken,</i>	k_1
16	<i>S azért kell bűnhődnöm, mert mertem ;</i>
<i>(a másik kézíraton is először így, javítva.)</i>	k_1
17	<i>benne,</i>	k_1

- 18 *Fenséges Szépség, ha ott benn lenne!* k₁ k₂
 20 előbb: *S bolyongók* k₂

Keltezése (a makói kéziraton): 1921. nov. 26.

Az örök elmúlás. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatáról. Kéziratáról v. ö. az *Akkor* c. vers jegyzetét.

Szövegváltozatok (a kéziraton):

- 14 *De csak hiába*
 15 előbb így:
 És jön helyette
 19 előbb így:
 De semmit

A gyerekszemű élet-tavon. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából.

Utrakészség. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából.

Prédikáció. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából. — Radnóti megjegyzése szerint 1922 július és szeptember közt keletkezett.

A 36. sor először így hangzott:

Az akarás meg kinez, éget.

Radnóti jegyzete az utolsó versszakról: »az utolsó szakasz áthúзва, később az áthúzás is áthúзва és csak a legutolsó sorban javít. A második éljünk elé később teszi a csak-ot, alatta más szó van.«

Pogányos hitvallás magyarul. Kiadatlan. Radnóti Miklós másolatából közöljük, néhány központozási jel pótlásával. — A szöveg 14. sorához Radnóti ezt a megjegyzést fűzi: »erősen javított sor, eredeti szöveget nem lehet elolvasni.«

Baál. Kiadatlan. — Radnóti másolatából. A 19. sor első szavának olvasása bizonytalan.

Himnusz az Élethez. Kiadatlan. Radnóti másolatából.

Lovas a temetőben. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben füzet címadó verse. E ciklus Radnóti-féle másolatából közöljük.

A vers kezdetleges Ady-utánzása valószínűvé teszi, hogy legkésőbb az 1922. év elejéről való.

Az űrült hajótörött. Radnóti másolatából.

Hajnali vers kedvesemnek. Kiadatlan. Radnóti Miklós másolatából.

Leánykérő ének. Radnóti közölte a Makói Évek függelékében (115. 1.); megvan Radnóti két gépirásos másolatában is.

TÖREDÉKEK, VÁZLATOK, VERSCSÍRÁK

[Tenyerembe tettem.] A Múzeumban őrzött kéziratról, amelynek jobbszélén a *Szólt az ember* kézírata áll, 1924 július 17-i keltezéssel. Közölte a Budapest 1946 októberi száma.

[Ó bánat, ne érij el.] József Jolánnak Cagnes sur mer-ből 1927 június 10-én írt levélből. Kevéssel azelőtt Párizsban írta (V. ö. József Jolán: J. A. élete 237).

[Örökkön háborog a tenger.] József Jolánnak 1927. június 10-én írt levélből. (L. József Attila élete 237.)

Cagnes sur mer-ben írta 1927. június elején.

[S ó te szerencsétlen...] A Múzeumban őrzött kéziratról.

[Állás nélkül.] Bálint György kiadásából (493).

[Kedveském...] Németh Andor kiadásából (334). Az 1. és 5. sort az eddigi kiadások nyilvánvalóan hibásan közölték:

1 *Kedveském, ha én szemed lágy lobogásait*

5 *Kedveském, ha két szelíd karod átölel,*

[Mikor dolgozol...] Németh Andor kiadásából (354).

[Arcodon könnyed ott ragadt.] Németh Andor kiadásából (359), pótolva a következetesen hiányzó vesszőket.

[Zúgó, fehér...] A Múzeumban őrzött fogalmazványról, amelyen több versszak egymás mellett két változatban olvasható, anélkül, hogy a korábbi szöveget, egy versszak kivételével, törölte volna. Az eddigi kiadások a kétféle változat versszakait tévesen kombinálták. Az első fogalmazás 2. versszaka így hangzik:

Semmi remény

Gyémánt a mennybolt

Erős, kemény.

Utána az utolsó versszaknak megfelelő sorok:

*Az ágy meleg
Összébb simulunk.
Vágy nem feled.*

Ezt és a következőket Szántó Judithoz írta 1933-ban vagy 1934-ben

[*Átizzadt fekvő helyeden...*] A Múzeumban őrzött kéziratról.
A 2. sor a következőből javítva:

gyötörtén, dühhel, betegén.

Először Bálint György közölte.

[*Nyári könnyű szellők.*] A Múzeumban őrzött kéziratról, amelynek jobb oldalán a *Pörölkünk néha, veszeksziünk (Nyári délután)* c. vers olvasható. A 2. sorban javítás, előbb így:

szoknyák közt szökellők

[*Jó volna-e.*] A Múzeumban őrzött kéziratról.

A 7. sor előbb így: *csak egy fáradt nő feje nehezül*
a 10.-ből előbb még leírta a *hangya szót*, aztán áthúzta,
a 14. előbb így volt: *szikrázva nő a sárga füveken* —

Egyes elemei visszatérnek más versekben (*Sárga füvek, Falu*)

[*A pipafüst lenyúl*]

[*Ragyog az ég.*] A két töredéket *Tájék* c. ciklus két darabjaként hozták az eddigi kiadások. Az elsőt a Pesti Napló közölte először 1938. május 8-án. Külön-külön maradtak fenn kéziratban. Mindkettő kétségtelenül töredék, az elsőnek utolsó fennmaradt versszaka is csonka, még meg nem formált első sorának helyet hagyott a költő. *A pipafüst lenyúl* kezdetű kézirat 9. sora előbb »*Sziürke szelek*« szavakkal kezdődött: a *Ragyog az ég* kezdetű töredék kéziratán sok a javítás:

1—4 először így volt:

*A halak téli pattanása villan,
Ragyog az ég fönn. S mint a fagyos hálón
a jeges bogok — úgy a csillagok.
A végtelenség híg vizébe szállón*

6 *hol lágyan málnak iszamos rögök*

7 *a halak téli pattanása villan*

9 *Lapos-fej csuka*

11 *s akárha taknyos ponty lágy húsdra (?) lesne*

[Az árnyékból csipogó fiókáit...] A Múzeumban őrzött kéziratról.

Az első két sor eredetileg így hangzott:

*Az árnyékból elindul lassan
hűs szárnyakkal a szürkület —*

majd az első két szó helyébe ezt írta: *csapatosan*, végül ezt is áthúzta s helyébe írta: *összegyűjti*. — Az eddigi kiadások hibásan közölték.

[A nap még füstölög] A Múzeumban őrzött kéziratról. A Szép Szó 1938 január-februári száma s azóta minden kiadás hibásan közölte.

3 *A homály inge mögött*

[Csendes, kérébe...] Németh Andor kiadásából (236).

[Hizalt eső.] Sajátkezű fogalmazványról. — Először A Toll 1938 május 10-i, majd a Kelet Népe 1940. február 15-i száma közölte. A kézirat jobbsarkába írt *Hétért — magamat kérdem* kezdetű versszak, amelyet A Toll és az eddigi kiadások hozzákapcsoltak, aligha tartozik ide.

A szövegnek a fogalmazványon olvasható korábbi változatai:

- 1 *Hizott eső*
- 3 *vén tyúk. S kotyog és ringat (áthúzva)*
- 5—8 *Te drága anya, költs, költs
mint friss tojásokat!
aranyos zöld, piros, kék
tavaszi napokat!*
- 9 *S én — mit tehetnék*
- 10 *pénz semmire.*
- 11 *Szívem ver és ráz; érzem.*
- 12 *Ahogy ver a szél, ringok
mint lebegő pihe.*
- 13 *E zajt borongva, hetykén*
- 15 *mint csavargó, szorongva*
- 16 *után még két sor áthúzva:
óh csüggedés, ne szállj rám!
Elképzelek*

Bálint György az 1927 és 1936 közt írt versek közé sorolja.

[Hétért — magamat kérdem] Arról a kéziratlapról, amelyre a *Hizalt eső* kezdetű töredék fogalmazványát írta a költő. Az eddigi közlések ahhoz csatolták.

[Sokan voltak...] Bálint György kiadásából (495).

[Arcuk egy-egy kis külváros] Bálint György kiadásából (497).

[A kerten ...] Németh Andor kiadásából (357), pótolva a sorvégi vesszőt.

[Ki lapengedélyt ...] A Múzeumban őrzött kéziratról. — Bálint György közölte először (491).

[Tél van ...] Bálint György kiadásából (492).

[Éltem, így érdemeltem ...] Németh Andor kiadásából (347). — A 14. sor közlése nyilván hibás; talán így:

Mint földdel vad tzzo homok,

Az első 13 sor már a Pesti Napló 1938 május 8-í számában megjelent. A két négysoros versszak összetartozása a következőkkel bizonytalan.

[Mint a tejút ...] Németh Andor kiadásából (358).

[A hallgatag gép ...] A Csillag 1948 júliusi (8.) számából.

A közlés szerint a szöveg felett keresztülhúzva ez a változat áll:

*Mint bérházon az énekszó —
darabos arcukon úgy suhan át
valami. Meg fogjuk alkotni kövön
a dolgozók finom fém-államát.*

[Nedvesedik ...] Németh Andor kiadásából (347).

[Lassú álmódzásaiból ...] Tóth Jenő szabadszállási orvos feleségének tulajdonában lévő kéziratról. Németh Andor kiadása (349) óta ismeretes.

[Én hazám ...] Bálint György kiadásából (492).

[Világokat ...] Németh Andor kiadásából (357).

[Egész testében ...] Bálint György kiadásából (497).

[Vadász szemünkre ...] Németh Andor kiadásából (356).

[Ugy élsz szivemben ...] Bálint György kiadásából (492).

[A nyárfák közt ...] Németh Andor kiadásából (356).

[Fagyon veszve vagy éhen]. Németh Andor kiadásából. V. ö. az *Arany* c. vers jegyzetét.

[Mint a motor ...] Bálint György kiadásából (499).

[Már sokszor alszom ...] Bálint György kiadásából (491).

[És testem végül...] Bálint György kiadásából (499).

Egy vak ember sír. A Múzeumban őrzött kéziratról. — Bálint György közölte először, hibásan (6. kinyíltott).

[Mint locs-pocs fényben...] Németh Andor kiadásából (349).

[Tizenöt éve...] Németh Andor kiadásából (355).

[Bocsássátok meg...] Bálint György kiadásából (489).

[S ha nem szeretsz úgy...] A Múzeumban őrzött kéziratról.
A 3. sor ebből javítva:

nem hogy bosszúm vagy szerelmem mutassam,

Jelenet. *Egy büntetőtörvényszéki tárgyalás irataiból.* A Pesti Napló 1938. május 8-i számából. Németh Andor kiadásában s azóta a többiben is, a versszakok sorrendje kéziratlapok felcserélése folytán összezavarodott. A Múzeumban őrzött csonka fogalmazványon (k) a vers címe: *Egy büntetőtörvényszéki tárgyalás irataiból.*

Szövegváltozatok (a kézirat eredeti alakját az alábbiakban k, a javításokat k₁ és k₂ jelzi):

3	<i>nem adhatom az ostobát</i>	k
4	<i>És annál szörnyűbb bűne nincsen</i>	k
	<i>És elnémitőbb bűne nincsen</i>	k ₁
	<i>Némább, szótlanabb bűne nincsen</i>	k ₂
5	<i>senkinek. Bevallom</i>	k
	<i>senkinek, bevallom</i>	k ₁
8	<i>Igy nem lehet meghalnom</i>	k
9	<i>tudója,</i>	k
10	<i>azt kívánja a szemtelen!</i>	k
	<i>ezt kéri a reménytelen!</i>	k ₁
12	<i>ki önnön két szemét kitolja.</i>	k
	<i>ki szemét lesüti</i>	k ₁
15	<i>de bűne íze, rengve lenn</i>	k
17	<i>Ítéletet kérsz, de a törvény</i>	k
	<i>Lépj közelébb, s figyelj</i>	k ₁
18	<i>szó szerint él, tudod fiam.</i>	k
19	<i>A bíróság csak annyiban</i>	k
	<i>A bíróság lángjaiban</i>	k ₁
20	<i>s a tűzön</i>	k ₁
20	után két áthúzott sor, a 21. előbbi kísérletei:	
	<i>A bíróság föl kell hogy mentsen</i>	
	<i>Anyá szült, köztünk nem vagy jött-ment</i>	
22	<i>Amit te elő nyujtysz, ha van</i>	k
23	<i>Akárhogy számolok, fiam</i>	k
25	<i>Óh, hogy lehet</i>	k
	<i>Óh, nem lehet</i>	k ₁

27	<i>A bünt, a bünt, a bünt hiszen A bünt, mely elnémt hiszen</i>	k k ₁
29	<i>Fejemre halál vár Végtelen semmi vár</i>	k k ₁
31	<i>el nem rettenthet</i>	k
34	<i>rettegni bűnödtől, ki vagy! rettegni kínod örömét.</i>	k k ₁
35	<i>A tengerfenék gyönyörét (a kéziratban szaggatottan aláhúzva)</i>	
41	<i>Fiam, így hogyan ítélkezzem? Bizony, így el nem ítélhetlek. Látlak fiam s nem csal a látszat.</i>	k k ₁ k ₂
45	<i>Ammiatt bánkódik az ember, Ammiatt az ember bánkódik,</i>	k k ₁
47	<i>sosem bánja meg nem bánhatja meg,</i>	k k ₁
57	<i>Imé följalta édesanyját Im — anyját falta föl magzatja</i>	k k ₁
58	<i>mohón és könyörtelenül mohón s vonítva e cseléd</i>	k k ₁
63	<i>agyafúrt fejét fondor fafejét</i>	k k ₁

A kézirat második lapján fönn oldalt, vonallal elválasztva, az utána következő negyedik szakaszból még e két sor olvasható:

*Tanum talán az, ami van,
(a) vagy talán csak az, ami nincsen.*

1935-ben vagy 1936-ban írta.

Szól a szája szőlítatlan. Az eredeti kézitről. Először a Szép Szó 1938. január-februári száma közölte, nyilván ugyanerről a kézitről, de hibásan, ugyanezek a hibák részben visszatérnek az eddigi gyűjteményes kiadásokban, így:

12 után újra: *ne kanyarogj a karomban
ráncom ne rángasd, redőmben ne rejtezz*

[Segítetek, hogy meg ne öljem]... A Múzeumban őrzött kézitről (163). — Bálint György közölte először (499). Valószínűleg Gyömrői Editre vonatkozik.

[Oh hittem volna...] Bálint György kiadásából (471).

[Szeretem s ezért megölöm...] Bálint György kiadásából (471).

[Szegény ember]... A Múzeumban őrzött kézitről.

több: [Dagadt hentes] ... A Múzeumban őrzött kéziratról. A 3. sorban

szemrebbentő.

[Szamár széllel] ... A Múzeumban őrzött kéziratról.

[Mióta egyéb nagy írók] ... A Múzeumban őrzött kéziratról.

[Három vak holló] ... A Múzeumban őrzött kéziratról.

[Ne légy szeles ...] Németh Andor kiadásából (349).

1936-ból vagy 37-ből, a Szép Szónál végzett ingyenmunkára vonatkozhatik.

[Én költő vagyok ...] Bálint György kiadásából. (460).

[Kik csak hallották ...] A Múzeumban őrzött sajátkezű kéziratról. Először — hibásan — Bálint kiadásában, a Töredékek közt jelent meg.

A kéziratban az alábbi helyek utólag javítva:

2 *vakon csak másznak a magányos strig*

4 *villámaitól*

5 *homályával két nagyra nyílt szemükben.*

[Ki tudom ...] Bálint György kiadásából (498).

[Ahol a szabadság ...] Bálint György kiadásából (497).

[Még nem volt olyan disznó ...] Németh Andor kiadásából (355).

[Vak. vak, vak ...] A Szép Szó 1938 áprilisi számából.

[Az én szívem ...] A Szép Szó 1938. január-februári számából.

[A világ aranyos kalitkájában ...] Németh Andor kiadásából (351).

[Ha lényed erős ...] A Múzeumban őrzött eredeti kéziratról.

A 2. sorban eredetileg ez állt:

szevelembe merülten.

Először Németh Andor közölte (352).

[A kínhoz kötnek.] Bálint György kiadásából (399).

[Én azt akarom ...] A Múzeumban őrzött kéziratról. Bálint György az *Én költő vagyok* és *Kik csak hallották a szevelem hírit* kezdetű strófákkal együtt közölte.

[Mily szép vagy ...] Bálint György kiadásából (495).

[Roskad a kormos hó...] A Szép Szó 1938. január-februári számából. A Flóra-ciklussal-rokon, első sora egy szó kivételével annak első részében visszatér.

[Flóra, csináljunk gyereket] A Múzeumban őrzött kéziratról. A kézirat az 5. sor után egy félbehagyott versszak kísérlete:

*Fényszóráként kutatja
mint öntudatos úrt, a lelkemet*

A 7. sort is előbb másképp akarta kezdeni (csak a névelő olvasható: A). Bálint György közölte először (495), a lap baloldalára jegyzett, ide nem tartozó sorokkal együtt:

*nem tudok szebbet
jobbat kitalálni
ennél a világnál*

[Az én apám...] Bálint György kiadásából (482), Németh Andor is közölte, de nyilvánvalóan hibásan (3. sor: *Mint kis gyerekünök*). Mindkét kiadásban nyilvánvalóan hiányzik egy szótag a második sorból, talán a zápor szóhoz tartozó jelző vagy névelő.

Valószínűleg az előbbivel tartozik össze.

[Mintha paraszt volnék.] Bálint György kiadásából (453).

[Szállj költemény...] A Szép Szó 1938 májusi számából, amely valószínűleg helyesen tünteti fel töredéknek.

[Minden s mindenki.] Kéziratról, amelynek másik oldalán a *Száradok, törődöm* kezdetű vers fogalmazványa áll.

[A rengő lomb virágban ég] A Múzeumban őrzött kéziratról. (Közölte a Csillag 1948. évi 8. számában.) Az utolsó négy sor oldalt keresztben van írva; valószínű, de nem bizonyos, hogy a 8. sor ugyanazon versszakhoz tartozik s közvetlen folytatásának szánta. A 8. sor fölött, tőle vonallal elválasztva, az utolsó sorok korábbi fogalmazásának kísérlete olvasható:

*s a szabadság kihordja majd
szép gyermekét, a rendet,
az ágon a virág kihajt*

A töredék eszmei tartalmában a *Levegőt!* s eszmében és formában egyaránt az *Ős patkány terjeszt kört...* kezdetű vers végével rokon.

Csak most... Németh Andor kiadásából, aki a »Forgácsok József Attila kézirat hagyatékából« csoportban közölte. A külön lebegő 22. sor bizonyítja, hogy nem teljesen befejezett vers.

1937 tavaszán írta. Az előző év mélypontja után, a Flórával való szerelem idején, új élet elszánása emlékezteti 30 évvel azelőtt kivándorlott apjára.

Apám és anyám. A Múzeumban őrzött gépírátról.

[A tó jegét...]

[Nem találok.]

[Lépte könnyű]. József Attila irattartója fedeléről.

[Szóíjon e költemény].

[Lezúg az élet.] A Múzeumban őrzött kézíratról.

[Ha elhagysz...] A Múzeumban őrzött kézíratról. Bálint (492) és Kardos (575) más témájú és formájú töredékhez csapta hozzá (*Én hazám és emberiségem*).

[Repedt kályhám...] Bálint György kiadásából (492).

[A vásártéren...] A Múzeumban őrzött kézíratról. A 14. sorban előbb így:

kitűzöm

El nem készült nagyobb vers vázlatának látszik.

[Én ámulok], *A vásártéren* kéziratán.

[A raktár...] Németh Andor kiadásából (354).

[Nincs közöm...] Németh Andor kiadásából (356).

Ének, hajolj ki ajkamon. A Múzeumban őrzött kézíratról. Közölte a Pesti Napló 1938. május 8-i száma. Ciklus kezdetének szánta a költő. Egy másik kézíraton a második versszak 1—2. és 4. sora (a harmadik számára üres hely) olvasható, fölötte itt is I., ami arra mutat, hogy e szakaszt akkor nemcsak vers-, hanem ciklus-kezdetnek szánta a költő; az első szó után itt felkiáltójel áll. (*Ének!*)

Szövegünk kéziratán az alább megjelölt sorok korábbi szövegváltozata is kivehető:

6 *hogy dudoljak s ne magyarázzak*

7 *Szép verőfény! semmit sem értek,*
még előbb így:

Voltaképpen semmit sem értek,
csak hallom, egy lány énekel,

9 *s te nyelj, mert így hazudozol,*

11 *míg vitatsz és szeretni tudsz!*

Az eddigi kiadások az utolsó versszakot idézőjelben adják, a hetedik sort pedig így: *Semmit nem értek.* Az idézőjel a kézíraton nincs bezárva; nem világos, a tollban maradt-e, vagy más lapon folytatódott volna.

[**Mintha eltévedt gyermek volnék...**] Bálint György kiadásából (497), aki tévesen egy más verstöredékkel (*Eljön értem a halott... V. ö. Kiknek*

adtam a boldogot...) olvasztja össze. Ennek a két versszaknak összetartozása is bizonytalan; a második versszak kézírata az *Ének, hajolj ki ajkamon* kezdetűvel egy lapon található.

[*Édesanyám, egyetlen, drága...*] A Múzeumban őrzött kézíratról közli Németh (353) és Bálint is a töredékek között. Az 1. sorban a második szó eredetileg *te* volt, ezt később áthúzta.

[*Kásásodik a víz...*] Bálint György kiadásából (495).

[*Drága barátaim...*] A Szép Szó 1938. január-februári számából. 1937 novemberében, kevéssel halála előtt írta.

[*Irgalom, édesanyám...*] Németh Andor kiadásából.

RÖGTÖNZÉSEK, TRÉFÁK, SZEMÉLYES ÉRDEKŰ APRÓSÁGOK

Tusikának. A Koncsekné Gebe Márta tulajdonában, Győrött levő képezlapról.

Keltezése: *Makó, 1922. ápr. 2.*

[*Kedves Zoltán...*] Galamb Ödön közli egy levelezőlapról, melyre a költő az ő 11 éves fia számára írta.

[**Juhász Gyulának.**] A Magyarok 1946 novemberi számából (696. 1.). Kézírata Espersit János hagyatékában Makón. A *Kozmosz éneke* c. szonettkoszorú ajánlásának szánta, a következő felirattal:

*A melegszívű Költőnek,
a nagyszívű Embernek,
Juhász Gyulának,
aki örök Atyám és Bátyám,
nagy szeretettel és ezzel az ajánlásfélével:*

Keltezése: *Makón, 1923 május 18.*

Felfelé törés. A Múzeumban őrzött kézíratról. Makóról, 1923 május 24-én küldte el Mikes Lajosnak. (V. ö. Mikes Ilona, Csillag, 1948. 13. sz.)

Galántai bátyámnak. A Múzeumban őrzött kézíratról.

Keltezése: *Bpest, 1923. júl. 4.*

Galántai Gyula a maga idejében közismert pesti antikvárius.

Az örök Polyphemos. A Makói Múzeumban őrzött, Kemény Sándornak címzett kézíratról. Pontatlanul közölte Scheiber Sándor a Népszava 1947 február 2-i számában.

Javítások a kézíraton:

A 9. sort először így kezdte: *Az úr előtt*

Obszcén tréfába átmenő szatira a hízeltökre.

Keltezése : (Makó) 24. I. 9.

Polyphemos: kiklopsz, emberevő egyszemű óriás az Odysseiában.

[Ajánlás.] Radnóti Miklós gépirásos másolatából. Kiadta a Makói Évek függelékében (131).

Kesztner Zoltánnak, a makói villanytelep igazgatójának ajándékozta a költő ezzel az ajánlással 1925. február 4-én azt a korábban kiadásra szánt A Legutolsó Harcos c. versfüzetet, amelynek válogatott darabjai megjelentek a Nem Én Kiáltok kötetben.

[Szerelmesem, mi már...] Németh Andor kiadásából (257). A Pesti Napló 1938. május 8-i száma közölte először. Bálint az 1927 és 1936 közt írt versek közé sorolja. Egy gépirat tanúsága szerint eredetileg a *Bibliai* címen ismert vers befejezése volt.

Jutka verse. Gáspár Endre tulajdonában levő kéziratról.

A 20. sorban előbb ezt írta :

»...hull, száll a kenyér»

Keltezése : Bécs, 1926 márc.

Jutka : Gáspár Endre 3 éves kislánya.

[Hont Erzsinek.] Hont Erzsébet operaénekesnő emlékkönyvéből.

Javítás a 12. sorban ; előbb így :

én egymagamra hagytam

Keltezése : Paris, 1926. sept. 23.

Ma Lucie... A Múzeumban őrzött kéziratról, melyet József Jolánnak küldött Cagnes sur Mer-ből. (V. Ö. József Jolán : J. A. élete 1940. 287. 1.)

A 4. sor először így kezdődött : *et fait plus solitaire*

a 6. sor így végződött : *ont étoiles en obus —*

A tréfás franciasággal megírt, lefordíthatatlan szójátékokkal, s a rím kedvéért írott szavakkal teli szöveg magyar fordítása :

Lucie-m,

a levél, amelyet ma írok,

versben fog szólni a nagy unalom miatt,

amely elfog a tenger süket zajában,

és még magányosabbá teszi szívében a keserű embert.

A kispolgároknak autobusz-életük van

és a nagy harcosoknak gránátzilánkból való csillagjaik vannak

én mindezek nélkül élek tanulás ürügye alatt

és én is meghalok, de én a magányban.

Anélkül hogy levelemnek

különleges fontosságot akarnék tulajdonítani és anélkül, hogy

kérlelni kezdenék, hogy magyarázd meg, Luciem

ahogy büntetésüket magyarázza az anya gyermekeinek

hogy : »Mi az ok, amely arra késztet, hogy megtiltsd,
hogy megtartsam szakállam, melyre senki sem haragszik,
csak te : te már előre foglalkozol velem,
bár a skótok hordhatják szoknyáikat.

nos, anélkül, hogy megkérnélek, magyarázd meg, miért vagy dühös,
amit én növeszték, drága szakállam az,
és ha te levágnád, mint egy borjúlapockát
Szegeden újból megnöveszteném én.

Most pedig, hogy bővebb legyen a napirend,
kiemelem, hogy a néma e-t mindig kimondják
a versben, még akkor is, ha az olyan elragadó,
mint az a csodálatos vers, melyet most olvasol.

Nincs kivétel ez alól, csak hiatus esetén
aminek elkerülésére kiesik . . .
különben versemben is van ám hiatus,
mivelhogy rímem nincs bőrrönd-számra.

Étus él, hízik és jól mulat, hitemre!
ami engem illet, szeretnék már egyszer főzeléket enni.
Ezeket írtam ezerkilencszázhuszonhét
július huszonkilencedikén Cagnes-ban unalmamban.

Most kaptam meg ezerfranknyi küldeményedet
már becsomagolom gatyáimat és ingeimet,
elmegyek, mint ősöm ment a Walhalla felé
ez úton légy mesterem, Allah!

Keltezése : 1927 július 29.

[Nővérem csak küldi . . .] A költő 1927. június 10-én Cagnes sur
Mer-ben írt leveléből. Magát a verset még Párizsban írta. Maga mondja :
»Ez még párizsi«. (l. József Jolán : J. A. élete, 1947, 237. l.) Az eddigi kiadá-
sok tévesen a fenti keltezéssel, két más versszakkal *Ó bánat* cím alatt egye-
sítve közölték. V. ö. az *Ó bánat ne érvj el és Örökkön háborog* kezdetű töredékek
jegyzetét.

[A nyakába kék kötő.] József Attilának Vágó Mártához 1928
szeptember 20-án írt leveléből.

Virág Mártinak. Kiadatlan. Vágó Márta másolatából.

[Nyüzsög a boldogság.] Ezt a verset 1928. október 10-én küldte
a költő Vágó Mártának, 6. számmal, a következő megjegyzéssel :

»Azt, amiben . . . válaszoltam, 5 verssel egyetemben tépd össze,
— lelkem jobbik fele szemére húzott kalappal járkál bordáim között,
szégyenében ki se mer ülni szemembe . . .

(itt következik a 6. vers)

Kicsim, gyönyöröm, nem tudok most verset írni, hogyan is tudnék!
Ez csak egy olyan firkantás, de az első négy sem igazán tetszik. Hirtelenében

úgy látom, hogy a középső négyet kell kicserélni.« (V. M. emlékirata, 74—75. l).

[**Szonettjáték.**] A Múzeumban őrzött kéziratokról. József Attila és Illyés Gyula e játékaról v. ö. József Jolán adatát: »Egy papírlapra rímeket írtak fel, szonettformában, a másiknak kellett a rímekhez megírni a verset. Hogy nehezebb legyen a feladat, címet is adtak a megírandó versnek«. (J. A. élete, 243.) Az első két szonett címét és rímeit Illyés adta, a harmadik és negyedikét József Attila.

Kerek Asztal. A Vágó Márta tulajdonában levő kéziratról.

1928 nyarán az Erzsébet-kávéházban írta a költő Benedek Marcellel vívott »szonett-párbaj« során. (Vágó Márta kéziratosa emlékirata, 23. lap).

Wolke. Vágó Márta másolatáról. (V. M. emlékirata 96. l.)

A német vers értelme:

Felhő

Nem leszel a feleségem,
könnyű leszel, mint a felhő.
Bezárkózom a mezőbe,
hogy ott várjalak meg téged.

Eljössz majd akkor az én házamba,
nagyon hűvös fedeleetlen házamba:
Szomorú leszek, mint az egér,
amelyre esik, csöndben, lassan.

Pauvre Plaint-chant méchant. Vágó Márta másolatából. (V. M. emlékirata 96—97.) A francia szöveg fordítása:

Szegény rossz panaszos-ének
A szív lassú, mert isten súlyos
súlyosabb, mint egy halott —
Már nem vagyok féltékeny fajankó,
aki a mezőkön énekel,
és a merev ég alatt egyre soványodón fut
és erősen szenved.

Istennel teli paraszt, ki magot vet,
az vagyok én,
még csak zajt sem csinálok
azt sem tudtam, hogy szeret-e.
de őt követem, ha szeret,
senki mást.

Tilinkót megtaláltad — újra
törd össze, idegen ő,
nem szenvedett többet, csak eleget
tebenned van, veszélyben van.

A francia vers a középkori francia költészettel való foglalkozásának egyik tanúja. Valószínűleg 1928 decemberéből.

Tilinkó: — magát nevezi így, valószínűleg Vágó Márta vagy társaságában valaki becázta így József Attilát.

Ballada. Bálint György kiadásából.

Az egysoros villoni tréfás »ballada« háromsoros »ajánlása« Németh Andornak szól.

Somogyi Lolinak. 1929. február 20-án írta a Nincsen Apám Se Anyám Hatvany Lajosnénak, Somogyi Béla leányának adott példányára. A verses ajánlás kezdetéhez v. ö. a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz *Kultúra* c. versét. (l. ott).

[Éva vigyázz ...] Németh Andor kiadásából.

Illyés Gyulának. A Szép Szó 1938 novemberi számából. A Nem Én Kiáltok Illyés Gyulának adott példányába írta be. Illyés Gyula írja a vers keletkezéséről:

»A verset József Attila 1928, 1929, vagy 1930 tavaszán írta be Nem Én Kiáltok c. kötetébe, melyet akkor ajándékozott nekem. A 9. sor javítás; ahogy az aláhúzások alól kibetűzhető, eredetileg így szólt: »de ha egymás elől elbujunk«. A vers aláírása: Szervusz, öllelek Attila. A vers, ha jól emlékezem, rögtönzés volt. Úgy emlékszem, József Attila előttem írta be a könyvbe, vagy az ő lakásán, vagy az én Lehel-utcai lakásomon, miután az egész napot együtt töltöttük«.

Sportirodalom. Bálint György kiadásából (355).

Egy új honőrhöz. Bálint György kiadásából közöljük (355).

[Én óvakodva szüresülöm.] A Múzeumban őrzött kéziratról. Egy másik kéziraton ugyanennek a versnek két korábbi változata olvasható, az elsőnek második fele (6—10. sor) teljesen áthúzva, a második, több javítással, a tőlünk közölt szöveg előzménye. Bálint György ezt a változatot közölte. Az első szöveg így hangzott:

*Nem hiszem el, hogy megsülök,
mégis sör mellett hűsülök
egy csipkés, lukas
ponyvás lugas
mélyén.
De lelkem kinn lóg az egen,
vonja a tiszta fénymező.
Így most is ott csüng melegen
egy tetten verejtékező
rendőr higgadt személyén.*

A második szöveg a következőkben tér el a tőlünk közölttől:

- 3 *egy csipkés, lukas*
- 4 *lugas —*
- 5 *nak mélyén*
- 8 *egy izzadó*
- 9 *rendőr higgadt személyén.*

A legkésőbbi szöveg kéziratán a 3. sor szélén zárójelben áll:
egy kis

[Ige.] A Literatura 1932. évi számából.

Az Írók Gazdasági Egyesülete által 1932 júniusában Balatonlellén rendezett Íróhét alkalmából, a Pakots József országgyűlési képviselőnek, az IGE elnökének átadott emlékalbumba írt tréfa.

[Kedvesem betegen...] A Szép Szó 1938 január-februári számából. Kéziratos fogalmazványa s egy harmadik változatot őrző géprata megvan a Múzeumban, valamint egy bizonytalan eredetű, a Szép Szó-beli közléssel teljesen egyező gépirata is. A Szép Szó-beli szöveg második versszakának fogalmazványa a kézíraton jobboldalt utólag van odaírva, a harmadik mellé.

Szövegváltozatok:

- 1—4 *Nyugalom, szerelem,
szerelem, nyugalom —
kedvesem betegen
alszik e hajnalon* k
(előbb: *szuszog*)

*Nyugodj el, szerelem,
szeress meg, nyugalom,
kedvesem betegen
szuszog e hajnalon.* g

- 4 után még egy versszak van a kézíraton:

*Mit tehet szellemem?
Fölstí a fájdalom —
nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.*

- 10 *utakon —* k

- 12 után a kézíraton 2 sor számára hagyott
üres hely, aztán e sorok:

*Rombolj csak lelkemen
s építsd őt, nyugalom!* k

- 13—16 helyett: *tombolj csak lelkemen,
akárhogy fájdalom —
te légy most szerelem
s építsd őt, nyugalom.*

*Hogy nincsen istenem,
beh nagyon fájlalom!
Nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.*

§

[**Már azt gondolom bánatomra.**] Bálint György kiadásából (494. l.).
Keserű tréfa Villon modorában.

[**Braun Évának.**] Dedikáció a Külvárosi Éj a fasisztáktól kivégzett
kommunista leánynak ajánlott példányán.

[**Ma névnapja van Etelnek.**] József Etelka birtokában lévő levelező-
lapról.

A póstabélyeg. kelte: 1933 december 17.

[**Attila, no, mi van veled!**] Bálint György kiadásából (490).

[**Jutkám csapódj!**] Németh Andor kiadásából (354). 1936-ban írta.
Jutka: — Szántó Judit (V. ö. Németh Andor, Csillag 1948 június
18. l.).

[**Valamikor volt a tett.**] Németh Andor kiadásából (353).

Az oktató mama oktatása. Makainé József Etelka tulajdonában lévő
kéziratról.

Epigramma. Bálint György kiadásából (412).

[**A Royalban muzsika.**] József Etelka tulajdonában lévő kéz-
iratról.

Levél. Németh Andor kiadásából. (370)

1935-ben írta unokaöccséhez, Makai Ádámhoz.

[**Ezen újabb kis magyarnak.**] Makainé József Etelka tulajdonában
lévő kézíratról.

[**Három vándor.**] József Etelka tulajdonában lévő levelezőlapról
Tréfás verselő verseny József Attila, Makai Ödön és Bányai László közt.
Makai kezdte, József Attila folytatta és zárta le, az 1. epilógot Bányai
írta. Aláírása a költőtől: Kész. Teljes tisztelettel Három Vándor.

A költőtől írt szakaszokat dőlt betűvel emeltük ki, az első sor
először így hangzott:

Etel felé, ki otthon szoptat

A póstabélyeg kelte: 1935. aug. 23.

[**Hallom, hogy az Ádám...**] József Etelka tulajdonában lévő
kéziratról.

Keltezése: 1936. febr. 25.

[**Költő szerelme.**] Németh Andor kiadásából (358).

[A harisnyája ...] A Múzeumban őrzött kéziratról.

Leontin. A Múzeumban őrzött kéziratról.

Norcoc. A költő jegyzetfüzetéből, amelybe ezenkívül a *Tolláskodik a sárga lomb ...* és *Az ellágyuló őszi talajon* kezdetű töredékeket és a *Smá Jiszróel* írta.

Nor-coc : — kötöttárugyár márkája, amely az ú. n. svájci sapkát vezette be a magyar piacra. Talán reklámpályázatra szánta.

Smá Jiszróel. A Múzeumban őrzött, ma már alig olvasható fogalmazványról, amelynek korábbi fényképmásolata is megvan. Az első sorban előbb *szennyes* állt ; a 4. végén előbb *vessző* állt, a 2. versszak szövegezésének előbbi kísérlete is olvasható a kéziraton, a negyedik sor számára hagyott közzel, így :

*Volt üzletem, volt aranyom
s otthon selyem párnákon ültem,
Szolgahad leste a szavam
s mikor adhattam, boldogan
mondtam magamban emelt fővel
Smá Jiszróel.*

A 11. sor kezdetén s áthúzva. — A verset nyilván ugyanerről a kéziratról közölte az Ararát évkönyv 1941-es kötete, de nem véve észre, hogy a fenti részlet nem külön versszak, hanem a következőnek első fogalmazása.

A faszinus zsidóüldözésének hatása alatt írt »Örök zsidó«-vers.

Smá Jiszróel : »Halljad, Izráel! A bibliában a kinyilatkoztatást megelőző szavak, amelyeknek a zsidó vallás misztikus jelentőséget tulajdonít.

A boldogság nyitott könyv, tessék, olvassák. A Múzeum 96—97. számú kéziratáról. Az egyiken az első 3 versszak s a negyediknek fogalmazványa, a másikon ugyanennek későbbi változata. A negyedik versszak korábbi változata így hangzik :

*Az ember rossz, s mi több, gonosz
ami történt, megérdemli.
Magára zárta a kaput
Csak akkor volt jó, ha aludt.
Mert annyi rossz ösztön sodorja,
nem tud szeretni éhgyomorra
Mert ahelyett, hogy egyet járna,
ő a dolgokat komplikálja.
Jött a boldogság, ő meg elszaladt.
Hja — buta volt és buta maradt.*

A versszak 1. sora előbb így : *Az ember gonosz volt*, (a többi olvashatatlan). Az 5. sorban előbb ez állt :

Mert annyi gonosz ösztön járja

A közölt szöveg az alábbi helyeken javítás után alakult ki :

- 8 *Ha nem zavarják,*
24 *Ha nem bánják,*
32 *hogy az ügyet komplikálja nyomban*
34 *hja, — buta volt s buta maradt*

A kézirat a 13—14. sorhoz tartozó más változat tervét mutató rímpróbák olvashatók :

komor
gyomor
és
mogorva
korogna?

Semmi. Bálint György kiadásából (413).

[A költő olyan ...] A Nagyon Fáj Herz Henrik papírgyárosnak ajánlott példányáról. Halála után a Szép Szó 1938 decemberi száma *Két alkalmi vers* főcím alatt, *Tréfas sorok egy jóievdőjéhez* felirattal közölte. A moszkvai Uj Hang 1939 januári számába Gábor Andor annak bizonyítékául nyomatta le, hogy az »egy szóval már nem jellemezhető társadalmi rend a költő egyéniségét hóhérbárdal hasította ketté.«

Szövegváltozatok (a Szép Szóval) :

- 5 *de lássa, távolról mi közeleg*
6 *teljes-tájon*
9 *Ilyen a költő. Különben hanyag,*
12 *szála —*

Keltezése : Bp. 1936. dec.

[Amikor verset ír az ember.] A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi gyűjteményes kiadásokban az első szó : *Mikor*.

[Ha lelked, logikád ...] Bálint György kiadásából (490). Németh Andor más forrásból közölte ; nála az első versszak végén nincs gondolatjel s a másodiknak csak első sora van meg.

[Még ne utazz el.] Bálint György kiadásából (412).

Keltezése : Budapest, 1937 január 6.

Németh Andor közlése szerint egy Pozsonyba férjhez ment ismerőséhez írta, aki ekkoriban meglátogatta.

[Szolgának állítod magad.] Első kísérlete Illyés Gyula *Szolga* című, a Nyugat 1936 július—augusztusi számában megjelent versére adandó válasznak. V. ö. az *Egy Költőre c., Téged szeretnek* kezdetű vers jegyzetét.

[Ne feledd, hogy régi szabál ...] A Szabad Nép 1947. július 17. számából.

A balatonszárszói penzió pultjára karcolta a költő kevéssel halála előtt.

PÓTLÁS

József Attila kézirati hagyatékának egy a Független Magyarország irattárával együtt a fasiszták elől eldugott része az első kötet nyomtatásának befejezése után került elő. Legnagyobb részét azoknak a késői verseknek és töredékeknek fogalmazványait foglalja magába, amelyeket e kéziratok lappangása folytán csak Németh Andor vagy Bálint György kiadása nyomán közölhattünk. A kéziratok teljes anyagának felhasználása már nem volt lehetséges, e hiány pótlásáról a harmadik kötetben kell majd gondoskodnunk. A most előkerült kiadatlan vagy hiteles formában nem ismert verseket itt közöljük, a kiadás többi részétől eltérően nem választva külön a zsenégeket.

Jelen, mult, jövő. *Makó, 1921. április 15.* keltezésű kéziratról. Hibás szöveggel közölte József Jolán a költő életrajzában (1947.114. 1.).

Végtelen óta ...

Tengerhez.

Sóhaj. Kéziratról, amelyen e három versen kívül a Szépség Koldusába fölvevett *Keresek valakit* c. verset és a Háromszáz spártai sírversének fordítását is leírta valaki számára, „Bírálatot kérek“ megjegyzéssel s kérdéssel, érkezett-e válasz a Nyugat szerkesztőségétől beküldött verseiről. A *Sóhaji* hibás szöveggel József Jolán közölte a költő életrajzában. (1947.107 1.)

(**A multkor, szerda este**) *Makón, 1924. jan. 29.* keltezésű kéziratról, amelyre aláírás helyett ismeretlen célból Kosztolányi Dezső nevét írta.

(**Szőke hajam ...**) *Budapest, 1924. febr. 3.* keltezésű kéziratról

Szelid, búcsúzó asszony. *Bp. 1924. febr. 19.* keltezésű kéziratról.

Szeretők. Sajátkezüleg aláírt és javított, valószínűleg szintén 1924-ből való gépiratról.

KÉTES HITELŰ SZÖVEGEK

Kurucok beszélnek. Fábry Zoltán közölte a *Párbeszéd*-del együtt a pozsonyi Uj Szó 1949. évi 1. számában, majd a Független Magyarország 1949. április 11-én. A vers, bár gépirata is megvan Fábry birtokában, stíluskritikai okokból legalább is gyanús.

Töredékek. 1—2. József Jolán közölte emlékezetből (J. A. élete. 110).

3. József Jolán szerint az abbáziai gyermeknyaraltatásból hazatérő gyerekek énekelték ezt a József Attila szerelte éneket. (A város peremén : 113).

4. József Jolán szerint (A város peremén 137) a költő VI. gimnazista korában, tehát az 1921/1922. tanévben írta, mikor a makói gimnázium önképzőkörében ledorongolták verseit.

ELVESZETT VERSEK

Az itt közölt címek azon az 1923 tavaszán Espersit Cacának adott jegyzéken szerepelnek, amelynek szövegét Péter László közölte. (A Makói Múzeum József Attila-kéziratai. Tiszatáj 1952.)

FÜGGELEK
KIADÁSTÖRTÉNET. MUTATÓK

*A költő életében megjelent kötetek és az eddigi kiadások ismertetését
Rejtő István, a címváltozatok és a kezdősorok mutatóját Rusznyák Péter
készítette.*

I.

JÓZSEF ATTILA VERSKÖTETEI ÉS AZ EDDIGI
GYŰJTEMÉNYES KIADÁSOKA) *A költő verskötetei:*

1. Szépség Koldusa. Szeged (Koroknay) 1922: 50 1.

A Szépség Koldusa tervéről először 1922 október 10-én, Jolán nővérehez írott levélből értesülünk. (József Jolán: József Attila élete 1947. 208 l.). 1922 november 4-i levelében ezt írja: »Decemberben jelenik meg első verseskönyvem: Szépség Koldusa, Juhász Gyula előszavával, Szegeden. A kiadó a tiszta bevétel 50%-át adja nekem. 300 példány, nem sok nyereség lesz à 150 korona. Esetleg el se fogy mind.« (József Jolán i. m. 210. l.). 1922. decemberében valóban megjelent. A kötetben található versek:

<i>Falak</i>	<i>Szeged alatt</i>
<i>A vergődő diák</i>	<i>Éhség</i>
<i>Nézem a lámpát</i>	<i>Szerelem ez?</i>
<i>Várakozás</i>	<i>Gyöngysor</i>
<i>Keresek valakit</i>	<i>Tél</i>
<i>Csend</i>	<i>Őszi alkonyat</i>
<i>Napszonett</i>	<i>A bánat</i>
<i>Ervének</i>	<i>A jámbor tehén</i>
<i>Bús magyar éneke</i>	<i>Perc</i>
<i>Koldus</i>	<i>Rövid óda a helő naphoz</i>
<i>Köntösök</i>	<i>Hymnus a borhoz</i>
<i>Nagy ajándékok tora</i>	<i>Ósapám</i>
<i>Távol zongora mellett</i>	<i>Spleen</i>
<i>Nyári délután a szobában</i>	<i>Boros keserűség</i>
<i>Csókkérés tavasszal</i>	<i>Pap a templomban</i>
<i>Szerelmes keserű hazafiság</i>	<i>Csöndes estéli zsoltár</i>
<i>Várlak</i>	<i>Kukoricaföld</i>
<i>Nem tudunk élni</i>	<i>Parasztanyóka</i>
<i>Juhász Gyulához</i>	<i>Részeg a sineken</i>
<i>Ének magamhoz</i>	<i>Üdvözlés</i>
<i>A füst.</i>	<i>Bús énekhívás</i>
<i>Fiatal életek indulója</i>	<i>Versek végére</i>

A versek élére Juhász Gyula írt előszót:

»A legnagyobb készséggel és örömmel vállalkoztam arra, hogy József Attila első verseskönyvéhez előszót írjak. Ez a nagyon fiatal és nagyon tehetséges költő a legteljesebb mértékben megérdemli, hogy a figyelem felé forduljon, hogy igaz szeretettel és reménységgel fogadja a magyar olvasóközönség, és hogy a kritika se menjen el mellette közömbösen vagy ellenségesen és ne elégeđjék meg vele szemben a nyomtatásban megjelenőknek rendesen kijáró vállveregetéssel.

József Attila Isten kegyelméből való költő, ezt meg lehet és meg is kell mondani és nagy fiatalsága olyan ígéretekkel teljes, amelyeknek beváltása — és ez nemcsak és nem mindig a költőn múlik egészen — őt a jövőndő magyar poézis legjobbjai és legigazabbjai közé fogja emelni. Ez a most serdülő és még iskoláit járó költő már eddig is sokat és mélyen szenvedett az élettől és az emberektől, hordozta a kietlen nyomor és elhagyottság keresztjét, árván és nincstelenül vándorolt és dolgozott és tanult, egyetlen vígasztalása az a jótékony és áldott génusz volt, amely Csokonait és Petőfit — dicsőséges elődeit nyomorban és küldetésben, — a cudar és átkozott nélkülözés kőpárnáin és szalmavackán se hagyta cserben. Ma költőnek lenni megint áldozat és martírium egy kicsit, szegény költőnek lenni — bár ez talán pleonazmus — különösen az. De József Attilának van még egy irigylésre méltó kincse, a költészet adománya mellett — ifjúsága és az a tudat, hogy előtte a végtelen lehetőségek holnapi birodalma. Ám a fiatal palántát szeretni, gondozni és ápolni kell, mert különben nem fog égbe nőni. (Ezt úgysem igen engedik meg nálunk emberek és viszonyok, akár Petőfiről van szó, akár Adyról.)

Nem ismerek bölcsébb és igazabb fajvédelmet, mint a valódi tehetőség, az ígéretes fiatalság megbecsülését, pártolását, okos, és szerető fel-emelését. Emberek, magyarok, íme a költő, aki indul, magasba és mélybe: József Attila, szeressétek és fogjátok pártját neki! Ennek a szegény, csonka országnak egyetlen megmaradt és el nem rabolható kincse a kultúrája és ennek a kultúrának reménységei közül való ez a József Attila, akit nem én, de a múzsá avatott pappá, a szépség és az igazság magyar templomában.»

2. Nem Én Kiáltok. Szeged, (Koroknay) 1925. 110 + 2 l.

1923—1924 versterméséből a költő újabb könyvet szándékozott kiadni. Erről tanuskodik »A legutolsó harcos« c. versesfüzete. (Galamb Ö. : Makói évek 131. l.) A füzet néhány versét átvette az 1924 őszén összeállított verskötetébe, a későbbi Nem Én Kiáltok-ba. E kötet címe az első tervek szerint »A villámok szeretője« lett volna. (L. József Attila 1924 október 31-i levelét Galamb Ödönhöz, Makói Évek 56. l.) A készülő kötetről nyomtatásban az első hírt a miskolci *Reggeli Hírlap* 1924 november 3-i számában megjelent *Itt egy fa, ott egy fa* c. vers alatti jegyzetében olvashatjuk. A Nem Én Kiáltok 1925 januárjában hagyta el a sajtót. A kötetben található versek:

Nem én kiáltok . . .

[FÉRFISZÓVAL] ciklus :

A szerelmes szonettje

Útrahívás

Névnapi dícséret

A szeméd

Nő a tükör előtt

Férfiszóval I., II.

Nyolcesztendő lányok

Asszonyvadás asszonyszobor mellett

Ezerfárosznyi végzet

Dícsértesség

Rög a röghöz

Csudálkozunk az életen

Mért hagyta el, hogyha kívánsz

Sacrilegium

Hűség

Nyár volt

[VILLÁMOK SZERETŐJE]

ciklus :

Villámok szeretője

És keressük az igazságot

Hét napja

Tanulmányfej

A gondolkodó szonettje

A bátrak

Bosszúság

Komoly lett már

Milyen jó lenne nem ütni vissza

Miért mondtál rosszat nekem

Megfáradt ember

Tavasza van ! Gyönyörű !

[A LEGUTOLSÓ HARCOS] ciklus :

A legutolsó harc

Lopók között szegényember

Szegényember balladája

Szegényember szeretője

Aki szegény, az a legszegényebb

Sírdomb a hegycsúcson

Juhász Gyuláról való nóta

Harc a békekességért

Magyarok I., II.

Egyszerű ez

Itt egy fa, ott egy fa

Éjjel

Mindent hagyok

A csoda

[NEM ÉN KIÁLTOK] ciklus :

Forduló

A számokról

Jövendő férfiak

Karácsony

Üvegöntők

Ti jók vagytok mindannyian

Imádság megfáradtagnak

A kutya

Kiáltunk Istenhez

Ki verné fel lelkünkben a lelket ?

Gyémánt

Szép nyári este van

Kövek

Érzitek-e

Lázadó szentek

Jónál jobb

Koldusok I., II., III.

[A MŰVÉSZET HÁROM ARCA]

ciklus :

Minden rendű emberi dolgokhoz

Művészet az emberek között

Igaz, őszinte búcsú

A verseket József Attila a következő utószóval zárta :

»Alleluja,

végre elindul ez a könyv. Végre megszabadulok tőle. Végre nem bennem lesz, hanem messze, messze tőlem, kinn a világban. Idegen lesz és csinálhatom a mást, az igazabbat. Megölöm ezt a kísértetet. Mit akar ?

Most, hogy kidobom magamból ezeket az írásokat, követelő, üres tér marad bennem új, szebb, szeretőbb csillagzatok után. Hegyre kell menjen az, aki a világokat termő fáról szakítani akar. S én érzem, hogy hegy nő alattam, de bizonyos is, hogy hegy nő az alatt, aki kidobálja magától a nehéz, megkövesült sírásokat és azt mondja :

Én nem azért jöttem, hogy böggjek, hogy buzdítsak, hanem hogy tegyek. Egy mindannyiunknál szociálisabb ember szinte csak sejtett alakja lebeg a szívek fölött. Kell, hogy reá rakjam húsomat és beleágyazzam csontjaimat. Hogy ez nem »művészet«? Hát akkor füttyülök a »művészetre«, én többet akarok, én azt akarom, ami kell.

Érik a fény, a Metaars.

Szeged, 1924. karácsony szombatja.«

3. **Nincsen Apám, Se Anyám.** Versek. Budapest (Géniusz) 1929. Ny. Szeged, (Koroknay ny.) 61 l.

1925-től 28-ig írt verseit a költő 1928 tavaszán kezdte újabb vers-kötetbe gyűjteni. 1928 áprilisában a *Népszavában* megjelent verseit (április 2. és 27.) már mutatványként közli »A 'Nincsen apám, se anyám' c. sajtó alatt lévő könyvből«. Április 30-án Galamb Ödönt előfizetők gyűjtésére kéri. A kötet azonban — anyagi nehézségek miatt — csak 1929 februárjában jelenhetett meg. A kötetből 1000 számozott példány készült, a »901—1000. számú példányok a költő kezéből köztulajdonba mentek át«. A negyedik lapon a kötet ajánlása olvasható: »Vágó Józsefnek«. A kötetben található versek:

Lidi nénémnek ...

Örök élet

Szeretnének

Tiszta szívvel

Éji dal

Zuzmara

A pap mosolyog

Dal

Biztató

Magyar Alföld

József Attila

Ó szív! Nyugodj

Hangya

Megfáradt ember

Kertész lesznek

Isten

Istenem

Hosszú az Úristen'

Reggeli

Az oroszlán idézése

Ülni, állni, ölni, halni

Tüzek éneke

Fiatalasszonyok éneke

Dalocska

Táncba fognak

Sok gondom közt

Gyöngy

Pöttyös

Áldalak búval, vigalommal

Ringató

Tószunnyadó

Tedd a kezed

Klárások

Pernyétáncra

Mikor az utcán átment a kedves

Piros hold körül

Tudtam én

Itt hűvösebb

Gyereksírás

Szeretők lázadása

Förgeteg

Öreg minden

Kovács

Meddőlők 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7.,

8., 9., 10., 11., 12.

Dúdoló

Két vázlat (Simon Jolán, Németh Andor)

Hajnalban kel föl mint a pékek

Érted haragszom, nem ellened

Kopogtatás nélkül

A nagy városokat

4. **Döntsd a tőkét, ne siránkozz.** Versek. Budapest (1931.) Juhász Árpád könyvnyomdája, VII. ker., Angol-utca 5. 47 l.

Az 1930. december 12-én a *Népszavában* megjelenő *Ákácok* c. vers jegyzete: »Mutatvány a Döntsd a tőkét, ne siránkozz c. sajtó alatt lévő verseskönyvből«. A kötet csak 1931 március közepén jelent meg. Néhány nappal megjelenése után az ügyészség a forradalmi versfüzetet lefoglaltatta és a költő ellen *Szocialisták* c. verse és a *Villonról meg a vastag Margotról szóló ballada* fordítása miatt eljárást indított. A kötetben található versek:

<i>Anyám</i>	<i>Aranybojtú</i>
<i>Margaréta</i>	<i>Tömeg</i>
<i>Füst</i>	<i>Beszél a tej</i>
<i>Tiszazug</i>	<i>Két keserves (Csin-bin, Medália)</i>
<i>Nyár</i>	<i>Tünődő (Vihar, Eperfa, Fegyvertelen, Irásjel)</i>
<i>Favágó</i>	<i>Ákácokhoz</i>
<i>Harmatocska</i>	<i>Dörmögő</i>
<i>Bánat</i>	<i>Szocialisták</i>
<i>Esik</i>	<i>Végül</i>
<i>Áradat</i>	<i>Villonról meg a vastag Margotról szóló ballada</i>
<i>Regős ének</i>	<i>Nyugasztaló, melyet Villon szerzett önmagáért és cimboráiért, várván, hogy végül fölakasszák</i>
<i>Betlehem</i>	<i>Ballada a hajdani idők dámáiról</i>
<i>Betlehemi királyok</i>	<i>Villon négy sorocskája</i>
<i>Farsangi lakodalom</i>	
<i>Ády emlékezete</i>	
<i>Egy költőre</i>	
<i>Kultúra</i>	

5. **Külvárosi Éj.** József Attila újabb költeményeiből. Budapest, 1932. Dr. Keller és Kiss Tőrekvés nyomdája. A költő kiadása, 32 l.

1932. őszén jelent meg. Az első vers előtt mottó: *Aki dudás akar lenni, annak pokolra kell menni.* Népdal. A kötetben található versek:

<i>Külvárosi éj</i>	<i>Eső</i>
<i>Holt vidék</i>	<i>Fagy</i>
<i>Mondd, mit érteled...</i>	<i>Határ</i>
<i>Ritkás erdő alatt</i>	<i>Kanász</i>
<i>Órdas</i>	<i>A cipő</i>
<i>Munkások</i>	<i>Fák</i>
<i>A hetedik</i>	<i>Bánat</i>
<i>Emlék</i>	<i>Háló</i>
<i>Medvetánc</i>	

6. **Medvetánc.** (A fedőlapon: Válogatott költemények 1922—1934.) Budapest, 1934. Révai kiadás, 108+4. l.

1934 decemberében jelent meg. A költő a válogatás és versközlés szempontjait a következőkben foglalta össze: »Ez a kötet 1922—1934. esztendőkből írt verseim válogatott gyűjteménye; elkallódott füzetekben javarészt már megjelentek. A régi szövegen itt-ott változtattam, kimondott gondolatuk és képzetük így találóbb forma érzéseimhez. Az első versek kora ifjúságom kísérletei. Érdeklődők számára ideírom: 1905-ben születtem Budapesten, a Ferencvárosban.«

A versek élén népdalidézet áll:

»Aki dudás akar lenni,
pokolra kell annak menni.
Ott kell annak megtanulni,
hogyan kell a dudát fújni.«

(Pásztortánc)

A kötetben található versek:

[VERSEK 1922—24-BŐL]

A jámbor tehát
Éhség
Mégfáradt ember
Tanulmányfej
Rög a röghöz
Névnapi dícséret
Útrahívás
Sacrilegium

NINCSEN APÁM SE ANYÁM

[1925—29]

Bevezető
Szeretnének
Tiszta szívvel
Két dal (Éji dal, Dal)
Nemzett József Áron
Engem temetnek
Magyar Alföld
Biztató
József Attila
Hangya
Isten
Istencem
Hosszú az Uristen
Reggeli
Ülni, állni, ölni, halni
Fiatal asszonyok éneke
Táncba fognak
Áldalak búval, vigalommal
Két dalocska (Dalocska, Ringató)

Tedd a kezed

Klávisek

Piros hold körül

Mióta elmentél

Medáliák 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9.

Két vázlat (Simon Jolán, Németh Andor)

[A DÖNTSD A TÖKÉT NE SIRÁNKOZZ c. kötetből: A költő a tartalomjegyzékben nem tünteti fel az elkobzott kötet címét, hanem csak »Versek 1930—31-ből« jelzéssel közli.]

Anyám

Margaréta

Füst

Tiszazug

Nyár

Favágó

Harmatocska

Bánat

Regös ének

Betlehem

Betlehemi királyok

Két keserves (Csin-bin, Medália)

Esik

Őt szegény szól

Beszél a tej

Tűnődő (Vihar, Eperfa, Keresztény,

Írásjel)

Dörmögő

[A KÜLVÁROSI ÉJ c. kötetből]

Határ

Külvárosi éj

Háló

Mondd, mit érlel...

Holt vidék

Fák

Emlék

Órda

Ritkás erdő alatt

A hetedik

Medvetánc

A kanász

Fagy

[VERSEK 1933—34-ből]

Reménytelenül (Lassan, tűnődve,

Vasszínű égboltban)

Számvetés

Téli éjszaka

Haszon

Elégia

Óda

Falu

Vigasz

Szappanosvíz

Egy kiscyerekek sír

Eszmélet

Iszonyat

A fán a levelek

Anya

Mama

7. **Nagyon Fáj.** József Attila versei. Budapest, Cserépfalvi 95. + 5 1.

1936. decemberében jelent meg. E kötetben található versek:

A bűn

Én nem tudtam

Mint gyermek

Ajtót nyitok

Emberiség

Emberek

Ha a hold süt

Harag

A város peremén

Levegőt!

A Dunánál

Egy spanyol földműves sirverse

Kéthexameter

Kirakják a fát

Irgalom

Amit szívedbe rejtesz

Temetés után

Gyermekké tettél

Balatonszárszó

Jaj majdnem

Judit

Az a szép, régi asszony

Világosítsd fel

Kosztolányi

...aki szeretni gyáva vagy

Nagyon fáj

Majd megöregszel

Mint a mezőn

Ne bántsd

Magány

Ki-be ugrál

Azt mondják

Kész a leltár

Elmaradt ölelés miatt

Kései sirató

Kiáltozás

B) Gyűjteményes kiadások:

1. **József Attila összes versei és válogatott írásai.** Sajtó alá rendezte Németh Andor. Budapest, 1938. Cserépfalvi kiadás. Pápai Ernő ny. 567+1 1.

A verseket a következő sorrendben közli: először a Medvetánc és a Nagyon fáj c. kötetekben megjelenteket, majd »Ha már elpusztul a világ« (pótlások a Medvetánc-kötethez) és »Nincs bocsánat (József Attila

utolsó versei. 1936—37)» címen József Attila 1935—1937-ben írt verseit. Ezek után következnek a Függelék: Alkalmi versek, Szépség Koldusa, Nem Én Kiáltok, József Attila prózai írásából. A Döntsd A Tőkédt, Ne Siránkozz és a Külvárosi Éj c. kötetekben megjelent versek ebből a kiadásból kimaradtak. A József Attila által sajtó alá rendezett kötetekbe föl nem vett versek közül e kiadás a következőket tartalmazza :

Önarckép
 Hegyes fogakkal
 Együgyű ének
 Pillantásomtól az almák ...
 Olyan bolond vagy
 Látod?
 Isten
 Négyen ugrottunk vízbe
 Szép csönedesen aludj
 Aki erős ember
 Milyen jó volna nem ütni vissza
 Jut az ember
 A világ ha elbujdoshat
 Fiatal rák, piros rák
 Csendes kérébe
 Esik
 Ha nem szorítsz ...
 Németh Andornak
 Alkalmi vers a szocializmus
 állásáról Ignotusnak
 Magad emésztő ...
 Nyári délután
 Szerelmesem mi már ...
 Vázlat a Külvárosi éjhez
 Egy ifjú párra
 Majd emlékezni jó lesz
 Csak az olvassa versemet ...
 Reggeli fény
 Ősz (Tar ágak boga-rácsai között)
 Tájék
 I. A pipafüst lenyul a földig
 II. Ragyog az ég
 Szürkület
 Ars poetica
 »Költőnk és koras
 Thomas Mann üdvözlése
 Születésnapomra
 Arany
 Száradok, törődöm
 Bibliái
 Március

A költő hasztalan vonít
 Hazám
 Az árnyékok ...
 Könnyű fehér ruhában
 Vers (Kedvesem betegem ...)
 Ha nem leszel ...
 Flórának
 Flóra 1. Hexameterek, 2. Rejtelmek,
 3. Már két milliárd, 4. Buzgóság,
 5. Megméréssel!
 Látomás
 Gyönyörűt láttam
 Miben hisztek ...
 Könnyű emlékek ...
 Talán eltűnök hirtelen
 Vers (I. Az ember él, habár üres a
 kamra,
 II. Leülepszik, nem illan el bajom)
 Nem emel föl
 Már régesrég ...
 Szállj költemény
 Egy költőre
 Bukj föl az árból
 Vers (Szaggatlak, mint fergeteg az
 erdőt ...)
 Tudod, hogy nincs bocsánat
 Majd ...
 Vers (Száradok, törődöm)
 Haragos bírák feketében
 Vers (Négykézláb másztam. Álló
 Istenem ...)
 Karóval jöttél
 Ime, hát meglettem hazámat

[FORGÁCSOK]

Tengeri fürdő
 Csak most ...
 Kedveském, ha én ...
 Ó boldog az ...
 Judithoz
 Jelenet

Ének hajolj ki ajkamon...
 Szél csapta égi bokromat...
 Variáns az »Eszmélet« ciklushoz
 A kövezeten kis csatak...
 Nedvesedik melán...
 Éltem, így érdemeltem...
 Ha lelked logikád...
 Mint locs-pocs...
 Lassú álmodozásaiból...
 Ne légy szeles...
 Kertemben érik...
 Mikor verset ír az ember...
 Minden s mindenki...
 Mintha paraszt...
 A világ aranyos...
 Tested a tápláló föld...
 Ha lényed erős...
 Az én apám...
 A hullámok lágy...
 Édesanyám egyeillen drága...
 A raktár...
 Éva vigyázz...
 Mikor dolgozol csendesesen...
 Valamikor volt...
 Tizenöt éve írok...

Jutkám, csapódj...
 Még nem volt olyan...
 A nap még füstölög...
 Vadász szemünkre lányok...
 Nincs közöm senkihez...
 A nyárfák közt...
 A kertben hallatlan...
 Világokat igazgatok...
 Az árnyékból összegyűjti...
 Az ég színe...
 Költő szerelme...
 Arcuk egy-egy kis külváros...
 Mint a tejút...
 Arcodon könnyed...
 Szól a szája...
 Mintha égnél...
 Irgalom édesanyám...
 Roskad a kormos hó...
 Vak, vak, vak...
 Az én szívem...
 Drága barátaim...
 Kedves Jócó!
 Altató
 Levél

2. József Attila Összes versei és műfordításai. Sajtó alá rendezte

Bálint György. Budapest (1940.) Cserépfalvi kiadás, Pápai Ernő ny. 544 l.

A kötet összeállításának szempontjai: »E kötetben a költő verseinek időrendjét igyekeztünk megtartani. Lehetőleg teljes kiadást adunk. Az előző kiadás óta jónéhány vers került elő, ezeket is közöljük, József Attila jelentősebb műfordításaival együtt. A költő 1934-ben »Medvetánc« címen válogatott verseskötvetet adott ki; ennek szerkesztését kegyeletből nem érintettük. Az időrend elvét követve azonban, hogy az olvasó régebbi köteteket is hiánytalanul láthassa maga előtt, a »Medvetánc«-ba átvett versek címét eredeti helyükön is közöljük, utalással a »Medvetánc«-ra, ahol a vers olvasható«.

A József Attila által sajtó alá rendezett kötetek versein és a Németh Andor féle kiadásban már megjelent verseken kívül a kötet a következő verseket tartalmazza:

Sóhaj
 Szeretném, ha vadalmaja lennék!
 Műterem
 Lázado Krisztus
 A Kozmosz éneke
 Tavaszi sár
 Komor búcsúzás

Csengő
 A tavi torony harangozója
 Nekem mindegy
 Egy átlátszó oroszlán
 Két vers (I. Menyasszony-múlásban...
 II. Csengője voltam én Lucámnak)
 Párizsi aniz

Ó bánat ...
 Ó Európa
 Ködből, csöndből
 Légy ostoba
 El innen
 A költő olyan ...
 Sárga füvek
 Ballada
 Ősz (A fán a levelek)
 Hordunk vinnogyó kosarat
 Laci bá'
 Egeres
 Hizlalt eső
 Sportirodalom
 Egy új honörhöz
 Oszítás után
 Epigramma
 Még ne utazz el
 Semmi
 Meghalt Juhász Gyula
 Flóra (Én, ki emberként vagyok,
 élve boldog)
 Flóra (I. Tudnál-e Flóra, annyira
 szeretni. II. Félek, nem tudod,
 megbocsátani)

[TÖREDÉKEK]

Én költő vagyok ...
 Bocsássatok meg ...
 A harisnyája egy lucsok ...
 Csomagodat ne bontsd ki ...
 Attila, no, mi van veled?
 Szolgának állítod magad ...
 Ki lapengedélyt nekem nem adott ...
 Már sokszor alszom úgy a népligetben
 Átizzadt fekvőhelyeden ...
 Én óvakodva szürtsölöm ...
 Én hazám, fajom és emberiségem ...
 Ugy élsz szívémben, Erzsi, mint a
 bánat ...

Repedt kályhámön macska ül ...
 Állás nélkül élek, akár a madár ...
 Ebben a csendes, úri, idegen ...
 Már azt gondolom bánatomra ...
 Majd csöndben fogynak a dalok ...
 Kásásodik a víz, kialakul a jég ...
 Sokan voltunk és körülvettek ...
 Mily szép vagy, milyen gyönyörű ...
 Flóra, csináljunk gyereket ...
 Színes forgókat csináltam, eladtam ...
 Ha föltámadnál, magad is szepegue ...
 Kinek adtam a boldogot ...
 Egész testében reszket, mint a gyer-
 mek ...
 Ahol a szabadság, a rend ...
 És világot, amíg más családi házat ...
 Én utánam repdes a hűség ...
 Én nem tudom, mi fenyeget ...
 Ki tudom, még sokáig élek ...
 Mint a motor, amely már begyulladt...
 Szeretem s ezért megölöm ...
 És testem végül megbetegedett ...

[MŰFORDÍTÁSOK]

Villon Ferenc Nagy Testamentuma
 Ballada, melyet Villon szerzett édes-
 anyja kérésére Szűzanyánkhöz
 való könyörgésképen
 A meghökkentek
 Munkások
 Este
 Szívem testvére az idő ...
 Dél-Csehország
 Hol a földes ...
 Sokaság, Te!
 Tél
 A bányász
 Tidmann ur
 »Erős vár a mi Istenünk«

Ennek a kiadásnak változatlan lenyomata jelent meg 1946-ban.

3. József Attila összes versei és műfordításai. Sajtó alá rendezte Bálint György. Budapest (1948) Cserépfalvi kiadás.

A Bálint-féle kiadás új lenyomata végére pótlásként egy ívet fűztek hozzá. Ebben a részben található versek:

Ady emlékezete

[a vers azonos szöveggel megtalálható
a kötet 187. lapján is]

Szocialisták

Búza

Tőkehaszon-ballada

Tömeg

Lebukott

Akácokhoz

4. József Attila összes verse. Sajtó alá rendezte Kardos László, Bp. 1950. Révai könyvkiadó nemzeti vállalat. Révai nyomda. 637 l.

A szerkesztő a Jegyzetek (613. l.) élén az összeállítás elveit a következőkben foglalja össze: »A kiadás módszere meglehetősen eltér az előző gyűjteményekétől. A kötetek anyagát időrendben adja, s a Medvetánc-nak a korábbi kötetekből átemelt darabjait visszaosztja az eredeti kötetekbe. Így a költő fejlődésének a kötetekben jelentkező vonala sokkal könnyebben kísérhető figyelemmel. Nem szakítottuk meg a kötetek anyagát a kiadatlan — igazában: a költő által kötetbe nem foglalt — versek közbeillesztésével sem, amint azt a korábbi kiadások tették. A »kiadatlan« versek — hozzávetőlegesen időrendben — a kötet második felébe kerültek. Így volta-képpen két párhuzamos fejlődési vonalat kísérhet végig az olvasó. Az első vonal a József Attila-kötetek *nyílt* vonala, a másik azoké a verseké, amelyek — hol a költő akaratából, hol a költő akarata ellenére — *nem* kerültek a kötetekbe — néha még nyomdafesték alá sem.«

Az addigi kiadásokban megjelent verseken kívül Kardos a következő verseket közölte:

Hozzá!

Amióta...

A szív és a szem

Összetört szívem

A halálról

Csókolj, csókolj...

Homály borult az erdőre...

Lélekszirtéken

Leányszépség dicsérete

Távoli ének

Petőfi tüze

Mert Ismeretlenünknek tetszik

Tovább én nem bírom

Magyarok (Ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk)

Földmadár

Szólt az ember

A paradicsom életté lesz

Viszem a földem

Ezüst élet

Szélkiáltó madár

Proletárok

Kedvesem

Csodálkozó bogarak

Piroszemű

Cézár Galliában

Reggeli ájtatosság

Egy Modiano-cigaretta-papír elszá-
kadt

A másodfokú függvények egyenletei

A szeretők hallgatva megálltak...

Szocialisták (Fájás, nyomor és jóság
hajtott össze)

Munkások (Tedd le kissé a szerszámokat)

Ifjúmunkás

Mindig jótanácsot sziszegnek

Balga költő

Melled két pólusa

Hívogató

Acélgömb, föl, föl! Emelkedj!

A kelő korongba...

Kigyulladt

Ballagok lassan hazafelé...

Csókjaidat hadd viszem oda...

Tüntetés

Jutka verse

Kiszombori dal

Szabados dal
Két vers (K. S. + tbc-ben, A három
kovács)
Ó boldog az ...
Most fehér a tűz
Munkások kórusa

Lucához
Párbeszéd
Bethlen István
Isten (Én már fiatalember lettem)
Kispolgár
A kínhoz ...

C) József Attila élete nyomában. Galamb Ödön: Makói évek. Függelék: József Attila válogatott kiadatlan versei. Radnóti Miklós jegyzeteivel. Budapest, 1941. Cserépfalvi kiadás, Pápai Ernő műintézete.

(Galamb Ödöntől idézett versek):

Tanítások 1—8.

Pilóta

Anyám a mosásban gyászkoszorú

Chant du prolétaire

Esti felhőkön

(Radnóti Miklós bevezetésével
függelékül közölt versek:)

Leánykérő ének

Ugy-e pajtás!

Aratás előtt

Aranykalásztól ...

Aratásban

A gép elkapta ...

Tavaszi ének

Egyszerű vers

Vers (Hiába gyül ki nagy szemed-
ben máglya ...)

Távoli ének

A betűk sivatagában

Ajánlás

Fohászodó ének

A világ megteremtése

Ide újra a szeretet jön

Tüntetés

Tűz van

Figyel a kancsal

Leányszépség dicsérete

Tavaszi labdajáték

Alkohol

A tanításokból. 14.

Hajad az ujjamé

Kakuk Marci

Oly friss

Keserű

Most fehér a tűz

Néha szigetek

Én dobtam

Ekrázittömög

Riának hívom

Szomorú

A kert

A csapat

Beteg vagyok

D) József Attila halála óta megjelent válogatások:

József Attila válogatott lírai versei. Budapest, (1943.) Cserépfalvi
19. 1.

József Attila: Döntsd a tőkét... Budapest, 1945. Cserépfalvi
56. 1.

József Attila válogatott versei. Barabás Tibor, Keszi Imre, Németh
Andor válogatásában. Budapest (1949.) Cserépfalvi kiadás, Forrás ny.
94 + 2 l.

József Attila válogatott versei. Budapest 1951. Szépirodalmi Kiadó,
Révai nyomda, 99. l. — Szépirodalmi Kiskönyvtár 14—15.

CÍMVÁLTOZATOK MUTATÓJA

A bábok között	I. 265	430
A bánat	I. 33	364
A bátrak	I. 79	171
A betűk sivatagában	I. 92	376
A boldogság nyitott könyv, tessék, olvassák	II. 346	451
A bűn	II. 136	402
Acélgömb föl, föl! Emelkedj !	I. 251	426
A cipő	II. 56	385
A csapat	I. 247	425
A csoda	I. 183	409
Ad sidera	I. 83	373
A Dunánál	II. 151	407
Ady emlékezete	II. 24	376
A fán a levelek	II. 114	398
A füst	I. 53	366
[A gép elkapta]	I. 27	363
A gondolkodó szonettje	I. 101	381
[A gyereket úgy szeretik]	II. 365	453
A gyerekszemű élet-tavon	II. 258	434
A halálról	II. 253	433
[A hallgatag gép ...]	II. 286	438
[A harisnyája ...]	II. 343	451
A három kovács	I. 310	443
A hetedik	II. 61	386
[Ahol a szabadság ...]	II. 299	441
[A hullámok lágy tánca]	II. 156	409
A jámbor tehén	I. 21	361
[Ajánlás]	II. 321	445
Ajánlás helyett	I. 87	375
Ajtót nyitok	II. 131	401
A kanász	II. 63	386
A kedvesem	226	418
[A kelő korongba hajítom]	I. 252	426
A kert	I. 205	415
A kert	I. 268	431
[A kerten]	II. 284	438
[A kínhoz kötnek ...]	II. 302	441
Aki szegény, az a legszegényebb	I. 169	405

... aki szeretni gyáva vagy	II. 164	410
Akkor	II. 257	433
A kozmosz éneke	I. 100	380
A költő hasztalan vonít	II. 214	426
[A költő olyan, mint a kisgyerek ...]	II. 348	452
A kutya	I. 186	409
A küszöbön	I. 345	453
A legutolsó harcos	I. 159	401
Alkalmi vers a szocializmus állásáról Ignotusnak	II. 105	396
Alkohol	I. 110	383
A lovak	I. 191	410
Altató	II. 147	406
Alvó tavu békességgel	I. 306	442
[Alvó Titánt ...]	II. 365	453
A másodfokú függvények egyenletei	II. 329	447
A mennyei páncélvonal	I. 257	428
[Amikor verset ír az ember]	II. 348	452
Amióta	II. 252	433
Amit szívedbe rejtesz	II. 149	407
[A multkor, szerda este]	II. 357	453
A nagy városokat	I. 229	420
[A nap még füstölög]	II. 281	437
Anya	II. 108	396
[A nyakába kék kötő]	II. 325	446
Anyám	II. 37	380
Anyám a mosásban	I. 284	437
Anyám meghalt	I. 285	437
[A nyárfák közt ...]	II. 289	438
A pap mosolyog	I. 282	435
A paradicsom életté lesz	I. 205	415
Apám és anyám	II. 307	443
[A pipafüst lenyúl]	II. 279	435
[A raktár ...]	II. 310	443
Arany	II. 194	419
Aranybojtú	II. 39	381
Arany kalásztól	I. 32	364
Aratásban	I. 17	360
Aratás előtt	I. 16	359
A rák	I. 242	423
[Arcodon könnyed ott ragadt]	II. 275	435
[Arcuk egy-egy kis külváros ...]	II. 283	437
[A rengő lomb virágban ég]	II. 306	442
[A Royalban muzsika]	II. 340	450
Arról, hogy belőlem, aki szarvas voltam, farkas lesz	II. 30	379
Ars poetica	II. 210	424
Asszonyvárás asszonyszobor mellett	I. 84	373
Asszonyvárás holdfényes szobor mellett	I. 84	373
A számokról	I. 128	390

A szemed	I.	68	368
A Szent Jobb ünnepén	I.	30	363
A szerelmes szonettje	I.	100	380
A szeretők hallgatva megálltak	I.	249	425
A Szigeten	II.	104	395
A szív s a szem	II.	250	432
A szolnoki hídon	II.	246	432
A tanításokból	I.	119	386
A tavi torony harangozója	I.	234	422
[A tó jegét]	II.	308	443
A távol új és új egeket szór	I.	278	435
A tőkehaszon balladája	II.	92	392
A tőkések hasznáról	II.	92	392
A törvény	II.	109	396
[Attila, no, mi van veled!]	II.	338	450
A város peremén	II.	81	389
[A vásártéren ...]	II.	309	443
A vergődő diák	I.	13	359
[A világ aranyos kalitkájában ...]	II.	302	441
A világ ha elbujdostat	I.	258	428
A világ megokolt útálata	I.	111	383
A világ megteremtése	I.	139	395
A villámok szeretője	I.	137	394
Az a szép, régi asszony	II.	154	408
[Az árnyékból csipogó fiókáit]	II.	280	437
Az árnyékok	II.	222	427
Az én ajándékom	I.	41	366
[Az én apám ...]	II.	304	442
[Az én szívem ...]	II.	301	441
Az oktató mama oktatása	II.	339	450
Az oroszlán idézése	I.	244	424
Az örök elmúlás	II.	256	434
Az örök Polyphemos	II.	320	444
Az örült hajótörött	II.	267	435
Azt mondják	II.	176	415
[Azt olvastam, hogy perli a Nepet]	II.	150	407
Ákácokhoz	II.	16	373
Áldalak búval, vigalommal	I.	302	441
[Állás nélkül]	II.	274	435
Álomban enyém vagy	I.	43	366
Április 11.	I.	203	415
Áradat	II.	41	381
[Átizzadt fekvőhelyeden]	II.	277	436
Baál	II.	264	434
Balatonszárszó	II.	157	409
Balga költő	I.	209	416
Ballada	II.	332	448
Bánat	II.	30	379

Bánat	II. 67	386
Beszél a tej	II. 38	380
Beteg vagyok	I. 281	435
Bethlen István	II. 14	373
Betlehem	II. 18	374
Betlehemi királyok	II. 19	375
Bevezető	I. 289	437
Bevezető vers.....	I. 289	437
Békességért való harcolás	I. 113	384
Bérmunkás-ballada	II. 107	396
Bibliai	I. 193	411
Biztató.....	I. 340	452
Biztató.....	II. 184	418
[Bocsássátok meg...].	II. 292	439
Boldog hazug	II. 182	417
Boldogság	II. 109	396
Bolyongás a kertben	II. 255	433
Boros keserűség	I. 31	363
[Borostyánkőbe én be nem fagyok]	I. 347	455
Bosszuság	I. 179	409
Bődülj torony	I. 261	429
[Braun Évának]	II. 337	450
Bukj föl az árból	II. 216	426
Bús énekhívás	I. 62	367
Bús magyar éneke	I. 50	366
Búza.....	II. 80	389
Buzgóság	II. 199	420
Cézár Galliában	II. 328	447
Chant de prolétaire	I. 291	437
Csak az olvassa	II. 191	419
Csak éjfélután	I. 102	381
Csak most	II. 306	442
Csatadal.....	I. 173	407
Csend	I. 49	366
[Csendes, kévébe]	II. 281	437
Csengő	I. 280	435
Csín-bin	II. 8	369
Csodálkozás	I. 162	402
[Csodálkozó bogarak közt]	I. 253	427
Csókkérés	I. 12	358
Csókkérés tavasszal.....	I. 12	358
Csókolj, csókolj	II. 254	433
Csendes estéli zsoltár	I. 60	367
Csudálkozunk az életen	I. 162	402
Csüngője voltam	I. 308	443
[Dagadt hentes bárdja]	II. 298	441
Dal	I. 311	443
Dal	I. 313	443

Dalocska	I. 319	445
Derengő rózsa	I. 329	449
Derűs	I. 313	443
[De szeretnék]	II. 245	432
Dícsértesség	I. 168	405
Dörmögő	II. 10	371
[Drága barátaim...]	II. 313	444
Dudoló	I. 315	444
Egeres	II. 28	378
[Egész testében...]	II. 288	438
[Egy átlátszó oroszlán]	I. 245	424
Egy büntetőtörvényszéki tárgyalás irataiból	II. 293	439
Egy ifjú párra	II. 99	394
Egy kisgyerek sír	II. 86	391
Egy költőre	II. 25	377
Egy költőre [Téged szeretnek]	II. 227	429
Egy Modiano-cigarettapapír elszakadt	II. 329	447
Egy pszichoanalitikus nőhöz	II. 148	406
Egy spanyol földműves sírverse	II. 160	410
Egyszerű ez	I. 144	397
Egyszerű vers	I. 44	366
Egy új honórhöz!	II. 334	448
Együgyű ének	I. 222	417
Egy vak ember sír	II. 291	439
Ekrazittómeg	I. 235	423
Elefánt	I. 343	453
Elernyedés	I. 324	446
Elégia	II. 84	391
El innen	I. 112	383
Elköszöntő szelíd szavak	I. 108	383
Elmaradt ölelés miatt	II. 178	416
[Ember ne félj]	II. 130	401
Emberek	II. 132	401
Emberiség	II. 138	403
Emlék	II. 70	387
Engem temetnek	I. 282	435
Eperfa	II. 33	379
Epigramma	II. 340	450
Erőének	I. 49	366
Erősödik	I. 225	418
Esik	I. 275	435
Esik	II. 9	370
Eső	II. 55	385
Este volt s a bőrünk összeért	I. 192	410
Esti felhőkön	I. 224	418
Eszmélet	II. 109	396
[Ezen újabb kis magyarnak]	II. 341	450
Ezerfárosznyi végzet	I. 96	379

Ezüst élet	I. 206	415
[Édesanyám, egyetlen, drága]	II. 312	444
Éhség	I. 26	362
Éji dal	I. 313	443
Éjjel	I. 181	409
[Éltem, így érdemeltem...]	II. 285	438
[Én azt akarom...]	II. 303	441
[Én ámulok...]	II. 310	443
Én dobtam	I. 217	416
Ének 1923-ban	I. 75	370
Ének 1924-ben	I. 75	370
[Ének, hajolj ki ajkamon]	II. 311	443
Ének magamhoz	I. 52	366
[Én hazám...]	II. 287	438
[Én, ki emberként]	II. 204	422
[Én költő vagyok]	II. 299	441
Én nem tudom	II. 221	427
Én nem tudtam	II. 140	404
[Én óvakodva szürcsölöm]	II. 335	448
Érted haragszom, nem ellened	I. 271	432
Érik a fény	I. 223	418
Érzitek-e?	I. 188	410
És csak csudálkozunk az életen	I. 162	402
És csudálkozunk az életen	I. 162	402
És keressük az igazságot	I. 133	392
[És testem végül...]	II. 290	439
[Éva vigyázz]	II. 333	448
Fagy	II. 53	384
[Fagyon veszve vagy éhen]	II. 289	438
Falak	I. 35	365
Falu	II. 121	399
Farsangi lakodalom	II. 40	381
Favágó	II. 17	374
Fák	II. 60	385
Fegyvertelen	II. 33	379
Fekete égboltban	I. 297	439
Felfelé törés	II. 319	444
Férfiszóval	I. 170	406
Fiatal asszonyok éneke	I. 270	431
Fiatal életek indulója	I. 29	363
Fiatal rák, piros rák	I. 242	423
Figyel a kancsal	I. 147	398
Flóra 1—6.	II. 197	420
Flóra I—II.	II. 203	421
[Flóra, csináljunk gyereket]	II. 304	442
Flórának	II. 207	424
Fohászkozó ének	I. 10	357
Forduló	I. 173	407

Földmadár	I. 126	389
Förgeteg	I. 326	447
Frisses	I. 188	410
Füst	II. 23	376
Galántai bátyámnak	II. 319	444
Glas	I. 428	428
Gyász és patyolat	I. 331	450
Gyereksírás	I. 321	445
Gyermekké tettél	II. 148	406
Gyémánt	I. 129	391
Gyöngy	I. 320	445
Gyöngysor	I. 55	366
Gyönyörűt láttam	II. 230	430
Ha a hold süt	II. 145	405
Hadd öllek által	I. 96	379
[Ha elhagysz ...]	II. 309	443
Hajad az ujjamé	I. 266	431
Hajnal	II. 109	396
Hajnalban kel föl mint a pékek	I. 226	418
Hajnali vers kedvesemnek	II. 268	435
Hajón megyek Pestre	I. 267	431
Ha ki erős ember	I. 274	434
Haragos bírák feketében	II. 226	429
[Ha lelked, logikád ...]	II. 349	452
[Ha lényed erős ...]	II. 302	441
[Hallom, hogy az Ádám ...]	II. 343	450
Ha mosolyog	I. 162	402
Ha nem leszel	II. 224	427
[Ha nem szorítsz]	II. 185	418
Hangya	I. 265	430
Harag	II. 146	406
Haragos bírák feketében]	II. 226	429
Harc a békességért	I. 113	384
Harmatocska	II. 11	371
Harminchatfokos lázban	II. 141	404
Haszon	II. 92	392
Határ	II. 73	387
Hazám	II. 217	426
Háló	II. 71	387
[Három vak holló ...]	II. 299	441
[Három vándor]	II. 342	450
Hegyes fogakkal	I. 78	371
Hej, haj, mégis	I. 133	392
Hexaméterek	II. 197	420
[Hétért — magamat kérdem —]	II. 283	437
Hét napja	I. 155	400
Himnusz a borhoz	I. 56	366
Himnusz az Élethez	II. 265	434

Hivogató	I. 246	424
[Hizlalt eső]	II. 282	437
Holott náddal ringat	I. 317	444
Holttest az utcán	I. 28	363
Holt vidék	II. 74	387
Homály borult az erdőre	II. 248	432
[Hont Erzsinek]	II. 323	445
Hordunk vinnyogó kosarat	II. 107	396
Hosszú az Úristen	I. 338	452
[Hová forduljon az ember]	II. 100	394
Hozzá!	II. 251	433
Hűség	I. 86	374
Hűvösödik	I. 330	449
Idő újra a szeretet jön	I. 140	396
Idill	I. 20	361
Ifjúmunkás	I. 241	423
Igaz ember	I. 156	401
Igaz, őszinte búcsú	I. 76	370
IGE	II. 335	449
Illyés Gyulának	II. 333	448
Imádság megfáradtaknak	I. 185	409
[Ime, hát megeltem hazámat]	II. 242	432
Indiában, hol éjjel a vadak	II. 98	394
Invokáció	II. 77	388
Írásjel	II. 33	379
Írásjelek	II. 33	379
Irgalom	II. 159	409
[Irgalom, édesanyám...]	II. 313	444
Isten (Hogyha golyóznak...)	I. 194	411
Isten (Én az istenem...)	I. 214	416
Isten (Láttam, Uram...)	I. 279	435
Istenem	I. 196	412
Istenhegyi László	II. 13	372
Istentelen fohászzkodás	I. 10	357
Iszonyat	II. 116	399
Itt egy fa, ott egy fa	I. 172	406
Itt hűvösebb	I. 330	449
Jaj, majdnem	II. 155	409
Jelenet	II. 293	439
Jelen, mult, jövő	II. 353	453
Jónál jobb	I. 153	399
[Jó volna-e]	II. 278	436
József Attila	I. 237	423
Jöjj testvérem	I. 94	377
[Jön a vihar]	II. 226	429
[Jön, jön Pápai...]	II. 365	453
Jövendő férfiak	I. 121	387
Judit	II. 162	410

Juditnak	II. 98	394
Juhász Gyula nótája	I. 114	384
Juhász Gyulához	I. 23	362
[Juhász Gyulának]	II. 318	444
Juhász Gyuláról való nóta	I. 114	384
Jut az ember	I. 283	436
Jutka verse	II. 322	445
[Jutkám, csapódj!]	II. 338	450
Jut most elég virág	I. 274	434
Kakuk Marci	I. 150	398
Karácsony	I. 127	389
[Karóval jöttél]	II. 240	431
[Kásásodik a víz ...]	II. 313	444
Kedvesem	I. 165	405
Kedvesem	I. 226	418
[Kedvesem betegen]	II. 336	449
[Kedveském]	II. 274	435
[Kedves Zoltán ...]	II. 317	444
Kerek Asztal	II. 330	447
Keresek valakit	I. 47	366
Keresztény	I. 33	379
Kertész leszek	I. 265	428
Keserű	I. 216	416
Keserű nekifoháskodóás	I. 34	364
Kép a tükörben	I. 90	375
Kései sirató	II. 141	404
Kész a leltár	II. 177	415
Két alkalmi vers.	II. 348	452
Két dal	I. 313	443
Két dalocska 1.	I. 319	445
Két dalocska 2.	I. 317	444
Két hexameter	II. 174	414
Két keserves	II. 8	369
Két vázlat 1.	I. 336	439
Két vázlat 2.	I. 298	439
Két vers	I. 307	442
Két vers	I. 310	443
Két vers, kertről	I. 268	431
Kiáltozás	II. 171	413
Kiáltunk Istenhez	I. 125	389
Kiáltvány Istenhez	I. 125	389
Ki-be ugrál	II. 175	414
[Kik csak hallották ...]	II. 299	441
[Kiknek adtam a boldogot]	II. 225	428
[Ki lapengedélyt ...]	II. 284	438
Kirakják a fát	II. 181	416
Kirakom röggel	I. 269	431
Kispolgár	II. 34	380

Kiszombori dal	I. 293	438
[Ki tudom ...]	II. 300	441
Ki verné föl lelkünkben a lelket?	I. 154	400
Klárások	I. 322	446
Koldus	I. 40	366
Koldusok	I. 157	401
Komoly lett már	I. 180	409
Komor búcsúzás	I. 77	370
Kopogtatás nélkül	I. 299	440
Kopogtatás nélkül bejöhetsz	I. 347	385
Kosztolányi	II. 169	412
Kovács	I. 211	416
Ködből, csöndből	I. 212	416
»Költőnk és kora«	II. 236	431
[Költő szerelme]	II. 343	450
[Könnyű emlékek]	II. 232	430
Könnyű, fehér ruhában	II. 223	427
Köntösök	I. 8	357
Kövek	I. 134	392
Kristály	I. 129	391
K. S. + tbc-ben	I. 310	443
Kukoricaföld	I. 19	360
Kultúra	II. 7	369
Kurucok beszélnek	II. 363	453
Külvárosi éj	II. 64	386
Laci bá'	II. 13	372
Lassan, tűnődve	II. 79	388
[Lassú álmodozásaiból ...]	II. 287	438
Lágy	II. 30	379
Lányszépség dicsérete I—II.	I. 87	375
Látod?	I. 190	410
[Látomás]	II. 206	423
Lázadó Krisztus	I. 117	385
Lázadó szentek	I. 136	394
Leánykérő ének	II. 270	435
Leányszépség dicsérete	I. 89	375
Lebukott	II. 46	382
Leontin	II. 343	451
[Leülepszik]	II. 134	402
[Le vagyok győzve]	II. 238	431
Levegőt!	II. 179	416
[Lezúg az élet]	II. 308	443
Levél	II. 341	450
Lélekszirteken	I. 64	367
Légy ostoba!	II. 187	419
[Lépte könnyű]	II. 308	443
Lopók között szegényember	I. 138	395
Lovas a temetőben	II. 266	434

Luca	I. 307	442
Luca 1.	I. 302	441
Luca 2.	I. 305	441
Luca 3.	I. 306	442
Luca 4.	I. 307	442
Luca 5.	I. 308	443
Lucához	I. 318	445
[Magad emésztő]	II. 123	400
Magány	II. 173	414
Magyar Alföld	I. 337	451
Magyarok I.—II.	I. 75	370
Magyarok	I. 143	397
[Magyarország messzire van...]	I. 232	421
Majd	II. 225	428
Majd emlékezni jó lesz	II. 192	419
Majd megöregszel	II. 170	412
[Ma Lucie...]	II. 324	445
Mama	II. 115	398
[Ma névnapja van Etelnek]	II. 338	450
Margaréta	II. 12	372
[Már azt gondolom bánatomra]	II. 337	450
Március	II. 201	421
Már két milliárd	II. 198	420
[Már régesrég...]	II. 215	426
[Már sokszor alszom...]	II. 290	438
Medália	II. 8	369
Medáliák	I. 343	453
Medvetánc.....	II. 68	386
Megfáradt ember	I. 93	376
[Meg fogjuk alkotni...]	II. 286	438
Meghalt Juhász Gyula	II. 209	424
Megmérésél!	II. 199	420
Megsemmisülés vágya.....	I. 80	372
Melled két pólusa	I. 248	425
Mert ismeretlenünknek tetszik	I. 130	392
Mesterszonett	I. 107	383
Még hazatalálsz	I. 344	453
Mégis elveszem	I. 255	427
[Még nem volt olyan disznó...]	II. 300	441
[Még ne utazz el]	II. 349	452
Mért hagytál el, hogyha kívánsz	I. 177	408
Miben hiszték	II. 234	430
[Mi emberek]...)	II. 129	400
Miért mondottál rosszat nékem	I. 135	393
Mikor a szeretők	I. 263	429
Mikor az uccán átment a kedves	I. 231	421
[Mikor dolgozol]	II. 275	435
Milyen jó lenne nem ütni vissza.....	I. 161	403

Milyen jó volna nem ütni vissza	I. 161	403
[Mily szép vagy ...]	II. 303	441
Minden rendű emberi dolgokhoz	I. 148	398
[Minden s mindenki ...]	II. 305	442
Mindent hagyok	I. 182	409
Mindig jótanácsot szíszegnek	I. 262	429
Mint a mezőn	II. 165	411
[Mint a motor ...]	II. 290	438
[Mint a tejút ...]	II. 286	438
Mint gyermek	II. 135	402
[Mintha eltévedt gyermek volnék ...]	II. 312	443
[Mintha paraszt volnék]	II. 305	442
[Mint locs-pocs fényben ...]	II. 291	439
[Mióta egyéb nagy írók]	II. 298	440
Mióta elmentél	I. 330	449
Modern szonett	II. 133	401
Mondd, mit érlel	II. 58	385
Most a teremtés kezdetén vagyunk	I. 142	396
Most fehér a tűz	I. 220	417
Múlhatatlan	II. 131	401
Munkás	I. 243	424
Munkáshalál	I. 27	363
Munkások	II. 48	382
Munkások Kórusa	I. 314	444
Műterem	I. 99	379
Művészet az emberek között	I. 141	396
Nagy ajándékok tora	I. 9	357
Nagyon fáj	II. 166	411
Nagy városokról beszélt a messzi vándor	I. 228	420
Napszonett	I. 14	359
Ne bántsod	II. 172	413
Ne bántsod a kuruzslót	II. 172	413
[Nedvesedik ...]	II. 287	438
[Ne feledd, hogy régi szabál ...]	II. 350	452
Ne hadd el magad, öregem	II. 93	393
Nekem mindegy	I. 174	407
[Ne légy szeles ...]	II. 299	441
Nem emel föl	II. 195	420
Nem én kiáltok	I. 167	405
[Nem találok]	II. 308	443
Nem tudják a lányok	I. 225	418
Nem tudunk élni	I. 24	362
Nemzett József Áron	I. 316	444
Négyen ugrottunk vízbe	I. 272	433
[Négykézláb másztam]	II. 235	430
Néha szigetek	I. 218	417
Néhány éjjelre padra, köre	I. 312	443
Németh Andor	I. 298	439

Németh Andornak	II. 100	394
Névnapi dicséret	I. 18	360
Nézem a lámpát	I. 45	366
Niddy Impekovennek	I. 141	396
[Nincs közöm senkihez ...]	II. 310	443
Norcoc	II. 344	451
Nő a tükör előtt	I. 175	407
[Nővérem csak küldi]	II. 325	445
Nyár	II. 27	377
Nyári délután	II. 103	395
Nyári délután a szobában	I. 15	359
[Nyári könnyű szellők]	II. 277	436
Nyár volt	I. 178	408
Nyolcesztendőös lányok	I. 176	408
[Nyüzsög a boldogság]	II. 327	446
[Ó bánat, ne érij el]	II. 273	435
Óda	II. 88	392
Óda	II. 81	389
[Ó Európa]	I. 295	438
[Óh hittem volna ...]	II. 297	440
Óh szív! Nyugodj!	I. 333	450
Olyan bolond vagy	I. 189	410
Oly friss	I. 215	416
Ordas	II. 54	384
Orgonaszó I—III.	I. 119	386
[Ó szőke csókok partja]	I. 115	385
Osztás után	II. 186	418
Ó, zordon Szépség	I. 39	365
Önarckép	I. 74	369
[Ördög farába]	I. 332	450
Öreg minden	I. 325	447
Örökélet	I. 316	444
[Örökkön háborog a tenger]	II. 273	435
Óapám	I. 57	366
[Ős patkány terjeszt kórt]	II. 214	426
Összetört szívem	II. 249	432
Ősz (A fán a levelek)	II. 113	398
Ősz (Tar ágak-bogak ...)	II. 139	403
Őszi alkonyat	I. 36	365
Őt szegény szól	II. 40	381
Pap a templomban	I. 59	367
Parasztanyóka	I. 61	367
Pauvre Plaint-chant méchant	II. 331	447
Páncélvonat	I. 254	427
Párbeszéd	II. 43	381
Párizsi anzix	I. 292	438
Perc	I. 20	361
Pernyetáncra	I. 323	446

Petőfi tüze	I. 73	369
Pillantásomtól az almák	I. 225	418
Pilóta	I. 236	423
Piros hold körül	I. 335	450
Piroszemű	I. 233	421
Pogányos hitvallás magyarul	II. 263	434
Pohár	I. 259	428
Pörölnék néha, veszekszünk	I. 103	395
Pöttyös	I. 305	441
Prédikáció	II. 261	434
Proletárdal	I. 290	437
Proletárok	I. 69	369
Prológos	I. 32	364
Prológos minden rendű emberi dolgokhoz	I. 148	398
Prózavers	I. 44	366
Pünkösöd előtt	I. 98	379
[Ragyog az ég]	II. 280	436
Reggeli	I. 341	453
[Reggel hét óra van...]	II. 365	453
Reggeli ájtatosság	II. 328	447
Reggeli fény	II. 196	420
Regös ének	II. 29	378
Rejtelmek	II. 197	420
Reménytelenül	I. 297	439
Reménytelenül	II. 79	388
[Repedt kályhámom...]	II. 310	443
Részeg a síneken	I. 25	362
Riának hívom	I. 219	417
Ringató	I. 317	444
Ritkás erdő alatt	II. 72	387
Rokkantak	I. 277	435
[Roskad a kormos hó...]	II. 303	441
Rossz volt, elszéledt szívemből	I. 221	417
Rög a röghöz	I. 94	377
Rövid óda a kelő Naphoz	I. 63	367
Sacrilegium	I. 85	373
Sárga füvek	I. 296	439
[Segítsetek, hogy meg ne öljem...]	II. 297	440
Semmi	II. 347	451
[S ha nem szeretsz úgy...]	II. 292	439
Simon Jolán	I. 336	451
Sírdomb a hegycsúcson	I. 164	404
Smá Jiszróel	II. 345	451
Sóhaj	II. 356	453
[Sokan voltak]	II. 283	437
Sok gondom közt	I. 328	448
Somogyi Lolinak	II. 332	448
[S ó te szerencsétlen]	II. 273	435

Spleen	I.	58	366
Sportirodalom	II.	334	448
Szabados dal	I.	294	438
[Szaggatlak, mint a fergeteg].....	II.	233	430
[Szamár széllel...]	II.	298	441
Szappanosvíz	II.	125	400
[Szálj költemény...]	II.	305	442
Számvetés	II.	120	399
[Száradok, törődöm]	II.	205	422
Szeged alatt	I.	22	361
[Szegény ember hova menjen?]	II.	298	440
Szegényember a XX. században	I.	199	413
Szegényember balladája	I.	160	402
Szegényember szeretője	I.	166	405
Szegény ember szeretője lennék	I.	166	405
Szerelem ez?	I.	54	366
Szelid, búcsúzó asszony	II.	359	453
[Szerelmesem, mi már]	II.	322	445
Szerelmes keserű hazafiság	I.	51	866
Szerelmes kiszólás	I.	82	373
Szerelmes vers	I.	78	371
Szerelmes vers	I.	96	379
[Szeretem s ezért megölöm...]	II.	297	440
Szeretném, ha vadalmafa lennék!	II.	247	433
Szeretnének	I.	339	452
Szél	II.	33	379
Szeretők	II.	360	453
Szeretők lázadása ...	I.	300	440
Szélkiáltó madár	I.	199	413
Szép csöndesen aludj	I.	201	414
Szép lobogóval, vagy anélkül	I.	208	416
Szép nyári este van	I.	187	410
Szocialisták	I.	276	435
Szocialisták	II.	45	382
Szól a szája szólítatlan	II.	296	440
[Szolgának állítod magad]	II.	350	452
[Szóljon e költemény]	II.	308	443
Szólt az ember	I.	163	404
Szomorú	I.	221	417
Szomorúfűz	I.	151	399
Szonett	II.	138	403
Szonett a nyelvedről	II.	320	444
[Szonett-játék]	II.	328	447
[Szóke hajam].....	II.	358	453
Születésnapomra	II.	212	425
Szürkület	II.	239	431
[Talán eltűnök hirtelen]	II.	241	431
Tanítások	I.	119	386

Tanulmányfej	I. 67	368
Tavaszi ének	I. 11	358
Tavaszi labdajáték	I. 91	376
Tavaszi sár	I. 202	414
Tavasz van! Gyönyörű!	I. 152	399
Tájék I.	II. 279	436
Tájék II.	II. 280	436
Táncba fognak	I. 264	430
Távoli ének	I. 81	373
Távol, zongora mellett	I. 7	357
Tedd a kezed	I. 309	443
[Tehervonatok tolatnak...]	II. 97	394
Tej	II. 38	380
Temetés után	II. 161	410
Tengerhez	II. 355	453
Tengeri fürdő	II. 183	418
[Tenyerembe tettem]	II. 273	435
Tél	I. 37	365
Téli éjszaka	II. 94	394
[Tél van...]	II. 284	438
Thomas Mann üdvözlése	II. 193	419
Ti jók vagytok mindannyian	I. 120	387
Tiszazug	II. 15	373
Tiszta szívvel	I. 200	413
[Tizenöt éve...]	II. 292	439
Tószunnyadó	I. 306	442
Tőkehaszon-ballada	II. 92	392
Tovább én nem bírom	I. 80	372
Tömeg	II. 31	379
Tréfás sorok egy jótévőjéhez	II. 348	452
Tudod, hogy nincs bocsánat	II. 228	430
Tudtam én	I. 324	446
Tusikának	II. 317	444
Tünődő	II. 33	379
Tüntetés	I. 145	398
Tüzek éneke	I. 227	419
Tüzek éneke	I. 342	453
Tűz van!	I. 146	398
Úgye pajtás!	I. 66	367
[Úgy élsz szivemben, Erzsi]	II. 289	438
Úram!	I. 116	385
Útrahívás	I. 95	378
Útrakészség	II. 259	434
Üdvözlés	I. 38	365
Ülni, állni, ölni, halni	I. 250	426
Üvegöntők	I. 121	387
[Vadász szemünkre...]	II. 288	438
Vagyok, kinek kell legyen kedve	I. 273	433

[Vak, vak, vak ...]	II.	301	441
[Valamikor volt a tett ...]	II.	339	450
Variánsok az »Eszmélet« ciklushoz	II.	129	400
Vas-színű égboltban	I.	297	439
Vágymagam a Hold alatt	II.	255	433
Várakozás	I.	46	366
Várlak	I.	42	366
Város: az agy	I.	101	381
Vázlat a Külvárosi Éjhez	II.	97	394
Verettetvén	I.	273	433
Verre	I.	429	429
Vers (Hegyes fogakkal ...)	I.	78	371
Vers (Hiába gyúl ki ...)	I.	97	379
Vers (Száradok, törődöm ...)	II.	205	422
Vers (Jön a vihar ...)	II.	226	429
Vers (Ime, hát megeltem hazámat ...)	II.	242	432
Vers (I. Az ember él; II. Leülepszik)	II.	133	401
Vers (Kedvesem betegem ...)	II.	336	449
Vers (Négykézláb másztam ...)	II.	235	430
Vers (Szaggatlak, mint a fergeteg ...)	II.	233	430
Vers a szemedről	I.	68	368
Versek végére	I.	65	367
Vers Mártának	I.	35	365
Végtelen óta	II.	354	453
Végül	I.	273	433
Vígasz	II.	93	393
Vihar	II.	33	379
[Világokat igazgatok ...]	II.	288	438
Világosítsd föl	II.	163	410
Villámok szeretője	I.	137	394
Virág	II.	369	369
Virág Mártinak	II.	328	446
Virágos	I.	260	429
Viszem a földem	I.	230	420
Wallesz Lucának	I.	302	441
Wolke	II.	331	447
Zajtalanul és félelmesen	I.	273	433
[Zöld napsütés hintált]	II.	183	418
[Zúgó, fehér]	II.	276	435
Zuzmara	I.	334	460

KEZDŐSOROK MUTATÓJA

A bábok között elaludt a hangya	I. 265
A bánat szürke, néma póstás	I. 33
A báránybunda árnyakat	II. 15
A boldogságunk némán meghúzódott.....	I. 43
A bögrét két kezébe fogta,	II. 37
A bús biborkirályfi, naplemente	I. 16
A búzát vágja sok szilaj legény	I. 17
Acélgömbbe tömítettett egyedülvalóság,	I. 251
A csengetyűcsinálást.....	I. 280
A csillám szememből kihagy,	II. 401
A csorda megjött. Vén, rokkant kapukba	I. 21
A csöndes hajnali égről	II. 268
Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!	II. 19
A dolgos test s az alkotó szellem,	II. 106
A dombon két gyerek tornyot rakott magosra a szép, puha sárból,	I. 247
A dombon tornyot raktak a kicsik, tornyot raktak, szép, puha sárból,	I. 425
A döglött dombok homlokából	I. 400
A fák megállnak mozdulatlan,.....	I. 205
A fán a levelek	II. 113
A fán a levelek	II. 114
A földeken néhány komoly paraszt	I. 93
A földesúr, akinek sérvig	II. 218
A földön semmi nem örök	II. 256
A földtől eloldja az eget	II. 396
A fürgeteg fekete hab, ezüst:.....	I. 448
A fürgeteg fekete vadezüst;.....	I. 326
A gép elkapta. Messze fröccsent vére,	I. 27
A gép megállt. Dús porfelleg kering	I. 362
A gép megállt. Elfáradt por kering	I. 26
A gót s latin betűk sivatagában,	I. 92
A gyenge szív, a patyolat	I. 331
A gyereket úgy szeretik,	II. 365
A gyolcs ködökben puha varjak ülnek,	II. 18
A gyolcs ködön át puha varjak szállnak.....	II. 374
A halak téli pattanása villan,	II. 436
A hallgatag gép, nézd, helyére ér,	II. 286
A hangok ömlenek a zongorából,	I. 7
A harisnyája egy lucsok,	II. 343

A három rettentő kovács	I. 310
Ahogy fölvetem boldog szememet.....	II. 105
Ahogy öreg ákác nyujt.....	II. 337
A holdas fények rajta, mintha kertben.....	I. 102
Ahol nincsen villanylámpa	I. 294
Ahol a szabadság a rend,	II. 300
A hullámok lány tánca s odaát	II. 156
Ajkam hiába is haraptad,.....	I. 78
Ajtót nyitok. Meglődul lomhán	II. 131
A kakas forgó szavakat szól,	I. 341
Akár egy halom hasított fa,	II. 110
A kártya ki van osztva. Reszketünk,	II. 186
A kelő korongba hajítom hegygel.....	I. 252
A kerten, hallatlan semmit idézve	II. 284
Aki balszivemet adta,	I. 442
A kínba még csak most fogunk, mi restek,.....	II. 169
A kínhoz kötnek kemény kötelek,	II. 302
A koldusszegénynek krajcárt adtok,.....	I. 123
A költő olyan, mint a kisgyerek,	II. 348
A kukoricaföldön ülök, várok,	I. 19
A küszöbön a vashabú vödör,	I. 345
A láng ellibbent a sötétben,	II. 161
A lelkem életért zúgó tavában	I. 64
Alkotni vagyunk, nem dicsérni.	I. 185
A lovak kihaló fajából való	I. 191
Alszik a vár, elhagyatott. Kong a terem, fojt a magány	I. 46
Alvó tavu békességgel,	I. 442
Alvó Titánt legyecske így gyötör,	II. 365
A meddő dombok homlokából	I. 154
A mellékudvarból a fény	II. 64
Amíg fiatal volt a legény,	II. 307
Amikor verset ír az ember,	II. 348
Amint kihűl, lehull az éjbe esve.....	I. 104
Amióta megláttalak,	II. 252
Amit szívedbe rejtesz,	II. 149
A multkor, szerda este ángyikám.....	II. 357
A munkásnak nem több a bére,	II. 219
A műterem kopott, öreg falán	I. 99
A nagy városokat sehogysem tudom elfeledni,	I. 229
A napba bámul sebtiben —.....	II. 14
A Nap kigyulladt vonata elrobogott	I. 190
A nap még füstölög	II. 281
A nyakába kék kötő —	II. 325
Anyám, ki már a messzi végtelen vagy	I. 83
Anyám kún volt, az apám félig székely,	II. 152
Anyám meghalt, most nem tudom, hogy viselkedjem vele szemben,	I. 285
Anyám meghalt, most nem tudom mit tegyek véle	II. 284
Anyám melle táruul most feléd.....	I. 445

Anyám melle tárula feléd, —	I.	321
A nyárfák közt ezüst habokkal	II.	289
A pap mosolyog és derűsen	I.	282
A patron sosem kelt föl reggel	I.	292
A patyolat, a patyolat	I.	450
Apáink mindig robotoltak	I.	29
A pályaudvar hídja még remeg,	II.	181
A pipafüst lenyúl a földig.	II.	279
A pohár friss, tiszta növény,	I.	259
Apró, kemény kontyú ángyom	II.	70
A rakodópart alsó kövén ültem,	II.	151
A raktár	II.	310
Aranybojtú nyár lóg vállamon,	II.	39
Arany hajad, mint a nap sugára,	II.	251
Arany kalásztól duzzadt rónaságon	I.	32
Aranyos lapály, gólyahír,	II.	27
Arcodon könnyed ott ragadt,	II.	275
Arcuk egy-egy kis külváros, ahol	II.	283
A rengő lomb virágban ég	II.	306
A rétek, utak csendesen	I.	315
A Royalban muzsika	II.	340
A rózsakötőjű nap csak nékem integet,	I.	110
A sötét szoba sarkában zokog	II.	86
Asszonyra várok, aki vággyal telve	I.	84
A szeretők hallgatva megálltak,	I.	249
A szívem hoztam el. Csinálj vele,	I.	41
A szívem ócska, istenes, remek	I.	10
A szív érez, a szem kutat,	II.	250
A szobakonyhán félhomály van.	II.	116
A talló kalászait hányva	I.	203
A távol új és új egeket szór,	I.	278
A távol új s új egeket szór,	I.	453
A tegnapiak és atyáitok	I.	123
A tegnapiak s öregapáitok	I.	388
A te hajad kövérfürtű feketében lecsordul,	I.	193
A teherpályaudvaron	II.	110
A tó jegét kásás hó fedi.	II.	308
Attila, no, mi van veled!	II.	338
A tükör előtt öltözik. Csupas,	I.	175
Avas szalonnán élt, mint az idő.	II.	10
A város peremén, ahol élek,	II.	81
A vásártéren sátrat ütnek, vernek	II.	309
A vekker nem tud semmiről	I.	314
A vén diványon hentereg a nap,	I.	14
A világ aranyos kalitkájában	II.	302
A világ ha elbujdosat,	I.	258
A világrészek csendesen	I.	290
A virág elfáradt már szagosodni.	II.	7

A virág elfáradt már szagosodni. Unta.....	II. 332
Az asztal alól fölnyúlnak emlékeim.	I. 221
Az árnyékból csipegő fiókáit	II. 280
Az árnyékból elindul lassan	II. 437
Az árnyékok kinyúlanak,	II. 222
Az ellágyuló őszi talajon.....	II. 404
Az elmúltba szemem tévován tekint	II. 353
Az eltaposott orrú fekete,	I. 346
Az ember él, habár üres a kamra	II. 133
Az ember végül homokos	II. 79
Az égen ha felhő volna,	II. 381
Az éjjel hazafelé mentem,	II. 217
Az én apám, az én anyám.....	II. 304
Az én falkám olyan falka,	II. 63
Az én szívem sokat csatangolt,	II. 301
Az érc-oroszlán üstökét csóválva	II. 246
Azért jöttem, hogy följelentsem	II. 293
Azért vagyok, hogy virág nőjjön	I. 208
Az meglett ember, akinek	II. 111
Az őszi eső szürke kontya	II. 108
Az őszutói barna alkonyat	I. 36
Azt a szép, régi asszonyt szeretném látni ismét,	II. 154
Azt hiszik, ha ők karikáznak,	I. 179
Azt olvastam, hogy perli a Nepet	II. 150
Az uccán, a téren és a mezőn is	I. 202
Az udvar vörös téglakocka	II. 400
Az üvegöntők nagy tüzeket raknak	I. 121
Áldalak búval, vigalommal,	I. 302
Állás nélkül élek, akár a madár,	II. 274
Állok, hol állok, tócsa nő	II. 370
Állok, lábamnál tócsa nő	II. 9
Átizzadt fekvőhelyeden	II. 277
— Bajtárs, már hamú feketéll a parázson,	II. 364
Ballagok lassan hazafelé,	I. 255
Barátaim, a pilátusok megfűződtek,	I. 188
Barátommal egy ágyban lakom,	I. 345
Bátyám, ki bortól mámoros éneket	I. 23
Be jó az éjjel bátoran menni,	II. 433
Be jó az éjben bátran menni.....	II. 255
Bennem betöltetlen szomorúság tátong	I. 24
Berlin, Páris, Moszkva és Szeged —	I. 399
Beteg vagyok, három napja nem láttam senkit,	I. 281
Bezárva okos örültek közé,	I. 75
Bizony a szirmok összeborulnak este.	I. 165
Bizony nem voltam én sem az,	II. 159
Bocsássátok meg, barátság, te hív kincs	II. 292
Bogár lépjen nyitott szemedre. Zöldes	II. 173
Boldog hazug, kinek van istene,	II. 182

Borostyánkőbe én be nem fagyok,	I. 347
Borostyánkőbe fagy be az ügyész,	I. 345
Bor, te dús örömelixír	I. 56
Bölcs, vén könyvekben áll, hogy por vagyunk	I. 124
Bukj föl az árból hirtelen,	II. 426
Bús fejetekbe úzve jöttem.	I. 77
Búsulsz-e Pista? ... A tépett esőben	II. 146
Csak az olvassa versemet,	II. 191
Csak most értem meg az apámat,	II. 306
Családunkban a jó a jövevény.	II. 132
Csendes, kérébe kötött reggel,	II. 281
Cseveg az olló. Néne	II. 103
Csodálkozó bogarak közt lépkedek bátran,	I. 253
Csókol Attila, a hírneves költő	II. 432
Csókolj, csókolj utoljára,	II. 254
Csomagodat ne bontsd ki,	II. 184
Csöngője voltam én Lucámnak	I. 443
Csőpp, gyenge, csetlő, botló reggel.	II. 38
Csüngője voltam én Lucámnak	I. 308
Dacos, vad erdő sűrű nagy hajam.	I. 74
Dagadt hentes bárdja vágjon át,	II. 298
Dagassz gázlágnál kenyeret,	II. 92
Dalol a madársereg,	I. 20
Das glas schimmert im gras: Das glas ist	I. 428
Derekamban tizenhétéves izmok ringatóznak	I. 49
Derűs vagyok és hallgatag —	I. 311
Derűs vagyok és hallgatag,	I. 313
De szeretnék gazdag lenni,	II. 245
Dicsérlek hát, míg minden erőm itthagyl:	I. 89
Disznó, de akin jáspis a csülök,	I. 344
Dolgaim elől rejtegetlek,	I. 196
Dongó ödöng az erdő szélénél.	II. 73
Drága barátaim, kik gondoltok még a bolonddal,	II. 313
Drága gyermek,	II. 339
Drukkoltam, s szólék: »Szent Konstantin, ápolj!«	II. 329
Du wirst nicht meine Frau sein,	II. 331
Dübörgő gépváros zúgó agyam.	I. 101
Ebben a csendes, úri, idegen	II. 291
Egész testében reszket, mint a gyermek,	II. 288
Egy átlátszó oroszlán él fekete falak között,	I. 245
Egy nagyon tiszta vízcseppet	I. 298
Egyszer, ha nem veszi észre,	I. 336
Egyre várlak. Harmatos a gyp,	I. 45
Egy részeg ember fekszik a síneken,	I. 25
Egyszerű volt és természetes,	I. 126
Elefánt voltam, derék és szegény,	I. 453
Elefánt voltam, jámbor és szegény,	I. 343
Eljön az az éjjel, melynek	I. 300

Előtte sívár halom mered,	I. 13
Előttetek egy ember ment el	I. 122
Elsirattam — sírni szabad —	I. 310
Első lón Zsuzsanna,	II. 342
Eltünődik, száját nyalja,	I. 310
Elúrórn és szeretnek nagyon	I. 431
Ember, ne félj! Milyen gyermeki vagy, —	II. 130
Engem nem hívnak Párisok, Velencék,	I. 51
Erdő vagy, ifjú lombos, ezredéves,	I. 170
Esik, esik —	I. 275
Este volt s a nyári égről	I. 192
Esti felhőkön fekete fű nő,	I. 224
E' el felé, ki ásitozva szoptat,	II. 342
Éttem-ittam fekete, undok	II. 120
Eveztem én az élet kék taván.	II. 258
E világon ha ütsz tanyát,	II. 61
Ezen újabb kis magyarnak,	II. 341
Ezernyi fajta népbetegség,	II. 217
Ez éles, tiszta szürkület való nekem.	II. 239
Ez mind csak játék. Ceruzával from,	II. 33
Ezt a székét odább tolni,	I. 250
Édesanyám, egyetlen, drága,	II. 312
Éjjel,	I. 257
Éj van s te szemed lesütöd.	II. 397
Éles a szeme a vadnak,	II. 54
Éltem, így érdemeltem én meg,	II. 285
Én az istenem úgy szeretem,	I. 214
Én azt akarom, bár ostobának látszik	II. 303
Én ámulok, hogy elmulok	II. 310
Én dobtam ide magamat, szívünkben vakok topognak,	I. 217
Ének, hajolj ki ajkamon,	II. 311
Énekelni oly nehéz, hol kíváncsi szemek figyelnek	II. 76
Éneklek a tavaszt, a fényt	I. 11
Énektestű és ismeretlen	I. 170
Én fölnéztem az est alól	II. 110
Én hazám, fajom és emberiségem	II. 287
Én, ki emberként vagyok, élve, boldog	II. 204
Én, ki férfiként vagyok, élve, boldog	II. 422
Én költő vagyok	II. 299
Én már fiatalember lettem,	I. 194
Én nem tudom, mi fenyeget	II. 221
Én óvakodva szürcsölöm	II. 335
Én úgy hallgattam mindig, mint mesét,	II. 140
Én úgy vagyok, hogy már százezer éve	II. 151
Épp 1000 korona, hajón megyek Pestre.. ..	I. 267
És akkor zuhogott, csattogott, villámlott	II. 257
— És amikor ki kellett állni a gátra,	II. 363
És testem végül megbetegedett,	II. 290

Éva	II. 333
Fagyon veszve, vagy éhen	II. 289
Fakó köntösben; hőszin ménlován,	I. 57
Falvát megőrült népe lerombolá,	I. 73
Fájás, nyomor és jószág hajtott össze,	I. 276
Fák közt,	II. 105
Fegyverben réved fönn a téli ég,	I. 333
Fejem forró, de büszke templom,	I. 59
Fejünkre tapodták a multat,	I. 140
Fekete égboltban forog	I. 439
Félek, nem tudod megbocsájtani	II. 203
Fiam, nem élek soká, azt hiszem.	I. 158
FiataleMBER, húszszendős, velem egyidős,	I. 222
Flóra, csináljunk gyereket,	II. 304
Forgolódnak a tőkés birodalmak,	II. 48
Fosztja az ősz a fákat, hűvösödik már,	II. 162
Földtől eloldja az eget	II. 109
Franco tábornok besorolt ádáz katonának,	II. 160
Friss daloló szerelemmel elődbe	II. 270
Fuldoklik már a széternyedt szoba.	I. 15
Furcsák és betegek	II. 360
Futtam, mint a szarvasok,	II. 30
Fülett a csend — egyet ütött.	II. 111
Fürtöm szöllőkhöz volt hasonló	I. 334
Fürtös, láncos, táncos, nyalka,	II. 68
Füstöl a víz, lóg a káka	II. 74
Gazdag boglyák közt éhen sorvadok	II. 379
Gondom földörögő tankja alatt a föld,	I. 113
Gögössen, egymagamba jöttem.	I. 370
Guggolva ringadoz	II. 11
Gyere, menjünk édesapádhoz, ott ül a lámpa előtt.	I. 241
Gyere, Úristen, nézd meg, itt vagyok —	I. 34
Gyermekké tettél. Hiába növesztett	II. 148
Gyöngy a csillag, úgy ragyog,	I. 320
Gyönyörút láttam, édeset,	II. 230
Ha a hold süt, a néma, síron tuli fény,	II. 145
Ha az isten fródiák volna	I. 169
Ha beomlanak a bányát	II. 106
Ha bolygók és világok mind kihűlnek,	I. 105
Ha elhagysz, mint az ég alján a nap,	II. 309
Ha elmegyek, ha szólítanak,	II. 259
Hahó, te gálya,	II. 267
Hajad az ujjamé, a szoknyád alatt	I. 266
Ha jó a sápadt ifjú-Éjjel,	II. 266
Ha ki erős ember, erős az ő dolga,	I. 274
Ha könny csorog,	II. 356
Halál, terítsd rám köntösöd, hisz fázom,	I. 58
Ha lelked, logikád,	II. 349

Ha lényed erős, derítő levegőjét	II. 302
Halkan hörög végsőt a lámpa	I. 181
Hallom, hogy az Ádám úgy ül, mint a cöveke	II. 343
Hallottam sírni a vasat,	II. 111
Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám	I. 299
Ha mosolyog, az reszket, mint a csillag	I. 162
Ha mosolyog, hát az akkor egy csillag	I. 402
Ha mosolyog, mosolya csupa csillag	I. 402
Ha nem leszel most azé, ki szeret,	II. 224
Ha nem szorítsz úgy kebeledbe,	II. 185
Ha olyan buzgó volnék, mint szerelmes	II. 199
Harapj az égbe nyers húshajnalon	I. 454
Ha reggeli fényben elindul a táj	II. 196
Harminchat fokos lázban égek mindig	II. 141
Harminckét éves lettem én — —	II. 212
Három vak holló kerengett a fán	II. 299
Hát huszonötév rút robotja kellett	I. 114
Hát kijöttem ide, az erdőbe.	II. 67
Hegyes fogakkal mard az ajkam,	I. 78
— Hé, emberek, hova, hova?	II. 41
Hétért — magamat kérdem	II. 283
Hiába gyúl ki nagy szemedbe' máglya,	I. 97
Hiába, hogy tegnap sem ettem,	II. 8
Hizlalt eső kapirgál	II. 282
Hízott eső kapirgál	II. 437
Hogyan volt, azt már nem tudom,	I. 90
Hogyha golyóznak a gyerekek,	I. 194
Hol a tiszta szavak nem dadognak,	I. 112
Holott náddal ringat,	I. 317
Hol vagy erős pogány sereg,	II. 263
Homály borult az erdőre,	II. 248
— Hoppsz, hopp! Mint bő parasztleányok	II. 8
Hordunk vinnyogó kosarat,	II. 107
Hosszú az Úristen	I. 338
Hosszú sorban jönnek, mennek,	I. 176
Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a harcosok közé, ...	II. 100
Hull a hajam, nincs kenyérem,	II. 71
Huszonhárom király sétál,	I. 346
Igaz-e, hogy érzek most is,	I. 177
Igazságnak gyujtván hús fényt, az űrnek	I. 382
Igazságot gyujtván, hús fényt az Űrnek,	I. 106
Igen, tudom, még nem volt a világ,	I. 139
Igy érzem, hogy múlik az idő, hogy bonyolultabb	II. 99
Ijessz meg engem, istenem,	II. 216
Im, — a hús udvar téglakocka	II. 125
Ime, hát megleltem hazámat,	II. 242
Ime, itt a költeményem.	II. 236
Ime, már megvan az egysejtű ember,	I. 142

Imhol őzike-lépésekben	I. 305
Im itt a szenvedés belül,	II. 110
Immáron új rözse lobog a parázson,	II. 363
Indiában, hol éjjel a vadak	II. 98
Irgalom, édesanyám, mama, nézd, jaj kész ez a vers is!	II. 313
Ismeretlen érveket ki győz	I. 264
Isten!	I. 125
Istenem, adj két megvakult szemet,	I. 80
Istenem, én nagyon szeretlek	I. 412
Itt egy fa, ott egy fa,	I. 172
Itt kuksolok a szilvafák között,	II. 12
Itt nyugszom. Franco besorolt ádáz katonának,	II. 410
Itt ülök csillámló sziklafalon.	II. 88
Jaj, majdnem összenyom a félelem,	II. 409
Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem.	II. 155
Jaj, szeressetek szilajon,	II. 171
Japánban ülünk három fáradt vándor,	II. 342
Je n'ai point de thème,	II. 158
Jóról és rosszról nem gondolkozom,	I. 339
Jó volna-e, ha megdermedne fönt	II. 278
Jöjj, testvérkém, atyánk, a bújdosó nap	I. 94
Jön a vihar, mint nem is régen,	II. 226
Jön, jön Pápai, néptanítóképű szelíd ember	II. 365
Jut az ember két virághoz,	I. 283
Jutkám csapódj! én szép szőke kalászom!	II. 338
Kakukkos isten rakott idegen világ pihéibe,	I. 150
»Kalapok, tompok, szallagok« —	II. 343
Kardhegyen pörg a világ	I. 261
Karóval jöttél, nem virággal,	II. 240
Kaszák villannak az egen,	II. 55
Kazánt súroltam, íztem varjat,	I. 433
Kazánt súroltam; vágtam sarjat;	I. 273
Kár volna magamat eladnom	I. 183
Kásásodik a víz, kialakul a jég	II. 313
Kedvesem betegen	II. 336
Kedvesem erősderekű, karcsú asszony,	I. 226
Kedvesem erőskétkarú karcsú asszony	I. 419
Kedveském, ha szemed lágy lobogásait	II. 274
Kedves Zoltán,	II. 317
Kegyetlen bánat marja meg szívét,	I. 82
Keményderekű gyárbörtön dús füstje	I. 53
Kerekék lehettek a talpán,	I. 141
Kerengő bolygó friss humusza lelkem,	I. 100
Keresztények, ti hajtsatok fejet —	I. 30
Kertész leszek, fát nevelek,	I. 256
Kesztner Zoltán bátyám fogadja	II. 321
Kezdetben volt Pakots,	II. 335
Kék, piros, sárga, összekent	II. 109

Képedet halk ritmusok ősi habján	I. 95
Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem.	II. 175
Ki gyáván várja a halált,	I. 79
Kigyulladt a repülőgép a világ alatt.	I. 254
Kik csak hallották a szerelem hírit	II. 299
Kiknek adtam a boldogot,	II. 225
Ki lapengedélyt nekem nem adott,	II. 284
Ki lesz a madár, ha meghalunk és a virágok ékköveit csiszol- gatjuk?	I. 235
Kínában lóg a mandarin.	I. 340
Kislány ő még, a mamája nyújtózkodva karjára veszi,	II. 322
Kis nedves, csetlő, botló reggel.	II. 380
Kis, nyurga füst virágzik hold előtt.	II. 23
Kiszaladt a vér ereinkből	I. 145
Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott	II. 179
Ki tudom, még sokáig élek,	II. 300
Kívül-belől	II. 166
Klárások a nyakadon,	I. 322
Komoly lett már hejehuja lelkem,	I. 180
Komor bolygóm a legszebben lobog,	I. 106
Kopaszodsz és őszülsz te!	II. 13
Kopár szobám — kopárabb négy fala	I. 35
Koromorrú bikát fejtem,	II. 29
Kovács, kovács, főlgyúrtd jól az inget,	I. 211
Költő szerelme szalmaláng,	II. 343
Költő vagyok — — mit érdekelne	II. 210
Költő vett föl, pici lábán	II. 56
Könnyű emlékek, hová tűntetek?	II. 232
Köt a karsú füst már, e szelid virág	II. 419
Kövér kazlak közt éhen sorvadok,	II. 33
Kuka kakuk mekegett,	II. 40
Külön világot alkotok magam	I. 100
Külön világot alkotok magam.	I. 107
Laci helyett írok befejező verset,	II. 342
Langy permeteg eső szemerkél,	II. 201
Lassú álmodozásaiból, amint	II. 287
Lábonjáró szomorúfűz,	I. 151
Lábunk elkophat hónaljig,	I. 133
Láttam a boldogságot én,	II. 111
Láttam, Uram, a hegyeidet	I. 279
Le a kapitalizmussal! Hatalmat, húst a dolgozóknak!	II. 45
Le coeur est tard car Dieu est lourd,	II. 331
Legalább húsz fok hideg van,	I. 127
Lehet, hogy bab vagy, cukrozott tejen,	I. 344
Lehunnya kék szemét az ég,	II. 147
Lelkedet halk ritmusok ősi habján	I. 378
Lelked valami különös csoda:	II. 318
Lelkem részeg szavak örök-mogorva csősze,	I. 62

Lement a nap nyugaton,	I. 144
Lesznek, akik majd kinevetnek.	I. 119
Leülekszik, nem illan el bajom.	II. 134
Le vagyok győzve, (győzelem ha van)	II. 238
Le verre resplend dans l'herbe.	I. 429
Lezúg az élet habzó tengerén	II. 308
Légy fegyelmezett!	II. 94
Légy ostoba! Ne félj; a szép szabadság	II. 187
Lépte könnyű, szeme lágy	II. 308
Lidi nénémnek öccse itt,	I. 289
Lírám földörögő tankja alatt a föld,	I. 384
Lombozott a por még, ám elült a zaj,	II. 194
Lopók között szegényember —	I. 138
Lucám, hiába válok tőled,	I. 318
Lucie nénémnek fénye itt	I. 437
Magad emésztő, szikár alak!	II. 123
Magamban bíztam eleitől fogva —	II. 177
Magyar Alföld — gond a dombja;	I. 337
Magyarország messzire van,	I. 232
Magyar vagyok, de európai.	I. 230
Majd csöndbe fagnak a dalok,	II. 428
Majd eljön értem a halott,	II. 428
Majd megöregszel és bánni fogod,	II. 170
Ma Lucie, la lettre que j'écris aujourd'hui	II. 324
Mamám melle táruul most feléd —	I. 445
Ma nektek tornyozó akaratból ekhózik öblös meg forró szívemmel I. 69	I. 69
Ma névnapja van Etelnek,	II. 338
Margitsziget, hol joghurtot söröztem,	II. 104
Ma újfent üdvözöl szívem	I. 38
Már azt gondolom bánatomra,	II. 337
Már egy hete csak a mamára	II. 115
Már elhagyom tizennyolc évemet,	I. 108
Már félig készen, büszkén állt a fal,	I. 28
Már karcsú idomaira	II. 106
Már két milliárd ember kötöz itt,	II. 198
Már nem képzelt ház üres telken,	II. 199
Már régesrég rájöttem én,	II. 215
Már sokszor alszom úgy a népligetben,	II. 290
Márta, hajad,	I. 12
Meg fogjuk alkotni csiszolt kövön	II. 286
— Meghalt? Hát akkor mért ölik naponta	II. 24
Megöregszel és bánni is fogod,	II. 412
Megöregszel és majd bánni fogod	II. 412
Megőrized e lángvirágom,	II. 326
Megrázhatom fáimat, már közelednek testvéreim.	I. 223
Megszülettél lábbal, kézzel	II. 334
Megvallattak, hogy vérzett a husunk,	II. 46
Megy a mező, mint a víz.	II. 28

Melled két pólusa közt a kék sugár —	I. 248
Menyasszony-múlásban	I. 307
Még nem volt olyan disznó, ki elájult,	II. 300
Még ne utazz el Sárrikám Pozsonyba, hanem maradj velem,	II. 349
Mély szürkeségbe szédült át a reggel.	I. 67
Mért legyen én tisztességes? Kiterítenek úgyis!	II. 174
Miben hisztek ti makacs égitestek	II. 234
Micsoda óriás sas	II. 206
Mi emberek, sötét erők,	II. 129
Miért mondottál rosszat nékem?	I. 135
Míg nyugtalanul forgott nagy, lágy habokon az az éj,	II. 157
Mikor a szeretők veszekednek	I. 263
Mikor a szeretők veszekednek	I. 319
Mikor a villamos csilingel,	I. 411
Mikor az uccán átment a kedves,	I. 231
Mikor dolgozol csendesen	II. 275
Mikor fölkel a nap,	I. 271
Mikor már minden sötét, és felszakad	I. 44
Mikor nagyokat ütnek rajtunk,	I. 161
Mikor raktok parazsakat	I. 124
Mikor születtem, a kezemben kés volt —	II. 176
Mily szép vagy, milyen gyönyörű,	II. 303
Mindenkor idejük van a zsoldároknak.	I. 129
Minden s mindenki szeret engem —	II. 305
Mindent hagyok. Nem igaz a víz,	I. 409
Mindent, mi nem enni való,	II. 223
Mindig figyel valaki — biztos kancsal —	I. 147
Mindig jótanácsot sziszegnek	I. 262
Minek magunkat lassan ölni?	I. 75
Minket, Gyuszi, szeretni kell	II. 333
Mint alvadt vérdarabok,	II. 90
Mint a mezőn a kisfiút ha	II. 165
Mint a motor, mely már begyulladt,	II. 290
Mint a tejtűt a vonuló	II. 286
Mint az ibolyák a férfikebelben, a szív kivirágzik,	II. 317
Mint egy tányér krumplipaprikás,	II. 121
Mint feledésbe hulló verssorok,	I. 105
Mint gyerek a páncélos bogarat,	II. 33
Mint gyermek, aki bosszút esküdött	II. 135
Mint gyermek, aki már pihenni vágyik	II. 193
Mintha eltévedt gyermek volnék,	II. 312
Mintha paraszt volnék s nézném csendesen	II. 305
Mintha szerelmes béka	I. 96
Mint holt leánynak örült szeretője,	I. 86
Mint locs-pocs fényben a vastaligákkal	II. 291
Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten,	II. 84
Mint vad, részeg legény, kit mámorában	I. 85
Mint vércsevágy a röpke vadgalambot	I. 87

Mióta egyéb nagy írók	II. 298
Mióta elmentél, itt hűvösebb	I. 330
Mit visel úrinő és mit hord kokott	II. 344
Mondd, mit érlel annak a sorsa,	II. 58
Most a jövődő férfiakra szólók.	I. 121
Most azon muszáj elmerengnem,	II. 207
Most fölnézek az ég alól	II. 397
Most már nem tudom, mit tegyek,	II. 129
Munkát! kenyeret!	II. 31
Nagy bánatomnak égő csipkebokrán,	I. 116
Nagy csöndű, komoly kísértet kísér	I. 206
Nagy, ezüst halak árnyéka suhan a korálok fölött,	I. 242
Nagy hitvallás a nem-akarás —	II. 261
Nagy, mély szemed reámragyog sötétén	I. 68
Nagyon utálkozhatott az isten,	I. 182
Nagy szívemből a keserűség torka	I. 130
Nagy szürkességbe szédült át a reggel.	I. 368
Nagy városokról beszélt a messzi vándor.	I. 228
Ne bántsatok, én nem álmodok,	I. 415
Ne bántsatok, ha most rossz vagyok,	I. 206
Ne bánts a gyenge nőt, ha már szeretted,	II. 172
Ne bánts a gyöngé nőt, hiszen szeretted,	II. 413
Ne bánts a kuruzslót, hiszen szeretted,	II. 413
Nedvesedik melán az elhagyott	II. 287
Ne feledd, hogy régi szabál:	II. 350
Ne hadd el magad, öregem,	II. 93
Nekem mindegy: van isten, vagy nincsen	I. 174
Ne legyen bennetek kegyetlenség	I. 120
Ne légy szeles.	II. 299
Nem adatott meg mindenkinek	I. 209
Nem emel föl már senki sem,	II. 195
Nem én kiáltok, a föld dübörög,	I. 167
Nem érzem én, csak értem aggodalmad.	II. 105
Nem hiszem el, hogy megsülök,	II. 448
Nem, nem igaz, nem, nem igaz	II. 346
Nem találok szavakat magamra	II. 308
nem tudok szebbet	II. 442
Nem várom már az életet	I. 212
Nemzett József Áron,	I. 316
Négyen ugrottunk vízbe. A habok	I. 272
Négykézláb másztam. Álló Istenem	II. 235
Néha szigetek buknak föl fejünkben, madarak szállnak el fölöttünk	I. 218
Néhány éjjelre padra, kőre	I. 312
Néhány éjjelre, padra, kőre,	I. 313
Nézem a lámpám. Villamos lámpa.	I. 45
Nincsen	II. 341
Nincsen apám, se anyám,	I. 200
Nincs itt semmi szép, mert nincs igazság,	I. 111

Nincs közöm senkihez, szavam szálló penész	II. 310
Nővérem csak küldi a kenyereket,	II. 325
Nyavalatörés, nyavalatörés ... kárhozat,	II. 319
Nyári könnyü szellők,	II. 277
Nyár volt,	I. 178
Nyugodj el, szetelem	II. 449
Nyugalom, szerelem,	II. 449
Nyüzsőg a boldogság bennem	II. 327
Ó bánat ne érij el csak holnap	II. 273
Ó boldog az, kinek van istene	II. 417
Ó Európa hány határ,	I. 295
Ó Európa hány redő,	I. 438
Óh emberiség, kit törött anyám	II. 138
Ó, hagyj Uram még így feködni hasmánt	II. 328
Óh, hát miféle anyag vagyok én,	II. 89
Oh hittem volna inkább, hogy van isten,	II. 297
Ó hol vagyon a régi kelta már	II. 329
Óh kerek világ kerek asztala,	II. 330
Óh, köd a lelkem, ködben áll	I. 329
Óh mennyire szeretlek téged,	II. 88
Ó jajgató, bús hangok, a könyvetek megírtam	I. 65
Ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk,	I. 143
Olyan bolond vagy,	I. 189
Oly friss-ízű az ég, én tudom, én tizenkilenc esztendő vagyok,	I. 215
Oly lompos volt és lucskos,	I. 186
Oly sok zavart okoztál — kedvesebben	I. 293
Ó örökszép Nap, te erős, hatalmas	I. 63
Ó rádióaktivitás! most olvasom és görögdinyvét eszem és erősen tudom,	I. 216
Ó szőke csókok partja, konok leány;	I. 115
Ott alszunk a száraz fában, villogó, bő szénarakásban, ifjú asszony keze kelt,	I. 227
Ott alszunk a száraz fában, villogó bő szénarakásban	I. 342
»Ó Uramisten, ne légy Te a Jóság,	I. 117
Ó, Uram, nem bírom rímbe kovácsolni dicsőségedet	I. 60
Ó, zordon Szépség, trónusodhoz jöttem,	I. 39
Öblös mellet szeptemberbe	I. 31
Ők lesznek az erő és szelídség	I. 121
Ökölnyi nagy rubinkövet adok	I. 9
Ördög farába, semmi husába	I. 332
Ördög röhög és isten sír belőle,	I. 137
Öreg, a varrás újra gennyezik,	I. 157
Öreg eperfa áll az út felén,	II. 33
Öreg, én eztán lopni fogok!	I. 157
Öreg itt minden, a vén vihar	I. 325
Öreg kövek, ne haragudjatok,	I. 134
Órjöngök, Rád ha néznek,	I. 54
Örökkön háborog a tenger	II. 273

Örökre látlak szépség-verte szemmel	I. 39
Ős patkány terjeszt kórt miköztünk,	II. 214
Összetört szívem bús kesergője	II. 249
Parasztlábaikról	I. 277
Páris, Berlin, Madrid és Szeged:	I. 153
Páris, Berlin, Moszkva és Szeged —	I. 399
Pharao, Élet, örök Nagyúr!	II. 265
Pihés, huncut, görbe állunk,	I. 270
Pillantásomtól az almák pirosodnak és gömbölyödnek,	I. 225
Piros hold körül denevérek,	I. 335
Piros labdámat föl-fölhajgálom,	I. 91
Polyphemos hajdan mögötte mind,	II. 320
Porszem mászik gyenge harmaton,	I. 343
Puha szántások esővert, leves	II. 60
Pusztába viszi csókjait magával	II. 359
Ragyog az ég. Terülő, fagyos háló,	II. 280
Ragyog a zöld gyík — sorsom keresi,	I. 344
Reggel hét óra van, zörög már a vekker,	II. 365
Rejtelmek ha zengenek,	II. 197
Remegni kell a vérsötét	I. 8
Rengő csoda Tenger!	II. 355
Repedt kályhámom macska ül.	II. 310
Retteg a szegénytől a gazdag	II. 219
Riasztó, mint a földmorajló tenger	I. 48
Riának hívom őt,	I. 219
Rimánkodik az éghez sok bolond,	II. 192
Ritkás erdő alatt a langy tó,	II. 72
Roskad a kásás hó, cseperészet a bádogeresz már,	II. 197
Roskad a kormos hó, cseperészet a bádogeresz már	II. 303
Rózsa, rózsza, szállj és énekelj	I. 168
Rózsás ajkaidon mámoros élet él	I. 18
Röpül a rigó, röpi, megáll, lebukik a tó közepe fölött éppen, ..	I. 246
Sakált kiált, hollót hörög,	II. 25
Sárga füvek a homokon,	I. 296
Segítsetek, hogy meg ne öljem,	II. 297
Semmi, semmi, semmi, semmi,	II. 347
S ha nem szeretsz úgy, mint tenmagadat,	II. 292
S kereng a bolygó, mint fáradt agy este	I. 104
S mégis, magyarnak számkivetve,	II. 220
Sokan voltak és körülvettek,	II. 283
Sok gondom közt veled vesződöm,	I. 328
Sok szárnnyad alatt melengeted együgyű, szebbik szívemet.	I. 233
Sok urunk nem volt rest, se kába,	II. 218
S ó te szerencsétlen, ki vizsálya taszítod az osztályt!	II. 273
Sovány vagyok, csak kenyeret	II. 109
Sötét hitem szent, hömpölygő folyam.	I. 103
Sportirodalma, Takács, kedvessé tette a sportot	II. 334
Sur les eaux fraîches et immenses	I. 291

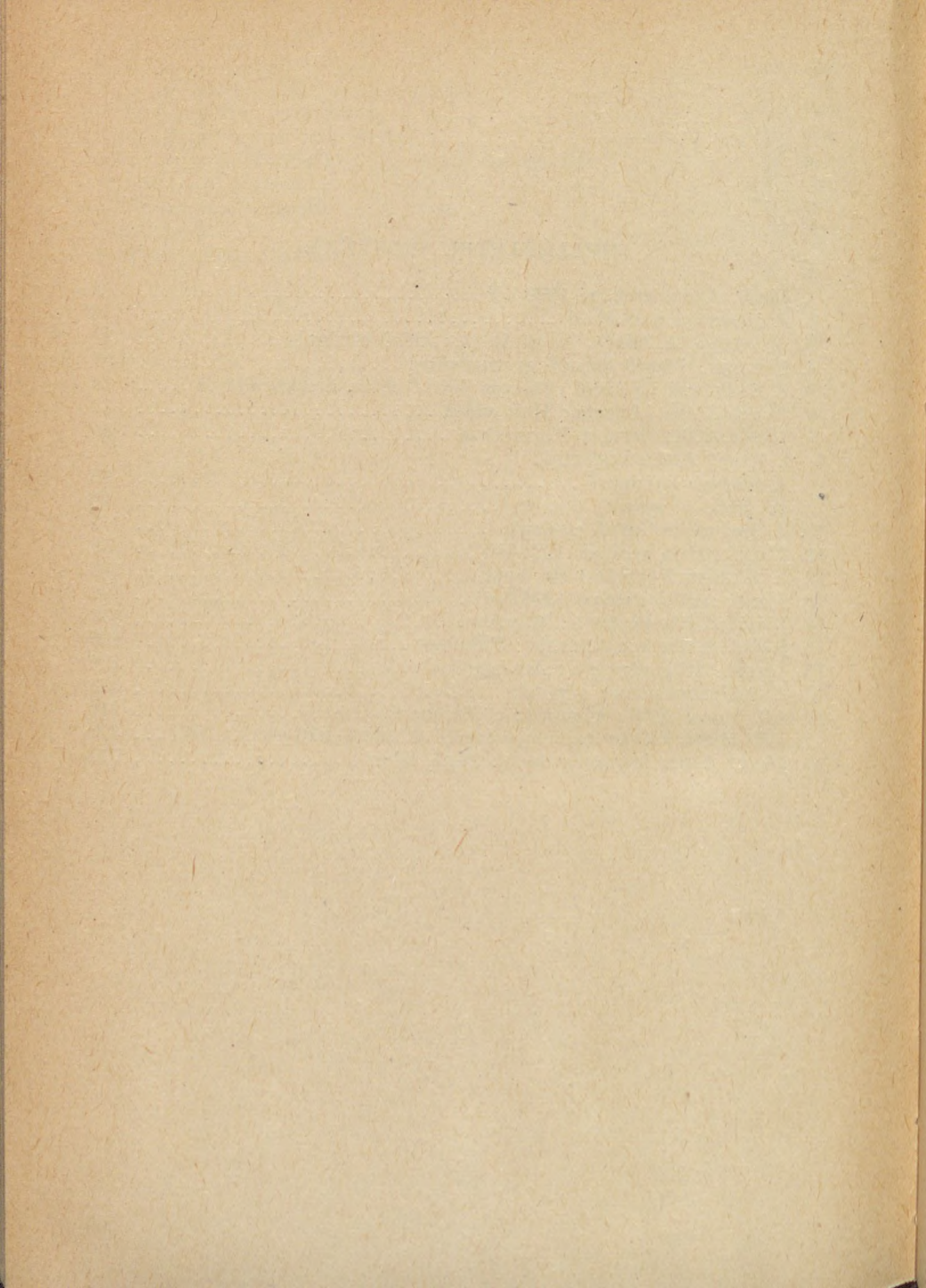
Szabó Dezsőt olcsón adja —	II. 319
Szaggatlak, mint a fergeget az erdőt.	II. 233
Szakállam sercenj, reccsenj, kunkorodj,	I. 346
Szamar széllel pajtáskodni vén	II. 298
Száll az ének a mezőnek, esti szellő hollószárnyán,	I. 50
Szállj költemény, szólj költemény	II. 305
Szállt a daru. Tüntén	II. 34
Szaradok, törődöm	II. 205
Száz göbbedő odvas falunkba'	II. 16
Szegényember, hát már megint lázadsz?	I. 199
— Szegényember, hogy adod a bölcsőt?	I. 160
Szegény ember hova menjen?	II. 298
Szegénység szennylepleiben..	II. 345
Szemeim, ti fényfejő parasztnők	I. 156
Szemén a pontos ősi szemüveg	II. 328
Szent, éhes lelkem, pünkösdi ünnepére,	I. 98
Szerelmesem, mi már egymást úgy kívánjuk,	II. 322
Szeretem és szeretnek nagyon,	I. 269
Szeretem s ezért megölöm,	II. 297
Szeretlek, mint anyját a gyermek,	II. 289
Szeretném, ha vadalmafa lennék!	II. 247
Szeretni kell a csalfa köd-egét,	I. 52
Szél csapta égi rózsabokromat,	II. 33
Szépen beszélsz! Fogalmad úgy	II. 129
Szép este van. Szép csöndesen aludj.	I. 201
Szép, nyári este van.	I. 187
Szép proletár, hova mégy? No fiam, nézd, állj meg a szóra!	II. 43
Szépség-fák állnak illatokkal telten,	I. 101
Szép szál legény vagy, egy röpüléssel	I. 236
Szétkujtorognak részeg-boldogan,	I. 102
Szól a szája szólítatlan,	II. 296
Szól a telefon, fáj a hír,	II. 209
Szolgának állítod magad,	II. 350
Szóljon e költemény arról, aki ápol	II. 308
Szonett, te drágakő, te antik	I. 55
Szóke hajam már kibontom a szélnek	II. 358
Takarékos emberhez illőn	I. 234
Talán eltűnök hirtelen,	II. 241
Tanultátok-e a számokat?	I. 128
Tar ágak-bogak rácsai között	II. 139
Tavasz van, tavasz van, gyönyörű tavasz,	I. 152
Tedd a kezed	I. 309
Tedd le kissé a szerszámokat,	I. 243
Tehervonatok tolatnak,	II. 97
Tele vágyakkal zokog a lelkem,	I. 47
Tenyerembe tettem a lelkem:	II. 273
Te rongy, aki szeretni gyáva vagy,	II. 164
Te tűzkazal, mint pernye	I. 323

Téged szeretnek: könnyen értenek,	II. 227
Tél van, puhán jár, mint a köd	II. 284
Ti jók vagytok mindannyian	I. 120
Tintába mártom tollamat	I. 155
Tiszánk, ifjú folyónk, e nyári estén	I. 22
Tizenöt éve írok költeményt	II. 292
Tószunnyadó békekességgel,	I. 306
Totyog, totyog a piócahalász,	I. 343
Töprengett ősszel szilajon,	II. 53
Tréfás személyek előttem komoly dolgokat mondtak,	II. 323
Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni,	II. 203
Tudod, hogy nincs bocsánat,	II. 228
Tudtam én, hogy itt leszel közel,	I. 324
Tűz van!	I. 146
Úgye pajtás mulatunk ma,	I. 66
Úgy élsz szívemben, Erzsi, mint a bánat,	II. 289
Úgy érzem, hogy múlik az idő, hogy bonyolultabb	II. 99
Úgy ugrottál gyorsan a napra közénk, fiu, téged,	II. 340
Úgy vártalak, mint a vacsorát este,	II. 178
Úgy vártalak, mint az anyámat este	II. 416
Új borzongást gondolt ki a kert,	I. 258
Ülök én újfent dögvórást a porban	I. 136
Ülök én újra dögvórást a porban	I. 394
Üveghegy ez. Ezerszínű üveg.	I. 163
Vadász szemünkre lányok térde les	II. 288
Vak, vak, vak	II. 301
Valaki másnak kéne mostan jönni,	I. 87
Valami forró, nyári éjszakán	I. 159
Valamikor volt a tett,	II. 339
Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,	I. 37
Van egy színház, végtelen és mibennünk lakik,	I. 148
Vas-öltönyben előttem áll,	II. 253
Vas-színű égboltban forog	I. 297
Vasútnál lakom. Erre sok	II. 112
Vágom a fát hűvös halomba,	II. 17
Változások nehéz szagát görgeti a szél,	I. 173
Versemmel hogyha megelégszel	I. 39
Végtelen óta folynak a percek,	II. 354
Vén Baál, te kapzsi, gyáva, rút gyászisten,	II. 264
Vén, ráncos arca majdnem fekete,	I. 61
Vidám és jó volt s tán konok,	I. 237
Vígasztaljátok a szenvedő alkonyokat, közéjük való kedvesem is,	I. 220
Világbogárkák szárnya csókra rebben,	I. 103
Világokat igazgatok:	II. 288
Világosítsd föl gyermeked:	II. 163
Világ van a szegényember vállán,	I. 166
Virágos fák közt ballagok,	I. 260
Visz a vonat, megyek utánad,	II. 91

Vízcepp az ég, viszi a szél	II. 332
Volt egy ember. Járt, megállt, szétnézett,	I. 163
Volt fogam közt már szivar,	I. 244
Zord bűnös vagyok, azt hiszem,	II. 136
Zöld napsütés hintált a tenger lágy, habos vizén	II. 183
Zúdul a szél a rétekre,	II. 80
Zúg már az ősz, gyűlik és kavarog,	II. 157
Zúgó, fehér	II. 276
Zsoldos a férfi, a nő szajha,	II. 202

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. József Attila arcképe 1929-ből	5
2. A Dörmögő unokáival	8
3. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz külső címlapja	36
4. A mama, József Áronné gyermekeivel	36
5. A Külvárosi Éj külső címlapja József Attila dedikációjával	64
6. József Attila kézírata: Holt vidék	72
7. József Attila verse a Korunkban	80
8—9. József Attila kézíratai:	
A tökések hasznáról	96
Ne hadd el magad, öregem	16
10. A Medvetánc külső címlapja	112
11. József Attila arcképe 1935-ből	128
12. A Nagyon Fáj külső címlapja	168
13. József Attila arcképe 1936-ból	192
14. József Attila kézírata: Március	192
15. József Attila korrektúrája: Flórának	200
16. József Attila gépirata: Ars poetica	200
17. A Születésnapomra gépirata	208
18—19. József Attila kézírata: a Hazám két része	216
20. Dési Huber István festménye József Attiláról és Illyés Gyuláról ...	226
21. József Attila fogalmazványa: Zúgó, fehér	272

TARTALOMJEGYZÉK

1929		1932	
Kultúra	7	Szocialisták	45
Két Keserves	8	Lebukott	46
Esik	9	Munkások	48
Dörmögő	10	Fagy	53
Harmatocska	11	Ordas	54
Margaréta	12	Eső	55
Laci bá	13	A cipő	56
Bethlen István	14	Mondd, mit érlel	58
Tiszazug	15	Fák	60
Akácokhoz	16	A hetedik	61
Favágó	17	A kanász	63
Betlehem	18	Külvárosi éj	64
Betlehemi királyok	19	Bánat	67
		Medvetánc	68
		Emlék	70
1930		Háló	71
Füst	23	Ritkás erdő alatt	72
Ady emlékezete	24	Határ	73
Egy költőre	25	Holt vidék	74
Nyár	27	Invokáció	76
Egeres	28		
Regös ének	29	1933	
Bánat	30	Reménytelenül	79
Tömeg	31	Búza	80
Tünődő	33	A város peremén	81
Kispolgár	34	Elégia	84
		Egy kisgyerek sír	86
1931		Óda	88
Anyám	37	A tőkések hasznáról	92
Beszél a tej	38	Vigaszt	93
Aranybojtú	39	Téli éjszaka	94
Farsangi lakodalom	40	(Tehervonatok tolatnak)	97
Áradat	41	(Indiában, hol éjjel a vadak) ..	98
Párbeszéd	43	Egy ifjú párra	99
		(Hová forduljon az ember) ..	100

1934

Nyári délután	103
A Szigeten	104
Alkalmi vers a szocializmus állásáról	105
Bérmunkás-ballada	107
Anya	108
Észmélet	109
Ősz	113
A fán a levelek	114
Mama	115
Izonyat	116
Számvetés	120
Falu	121
(Magad emésztő)	123
Szappanosvíz	125

1935

Mi emberek	129
Ember ne félj	130
Ajtót nyitok	131
Emberek	132
Modern szonett	133
(Leülepszik)	134
Mint gyermek	135
A bűn	136
Emberiség	138
Ősz (Tar ágak-bogak rácsai között)	139
Én nem tudtam	140
Kései sirató	141

1936

Ha a hold süt	145
Harag	146
Altató	147
Gyermekké tettél	148
Amít szívedbe rejtessz (Azt olvastam, hogy perli a Nepet)	150
A Dunánál	151
Az a szép, régi asszony	154
Jaj, majdnem	155
(A hullámok lágy tánca)	156
Balatonszárszó	157
Irgalom	159
Egy spanyol földműves sír- verse	160

Temetés után	161
Judit	162
Világosítsd föl	163
... aki szeretni gyáva vagy	164
Mint a mezőn	165
Nagyon fáj	166
Kosztolányi	169
Majd megöregszel	170
Kiáltozás	171
Ne bántsod	172
Magány	173
Két hexameter	174
Ki-be ugrál	175
Azt mondják	176
Kész a lettár	177
Elmaradt ölelés miatt	178
Levegőt!	179
Kirakják a fát	181
Boldog hazug	182
Zöld napsütés hintált	183
Biztató	184
(Ha nem szorítsz)	185
Osztás után	186
Légy ostoba	187

1937

Csak az olvassa	191
Majd emlékezni jó lesz	192
Thomas Mann üdvözlése	193
Arany	194
Nem emel föl	195
Reggeli fény	196
Flóra 1—5.	197
Március	201
Flóra I.-II.	203
(Én ki emberként)	204
(Száradok, törődöm)	205
(Látomás)	206
Flórának	207
Meghalt Juhász Gyula	209
Ars poetica	210
Születésnapomra	212
(Ős patkány terjeszt kórt)	214
(Már régesrég)	215
Bukj föl az árból	216
Hazám	217
Én nem tudom	221
Az árnyékok	222

Könnyű, fehér ruhában	223	(Állás nélkül)	274
Ha nem leszel	224	(Kedveském)	274
(Kiknek adtam a boldogot)	225	(Mikor dolgozol)	275
(Jön a vihar)	226	(Arcodon könnyed ott ragadt)	275
Egy költőre	227	(Zúgó, fehér)	276
Tudod, hogy nincs bocsánat	228	(Nyári könnyű szellők)	277
Gyönyörűt láttam	230	(Átizzadt fekvőhelyeden)	277
(Könnyű emlékek)	232	Jó volna-e	278
(Szaggatlak, mint a fergeteg)	233	(A pipafüst lenyúl)	279
Miben hisztek	234	(Ragyog az ég)	280
(Négykézláb másztam)	235	(Az árnyékból)	280
«Költőnk és kora»	236	(A nap még füstölög)	281
(Le vagyok győzve)	238	(Csendes, kévébe)	281
Szürkület	239	(Hizlalt eső)	282
(Karóval jöttél)	240	(Hétért...)	283
(Talán eltűnök hirtelen)	241	(Sokan voltak)	283
(Ime, hát megleltem hazámat)	242	(Arcuk egy-egy kis külváros)	283
		(A kerten)	284
		(Ki lapengedélyt nekem nem	
		adott)	284
		(Tél van)	284
		(Éltem, így érdemltem)	285
		(Mint a tejút)	286
		(A hallgatag gép)	286
		(Nedvesedik melán)	287
		(Lassú álmódózásaiból)	287
		(Én hazám)	287
		(Világokat igazgatok)	288
		(Egész testében)	288
		(Vadász szemünkre)	288
		(Úgy élsz szívemben, Erzsi)	289
		(A nyárfák közt)	289
		(Fagyon veszve)	289
		(Mint a motor)	290
		(Már sokszor alszom úgy)	290
		(És testem végül)	290
		Egy vak ember sír	291
		(Mint locs-pocs fényben)	291
		(Tizenöt éve)	292
		(Bocsássatok meg)	292
		(S ha nem szeretsz úgy)	292
		Jelenet	293
		Szól a szója szólítatlan	296
		(Segítsetek . . .)	297
		(Oh hittem volna . . .)	297
		(Szeretem . . .)	297
		(Szegény ember hova menjen?)	298
		(Dagadt hentes bárdja)	298
Zsengék			
(De szeretnék)	245		
A szolnoki hídon	246		
Szeretném, ha vadalmafa lennék	247		
Homály borult az erdőre	248		
Összetört szívem	249		
A szív s a szem	250		
Hozzá!	251		
Amióta	252		
A halálról	253		
Csókolj, csókolj	254		
Vágymagam a Hold alatt	255		
Az örök elmúlás	256		
Akkor	257		
A gyerekzemű élet-tavon	258		
Útrakészség	259		
Prédikáció	261		
Pogányos hitvallás magyarul	263		
Baál	264		
Himnusz az Élethez	265		
Lovas a temetőben	266		
Az örült hajótörött	267		
Hajnali vers kedvesemnek	268		
Leánykérő ének	270		
Törédekek, vázlatok, verscsírák			
(Tenyerembe tettem)	273		
(Ó bánat ne érj el)	273		
(Örökkön háborog a tenger)	273		
(S, ó te szerencsétlen)	273		

(Szamár széllel)	298	(Juhász Gyulának)	318
(Mióta egyéb nagy írók)	298	Felfelé törés	319
(Három vak holló)	299	Galántai bátyámnak	319
(Ne légy szeles)	299	Az örök Polyphemos	320
(Én költő vagyok ...)	299	(Ajánlás)	321
(Kik csak hallották)	299	Szerelmesem, mi már	322
(Ki tudom, még sokáig élek)	300	Jutka verse	322
(Ahol a szabadság)	300	(Hont Erzsinek)	323
(Még nem volt olyan disznó)	300	(Ma Lucie ...)	324
(Vak, vak, vak)	301	(Nővérem csak küldi)	325
(Az én szívem ...)	301	(A nyakába kék kötő)	325
(A világ aranyos kalitkájában)	302	Virág Mártinak	326
(A kínhoz kötnek)	302	(Nyüzsg a boldogság)	327
(Ha lényed erős ...)	302	(Szonett-játék)	328
(Én azt akarom)	303	Kerek Asztal	330
(Mily szép vagy ...)	303	Wolke	331
(Roskad a kormos hó)	303	Pauvre Plaint-chant méchant	331
(Flóra, csináljunk gyereket)	304	Ballada	332
(Az én apám ...)	304	Somogyi Lolinak	332
(Míntha paraszt volnék)	305	(Éva, vigyázz)	333
Szállj költemény	305	Illyés Gyulának	333
(Minden s mindenki)	305	Sportirodalom	334
(A rengő lomb virágban ég)	306	Egy új honórhöz	334
Csak most	306	(Én óvakodva szürcsölöm)	335
Apám és anyám	307	(IGE)	335
(A tó jegét)	308	(Kedvesem betegen)	336
(Nem találók)	308	(Már azt gondolom bánatomra)	337
(Lépte könnyű)	308	(Braun Évának)	337
(Szóljon e költemény)	308	(Ma névnapja van Etelnek)	338
(Lezúg az élet ...)	308	(Attila, no, mi van veled)	338
(Ha elhagysz ...)	309	(Jutkám, csapódj!)	338
(A vásártéren ...)	309	(Valamikor volt a tett)	339
(Repedt kályhámon)	310	Az oktató mama oktatása	339
(Én ámulok ...)	310	Epigamma	340
(Nincs közöm senkihez)	310	(A Royalban muzsika)	340
(A raktár)	310	Levél	341
(Ének, hajolj ki ajkamba)	311	(Ezen újabb kis magyarnak)	341
(Míntha eltévedt gyermek volnék)	312	(Három vándor)	342
(Édesanyám, egyetlen, drága)	312	(Hallom, hogy az Ádám ...)	343
(Kásásodik a víz)	313	(Költő szerelme)	343
(Drága barátaim ...)	313	(A harisnyája ...)	343
(Irgalom, édesanyám ...)	313	Leontin	343
		(Norcoc)	344
		Smá Jiszroel	345
Rögtönzések, tréfák, személyes érdekű apróságok		A boldogság nyitott könyv, tessék, olvassák	346
Tusikának	317	Semmi	347
(Kedves Zoltán)	317	(A költő olyan ...)	348

(Amikor verset ír az ember) .	348
(Ha lelked, logikád . . .)	349
(Még ne utazz el)	349
(Szolgának állítod magad)	350
(Ne feledd, hogy régi szabál) . . .	350

Pótlás

Jelen, múlt, jövő	353
Végtelen óta	354
Tengerhez	355
Sóhaj	356
(A múltkor, szerda este)	357
(Szőke hajam . . .)	358
Szelíd, búcsúzó asszony	359
Szeretők	360

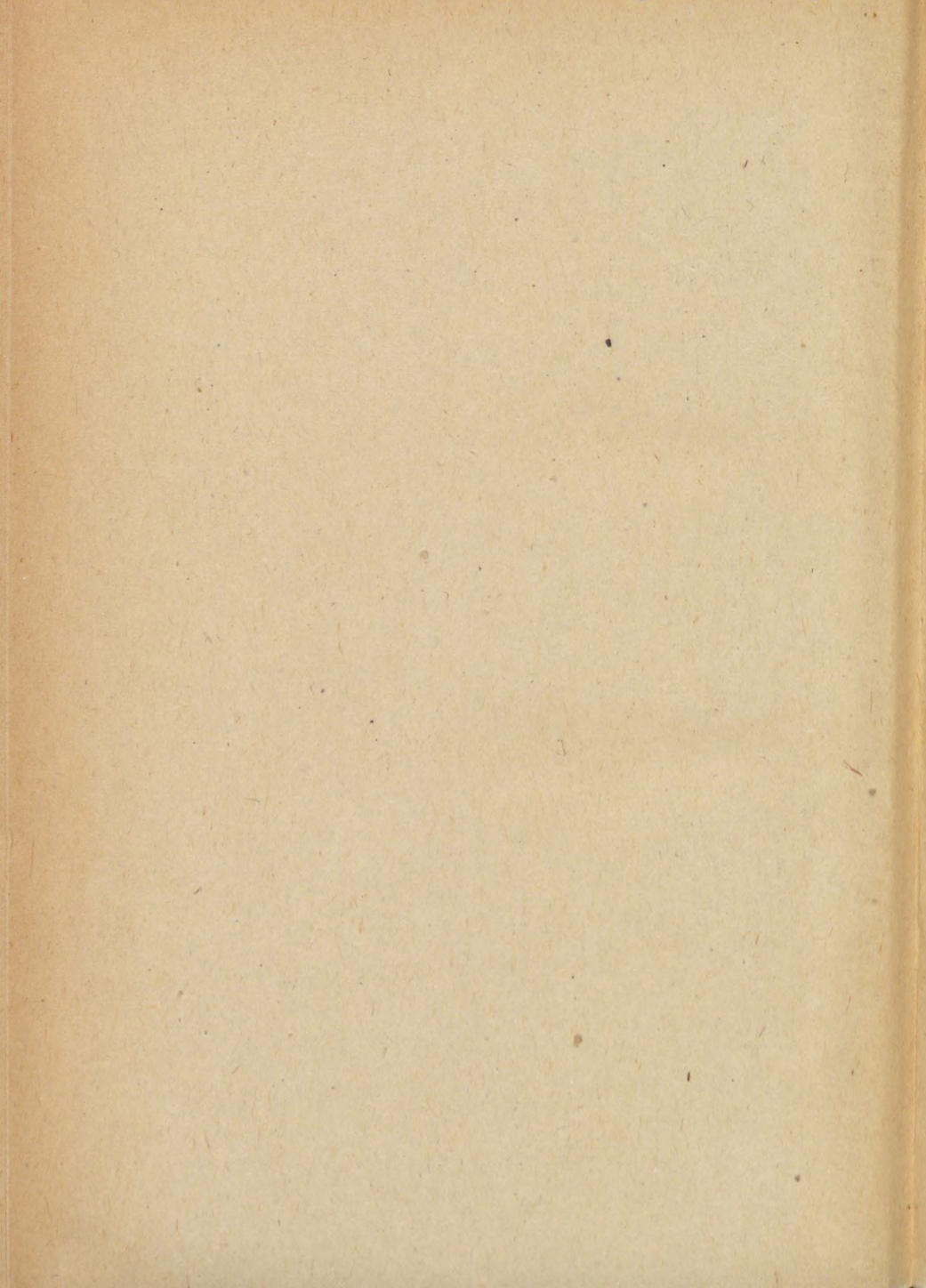
Kétes hiteles szövegek

Kurucok beszélnek	363
Töredékek 1—5.	365
Elveszett versek	366
Jegyzetek	367

Függelék

1. Verskötetek és gyűjtemé- nyes kiadások	457
2. Címváltozatok mutatója . . .	469
3. Kezdősorok mutatója	487
Mellékletek jegyzéke	505

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 4985/340 195.3. sz.

JÓZSEF
ATTILA
ÖSSZES
MŰVEI

II

